

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK
ALGILAR

Hazırlayan

Mikail YALÇIN

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

TOKAT – 2011

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK
ALGILAR

Hazırlayan

Mikail YALÇIN

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

TOKAT – 2011

Bu Araştırma Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu

Tarafından (2010/29) Desteklenmiştir.

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK
ALGILAR

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 02 / 05 / 2011

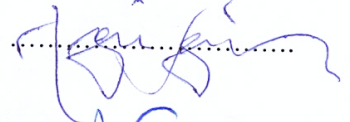
Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Başkan: Prof. Dr. Sedat YAZICI

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ergin ERGİNER

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER (Danışman)

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 11/05/2011 tarih ve 20/2 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ali AÇIKEL

Mühür

İmza

ETİK SÖZLEŞME

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, araştırmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

02/ 05/2011

Mikail YALÇIN

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen, fikirleriyle beni yönlendiren ve bu çalışmanın ortaya çıkmasına neden olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER'e; araştırmanın çeşitli aşamalarında önemli eleştiri ve önerileriyle katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Ergin ERGİNER'e içtenlikle teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince sorunlarımı dinleyen ve her türlü desteği sağlayan sevgili arkadaşım Sezgin TETİK'e, veri toplama araçlarının uygulanmasında yardımcı olan iş arkadaşlarıma ve uygulama yaptığım okullarda gösterdikleri yakın ilgi nedeniyle değerli okul müdürlerine sonsuz teşekkür ederim.

Yaşamım boyunca yanımda olan, beni her zaman anlayışla dinleyen, desteklerini her zaman hissettiğim anne ve babama teşekkürü borç bilirim.

Son olarak, sevgi ve desteğiyle yanımda olduğunu her an hissettiren, bu çalışmanın tüm zorluklarını benimle paylaşan, benimle beraber uykusuz kalan, yorulan eşim Pınar'a da sonsuz teşekkürler.

Nisan 2011

Mikail YALÇIN

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürlerine ilişkin algılarını metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda katılımcılardan “okul müdürü” kavramına ilişkin metafor üretmeleri istenmiştir. Nitel olarak desenlenen araştırmanın katılımcılarını, 2009-2010 öğretim yılında Tokat il merkezindeki 6 ve Tokat ili merkeze bağlı köylerdeki 8 ilköğretim okulunun 2. kademe öğrencileri, öğretmenleri, velileri ve yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmada iki uygulama yapılmıştır. Araştırma verileri katılımcıların, I. uygulamada “okul müdürü.....benzer; çünkü.....” cümlesini tamamlamaları; II. uygulamada ise kendilerine verilen metafor listesinden istedikleri bir metaforu seçerek “okul müdürü.....benzer; çünkü.....” cümlesini tamamlamaları yoluyla elde edilmiştir. Ayrıca I. uygulamada öğrencilerden “okul müdürü” kavramı ile ilgili düşüncelerini yansıtan bir resim çizmeleri istenmiştir. Verilerin analizinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, her iki uygulamada da ortalamanın üzerinde üretilen metaforların olumlu algılar içeren metaforlar olduğu; dolayısıyla katılımcıların okul müdürlerine ilişkin genel algılarının olumlu olduğu görülmüştür. Okul müdürleri çoğunlukla öğrenci ve öğretmenleri koruyan, okulda güven verici bir ortam oluşturmak için çalışan, öğrencileri yönlendiren ve yol gösteren kişiler olarak nitelendirilmişlerdir. I. uygulama sonucunda öğrenciler okul müdürünü daha çok olumsuzluk unsuru olarak; öğretmenler ve yöneticiler yönlendirici, yol gösterici olarak; veliler ise koruyucu ve güven verici olarak nitelemişlerdir. II. uygulama sonucunda ise öğrencilerin okul müdürlerini en çok yönetim odağı olarak; öğretmenlerin, velilerin ve yöneticilerin ise, yönlendirici ve yol gösterici olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin “okul

müdürü” kavramına ilişkin yapmış oldukları çizimlerde, okul müdürlerinin sıklıkla, şiddet uygulayan, kaba, baskıcı, sert kişiler olarak resmedildikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul müdürü, metafor, okul müdürü algısı, metaforik algı

ABSTRACT

The aim of this study was to find out the perceptions of students, teachers, parents and school administrators about school principals through metaphor. For this aim, participants were asked to produce metaphors about “school principal” concept. . In the study designed as a qualitative study participants, consisted of second level students, teachers, parents and administrators in 6 primary schools in the town of Tokat and 8 primary schools in villages of Tokat. Two approaches were used in the investigation: the data in the first approach were obtained from completing the expression “School principal is like a ..., because ...” The data in the second approach, on the other hand, came from completing the expression “School principal is like a ..., because ...” through selecting one of the metaphors in a list given to them. In addition, students were asked to draw a picture to reflect their ideas about “school principal” concept. Content analysis method was used in data analysis.

Results showed that in both approaches metaphors with positive perceptions were more than the ones with negative perceptions. Therefore, it appeared that participants had positive ideas about school principals. They were generally identified as persons protecting students and teachers, working towards the setting up of a safe environment at the school and guiding the students. Based on the first approach, school principals were considered as a negative element by students, as a guide by teachers and administrators, and as a protector and confidence inspirer by parents. The second approach, on the other hand, showed that students considered the principal mostly as the core of the management, while teachers and parents perceived principal as a stimulator

and guide. In pictures drawn by students about “school principal” concept, school principals were often pictured as violent, cruel, oppressive and rough persons.

Key Words: School principal, metaphor, school principal perception, metaphoric perception

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xviii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. TEMEL KAVRAMLAR.....	2
1.1.1. Yönetim ve Yönetici.....	2
1.1.2. Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticisi	9
1.1.3. Okul Yönetimi ve Okul Yöneticisi.....	12
1.2. OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLLERİ	17
1.3. OKUL YÖNETİCİSİNİN YETERLİKLERİ.....	24
1.3.1. Teknik Yeterlikler	25
1.3.2. İnsancıl Yeterlikler	25
1.3.3. Kavramsal Yeterlikler.....	26
1.4. OKUL YÖNETİCİSİ VE İLETİŞİM.....	27
1.5. OKUL YÖNETİMİ ve İNSAN İLİŞKİLERİ.....	32
1.5.1. Okul Müdürü ve Öğrenci.....	35
1.5.2. Okul Müdürü ve Öğretmen.....	39
1.5.3. Okul Müdürü ve Veli.....	45
1.6. METAFOR.....	52
1.7. PROBLEM DURUMU	57

1.7.1. Problem.....	57
1.7.2. Amaç.....	57
1.7.3. Önem.....	58
1.7.4. Sınırlılıklar	60
1.7.5. Sayıtlar	60
1.7.6. Tanımlar	60
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	62
2.1. YURT DIŞI ARAŞTIRMALAR	62
2.2. YURT İÇİ ARAŞTIRMALAR.....	73
3. YÖNTEM	92
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	92
3.2. ARAŞTIRMANIN KATILIMCILARI	92
3.2. ARAŞTIRMANIN KATILIMCILARININ DEMOGRAFİK BİLGİLERİ.....	94
3.3. VERİLERİN TOPLANMASI	100
3.3.1. Veri Toplama Aracının Hazırlanması.....	100
3.3.2. Veri Toplama Aracının Uygulanması.....	103
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	103
3.5. ETİK İLKELER.....	111
4. BULGULAR ve YORUM	112
4.1. BİRİNCİ UYGULAMA SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR ve YORUMLAR	112
4.1.1 Katılımcıların Okul Müdürü Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforlar ve Metaforların Oluşturdukları Kavramsal Kategoriler.....	112
4.1.1.1. Koruyucu ve Güven Verici Olarak Okul Müdürü	115
4.1.1.2. Yönlendirici/Yol Gösterici Olarak Okul Müdürü.....	120
4.1.1.3. Yönetim Odağı Olarak Okul Müdürü	124
4.1.1.4. Olumsuzluk Unsuru Olarak Okul Müdürü	127

4.1.1.5. Değerli Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	134
4.1.1.6. Güç Unsuru Olarak Okul Müdürü	137
4.1.1.7. Çok Çalışan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü.....	140
4.1.1.8. Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olarak Okul Müdürü.....	143
4.1.1.9. Sert ve Baskıcı Olarak Okul Müdürü	145
4.1.1.10. Aydınlatıcı Olarak Okul Müdürü	148
4.1.1.11. Sorun Çözücü Olarak Okul Müdürü	150
4.1.1.12. Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	152
4.1.1.13. Mekanikleşmiş Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	154
4.1.1.14. Adalet Sağlayıcı Olarak Okul Müdürü.....	156
4.1.1.15. Birleştirici/Bir Araya Getirici Olarak Okul Müdürü.....	158
4.1.1.16. Öğretim Unsuru Olarak Okul Müdürü	161
4.1.1.17. Vazgeçilmez Olarak Okul Müdürü	162
4.1.1.18. Yetiştiren/Şekil Veren Olarak Okul Müdürü.....	164
4.1.1.19. Zor ve Yorucu Bir İş Yapan Olarak Okul Müdürü	166
4.1.1.20. Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü	168
4.1.1.21. Otoriteye Uyan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü.....	170
4.1.1.22. Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü	172
4.1.1.23. Örnek Olarak Okul Müdürü.....	173
4.1.1.24. Motive Edici Olarak Okul Müdürü	174
4.1.1.25. Diğer Olarak Okul Müdürü	176
4.2. ÖĞRENCİLERİN “OKUL MÜDÜRÜ” KAVRAMINA İLİŞKİN YAPTIKLARI ÇİZİMLER.....	177
4.2.1. İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul Müdürü Kavramına İlişkin Yaptıkları Çizimler ve Çizimlerin Oluşturduğu Kategoriler.....	178
4.2.1.1. Olumsuzluk Unsuru Olarak Okul Müdürü	179
4.2.1.2. Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü	184

4.2.1.3. Sorun Çözücü Olarak Okul Müdürü	187
4.2.1.4. Aşırı Kuralcı Olarak Okul Müdürü	189
4.2.1.5. Değerli Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	191
4.2.1.6. Uyarıcı Olarak Okul Müdürü.....	192
4.2.1.7. Yönetim Odağı Olarak Okul Müdürü	194
4.2.1.8. Çok Çalışan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü.....	195
4.2.1.9. Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	197
4.2.1.10. Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olarak Okul Müdürü.....	199
4.2.1.11. Koruyucu ve Güven Verici Olarak Okul Müdürü	200
4.2.1.12. Paragöz Olarak Okul Müdürü	202
4.2.1.13. Yönlendirici/Yol Gösterici Olarak Okul Müdürü.....	203
4.2.1.14. Öğretim Unsuru Olarak Okul Müdürü	205
4.2.1.15. Adalet Sağlayıcı Olarak Okul Müdürü.....	206
4.2.1.16. Güç Unsuru Olarak Okul Müdürü.....	208
4.2.1.17. Örnek Olarak Okul Müdürü.....	209
4.2.1.18. Mekanikleşmiş Bir Varlık Olarak Okul Müdürü.....	211
4.2.1.19. Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü	212
4.2.1.20. Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü	214
4.2.1.21. Adaletsiz Olarak Okul Müdürü.....	215
4.2.1.22. Yetiştiren/Şekil Veren Olarak Okul Müdürü.....	217
4.2.1.23. Aydınlatıcı Olarak Okul Müdürü	219
4.2.1.24. Birleştirici/Bir Araya Getirici Olarak Okul Müdürü.....	220
4.3. İKİNCİ UYGULAMA SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR ve YORUMLAR	221
4.3.1 Katılımcıların Okul Müdürü Kavramına İlişkin Seçtikleri Metaforlar ve Metaforların Oluşturdukları Kavramsal Kategoriler.....	221
4.3.1.1. Yönlendirici/Yol Gösterici Olarak Okul Müdürü.....	224

4.3.1.2. Yönetim Odağı Olarak Okul Müdürü	228
4.3.1.3. Koruyucu ve Güven Verici Olarak Okul Müdürü	230
4.3.1.4. Olumsuzluk Unsuru Olarak Okul Müdürü	233
4.3.1.5. Sert ve Baskıcı Olarak Okul Müdürü	235
4.3.1.6. Güç Unsuru Olarak Okul Müdürü	237
4.3.1.7. Değerli Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	239
4.3.1.8. Çok Çalışan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü.....	240
4.3.1.9. Sorun Çözücü Olarak Okul Müdürü	242
4.3.1.10. Öğretim Unsuru Olarak Okul Müdürü	243
4.3.1.11. Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olarak Okul Müdürü.....	245
4.3.1.12. Adalet Sağlayıcı Olarak Okul Müdürü.....	247
4.3.1.13. Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	248
4.3.1.14. Aydınlatıcı Olarak Okul Müdürü	250
4.3.1.15. Yetiştiren/Şekil Veren Olarak Okul Müdürü.....	251
4.3.1.16. Mekanikleşmiş Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	253
4.3.1.17. Otoriteye Boyun Eğen Bir Varlık Olarak Okul Müdürü	254
4.3.1.18. Zor ve Yorucu Bir İş Yapan Olarak Okul Müdürü	256
4.3.1.19. Vazgeçilmez Olarak Okul Müdürü	257
4.3.1.20. Birleştirici/Bir Araya Getirici Olarak Okul Müdürü.....	259
4.3.1.21. Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü	260
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	263
5.1. SONUÇLAR.....	263
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	263
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	264
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	265
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar.....	266

5.2. ÖNERİLER	267
KAYNAKLAR	269
EKLER	284
Ek-1: I. Uygulama Veri Toplama Araçları	285
Ek-2: II. Uygulama Veri Toplama Araçları	293
Ek-3: Uygulama İzin Belgesi	301
ÖZGEÇMİŞ	302

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1. I. Uygulamanın Katılımcılarını Oluşturan Öğrenci, Öğretmen, Veli ve Yönetici Sayıları	93
Tablo 3.2. II. Uygulamanın Katılımcılarını Oluşturan Öğrenci, Öğretmen, Veli ve Yönetici Sayıları	94
Tablo 3.3. Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler	94
Tablo 3.4. Öğretmenlere İlişkin Kişisel Bilgiler	95
Tablo 3.5. Velilere İlişkin Kişisel Bilgiler	97
Tablo 3.6. Yöneticilere İlişkin Kişisel Bilgiler	98
Tablo 4.1 Katılımcıların “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforların Oluşturduğu Kavramsal Kategoriler	113
Tablo 4.2. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	115
Tablo 4.3. “Yönlendiricilik/Yol Göstericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	120
Tablo 4.4. “Yönetim Odağı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	124
Tablo 4.5. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	128
Tablo 4.6. “Değerli Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	135
Tablo 4.7. “Güç Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	137
Tablo 4.8. “Çok Çalışan Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	141
Tablo 4.9. “Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	143
Tablo 4.10. “Sert ve Baskıcı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	146
Tablo 4.11. “Aydınlatıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	148

Tablo 4.12. “Sorun Çözücü Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	150
Tablo 4.13. “Değişken Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	152
Tablo 4.14. “Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları.....	155
Tablo 4.15. “Adalet Sağlayıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları.....	157
Tablo 4.16. “Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları.....	159
Tablo 4.17. “Öğretim Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	161
Tablo 4.18. “Vazgeçilmez Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	163
Tablo 4.19. “Yetiştiren/Şekil Veren Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	165
Tablo 4.20. “Zor ve Yorucu Bir İş Yapma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	167
Tablo 4.21. “Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları.....	169
Tablo 4.22. “Otoriteye Uyan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları.....	170
Tablo 4.23. “Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları.....	172
Tablo 4.24. “Örnek Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	173
Tablo 4.25. “Motive Edici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları.....	175
Tablo 4.26. “Diğer Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları	176
Tablo 4.27. Öğrencilerin “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Yaptıkları Çizimlerin Oluşturduğu Kategoriler	178

Tablo 4.28. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	180
Tablo 4.29. “Sevgi Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	184
Tablo 4.30. “Sorun Çözücü Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	187
Tablo 4.31. “Aşırı Kuralcı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	189
Tablo 4.32. “Değerli Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	191
Tablo 4.33. “Uyarıcı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	192
Tablo 4.34. “Yönetim Odağı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	194
Tablo 4.35. “Çok Çalışan Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	195
Tablo 4.36. “Değişken Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	197
Tablo 4.37. “Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	199
Tablo 4.38. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Çizimler	200
Tablo 4.39. “Paragöz Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	202
Tablo 4.40. “Yönlendiricilik/Yol Göstericilik” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	204
Tablo 4.41. “Öğretim Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	205
Tablo 4.42. “Adalet Sağlayıcılık” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	207
Tablo 4.43. “Güç Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	208
Tablo 4.44. “Örnek Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	209
Tablo 4.45. “Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	211
Tablo 4.46. “Ödüllendirici Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	212
Tablo 4.47. “Bilginin Depolayıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	214
Tablo 4.48. “Adaletsiz Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	215
Tablo 4.49. “Yetiştiren/Şekil Veren Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	217
Tablo 4.50. “Aydınlatıcılık” Kategorisini Oluşturan Çizimler.....	219
Tablo 4.51. “Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler	220

Tablo 4.52. Katılımcıların “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Seçtikleri Metaforların Oluşturduğu Kavramsal Kategoriler	222
Tablo 4.53. “Yönlendirici/Yol Gösterici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	225
Tablo 4.54. “Yönetim Odağı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	228
Tablo 4.55. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	230
Tablo 4.56. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	233
Tablo 4.57. “Sert ve Baskıcı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	235
Tablo 4.58. “Güç Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	237
Tablo 4.59. “Değerli Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	239
Tablo 4.60. “Çok Çalışan Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	241
Tablo 4.61. “Sorun Çözücü Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	242
Tablo 4.62. “Öğretim Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	244
Tablo 4.63. “Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	245
Tablo 4.64. “Adalet Sağlayıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	247
Tablo 4.65. “Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	249
Tablo 4.66. “Aydınlatıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	250
Tablo 4.67. “Yetiştiren/Şekil Veren Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	252

Tablo 4.68. “Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	253
Tablo 4.69. “Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	255
Tablo 4.70. “Zor ve Yorucu Bir İş Yapma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	256
Tablo 4.71. “Vazgeçilmez Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	258
Tablo 4.72. “Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları	259
Tablo 4.73. “Bilginin Depolayıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları.....	261

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4.1. Öğrenci-M-103'ün Çizimi	180
Şekil 4.2. Öğrenci-M-227'nin Çizimi	181
Şekil 4.3. Öğrenci-M-442'nin Çizimi	181
Şekil 4.4. Öğrenci-M-338'in Çizimi	182
Şekil 4.5. Öğrenci-M-290'nın Çizimi	182
Şekil 4.6. Öğrenci-M-196'nın Çizimi	183
Şekil 4.7. Öğrenci-M-103'ün Çizimi	183
Şekil 4.8. Öğrenci-K-337'nin Çizimi	184
Şekil 4.9. Öğrenci-M-268'nin Çizimi	185
Şekil 4.10. Öğrenci-M-410'un Çizimi	185
Şekil 4.11. Öğrenci-K-147'nin Çizimi	186
Şekil 4.12. Öğrenci-K-46'nın Çizimi	186
Şekil 4.13. Öğrenci-K-55'in Çizimi	187
Şekil 4.14. Öğrenci-K-257'nin Çizimi	188
Şekil 4.15. Öğrenci-K-269'un Çizimi	188
Şekil 4.16. Öğrenci-M-358'in Çizimi	190
Şekil 4.17. Öğrenci-M-61'in Çizimi	190
Şekil 4.18. Öğrenci-M-38'in Çizimi	191
Şekil 4.19. Öğrenci-K-328'in Çizimi	192
Şekil 4.20. Öğrenci-K-223'ün Çizimi	193
Şekil 4.21. Öğrenci-M-261'in Çizimi	193
Şekil 4.22. Öğrenci-K-247'nin Çizimi	194
Şekil 4.23. Öğrenci-K-87'nin Çizimi	195
Şekil 4.24. Öğrenci-K-134'ün Çizimi	196

Şekil 4.25. Öğrenci-M-173'ün Çizimi	196
Şekil 4.26. Öğrenci-K-322'nin Çizimi	198
Şekil 4.27. Öğrenci-M-402'nin Çizimi	198
Şekil 4.28. Öğrenci-M-363'nin Çizimi	199
Şekil 4.29. Öğrenci-K-198'in Çizimi	200
Şekil 4.30. Öğrenci-K-45'in Çizimi	201
Şekil 4.31. Öğrenci-K-56'nin Çizimi	201
Şekil 4.32. Öğrenci-M-348'in Çizimi	202
Şekil 4.33. Öğrenci-M-274'ün Çizimi	203
Şekil 4.34. Öğrenci-M-188'in Çizimi	204
Şekil 4.35. Öğrenci-K-206'nin Çizimi	204
Şekil 4.36. Öğrenci-M-423'ün Çizimi	205
Şekil 4.37. Öğrenci-K-125'in Çizimi	206
Şekil 4.38. Öğrenci-M-293'ün Çizimi	207
Şekil 4.39. Öğrenci-K-288'in Çizimi	207
Şekil 4.40. Öğrenci-M-18'in Çizimi	208
Şekil 4.41. Öğrenci-M-30'un Çizimi	209
Şekil 4.42. Öğrenci-M-121'in Çizimi	210
Şekil 4.43. Öğrenci-K-68'in Çizimi	210
Şekil 4.44. Öğrenci-M-213'ün Çizimi	211
Şekil 4.45. Öğrenci-M-175'in Çizimi	212
Şekil 4.46. Öğrenci-M-286'nin Çizimi	213
Şekil 4.47. Öğrenci-M-34'ün Çizimi	213
Şekil 4.48. Öğrenci-K-270'in Çizimi	214
Şekil 4.49. Öğrenci-K-195'in Çizimi	215
Şekil 4.50. Öğrenci-M-455'in Çizimi	216

Şekil 4.51. Öğrenci-K-37'nin Çizimi	216
Şekil 4.52. Öğrenci-M-90'nın Çizimi	217
Şekil 4.53. Öğrenci-K-211'in Çizimi	218
Şekil 4.54. Öğrenci-M-55'in Çizimi	218
Şekil 4.55. Öğrenci-K-242'nin Çizimi	219
Şekil 56. Öğrenci-K-323'ün Çizimi	219
Şekil 4.57. Öğrenci-K-48'in Çizimi	220

1. GİRİŞ

İnsan doğası gereği bir toplum içerisinde yaşamak durumundadır. Ancak bu durumda mutlu olabilir ve yaşamına devam edebilir. Yalnız yaşam özde insan doğasıyla uyuşmayan bir durumdur İnsanlar amaçlarına ulaşabilmek için başka insanlar ile işbirliği yaparlar ve bireysel olarak ulaşamadıkları amaçlarına bu işbirliği sayesinde ulaşmaya çalışırlar (Akat, Budak & Budak, 2002, s.7). Bu nedenle toplum içerisinde yaşayan insanlar ortak amaçları doğrultusunda bir araya gelerek topluluklar oluştururlar ve bu topluluklar belirli özellikleri gösterdiklerinde örgüt olarak adlandırılırlar.

Bernard (1938)'a göre örgüt; en az iki kişinin meydana getirdiği bilinçli olarak eşgüdümlemiş etkinlikler sistemidir. Bernard, örgütün var olabilmelerini üç şarta bağlar. Bunlar: (1) iletişim içerisinde bulunacak bireyler, (2) amacın gerçekleşmesine katkıda bulunma isteği ve (3) gerçekleştirilecek ortak bir amaçtır (akt: Aydın, 2007, s.14). Ortak bir amacın gerçekleştirilmesi sürecindeki faaliyetler kendiliğinden eşgüdümlememez. Eşgüdümün sağlanması yönetsel bir süreçtir. Örgüt ve yönetim her zaman birlikte var olan iki kavramdır (Aydın, 2007, s.71). Örgüt, önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelen insanlardan oluşur. Bir örgütte çalışmayı kabul etmek hem yönetimin egemenliği altına girmeyi, hem de başkalarınca önceden konulmuş amaçlar için çalışmayı gerektirir (Başaran, 2004, s. 231).

Bir grup çabasını gerektiren, işbirliği ve eşgüdüm içinde yürütülen her etkinlik, yönetsel bir yapı ve örgütlenmeyi de beraberinde getirir (Demirtaş, 2008, s.106). Örgüt olmanın doğası yönetilmeyi gerektirir. Örgüt bir yapıdır. Yönetim ise bu yapıyı işleten bir süreçtir (Bursalıoğlu, 1976, s.18).

Örgüt olmanın doğası yönetilmek ise “yönetim nedir” sorusu önem kazanmaktadır. Kaya (1999, s.31) ve Demirtaş (2008, s.106) yönetimin insanlık

tarihiyle birlikte başladığını söyler. Belirli amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelmiş, yani örgütlenmiş insan grubunun, belirlenmiş amaçlarla bir takım işleri sürekli olarak gerçekleştirme çabası gösterdiği her yerde yönetim, bu çabanın olduğu her yerde de yönetenler ve yönetilenler var olmuştur. Doğal ya da biçimsel her grupta, her örgütte, her toplumda insanlar yönetenler ve yönetilenler olarak ikiye ayrılabilir. Örgütlerde, yöneten ve yönetilen şeklindeki gruplar, örgütün niteliğine göre çeşitli derecelerde birbirleriyle ilişki içerisindedirler. Karşılıklı ilişkinin bir sonucu da, her iki tarafın birbirlerini etkilemelerinin ve birbirleriyle ilgili çeşitli algılar oluşturmalarının kaçınılmazlığıdır. Yapısı ve işleyişi itibariyle kendine has bir örgüt olan okulun üyeleri olan öğrenciler, öğretmenler, veliler ve okul yöneticileri; okul müdürü kavramını değişik şekillerde algılayarak, algılarını günlük dilde çok farklı şekillerde dile getirebilirler.

1.1. TEMEL KAVRAMLAR

Bu bölümde araştırma konusunun temelini oluşturan yönetim, yönetici, eğitim yönetimi, eğitim yöneticisi, okul yönetimi ve okul yöneticisi kavramlarına yer verilmiş, bu kavramların çeşitli tanımları ve gelişimleri incelenmiştir.

1.1.1. Yönetim ve Yönetici

Yönetim hem yöneteni hem de yönetileni etkileyen ve çok çeşitli alanlarda faaliyet gösteren bir süreçtir. Yönetim işinin çok çeşitli alanlarda işbaşında olması, farklı bilim dalları tarafından farklı şekillerde tanımlanmasına neden olmuştur. Örneğin, siyasal bilimlerde yönetim, bir otorite sistemi olarak kabul edilirken, toplum bilimlerinde bir sınıf ve saygınlık sistemi olarak kabul edilmektedir (Can, 1994, s.20).

Yönetim için farklı yaklaşım ve ifadelerle, farklı bilim insanları tarafından yapılan tanımların ortak yönleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Yönetimin görevi bir örgütü saptanan ortak amaçlara ulaştırmak ve örgütü amaçlara uygun biçimde yaşatmaktır (Eren, 2007, s.1; Erdoğan 2004, s.3; Toprakçı, 2004, s.17; Gürsel, 2003, s.8; Açıkalm, 1998, s.71).
- Yönetim örgüt için gerekli insan ve madde kaynaklarını sağlar ve bunları etkili ve verimli bir şekilde kullanır (Aktan, 2005, s.1; Tortop, İsbir & Aykaç, 2005, s.6; Erdoğan, 2004, s.3; Toprakçı, 2004, s.17; Witzel, 2004, s.1; Eren, 2003, s.3; Gürsel, 2003, s.8; Başaran, 2000, s.14; Lorenza, 1998, s.4; Drucker, 1994, s.172; Kaya, 1999, s.42).
- Yönetim; sorun çözme, karar alma, uygulama, planlama, örgütleme, koordinasyon ve değerlendirme gibi süreçlerden oluşur (Demirtaş, 2008, s.106; Weihrich, Connice & Koontz, 2007, s.5; Aktan, 2005, s.1; Genç, 2005, s.17; Erdoğan, 2004, s.3; Witzel, 2004, s.1; Drucker, 1994, s.172).
- Yönetim; bir grup faaliyeti ve sosyal bir olaydır. Örgütü oluşturan bireyler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlar (Eren, 2007, s.1; Erdoğan, 2004, s.3; Eren, 2003, s.3; Kaya, 1999, s.42).
- Yönetim; kurum çalışanlarını izler, denetler ve geliştirir (Lorenza, 1998, 4; Taymaz, 1989, s.13).
- Yönetim bir grup insanın bir başkasının otoritesini kabul etmesi, örgütteki bir grubun diğer insanlar aracılığıyla bir şeyler yaptırmasıdır (Montana & Charnow, 2008, s.2; Açıkalm, 1998, s.71).

Daft (2007, s.7-9) yönetimi; örgütsel kaynakları planlayarak, liderlik ederek, örgütleyerek ve kontrol ederek örgütsel hedeflere etkin ve etkili bir şekilde ulaşmak olarak tanımlamıştır. Daft'a göre yönetimin dört temel fonksiyonu; planlama, örgütlenme, liderlik ve kontroldür. Planlama; gelecekteki örgütsel performansın, gerçekleştirilecek görevlerin, bunun için gerekli kaynakların ve amaçların tanımlanmasıdır. Örgütlenme; genellikle planlamayı takip eder ve örgütün planın nasıl üstesinden geleceğini düzenler. Liderlik, örgütsel amaçlara ulaşmada çalışanları motive etmek için gücü kullanmaktır. Kontrol ise çalışanların etkinliklerini izlemek, örgütün amaçlarına ulaşmasında doğru yolda olup olmadığına bakarak ve gerektiğinde düzeltmeler yapmaktır. Yönetim işi ile ilgili iş ve davranışlar, yönetim işi ile ilgili formel görevler ve örgütsel koşullar kadar sosyal yapı ve çevre tarafından da etkilenirler.

Yukarıda bazı tanımları verilen yönetimin bir bilim alanı olarak ele alınması ve gelişmesi 19. yüzyılın sonunda gerçekleşmiştir. Sanayi Devrimi ve sonrasında yaşanan gelişmeler, bazı toplumsal, siyasal, ekonomik ve ideolojik etkenler yönetimin ayrı bir bilim alanı olarak gelişmesini hızlandırmışlardır. Şirketlerin doğması, teknolojik gelişmeler, kentleşme ve nüfus artışı, çok partili siyasal sistemlerin doğuşu, baskı gruplarının artması, savaşlar, ekonomik, bunalımlar, doğal afetler, uluslar arası ilişkilerin gelişmesi, sosyal bilimlerin önem kazanması ve çeşitli alanlarda araştırmaların yürütülmesi yeni ve karmaşık örgütlerin doğmasına ve yönetim sorunlarının önem kazanmasına yol açmış, bu durum örgüt ve yönetim konularına bilimsel yaklaşımı hızlandırmış ve yöneticiliği mal sahipliğinden ayırarak bir meslek durumuna getirmiştir (Kaya, 1999, s.38).

Sanayi Devrimi ve toplumsal gelişmeler daha karmaşık örgütlerin ortaya çıkmasına yol açarken, bu gelişmeler yönetimin bir bilim dalı olarak kabul görmesine, yönetimle ilgili çalışmaların yapılmasına ve kuramların geliştirilmesine de neden olmuştur. Yönetim kuramlarıyla ilgili çok çeşitli sınıflamalar yapılmış olmakla beraber, genel kabul gören sınıflama, yönetim kuramlarını üç ana başlıkta ele alarak açıklamıştır. Bunlar: klasik (bilimsel yönetim), neo-klasik (insan ilişkileri) ve modern (davranış bilimleri) yaklaşımlardır. Yönetim bilimleri, insanlığın yönetim alanında karşılaştığı sorunları çözmek için uğraşır. Yönetim bilimlerinde geliştirilen kavramlar ve kuramlar, karşılaşılan yönetsel sorunları çözmeye, yönetsel olayları tanıyıp yorumlamaya yardımcı olur (Başaran, 2004, s.205). İlk kuramlar daha çok örgütün yapısı ve boyutlarıyla ilgilenirken, daha sonraki yıllarda geliştirilen kuramlarda bu ilgi, örgütün dinamiklerine ve ilişkilerine yoğunlaşmıştır.

Bu dönemlerden ilki klasik dönem olarak adlandırılan yaklaşımdır. Taylor'la başlayan klasik dönem yönetim düşüncesi, iş analizi ve formel örgüt yapısına önem vermiştir. Bilimsel örgüt çalışmaları daha çok işin verimliliğine odaklanmıştır. Temel amaç çalışanların verimliliğini arttırmaktır. Dündar (2007, s.11) klasik dönem kuramcılarının yönetimin insan boyutu dışındaki öğeleriyle ilgilendiklerini, örgütü insansız örgüt, ekonomik insan, verim makinesi ya da makinenin bir dişlisi gibi gördüklerini, örgüt için iyi olanın insan için de iyi olduğunu savunduklarını vurgulamıştır.

Neo-klasik yaklaşımlar, klasik yaklaşımlarda göz ardı edilen insan unsuruna, örgütün iç ve dış çevresiyle olan ilişkilerine dikkat çekerek, klasik yaklaşımlara tepki olarak ortaya çıkmışlardır. Neo-klasik yaklaşımlarda insan, öncelikle sosyal bir varlık olarak ele alınmıştır. İnsan ilişkileri yaklaşımı olarak da adlandırılan neo-klasik

yaklaşım; klasik yaklaşımları, insanları makineleştirdiği ve öyle algıladığı için eleştirmiştir. Bu yaklaşım insan ilişkilerinin örgütte var olan problemleri çözeceğini ileri sürmüştür (Karşlı, 2004, s.41).

Üçüncü yaklaşım olarak bilinen modern yönetim kuramları formel ve informel yönetim yaklaşımlarını dengelemiş, iki teorinin sentezini yapmış, modern davranış ve sosyal bilim metotlarını analizlerinde kullanmışlardır (Karşlı, 2004, s.42). Modern yönetim yaklaşımlarında örgütlerin, çalışanlarının amaçlarını gerçekleştirmek için oluştukları, ancak amaçların tek bir amaca indirgenmeyeceği görüşü benimsenmekte ve hedeflerle yönetime önem verilmektedir (Dündar, 2007, s.13).

Sanayi devrimi ile başlayıp toplumun her kademesinde yaşanan ve neticesinde yönetim biliminin ortaya çıkmasına ve gelişmesine neden olan süreç etkisini arttırarak devam etmektedir. Yönetim bilimi, ilk ortaya çıktığı dönemden itibaren kendi içerisinde sürekli çeşitlenerek gelişimini sürdürmektedir. Küreselleşme, özelleştirme, yerelleştirme, bölgeselleşme, bilgisayarlaşma gibi toplum hayatında köklü değişikliklere yol açan gelişmeler, özellikle ekonomi ve teknoloji alanındaki değişimin sonucu olarak yönetim alanında yeni akımların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu gelişmeler paralelinde yönetim anlayışında eski doğrular giderek önemini kaybetmekte, yeni fikirler, yeni görüşler ve yeni yaklaşımlar hakim olmaya başlamaktadır. Aktan (2005, s.17)'a göre, bugün yönetim anlayışında yaşanan deyim yerindeyse Rönesans devriyle tüm dünyada değişim mühendisliği, stratejik yönetim, toplam kalite yönetimi, sinerjik yönetim, bilgi yönetimi, performans yönetimi gibi yeni yönetim teknikleri benimsenmeye ve uygulanmaya çalışılmaktadır.

Örgütlerin var olabilmelerinin temel gereksinimlerinden olan yönetim bir eylemdir ve örgütlerde bu eylemi yapan kişiler, yani yönetim işini gerçekleştirenler

yöneticilerdir. Toplumsal yapının her kademesinde olduğu gibi yönetim alanında da etkisini oldukça fazla hissettiren ve çok çeşitli yönetim biçimlerinin ve stratejilerinin ortaya çıkmasına neden olan gelişmeler aynı zamanda yönetim eyleminin odağında yer alan kişilerin, yani yöneticilerin de niteliklerinde önemli değişme ve gelişmelere neden olmaktadır.

Barutçugil (2006, s.27) yöneticiyi; çalışanları aracılığı ile örgütün amaçlarına ulaşılabilmesi için gerekli olan işleri yaptıran kişi olarak tanımlamaktadır. Yöneticiler, işin ve insanların ortak bir amaç doğrultusunda planlanması, yapılandırılması, düzenlenmesi ve denetlenmesi ile uğraşırlar. Bir taraftan amaçların en üst düzeyde gerçekleştirmelerine uğraşırlarken, diğer taraftan var olan kaynakların en etkili şekilde kullanılmasına yönelik çalışmalar yaparlar. Bir yöneticinin başarısı, amaçlara ne kadar yaklaştığı ve kaynakları ne kadar etkili kullandığı ile ölçülür.

DuBrin (2008, s.2) ise yöneticiyi grup üyelerinin çalışma performansından sorumlu ve aynı zamanda diğer çalışanların onayına ihtiyaç duymasına karşın örgütün kaynaklarını kullanmaya yetkili kişi olarak tanımlamaktadır.

Drucker (1999, s.48) yöneticilerin görevinin, kendi örgütlerine yön vermek, liderlik yapmak ve örgütsel kaynakların hedeflere ulaşmada nasıl kullanılacağına karar vermek olduğunu belirtmiştir. Drucker (1999, s.20)'a göre yöneticinin yönetim işinde kullanacağı beş temel ilke vardır. Bunlar:

1. Amaç belirleme
2. Organize etme
3. Motive etme ve iletişim kurma
4. Ölçme-değerlendirme yapma
5. Kendiside dahil olmak üzere insanları geliştirme.

Yönetimi etkili kılacak, böylece örgütsel etkililiği sağlayacak olanlar örgütün yöneticileridir. Örgütte yönetici rolünde bulunan kişinin asıl görevi üretim veya hizmet için gerekli unsurları en uygun şartlarda temin etmek, örgütlemeyi ve işbirliğini sağlayarak en az emek ve giderle en fazla hizmet veya üretimin meydana gelmesine çalışmaktır. Aksüt (2008, s.382), yöneticilerin bu amacı gerçekleştirecek nitelikte eğitilmiş, deneyimli ve kişilik özelliklerini geliştirmiş kişiler olması gerektiğini; ayrıca tarafsız, anlayışlı, kararlı, etki altında kalmayan, korkusuz ve ileriye görebilen yöneticilerin iş görenlerinin güvenini ve sevgisini kazandığını belirtmiştir.

İyi bir yönetimin temel anahtarı diğer insanların rolünün öneminin farkına varmak ve yönetim görevlerini bunlara göre düzenlemektir. Bir örgütte insan ilişkilerinin iyi düzeyde olması çalışanların güdülenmesini, bunun sunucunda da üretimin artmasını sağlayabilir. Örgüt içinde insan ilişkileri alanında sorunlar yaşanması olasıdır. Bu sorunların sebebi olarak örgütü oluşturan bireylerin anlama, anlamlandırma, inanç, alışkanlıklar gibi kişilik özellikleri sayılabilir.

Yönettiği örgütün amaçlarına ulaşmasında ve yaşamını sürdürmesinde en önemli sorumluluğa sahip olan yöneticiler, yönetim işlerini gerçekleştirirken, kendilerine karşı olan beklentileri bilmeli ve kendilerini sürekli geliştirmelidirler. Yönetim alanındaki yaşanan gelişmeler, nitelikli ve uzmanlaşmış yöneticilere olan ihtiyacı günden güne arttırmaktadır ve değişen koşullara tam uyum sağlamak isteyen bir yönetici her yönüyle bilgili ve donanımlı olmalıdır.

Erdoğan (2004, s.32)'a göre yönetici öncelikle yönetim biliminin temelini oluşturan kuramları bilmelidir. Yönetici, yönetim ile kuramlara teorilerin yanında yönetim ilke ve tekniklerini, yönetim süreçlerini iyi bilmeli, yönetim yaptığı alan hakkında bilgi sahibi olmalı ve görev yaptığı kurum için gerekli olacak şekilde hukuk,

maliye ve muhasebe konularında bilgili olmalıdır. Ayrıca yöneticiler, yönetim alanının sosyal bir bilim alanı olması nedeniyle; siyaset bilimi, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, tarih ve edebiyat gibi alt alanlarda da bilgi sahibi olmalıdırlar. Yönetici, sorun çözme, temsil etme, görüşme yapabilme, karar verme, yazılı ifade, konuşma, analiz yapma, sentez yapma, planlama gibi alanlarda yetenekli olmalıdır.

1.1.2. Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticisi

Birçok tanımı yapılmış olmakla beraber eğitimin en yaygın ve bilinen tanımı: “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” (Ertürk, 1993, s.12)” olmasıdır. Bireylerde istendik davranışlar meydana getirme süreci elbette ki rastgele bir süreç değildir. Ülkeler vatandaşlarında meydana getirmek istedikleri bu değişiklikleri eğitim sistemleri aracılığı ile gerçekleştirmek isterler.

Eğitim sistemi, ulusun tüm üyelerinin eğitim gereksinmelerini karşılamak, eğitim haklarını gerçekleştirmek ve devletin eğitimden beklediği yararları sağlamak için devletçe kurulan ve ülke düzeyinde yayılan eğitim örgütleri ve okullar bütünüdür (Başaran, 2006, s.77).

Eğitim sistemlerinin amaçlarını gerçekleştirmek için, tüm kaynakları çalışanları ile birlikte en etkili ve verimli bir şekilde kullanması gerekir. Bu ancak iyi bir yönetimle gerçekleştirilebilir ve yukarıda sayılan işlerin gerçekleştirilebilmesi tıpkı diğer örgütlerde olduğu gibi, eğitim örgütlerinde de yönetim yani “eğitim yönetimi” düşüncesinin meydana gelmesine neden olmuştur.

Yönetim ve eğitim alanında örgütlenmenin çok eskilere dayandığı bilinmekle birlikte, eğitim yönetiminin bir bilim dalı olarak gelişmesi, kamu yönetimi ve genel yönetim bilimlerinden çok sonraları gerçekleşmiştir. Dünyada eğitim yönetimi

düşüncesi 1900'lü yılların başlarında ortaya çıkmış, bu alandaki köklü değişmeler 1950'li yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanmıştır. Eğitim yönetiminin sosyal süreç olarak sistematik olarak incelenmesi 1960'lar da tam anlamıyla patlama noktasına ulaşmıştır (Kaya, 1999, s.46). Eğitim yönetimi alanında geliştirilen kuramlar henüz çok yeni olduklarından, eğitim yönetiminin yararlandığı kuram, kavram ve ilkeler özellikle işletme yönetimine ve kamu yönetimine dayanmaktadır (Sarpkaya, 2008, s.140).

Eğitim yönetimi ile ilgili alanyazında çok çeşitli tanımlar yapılmış olmakla beraber en genel anlamıyla eğitim yönetimi, kamu yönetiminin özel bir alanıdır (Şişman & Taşdemir, 2008, s.197; Kaya, 1999, s.43; Taymaz, 1989, s.13). Eğitim yönetimi, eğitim örgütlerini saptanan amaçlarına ulaştırmak üzere var olan insan ve madde kaynaklarını etkili biçimde kullanarak belirlenen politikaları ve alınan kararları uygulamayı amaçlar (Cömert & Üstüner, s.2008, s.498; Keskinılıç, 2007, s.7; Taymaz, 1989, s.13).

Eğitim örgütleri seçilmiş siyasal organlar tarafından saptanmış olan eğitim politikaları çerçevesinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bulunurlarken; eğitim yönetimi ve onun bir alt dalı olan okul yönetimi devletin eğitim politikaları ve yetkili organların bu politikalar paralelinde hazırladığı genel ve özel amaçları gerçekleştirmekle sorumludurlar. Eğitim yönetimi eğitim alanına ilişkin politika, karar ve amaçların gerçekleştirilmesiyle ilgilenen, genel yönetimin eğitim alanına uygulanmasıdır (Kaya, 1999, s.43).

Örgütler belirli amaçları gerçekleştirmek için kurulurlar ve eğitim örgütünün de gerçekleştirmek durumunda olduğu amaçlar vardır. Eğitimin genel amaçları 1737 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilmiştir. Teorik olarak kanunda yer alan bu amaçların uygulamada gerçekleştirildiği yerler okullardır (Aydın, 2007, s.583). Milli

eğitimin amaçlarının gerçekleştirilmesi için eldeki tüm kaynakların kullanılmasından ve en yüksek düzeyde verim elde edilmesinden sorumlu olan kişilerin başında eğitim yöneticileri gelmektedir.

Eğitim yöneticiliği, eğitimle ilgili kuruluş ve okulların, amaçlarına ulaşabilmeleri için, insan ve ilgili araç gereçlerin en etkili biçimde yerleştirilmesi ya da kullanılmasıdır (Binbaşıoğlu, 1978, s.3). Kaya (1999)'ya göre eğitim yöneticisi; öğretmen, personel, öğrenci, veli, çevre liderleri, çevredeki yerel yöneticiler, merkez örgütü ve politikacılar gibi farklı eğitim ve kültür düzeylerinde bulunan, farklı beklentileri olan öğelerle ilişkiler kurmak, onların çelişkili beklentilerini bağdaştırarak demokratik yönetimi sürdürmek zorundadır.

1982'de toplanan 11. Milli Eğitim Şûrası, eğitim yöneticisini tanımlamış ve görevlerini şu şekilde sıralamıştır:

“Eğitim yöneticisi”, değişik sistem, kurum ve kademelerde eğitim hizmetlerini yönetmeye yeterli olacak nitelikte kuramsal alanda ve uygulamada yetişmiş uzmandır.

Yöneticinin görevleri şöyle sıralamıştır:

- Eğitim yöneticisi, değişik eğitim kurumlarında, okullarda, eğitim kademelerinde eğitim programlarını, öğrenci hizmetlerini, işgören hizmetlerini, bütçe işlerini, eğitim bina, araç ve gereçlerine ilişkin işleri yönetir
- Eğitim yöneticisi, yönettiği kurum, okul ve kademenin yönetsel ve eğitsel amaçlarını gerçekleştirmek için yönetim süreçlerini etkin biçimde işletir.
- Eğitim yöneticisi, yönettiği örgütün alt sistemlerinin bir bütün olarak örgütsel amaçları gerçekleştirecek biçimde çalışmasını sağlar (MEB, 2006, s.123).

1.1.3. Okul Yönetimi ve Okul Yöneticisi

Toplumların gelişmesi sürecinde bireylerin uygarca ve refah içerisinde yaşamasını sağlayacak eğitimi kendi kendilerine ya da aileleri yardımıyla almalarının mümkün olmadığının anlaşılması, okul denilen kurumların ortaya çıkmasını gerektirmiştir.

Tüm sistemlerin genel özelliği amaçlarını gerçekleştirmek için girdi alıp işledikten ve girdileri sistemin istenilen amaçlarına uygun bir şekilde dönüştürdükten sonra çıktı vermeleridir. Eğitim sistemlerinde bu işin yapıldığı yerler okullardır. Okul denilen örgüt girdi olarak öğrencileri almakta, hedeflere uygun olarak davranış değişimi çabalar sunmakta ve değişmiş ürün olarak öğrenciyi sistemin dışına çıkarmaktadır. Eğitim alanındaki bu işleyişin en açık gözlemlendiği kurum okul olup, okullar temel sistemlerdir (Keskinkılıç, 2007, s.7-8).

Şişman ve Turan (2005, s.109)'a göre okul çevresinden aldığı başta öğrenci kaynağı olmak üzere diğer kaynakları (program, öğretmen, teknoloji vb.) belli alt sistemler yardımıyla işe koşan, çevreye eğitim hizmeti ve eğitilmiş insanları ürün olarak sunan, kendi işleyişini değerlendirerek dönütler sağlayan, bu doğrultuda program ve süreçlerini gözden geçirerek gerektiğinde değişiklikler yapmak suretiyle varlığını sürdürmeye çalışan açık sosyal bir sistemdir. Diğer bir ifadeyle okul, belirli bir mekanda, belirli bir rol yapısı ve belirli amaçlara bağlı olarak belirli bir insan grubuna, belirli bir süre, planlı ve programlı eğitim-öğretim hizmeti sunan toplumsal bir hizmet örgütü olarak nitelendirilebilir.

Okul, bir toplumda yaşayan bireylerin eğitilmeleri için gerekli işleri yapması için yetkilendirilmiş kurumların ortak adıdır. Okullar formel eğitim veren kurumlardır. Okullarda bir grup öğrenciye, kendisinin ve toplumun ihtiyaçlarına göre daha önceden

hazırlanmış belli programlar çerçevesinde eğitim-öğretim faaliyetleri sunularak bireylerde istendik davranışlar meydana getirilmeye çalışılır (Fidan & Erden, 1998, s.47). Okullar eğitim sistemlerinin vazgeçilmez ve en temel ögesidir. Eğitim sistemlerinde yapılan ya da yapılacak olan uygulamaların, değişikliklerin ilk uygulandığı yerler okullardır.

Okul yönetimi bir bakıma eğitim yönetiminin sınırlı bir alanda uygulanmasıdır (Bursalıoğlu, 1976, s.6; Şişman & Taşdemir, 2008, s.197; Arslan, 2008, s.326). Bu alanın sınırlarını, genellikle, eğitim sisteminin amaçları ve yapısı çizer. Eğitim yönetimi nasıl ki yönetimin eğitime uygulanmasından meydana geliyorsa, okul yönetimi de eğitim yönetiminin okula uygulanmasından meydana gelmektedir (Bursalıoğlu, 1976, s.6).

Eğitim yönetimi ile okul yönetimi ayırımını örgütsel yapı içerisinde belirlemek gerekirse, okullar dışında kalan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), merkez ve taşra örgütlerini eğitim yönetimi, bu kurumlarda çalışan yöneticileri eğitim yöneticisi olarak tanımlamak olasıdır (Açıkalm, 1998, s.4).

Okul yöneticiliği ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde formel bir yöneticilik eğitimine dayalı olarak elde edilen bir meslek olmaya başlamıştır. ABD dışında diğer ülkelerde ise okul yöneticiliği için üniversite düzeyinde eğitim verilmesi çok sık karşılaşılan bir durum değildir. Okul yöneticiliği öğretmenlik mesleğine dayalı ve meslekte belirli bir kıdem sonrasında elde edilen bir pozisyon özelliği taşımaktadır ve yöneticilik için öğretmen olmak yeterli görülmektedir (Murpy, 1998; akt, Karip, 2004, s.125).

Günümüz okulları çok yönlü çevresel değişme ve dalgalanmalarla karşı karşıyadır ve bundan etkilenmektedir. Ekonomide yaşanan sorunların, siyasal

uzlaşmazlıkların ve kültürel değişmelerin etkisi altında okullarda hissedilebilmektedir. Bu etkenlerin okul işleyişi ile ileri derecede içli dışlı olması, okulları bir yerden yönlendiren değil, kendi kendilerine yönlenebilen kurumlar olma yönünde zorlamaktadır. Kısacası bugünkü okul yöneticileri, çok hızlı değişen çevre koşulları karşısında uyum sağlayabilmek için eskiye göre daha fazla inisiyatif kullanmak zorunda kalmaktadırlar. Aynı şekilde rekabetin ve her alanda yenilenmenin oldukça hızlı yaşandığı günümüzde okullar çevrede olup bitenleri eskiye göre daha çok izlemek ve uyum sağlamak zorundadırlar (Erdoğan, 2004, s.39).

Klasik örgüt ve yönetim teorilerinde yönetici, teknik bir uzman olarak görülmüştür. Yönetim biliminde insan ilişkileri akımıyla birlikte yönetici imajları da değişmiştir. Yöneticilerin, çalışanların psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını anlamaları ve bunları karşılamaya dönük eylemler içinde olmaları beklenmiştir. Yönetim biliminde durumsal yaklaşımların ağırlık kazanmasına bağlı olarak yöneticilerin içinde bulunduğu bağlam önem kazanmış, izleyen yıllarda geliştirilen teoriler, yöneticinin içinde yer aldığı çevre ve grubun özelliklerine önem vermiştir. Zaman içinde değişen yönetici “okul liderliği”, olması öngörülen yeterlik, güç ve özelliklerle ilgili de sürekli yeni tartışmalar yapılmaktadır. Günümüz alanyazında okul yöneticiliği yerine “okul liderliği”, “eğitim liderliği” ve “öğretim liderliği” kavramları daha fazla tercih edilmektedir (Şişman & Taşdemir, 2008, s.193).

Okul müdürünün görevi okulun yapısının farklılığını ve içinde bulunduğu çevrenin özelliklerini göz önüne alarak okuldaki tüm insan ve madde kaynaklarını verimli bir şekilde kullanarak okulu geleceğe taşımaktır. Okul yöneticisi kendisine yasa ve yönetmeliklerle verilen rollerin ve sorumluluklarının yanı sıra, okulu geleceğe hazırlayan kişi olarak, geleneksel rol ve sorumlulukların ötesine çıkmak zorundadır.

(Arslan, 2008, s.326). Arslan (2008, s.326), okul yöneticisinin görevlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Kurumun gereksinimlerini tam olarak karşılamak
- Öğretmen, öğrenci ve personelin uyum problemlerini çözmek
- Personel ve öğretmenin mesleki gelişimlerine ve ilerlemelerine yardımcı olmak
- Kurumu ve çevresini geliştirmek
- Eğitim gereksinimlerini tam ve doğru olarak saptamak
- Çevresindeki diğer yöneticilerle işbirliği yapmak
- Diğer eğitim kurumlarının çalışmalarını izleyip değerlendirmek
- Eğitim programlarının hazırlanmasına ve uygulanmasına katkıda bulunmak
- Kurum ile çevre arasında sağlıklı bir iletişim kurmak
- Okulun amaçlarını belirtmek ve açıklamak
- Eğitim-öğretim programlarını sürekli değerlendirmek
- Okulu eğitim-öğretim ortamına hazır bir hale getirmek

Okul müdürleri okulun yönetiminden birinci derecede sorumlu olan kişilerdir.

Okulda bulunan insan ve madde kaynaklarını, okulun var olan amaçlarını gerçekleştirmek için etkili ve verimli bir şekilde kullanmak müdür ve yardımcılarının sorumluluğundadır. Müdürler, okulların işleyişleri konusunda yasalar çerçevesinde karar alma, plan yapma, personel arasında işbölümü, eşgüdüm ve etkili iletişim sağlama, örgütleme, denetleme, değerlendirme ve yöneltme gibi yönetsel işleri yaparlar. Okul müdürü personelin, öğrencinin ve velinin moral, güdü ve iş doyumunu yükseltmeye çalışır ve gelişimlerine yardımcı olur. Okul müdürleri, milli eğitimin temel ilkelerine bağlı kalarak, milli eğitimin ve okulun amaçlarını gerçekleştirmek için çalışırlar (Kayıkçı, 2008, s.197).

Geleneksel anlamda okul yöneticisi, mevcut yasalar ve kurallar çerçevesinde okulla ilgili kaynakların sağlanması ve örgütlenmesi, sonuçta okul amaçlarının gerçekleştirilmesi için çaba gösteren, daha çok da mevcut statükoyu koruma ve sürdürme amacı güden biri olarak görülür. Oysa çağcıl tartışmalarda okul yöneticilerinin, yöneticilikten çok liderlik davranışlarına vurgu yapılmakta; okul yöneticisi, gerektiğinde yerleşik yapı, prosedür ve alışkanlıkları değiştirerek okuldaki değişme sürecine öncülük etmesi gereken bir lider olarak görülmektedir (Şişman & Taşdemir, 2008, s.198).

Okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak ve havasını koruyacak iç unsurların lideri okul müdürü olmalıdır. Gerçekte okul müdürleri resmi yetkilerinden güç alan amirlerdir. Atama ile göreve geldiklerinden başlangıçta ancak statü liderleridirler. Bu statünün verdiği resmi yetkinin sosyal ve teknik yetkilerle desteklenmesi gerekir. Sosyal yetki okul müdürünün etrafındaki gruplardan (okulun iç ve dış unsurları) kaynaklanırken, teknik yetki müdürün sahip olduğu yönetim bilgisi ve becerilerinden kaynaklanır (Bursalıoğlu, 1976, s.37).

Okul müdürleri okuldaki otorite ve gücün en önemli simgeleridir ve okulun yasal lideri konumundadırlar. Okul müdürlerinin yetkilerinin formel ve informel sınırları vardır ve bu sınırlar müdürü belli bir düzeyin yöneticisi olmak yerine daha çok bürokratik işlemleri yürüten bir memur statüsüne sokar. Özellikle okul dışındakiler okul müdürü denilince her zaman onun ne yapabileceğini düşünür veya pek çok şey yapmasını ister ve bekler; ancak neleri yapamayacağını hesaba katmazlar (Güçlüoğlu, 1985, s.19).

Açıklım (1998, s.6) bugünkü okul müdürlerinin modasının geçmek üzere olduğunu, geleceğin çağdaş okul yöneticilerinin aşağıdaki özelliklere sahip olacağını vurgulamıştır. Çağdaş okul yöneticisi:

- Kapsamlı insan bilgisine ulaşmış
- Etkili iletişim becerisine sahip
- Liderlik özellikleri baskın
- Ana dilini doğru ve güzel kullanabilen
- Felsefe, matematik, uygarlık tarihi eğitimi görmüş
- Yabancı dil bilen
- İletişim teknolojisine hâkim, bilgiyi yöneten
- Beden ve ruh yönünden sağlıklı
- Eğitime inanmış

yöneticidir.

Alanyazında da aktarıldığı gibi, okul müdürünün, okulun amaçlarını ve felsefesini açıklama, okulun politikasını saptama ve tanıma, okulun ihtiyaçlarını karşılama, okulda katılımcı ve demokratik yönetimi geliştirme, kişiler ve gruplar arası ilişkiler kurma, tüm etkinlikleri planlama, okul çevresi, iç ve dış öğelerle iletişim ve eşgüdüm sağlama, etkili bir işletme yönetimi oluşturma, yapılan çalışmalarını sürekli olarak izleme ve değerlendirme sorumlulukları bulunmaktadır.

1.2. OKUL YÖNETİCİSİNİN ROLLERİ

Herhangi bir davranışın sergilenebilmesi, davranışın gerektirdiği eylem ve duygunun yansıtılabilmesi için, davranışın temelini oluşturan roller bilinmeli ve bu roller iyi oynanmalıdır. Örgütler makamlardan ve rollerden meydana gelen yapılardır. Her makama bağlı eylem ya da beklenen davranışlar vardır. Bu eylem ve davranışlar o

makamda bulunan bireyin rolünü oluştururlar. Rol, bir makamda bulunan bireyden beklenen davranışlardır (Katz & Kahn, 1977, s.189). Yaşa, bulunulan yere, yapılan işe, cinsiyete ve benzeri durumlara göre toplumun bizden beklediği davranışlar rolleri oluştururlar.

Roller davranış kalıplarıyla birlikte, öğrenme yoluyla kuşaktan kuşağa aktarıldıklarından ve kuşaklar boyunca denenerek elde edildiklerinden, birbirleriyle tutarlı, sonucu belli, güvenilir, başkalarınca beğenilir, her üye anlaşılabilir, onaylanabilir davranışlardır. Bu yüzden her üye kendinden beklenen rolleri oynayarak topluma uyum sağlar. Çocuk çocukluk, ana analık, baba babalık, kız kızlık, erkek erkeklik, er erillik, dişi dişilik gibi her üye kendine düşen rolü iyi oynadığında başkalarınca beğenilir ve onaylanır (Başaran, 2006, s.43). Tüm örgütlerde olduğu gibi eğitim örgütlerinin de amaçlarına ulaşabilmeleri, öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve diğer personelin rollerini kendilerinden beklenen şekilde ortaya koymalarıyla mümkündür.

Eğitim örgütlerinde öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin, diğer yöneticilerin ve çevrenin okul yöneticilerinden bekledikleri roller vardır. Okul örgütlerini, okul müdürleri yönetir. Okul müdürlerinin yönetim görevlerini başarı ile yerine getirebilmeleri, kendi rolleri ile okuldaki diğer çalışan rollerini, doğru anlamalarına ve davranışlarını bunlara göre ayarlamalarına bağlıdır (Demirtaş, 2008, s.114). Okul yöneticisi hem okulda, hem de çevrede kendinden beklenen rolleri iyi bilmeli ve davranış kalıplarını bu rollere göre düzenlemelidir.

Makamlardan beklenen rol ve davranışlar farklı toplumlarda, hatta aynı toplumda bile farklılıklar gösterirler. Beklentilerdeki bu farklılıklar okul örgütlerinde diğer örgütlere kıyasla daha fazla olabilmektedir. Birçok kişi ve kuruluşun okullara

bakış açılarındaki farklılıklar, okul ve okul yöneticilerinden de beklentileri farklılaştırmaktadır. Bu kişi ve kuruluşların beklentilerini yürürlüğe koymak istemeleri ve okullara baskı yapmaları okul müdürlerini rol çatışmasına düşürmektedir (Gümüşeli, 1996, s.205).

Eğitim-öğretim hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına ve kalitesinin arttırılmasına yönelik beklentiler, okul yöneticiliği ile ilgili yeni beklentiler ortaya çıkarmıştır. Okul yöneticileri artık klasik yönetim anlayışlarından uzaklaşmak ve okul liderleri rolünü benimseyerek daha fazla sorumluluk almak durumundadırlar. Buna karşılık sistem de, okul yöneticilerinin bu yeterlikleri kazanmalarını sağlayacak ortamların oluşturulmasında, kendilerini kavramsal ve teknik açıdan yetiştirmelerini sağlayacak fırsatların yaratılmasında üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir. Okul yöneticilerinin çok hızlı gerçekleşen toplumsal değişimleri anlayabilmeleri ve yönetebilmeleri gerekmektedir. Numanoglu (1999, s.345), okul yöneticisinin değişime direnen değil, değişimle gelen yeni durumların yol açtığı fırsatları görerek istenen değişim ve yenileşmeyi sağlamak amacıyla bilgiyi yönetme, sezgiyi kullanma, ikna etme ve sürekli öğrenme becerilerine sahip olan bir kişi olması gerektiğini belirtmiştir. Okul yöneticisi, çalışanlarını motive etmeli, destekleyici bir kültür yaratmalı, ortak grup vizyonu geliştirmeli, etkin eğitim programları geliştirmeli, olumlu bir öğrenme çevresi oluşturmalı, yüksek performansa özendirmeli ve sonuçlardan öncelikle sorumlu biri olarak insan kaynaklarını en etkili biçimde kullanabilmelidir.

Çok kültürlü bir yapıda hiyerarşik karar alma yerine, okul yöneticilerinin, çeşitli birey ve gruplara danışarak fikir birliğine ulaşmaları beklenmektedir. Stratejik planlama ve bireyin kendi değişimine ilişkin gündemi hazırlama kapasitesi önemli hale gelmiştir.

Böylesine yüksek değişim hızının yaşandığı bir ortamda okul yöneticiliği hem zor hem de karmaşık bir uğraştır (Balcı, 2001, s.115).

Balcı (2001, s.114) okul yöneticisinden beklenen rolleri aşığıdaki şekilde sıralamıştır:

- Okul yöneticisinin stratejik planlama yeterlikleri gelişmiş olmalı, olay ve ilişkilere makro düzeyde bakabilmelidir.
- Pazarlama yeteneği üst düzeyde olmalıdır. Okullara yeni pazarlama ilgileri yaratmalı ve yeniden yapılaşmış kamu fon kaynağı sağlamalıdır.
- Okulların, öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilecek hizmetler üretmelerini sağlamalıdır.
- Okulların, hayatın her aşamasında eğitimin içerisinde olmasını sağlamalıdır.
- Okulların, okul destek hizmetleri dağıtımının merkezi olmasını sağlamalıdır.
- Okulun özerk yapısını korumalı, ulusal programların okulun özerkliğini azaltmadığının bilincinde olmalıdır.
- Okulundaki karar süreçlerine geniş çevre katılımı sağlamalıdır.
- Okulların amaç ve ürünlerine daha çok vurgu yapılacağını bilmeli, eğitim düzeyi oldukça yüksek bir toplumda öğrencilere en iyiyi sunmanın toplumun temel söylemi ve ilgisi haline geleceğini unutmamalıdır.

Gordon ve Schneider (1991) okul yöneticisinin rolü konusundaki alanyazın gözden geçirilmesiyle aşığıdaki altı temel rolün ortaya konulduğunu belirtmektedir: (Meriwethwe & Duyar; akt, Gürsel, 2003, s.35)

- Yönetici
- Öğretim lideri
- Disiplin edici
- İnsan ilişkilerinde aracı
- Değerlendirici
- Uyuşmazlıklarda arabulucu

1800’lü yılların başlarında okullar henüz bilinen anlamda müdürlere sahip değildi ve öğretmenler eğitimsel işlerinin yanında, bazı yönetimsel işleri de gerçekleştiriyorlardı. Daha sonraki yıllarda okulların daha kompleks yapılar haline dönüşmesine paralel olarak okullarda müdürler görevlendirilmeye başlandı. 1920’lerde okul müdürlerinden beklenen roller; ruhani lider, bilimsel yönetici, sosyal lider ve ağırbaşlı lider metaforları ile temsil edilmiştir. 1930’larda okul müdürüne bir finans yöneticisi, 1940’larda demokratik lider, 1950’lerde yasal lider, 1960’larda da bürokratik lider rolleri biçilmiştir. 1970’ler de okul müdürünün insan ilişkilerini düzenleyici rolü ön plana çıkarken, 1980 ve 90’larda okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rolleri ön plana çıkmıştır (Beck & Murphy, 1993; Haynen, 1973; Blase & Kirby, 2000; Sergiovanni, 2001; akt, Yavuz, 2006 , s.5).

Okul yöneticilerinin rolleri 1980’lerden bu yana “kapı bekçisi” olmaktan, “öğretim lideri” olmaya doğru değişim göstermiştir (Balcı, 2001, s.116). Yöneticilik artık otorite, güç ve yetki kullanmaktan öte, disiplinli çalışma ve sorumluluk üstlenme mesleği haline gelmiştir (Özden, 2002, s.8). Okul yöneticilerinin rollerinde meydana gelen bu yeniliklerin nedeni; sosyal, kültürel ve teknik alanlardaki gelişmelere paralel olarak bireylerin algılarında ve düşüncelerinde yaşanan değişimlerdir. Okul yöneticileri, toplumsal rollerinde yaşanan ve yaşanması muhtemel değişiklikleri takip etmeli,

kendileri ile ilgili algıları öğrenmeli ve davranışlarını oluşturan yeni durumlara göre düzenlemelidirler.

Son yıllarda nüfusta yaşanan hızlı artış eğitime talebi arttırmış ve sınırlı olan kaynakların sunumu aşamasında çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Toplumsal değişme ve gelişmeler eğitim sisteminden beklentileri de arttırmış ve bu beklentiler okul yöneticilerine de yansımıştır. Okul yöneticilerinin çok çeşitli olan görevlerine bazen formel, bazen de informel olarak yenileri eklenmiştir. Günümüzde okul yöneticisinin örgütteki kriz durumuyla başa çıkması, çatışmayı yönetmesi, vizyon sahibi olması, işgörenleri güdülemesi, programlanmamış konularda geçerli, güvenilir kararlar vermesi ve problem çözme yeteneğine sahip kişiler olması beklenmektedir (Çelikten, 2004, s.124).

Çelikten (2004, s.124) bu beklentilerin ne derecede gerçekleştiğini saptamak için okullarda görevli öğretmenlere, yardımcı iş görenlere, öğrenci ve velilere “Okul Müdürü ne iş yapar” diye sorulduğunda alınan yanıtları:

“Öğrencilerin dadılığını yapar, öğretmenlerin ve velilerin kahrını çeker, üstlerden gelen anlamsız buyruklarla uğraşır, astlardan gelen bir sürü saçma sapan sorunları dinler”, “okulda disiplini sağlar”, “akşama kadar odasında kahve içer”, “öğretmenleri çalıştırır”, “koltuk meraklısıdır”, “belgeleri imzalar”, “geç kalan öğrencileri cezalandırır”, “toplantılara başkanlık eder”, “yönetmelik hastasıdır” ve “okulu yönetir” şeklinde sıralamıştır.

Ünal (2008, s.277-278), okul müdürlerinin genellikle en önemli rollerinin okulun öğretimsel lideri olmak olduğunu belirttiklerini vurgulamıştır. Bir okul müdürünün öğretim lideri olarak göstermesi gereken davranışları ise şöyle sıralamıştır:

1. Kaynak sağlama: Okul müdürleri okulların amaçlarına ulaşabilmeleri için gerekli kaynakları sağlar ve bu kaynakları amaçlar etrafında bir araya getirirler. Okulun en önemli kaynaklarından birisi öğretmenlerdir. Okul müdürleri, öğretmenlerin güçlü ve zayıf yönlerini iyi bilmeli, sağlıkları, refahları ve mesleki gelişimleriyle yakından ilgilenmelidir.
2. Öğretim Kaynağı Olma: Okul müdürlerinin en önemli görevlerinden birisi öğretmenlerinin öğretim yeterliklerinin geliştirilmesine yardımcı olmak, dolayısıyla öğrencilerin etkili öğrenmelerini sağlamaktır. Okul müdürleri okulda etkili öğretimin gerçekleştirilmesine çalışmalı, yeni öğretim yaklaşımlarının öğretmenler tarafından öğrenilmesi için fırsatlar yaratmalıdır.
3. İletişim Sağlama: Okul müdürleri yönetim faaliyetlerinin etkililiğini ve sürekliliğini sağlayabilmek için okuldaki tüm birimlerle etkili ve sürekli bir iletişim içerisinde olmalıdırlar.
4. Görünür Kişi Olma: Okul müdürleri okuldaki diğer kişilerden kaçmamalı, okulu onlarla beraber yönetmelidir. Öğretmen ve öğrenciler, okul müdürünün zamanını nasıl ve nerede geçirdiğine, hangi işlere ne kadar zaman ayırdığına bakarak okulda neyin daha önemli olduğuna karar vereceklerdir.

Hangi eğitim kademesinde olursa olsun okulun başarısındaki en önemli kişi okul müdürüdür. Okul müdürünün yönetim işinde okulu yönetirken üstlendiği roller kendisi ile öğrenci, öğretmen ve çevre arasındaki ilişkilerin de belirleyicisi olacaktır. Okul müdürü bu ilişkiler sürecinde kendi rolünü oluşturabileceği gibi, çevre tarafından da kendisine çeşitli roller biçilebilir. Rol kavramının yönetimde büyük bir önemi vardır. Çünkü bu kavram, kişilerin belirli durumlarda, nasıl davranmaları gerektiğini ifade eder.

Roller, özel görevleri, ödülleri, cezalandırmayı hatta davranış ve tutumları belirler (Gürsel, 2003, s.35).

Okul yöneticilerinin rollerinin gerektirdiği davranışları gösterebilmeleri için davranışa konu olan durum hakkında donanımlı olmaları, gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekir. Bu durumda okul yöneticisinin yeterlikleri ön plana çıkmaktadır.

1.3. OKUL YÖNETİCİSİNİN YETERLİKLERİ

Okullar girdileri ve çıktıları insanlar olan ve yapıları gereği çok fazla insan ile ilişki içerisinde olan kurumlardır. Bu yapının doğal bir sonucu olarak okul yöneticileri bazı roller ve beceriler bakımından diğer örgüt yöneticilerine göre daha farklı özelliklere sahip olmalıdırlar. Yeterlik, bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet, görevini yerine getirme gücü olarak tanımlanmıştır (TDK, s.1997). Başaran (2004, s.204)'a göre yeterlik, bir davranışı yapmak için gereken bilgiye ve beceriye sahip olmaktır. Bilgi ve beceri yeterliğin iki temel ögesidir. Yeterlik, hem düşünsel çabaları gerektirdiğinden bilişsel güce, hem de bedensel çabaları gerektirdiğinden devinimsel güce dayanır. Yeterliğin işe koşulmasında güvenilirlik, dayandığı bilgi ve becerilerin bilimsel olmasına bağlıdır.

Okul müdürlerinin, yönetme güçlerini liderlik güçleriyle desteklemeleri gerekir. Alanyazın incelendiğinde, okulda yapılan işlerin doğasına bağlı olarak okul yöneticisinin yeterliklerinin kavramsal, insani ve teknik olmak üzere üç başlık altında toplandığı görülmektedir (Şişman & Taşdemir, 2008, s.195; Açıkalın, 1998, s.38; Başar, 1998, s.69; Certo, 1986, s.18).

Bir okul yöneticisinin yönetim eylemlerinde etkili ve başarılı olabilmesi için yönetim kavram ve kuramlarında hem de insan ilişkileri boyutunda bazı yeterliklere sahip olması ve yeterlikleri davranış olarak yönetim eylemlerinde sergileyebilmesi

gerekir. Başaran (2004, s.209)'a göre yöneticinin yeterlik düzeyinin yüksek olması lksel bir özlemdir. Ancak yöneticinin yeterliğini belirleyen pek çok değişken vardır. Yöneticinin kişilik özellikleri bunun başında gelir. Yöneticinin yönettiği okulun ya da eğitim örgütünün büyüklüğü, küçüklüğü; köyde ya da kentte bulunması; ilk, orta, yükseköğretim ya da aracı üst sistemlerde olması gibi değişkenler, yöneticinin yeterlik düzeyini belirler.

1.3.1. Teknik Yeterlikler

Teknik yeterlikler kişinin çalışma alanına göre yapabileceği, uzmanlık bilgisi gerektiren bilgi ve becerilerdir (Arslan, 2008, s.32; Başaran, 2006, s.206, Erdoğan, 2004, s.33; Başar, 1998, s.69). Okul müdürü yönetim uzmanı olmalı, bu alanda üst düzey bilgi ve beceriye sahip olmalıdır. Teknik beceriler, belirli görevlerin yürütülmesi için gerekli bilgi, yöntem ve teknikleri kullanma yeteneğini ifade etmektedir. Teknik beceri, yöneticinin uzmanlaşmış bilgiyi, kendi iş alanına uygulayabilme becerisidir. Karakuş ve Tremen (2006, s.178), yöneticinin; örgütün yapısı, politikalar ve program üzerindeki etkisi, örgütün elindeki tüm kaynakları etkili ve verimli bir şekilde kullanabilecek becerilere sahip olmasını teknik beceriler içinde saymışlardır.

1.3.2. İnsancıl Yeterlikler

İnsancıl yeterlikler okul müdürünün sosyal yönü ile ilgilidir. Okul müdürü okulu ve çalışanları birer makine gibi görmemeli, onlarla sürekli iletişim halinde olmalıdır. İnsani yeterlikler, bir insanın diğer insanlarla birlikte çalışma yeteneğini ve yargılarını ifade etmektedir. Bu yeterlikler, bireyin kendini anlaması ve kabul etmesi kadar, başkalarını da anlaması, kabul etmesi ve başkaları ile çalışabilmesi yeteneğini ifade eder (Karakuş & Tremen, 2006, s.178; Erdoğan, 2004, s.32).

Başar (1998, s.71) insancıl yeterliklerin, birey ve grupları anlama ve güdüleme becerileri olarak da kabul edilebileceğini belirtmiştir. Etkili ve ortak çalışabilme, bireysel farklılıkları görebilme, başkaları hakkındaki inanç, tutum ve varsayımların bilincinde olup bunların kullanılış yöntemlerini bilebilme, insancıl yeterliklere yönelik beceriler olarak görülmektedir.

İnsan ilişkileri becerilerinin her düzeydeki yöneticiler için aynı, tüm yöneticilik bilgi ve becerileri içinde yaklaşık % 50 düzeyinde olması kabul gören bir yaklaşımdır. Yöneticiliğin “insan mühendisliği” olduğu anımsanırsa, iletişim becerilerinin yönetici için önemi daha kolay anlaşılacaktır (Açıkalm, 1998, s.38).

1.3.3. Kavramsal Yeterlikler

Kavramsal beceriler; okul yöneticisinin okulu bulunduğu toplum, eğitim sistemi ve evrensel ölçüler içerisinde görebilmesi; okulu oluşturan tüm parçaların karşılıklı etkileşimlerinin farkında olabilmesi, eğitim alanındaki kuramsal gelişmeleri izleyebilmesi, kavrayabilmesi ve karşılaştığı örgün eğitim durumlarını, kuramsal ve kavramsal bakış açısı ile değerlendirebilmesi yeteneklerinin toplamıdır. Bu yetenek başta yönetim kuramı, örgüt, insan davranışı ve eğitim felsefesi olmak üzere eğitim alanına kuramsal bakış yeteneği kazandıracak bilim dallarının bilgi birikimine sahip olmayı gerektirir (Açıkgöz, 1994; s.10). Örgüt içerisinde karar verme, uygulama, uygulanmasını sağlama, izleme, sonuçlarını değerlendirme ve geri bildirim yapma bu yeterliklerdendir. Kavramsal yeterlikler; okul yöneticisinin sistematik düşünme, okul içi ilişkileri algılayabilme, çevresel etkenlerin okula etkisini görebilme, yönetim süreçlerini işe koşabilme bilgi ve becerilerini içerir.

Hayatın her aşamasında yaşanan değişimler ve gelişmeler, okul yöneticisinin geleneksel yeterliklerinin yanında, başka yeterliklere de sahip olmasını zorunlu

kılmaktadır. Demografik değişmeler, ekonomik değişmeler, devlet kurumlarının etkisi (ulusal ve yöresel), teknolojik ve sosyal değişimler ve kitle iletişim araçlarının etkisi vb. okul yöneticisinin işini zorlaştıran sosyal etmenler arasında sayılabilir. Okulun yöneticisi olarak okul müdürü, tüm bu gelişme ve değişmeleri okulun amaçları paralelinde yorumlamak ve bunların okula olan olumsuz etkilerini sınırlamak görevi ile karşı karşıyadır. Tüm bu sebepler okul yöneticilerinin daha kapsamlı yeterliklere sahip olmalarını gerekli kılmaktadır (Demirtaş, 2008, s.118).

Gerek yurt içi, gerekse yurt dışında yapılan çalışmalar okul yöneticilerinin okul yönetimi alanında sahip olması gereken yeterlikleri ortaya koymuştur. Eğitim sisteminde okul yöneticilerinin seçimi ve değerlendirilmesinde, ortaya konulan yönetim yeterliklerinin dikkate alınması; okulu yönetme yeteneğinden yoksun, yönetim ile ilgili teknik, kavramsal ve insancıl becerilerden uzak, sorunlara çözüm üretemeyen, insan ilişkileri zayıf okul yöneticilerinin karşımıza çıkmasını engelleyecektir. Okul yöneticilerinin işleri, görevlerinin öneminden dolayı kendilerinden beklenen davranışları sergileyebilme yetenekleri oranında zorlaşmaktadır. Okul yöneticisi, sahip olması gereken bilgi ve becerilere sahipse ve yeterliklerini uygulamalarına yansıtabiliyorsa zorlukları aşacak, yönetsel başarıyı yakalayacaktır.

1.4. OKUL YÖNETİCİSİ VE İLETİŞİM

İletişim kısaca, “bilgi üretme, bilgiyi aktarma ve anlamlandırma süreci” olarak tanımlanabilir. En genel anlamda iletişimin gerçekleşmesi için iki sistem gereklidir. Nitelikleri ne olursa olsun iki sistem arasındaki karşılıklı, iki yönlü bilgi alışverişi iletişim olarak tanımlanır (Dökmen, 2002, s.19). Bireylerin toplumsal olarak yaşamaları için gereken en temel araç iletişimdir. Bireylerin birbirlerini etkilemeleri, duygu ve düşünce üretmeleri ancak birbirlerine karşı iletişim etkinliklerinde bulduklarında

gerçekleşebilir. Bolat (1996, s.75), kişisel, örgütsel ve toplumsal birçok problemin, eksik ve yanlış iletişimden kaynaklandığını belirtmiştir. Örgütteki görevler ne kadar açık belirlenmiş, kararlar ne kadar doğru alınmış olursa olsun, iletişimde var olan yetersizlik örgütün amaçlarına ulaşmasını büyük ölçüde engelleyecektir. Özdemir (2000, s.101)'e göre, etkili ve yenilikçi örgütlerin en önemli özelliklerinden biri, iyi bir iletişim sistemine sahip olmalarıdır.

“Örgüt ortamında iletişimi”, denildiğinde çalışanların tümünü kapsayan, örgüt amaçları yönünde onların duygu ve düşüncelerini değiştiren eylemlerin tümü olarak anlamak, çevreyi algılamayı kolaylaştırır. Örgüt ortamında iletişim, çalışanlarla, insanlarla ilgili eylemlerin tümü, anlamına gelmektedir (Açıkalın, 1998, s.38).

Başaran (2006, s.35) kendimizi anlatmak ve başkalarıyla iletişimde yeterli olmak için duygu ve düşüncelerin; konuşarak, yazarak, çizerek, devinerek, renk ve madde kullanarak anlatılabileceğini belirtmiştir. Bu yüzden kendimizi anlatmak için değişik araçların kullanılmasında yeterli olmak istenir. Ayrıca ilişki kurulan insanların düşüncelerinin, duygularının anlaşılması istenir. Kendimizi başkalarına anlatabilmek ve başkalarını anlayabilmek iletişim yeterliğine bağlıdır. En önemli anlatım ve iletişim aracı dildir. Kendimizi anlatmada ve iletişimde yeterli olmak, toplum içinde yaşamın bir gereğidir. Bu yeterliğe ulaşabilmek için gereken bilgi, beceri ve tutumu öğrenmek, iletişim araçlarını kullanmak gerekir.

Bir toplumun, toplumsal değişmelere bağlı olarak gelişmesi ve değişmesi, insan kaynağının sürekli geliştirilmesi, bireylerin üretim kapasitelerinin artırılması, üyelerin toplumsal yaşamın gerektirdiği davranışları kazanması eğitim sistemi sayesinde gerçekleşmektedir. Toplumsal yapıyı oluşturan en önemli sistemlerden biri olan eğitimin en önemli öğelerinin başında okullar gelmektedir. Çınar (2010, s.267) okulların

etkili yönetilmesinin, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için bir ön koşul olduğunu vurgulamıştır. İletişim, diğer örgütlerin yönetimi için ne kadar anlamlı ve önemli ise, okullar için de o kadar anlamlı ve önemlidir. Bu bağlamda okul müdürlerinin okulu yönetirken iletişim ağını başarılı bir şekilde kurup işlerlik kazandırmaları hayati bir önem taşımaktadır. Okul müdürlerinin iletişim becerileri, okulun toplumsal görevini yerine getirmesinde etkili olmaktadır.

Okul yöneticisi hem yönetim eyleminin doğası, daha çok da yönettiği birim olan okulun sosyal yapısı nedeniyle, okul ile etkileşim içerisinde olan okulun iç ve dış çevresiyle sürekli iletişim içerisinde. Çünkü eğitim sistemlerinin hem girdisi hem de çıktısı insandır. Dolayısıyla aynı zamanda yönetim süreçlerinden de olan iletişim, okul müdürünün başarı ya da başarısızlığına etki eden başat etkenlerden birisidir. Erdoğan (2004, s.151), okul yönetiminde öğretmen, öğrenci, yönetici ve çevre arasında gelişmiş bir iletişim sisteminin kurulması ve korunmasının önemini vurgulamıştır. Çünkü öğretmen, öğrenci, yönetici ve veliler sürekli olarak birbirlerinden bilgi alma ve verme ihtiyacı duyarlar. Okul müdürünün öğrenci, öğretmen ve veliler ile olan ilişkisinin yönü ve niteliği kendisi ile ilgili algıların oluşmasında son derece önemlidir.

Algı, insan ilişkilerinde son derece önemli bir kavramdır ve okul müdürü ile öğretmenlerin girdikleri iletişim süreçlerinin de önemli bir ögesidir. Algılama, iletişimde iletiyi yorumlamada kullanılan zihinsel bir süreçtir, algı ise duyu organları aracılığı ile beyne ulaşan verilerin örgütlenmesi, yorumlanması ve anlamlandırılması sürecidir (Karaköse, 2006, s.41). Algının zihinsel bir süreç olması, aynı durum karşısında farklı kişilerde farklı algılar oluşmasının da temel nedenidir. Okul örgütlerinde, okul ile bir şekilde ilişkisi bulunan birey sayısı kadar farklı okul, öğretmen, eğitim, öğrenci ve müdür algısının olması normaldir.

İletişim karmaşık bir süreçtir, ustalık gerektirir, hemen her yerde karşılaşılabılır ve önemlidir; okul hayatının da her bölümünde yer alır. Öğretmenler sözlü, yazılı, video, bilgisayar ve diğer biçimlerdeki araçlar yoluyla öğretirler. Öğrenciler de benzer medya aracılığı ile öğrenirler. Üst yöneticiler ve okul müdürleri de zamanlarının büyük bir bölümünü iletişim içinde geçirirler. Bundan dolayı eğitim yöneticileri iletişimi yalın bir şekilde anlamak zorundadırlar; çünkü iletişim kişilerarası, kurumsal veya yönetimsel süreçleri ve okulların yapısının temelini oluşturmaktadır. İletişim becerileri, etkili bir yönetici için gerekli bir araçtır (Hoy & Miskel, 2010, s.341).

Eğitim örgütlerinde etkili bir iletişimi sağlayabilmek için yönetici, öğretim kadrosu ile özdeşleşebilir. İhtiyaçlarına paralel olarak iletişim kanalları oluşturabilir ve bu kanalların sürekli olarak açık olmasını sağlayabilir. Örgütte olup bitenden öğretim kadrosunun haberdar olmasını sağlar, onların görüşlerini belirtmelerine fırsat ve olanak sağlar. Örgütün politikasının ve planlarının oluşturulmasına katılım özendirilir (Aydın, 2007, s.162).

Celep (1992, s.303), eğitim örgütlerinde iletişimi, iç ve dış iletişim olmak üzere iki grupta incelemiştir. Okul içi iletişim yönetici-öğretmen, öğretmen-yönetici, öğretmen-öğrenci; okul dışı iletişim ise, okul-çevre iletişimi seklindedir.

Çelik; (2000, s.47) okul müdürünün iletişim ile ilgili rollerini şöyle sıralamaktadır: Okul müdürü; çatışma yönetiminde etkindir, problem çözme tekniklerini iyi bilir, örgütüne eylemleri için yön verir, çift yönlü iletişim kurar ve öğretmenleri gerçekçi olarak değerlendirir, özlü ve açık olarak konuşur ve yazar, öğrenci, veli ve öğretmen arasında güçlü bir etkileşim sağlayarak grup sürecini yönetir, bir grup üyesi gibi çalışır, kişisel hedeflerle grup hedeflerini bütünleştirir.

Okul müdürlerinin çevresindekilere okulun amaçlarının gerçekleştirilmesi yolunda iş yaptırabilmesi, öncelikle bu amaçları açık bir biçimde belirleyerek, bunları örgüt üyelerine aktarmasıyla; yani sahip oldukları iletişim becerileriyle doğru orantılıdır. Bu nedenle okul müdürlerinin kişisel özelliklerinden olan iletişim becerisini, okuldaki iletişim süreçlerini belirlemede ve okul üyelerinin davranışlarını etkilemede son derece önemli rol oynamaktadır.

Eğitim örgütlerinin yapılanmasında, informal iletişim rolü daha ağır basmaktadır. Bu nedenle okul yöneticisi, kişiler arası ve gruplar arası iletişimi dikkatle izlemeli; sosyal psikoloji, grup dinamiği ve grup davranışı alanlarında bilgi ve beceri sahibi olmalıdır. Okul içi ve dışındaki iletişim kanal ve akımlarına yabancı kalan yönetici, diğer yönetim süreçlerini gerçekleştirmekte zorluk çeker ya da başarısızlığa uğrar (Bursalıoğlu, 1976, s.102). İletişimden kaynaklanan başarısızlıkların çözümü okul müdürlerinin etkili iletişim becerileri kazanmaları ile mümkündür.

McEwan (2003, s.6-18; akt, Yavuz, 2006, s.42) etkili iletişim becerisine sahip olan okul müdürlerinin özelliklerini: katılım, dinleme, empati, söylemek istediğini doğru ifade edebilme, kelimeleri doğru kullanma, tam anlama, bütünü görme, doğru soru sorabilme, eleştirileri kabul edebilme, katılmadığı durumları uygun olarak ifade edebilme, düşüncelerini ifade etmede yaratıcı olma, ailelerle iletişime önem verme, okulun paydaşları ile hem mesleki hem de duygusal bağ kurabilme, öğrencilerle doğru iletişime odaklanma, üretken ve yardım edici iletişim kurabilme, not tutma, geri bildirim özelliğine sahip olma, informal konuşmalar yapabilme, yazma, konuşma ve öğretme becerisine sahip olma olarak sıralamıştır.

Etkili bir iletişimin gerçekleşmesinin ilk şartı yetkin bir dinleme becerisine sahip olmaktır. Dinlemek sadece sesleri duymak değil, aynı zamanda anlamaktır. İletişimin

ilk şartı olan dinleme, okuldaki problemlerin çözülmesinde oldukça etkilidir. Etkili bir dinleme becerisine sahip olan okul müdürleri bu becerilerini çatışmaların çözümünde işe koşabilirler.

Okul örgütlerinde okulun iç ve dış paydaşlarından kaynaklı sorunlar okulun ve eğitimin itibarına zarar verebilmektedir. Yöneticilerden, öğretmenlerden, öğrencilerden, velilerden, diğer personelden, ya da dış çevreden kaynaklanabilecek sorunların temel nedeni, işlevsel bir iletişim planının olmamasıdır. Bu nedenle okullarda hangi sosyal paydaşa hangi ölçülerde davranılacağını belirleyen bir iletişim planı yapılmalıdır (Karaköse, 2006, s.89). Aksi durumda okuldaki iletişim gelişigüzel ve zararlı olur. Okullarda etkili ve planlı bir iletişimin gerçekleştirilmesi bir zorunluluktur; çünkü okulun iç ve dış paydaşlarıyla ilişkileri içeriden dışarıya doğru çalıştığı zaman etkili ve verimlidir. Okulun her üyesi iletişimde sorumluluğunu bilmek ve diğer üyelerle iyi ilişkiler kurmak durumundadır.

1.5. OKUL YÖNETİMİ ve İNSAN İLİŞKİLERİ

Okul sisteminin girdi ve çıktısının insan olması, onu diğer sistemlerden ayıran en önemli özelliği olmakla birlikte, üyeleri arasındaki ilişkilerin niteliğini de farklılaştıran bir durumdur.

Eğitim kurumlarının verimliğinde hiç şüphesiz en önemli faktör, yönetsel davranışlarında insan ilişkilerini iyi bilen eğitim yöneticisinin varlığıdır. Çağdaş yönetim kuramcıları insan ilişkileri konusunda bilgi ve beceri sahibi olan yöneticilerin başarılı olduklarını ve eğitim kurumunda verimi arttırdıklarını, dolayısıyla örgütsel amaca ulaşıldığını kabul etmektedirler. Bu başarının kaynağı eğitim yöneticiliğinin insan ilişkilerini içeren bir süreç olmasıdır (İlgar, 1996, s.105).

Açıklım (1998, s.4), eğitim yönetimi kapsamındaki örgütlerin yapı ve işleyişlerinin okullara göre daha yoğun bürokratik özellikler göstermelerine karşın, okulların gerçek anlamda “gevşek yapılanma” modelini benimsemek konumunda olduklarını belirtmiştir. Bu nedenle okuldaki hava-insan ilişkileri, diğer örgütlerden farklıdır. Okullarda örgüt üyeleri arasındaki ilişkilerin, biçimsellikten uzaklaşıp, doğal niteliğe yöneldiği görülür.

Yönetenlerle yönetilenler arasındaki ilişkilerin yeterli düzeyde olması, ya da olmaması toplumsal ilişkiler açısından önemli bir sorundur (Başaran, 2006, s.41). Yapısı nedeniyle okul örgütlerinde bu ilişkilerin önemi daha büyüktür. Eğitime herhangi bir süreç gibi, okula herhangi bir kurum gibi, öğretmene herhangi bir kurumda çalışan işgören gibi, öğrenci ve velilere de herhangi bir kurumdaki müşteriler gibi yaklaşıldığı zaman başarısızlık kaçınılmazdır (Erdoğan, 2004, s.81).

Etkin bir yönetim oluşturacak ve böylece örgütü amaçlarına taşıyacak kişiler yöneticilerdir. Yöneticilerin örgüt amaçlarını gerçekleştirecek nitelikte eğitilmiş, deneyimli ve kişilik özelliklerini geliştirmiş kişiler olması gerekir. Ayrıca, tarafsız, anlayışlı, kararlı, etki altında kalmayan, korkusuz ve ileriye görebilen yöneticiler, işgörenlerinin güvenini ve sevgisini kazanırlar. Aksüt (2008, s.382), örgütteki insan ilişkilerinin iyi düzeyde olmasının, çalışanları güdüleyeceğini, bunun sonucunda da üretimin artacağını belirtmiştir. Örgüt içinde insan ilişkileri alanında sorunlar yaşanması olasılığı her zaman vardır ve bu sorunların sebebi olarak örgütü oluşturan bireylerin anlama, anlamlandırma, inanç, alışkanlıklar gibi kişilik özellikleri sayılabilir.

Okul yöneticisinin okulundaki insan ve madde kaynaklarını etkili ve verimli bir şekilde kullanması, sürekli ilişki içerisinde olduğu yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve diğer personelin rol ve beklentilerini göz önüne almasına, diğer üyelerle

olumlu insan ilişkileri kurmasına ve buna göre davranmasına bağlıdır. Aksüt (2008, s.383) okul yönetiminde insan ilişkilerinin, okul denilen kurumda bireylerin verimli çalışmalarını sağlamaya, onların sosyolojik, ekonomik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir eylem olduğunu vurgulamıştır.

Okul örgütlerinde yönetimin okulun tüm üyelerini belirlenen amaçların gerçekleştirilmesi için çalıştırabilmesinin en önemli yolu, üyeleri tanımak ve anlamaktır. Okul yönetiminin insan ilişkilerinin niteliklerine uygun davranışlarda bulunması okulun amaçlarına etkili bir şekilde yürütmesine yardımcı olacaktır. Durukan (2003, s.281), insan ilişkileri niteliklerine sahip yöneticinin davranışlarında ve başarı düzeyinde bu niteliklere sahip olmayan yöneticilere kıyasla farklılığın olduğunu ve farklılığın insan ilişkilerini göz önünde bulunduran ve uygulayan yöneticiler lehine başarı olarak görüldüğünü belirtmiştir. Okul yöneticileri personelini öncelikle bir insan olarak görmeli, ilişkilerini karşılıklı sevgi ve saygı, güven ve anlayışa dayandırmalıdır.

Okullarda olumlu insan ilişkileri oluşturmanın amacı, okulun bütün öğelerini okulun amaçlarını geliştirmeye yöneltmek ve okulun iç ve dış öğelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için takım çalışması yapmaya güdülemek olarak ifade edilebilir. Okul yönetimi, okulun iç öğeleri (öğretmen, öğrenci, eğitici olmayan personel) ve dış öğeleri ile (aileler, ticari kuruluşlar, baskı grupları ve merkez örgütü) işbirliği yaparak, her kesimi tatmin edebilecek sağlıklı ve sürekli insan ilişkileri ile okul kültürü ve iklimi oluşturmaya çalışmalıdır. Okuldaki insan ilişkilerini “yönetim-öğrenci” “öğretmen-öğrenci”, “öğrenci-öğrenci” ve “okul-çevre-öğrenci” ilişkileri olmak üzere farklı aşamalarda incelemek mümkündür. Bu beş grup arasında kurulan ve sürdürülen ilişkilerin niteliği, okullarda verilen eğitimin niteliği ve öğrencilerin akademik başarıları üzerinde olumlu etkiye sahiptir (Çınkır, 2004).

Okul yöneticilerinin sürekli etkileşim içerisinde oldukları kişiler öğrenciler, öğretmenler ve velilerdir. Okul yönetiminin yönetim eylemlerinde başarılı olması okulun diğer üyeleriyle olan ilişkilerindeki başarısına bağlıdır. Öğrenciler eğitim sistemlerinin var olma nedenleridir ve okul yönetiminin amacı, öğrencilerde ülkenin genel ve özel eğitim amaçları doğrultusunda öğrenmeler oluşmasını sağlayacak ortamlar oluşturmak ve gerekli süreçleri yönetmektir.

1.5.1. Okul Müdürü ve Öğrenci

Eğitim ve öğretimi kontrol etmek ve bireylere kazandırılacak davranışların istendik olmasını sağlamak, ancak eğitim sürecinin gerçekleştiği çevreyi kontrol altında tutmakla gerçekleştirilebilir. Çünkü bu süreçler genellikle dolaylı olarak ve çevre kanalıyla gerçekleşir. Bursalıoğlu (1976, s.47), çevrenin eğitim-öğretime olan etkilerini rastlantıya bırakmamak için, okul denilen özel bir çevrenin oluşturulduğunu ve bu çevrenin bir numaralı öznesinin ise öğrenciler olduğunu belirtmiştir. Öğrenci okulun varlığını gerekli en kılan temel öge, yani okulun var olma nedenidir (Ada & Küçükali, 2009, s.218; Erdem, 2008, s.242). Eğitim-öğretim sürecinin her aşaması, harcanan zaman ve para, personel istihdamı öğrenciler içindir.

Öğrenci, planlı öğretim yapılan bir eğitim alanında, önceden belirlenmiş bir eğitim programlarının gerektirdiği öğrenme yaşantılarını belirli bir sürede kazanmaya çalışan kişidir. Öğrenci diğer insanlar gibi biyolojik, psikolojik ve sosyal bir varlıktır, toplumun geleceğidir, anne-babaları için biriciktir (Erdem, 2008, s.242).

Okullardaki hizmetlerin tamamı öğrenciye verilen eğitimin kalitesinin artırılmasını amaçlar. Eğitim kurumlarının başarısının göstergesi, var olma sebebi olan öğrencilere sunduğu hizmetlerin kalitesiyle yakından ilgilidir. Okul yönetiminde de en önemli unsur, okulun yetiştirmekle yükümlü olduğu öğrencilerdir. Ada ve Küçükali

(2009, s.218) okul yönetiminin, öğrencinin okula ilk kaydıyla başlayan ve mezun oluncaya kadar devam eden süreçte, öğrencilerin rollerini iyi belirlemesi ve kendinden beklentilerini dengeli olarak sürdürmesi gerektiğini belirtmiştir. Okul yönetiminin öğrenciyi iyi tanınması ve anlayışla karşılaması ölçüsünde öğrencinin okula uyumu ve sorunlarının çözümü kolaylaşacaktır.

Okullarda öğrencilere en yakın statü lideri okul müdürleridir. Öğrenciler ile okul müdürü arasındaki ilişkinin niteliği okulun bulunduğu çevrenin eğitim-öğretime bakış açısına göre değişir. Modern toplum ve şehirlerde bu ilişkinin arkadaşlık olması beklenirken taşrada ve tutucu çevrelerde, müdürün disiplinli olması istenir. Daha doğrusu, disiplin kavramının dayandığı değer sistemi, yönetici ve öğrenci arasındaki uzaklığı belirler (Bursalıoğlu, 1976, s.39). Her iki durumda da öğrenciler ile okul müdürleri okullarda her gün karşılaşır ve okulun yapısına bağlı olarak çeşitli derecelerde etkileşime girerler. Bu etkileşimin niteliği öğrenci ve müdürlerde karşılıklı olarak oluşacak algıları belirlemektedir.

Bursalıoğlu (1976, s.48), okul ortamında oluşan informel örgütlerin en güçlüsünün öğrenciler tarafından oluşturulmasının, okul yönetimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin oluşturdukları informel örgüt ve bunun parçaları olan çeşitli gruplar, okulu etkileyen diğer öğeler üzerinde önemli roller oynarlar. Okul yöneticilerinin öğrencileri tanınması; onlarla olan ilişkilerini ahenkleştirmek ve onların problemlerine yardımcı olmak bakımından önemlidir. Bir okul yöneticisinin okuldaki gruplardan korkması veya bunlardan bir kısmının yanına diğerlerini karşısına alması doğru değildir. Yönetici insan doğasında bulunan gruplaşma eğilimini önleme yerine bu grupları okul amaçlarının gerçekleşmesine yarayacak biçimde eyleme geçirmelidir (Aksüt, 2008, s.383).

Okullarda öğrenciler ile yöneticiler arasındaki ilişkinin niteliğini arttırmak okulun eğitimsel hedeflerinin gerçekleşmesinde önemli bir artış sağlayacaktır. Okul yöneticileri okul ile ilgili her türlü kararda öğrencilerin görüşlerini almalı ve onları yönetime dahil ederek hedef birliği sağlamalıdır; çünkü okulların varlık nedeni öğrencilerdir. Karademir (2008, s.3), okulda yönetici öğrenci iletişiminin sağlıklı bir şekilde kurulmasının, öğrencilerin okula ve okulun hedeflerine karşı düşüncelerinde olumlu yönde değişiklikler yaratacağını, okulun başarısının artarak, etkili ve verimli bir okul ortamı oluşacağını belirtmiştir. Okulda insan ilişkilerinin niteliğini geliştirmek bir örgüt olarak okulların varoluş nedenleri arasında yer almaktadır.

Ancak okullarda öğrenciler ile yöneticiler arasında etkili ve verimli bir iletişim olduğunu söylemek oldukça zordur. Okul müdürleri ile öğrenciler arasında iletişimde problemler yaşanmakta, okul müdürleri genellikle öğrencilerle iletişime girmemekte, hatta bunu kasıtlı olarak yapmaktadırlar. Çünkü öğrencilerin onlardan korkması, odalarına girerken çekinerek girmesi gerekmektedir. Okul müdürlerinin bu tavırları disiplin sağlamak amacıyla yapılmakla birlikte bir takım sıkıntılar ortaya çıkarmaktadır. Öğrenciler okul müdürleri ile iletişime geçmek yerine onu görünce daha çok bulunduğu bölgeden uzaklaşmayı tercih etmektedirler. Öğrenciler, okul müdürleri ile sorunlarını, bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini, isteklerini anlatamamaktadırlar (Karademir, 2008, s.33).

Okullarda benzeri problemlerin çokça yaşanması okul iklimini de olumsuz etkilemekte, öğrencilerin yönetime katılmasını ve kendilerini ifade etmelerini engellemektedir. Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan (2010, s.215), öğrencilerin, olumsuz, hoş olmayan ya da arzulanmayan bir iklimin olduğu veya kendilerini dışlanmış hissettikleri bir okula gitmek istemeyeceklerini, olumsuz bir okul ikliminin

öğrencilerin akademik başarısını düşüreceğini ve şiddet davranışlarını ya da bu davranışlara yönelme riskini arttıracığını belirtmişlerdir.

Okul yöneticisinin asıl işi, öğrencinin öğrenmesine uygun bir öğrenme ortamı yaratılmasıdır. Okul yöneticisi bir yönetici olmaktan çok, bir öğretim lideri olarak hizmet vermekle yükümlüdür. Çağdaş okullarda okul yöneticileri okulda var olan çok çeşitli gruplar arasında bir katalizör, bir kolaylaştırıcı, bir eşgüdümleyici olarak hizmet vermek durumundadırlar (Balcı, 2000, s.507).

Okuldaki öğrenci ve yöneticiler arasındaki ilişkinin yönü ve niteliğine bağlı olarak, okul yöneticisi öğrencilere liderlik edebileceği gibi, öğrenciler de kendilerine fırsat verilirse okul yöneticilerine liderlik edebilirler. Avcı (2009, s.35) öğrencinin yöneticilere; sistemde öğrenmelerini engelleyen konuların belirlenmesinde ve sistemin geliştirilmesinde, sosyal etkinliklerin planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde, fiziki ortamların geliştirilmesinde, personelin (öğretmen, yönetici, yardımcı personel, hizmetli vb.) öğrenciye karşı olan davranışlarının nasıl olması gerektiğinin ve almaları gereken derslerin belirlenmesinde liderlik edebileceklerini belirtmiştir.

Okullarda öğrenci-yönetici ilişkilerinin temelinde yatan etmenlerden birisi de otoritedir. Otorite okul yaşamının temel özelliklerindedir. Çünkü otorite; yöneticiler, öğretmenler ve öğrenciler için yasal kontrolün temelini oluşturur. Okuldaki yönetici otoritenin niteliği, okul yöneticisi ile en yakın çevresi, yani öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkilerin yönünü ve niteliğini belirleyecektir.

Öğrenciler okullarda sadece çeşitli bilgi ve beceriler değil, değerler, görüşler ve davranışlar öğrenirler ve bunların öğrencinin kişiliği üzerindeki etkisi bilgi ve becerilerin etkisinden daha az değildir. Öğrencilerin okullarda en çok etkileşim içerisinde oldukları kişiler öğretmenler, diğer öğrenciler ve okul yöneticileridir.

Dolayısıyla öğrencilerin bu etkileşim sonucunda zihinlerinde olumlu ya da olumsuz bir okul yöneticisi algısı oluşturmaları kaçınılmazdır.

1.5.2. Okul Müdürü ve Öğretmen

Okul yöneticilerinin okullarda en fazla etkileşim içerisinde oldukları bireyler öğretmenlerdir. Okul kültürünün ve ikliminin oluşması, etkili eğitim-öğretimin sağlanması, okulun akademik başarısı ve okulun çevreyle olan ilişkilerinin temelinde okul yönetiminin öğretmenlerle olan ilişkileri yer alır. Küçükali (2003, s.198), eğitim-öğretim faaliyetlerinin en ağır yükünün okul müdürü ve öğretmenlerin omuzları üzerinde olduğuna dikkat çekmiştir.

Okullarda eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde en etkili insangücü öğretmendir. Öğretmen çeşitli tekniklerden yararlanarak öğrencilerin öğrenme faaliyetleri ile zihinsel ve bedensel gelişimlerini düzenleyen, okul ve sınıfı öğrencilerin öğrenmelerine uygun ve onlar için eğlenceli ve ilginç hale getiren, öğrencilerin geleceğe hazırlanmalarına rehberlik eden ve öğrencilerin istedik davranışları ne ölçüde kazandıklarını değerlendiren bir öğretim unsurudur. Öğretmenin bu rolleri mesleki yeterlikleri ve kişisel özellikleri ile yakından ilgilidir. Başaran (2006, s.181), öğretmenlerin öğrencilerine eğitim amaçlarına uygun davranışları kazandırmakla sorumlu olduklarını belirtmiştir. Bu nedenle velilerin, toplum ve devletin, öğretmenlerden mesleklerinde olağanüstü başarılı olmaları beklentisi yüksektir.

Okulların bilgi üreten kurumlar, öğretmenlerin yaratıcı birer eğitimci olmaları isteniyorsa, öncelikle yönetici, verimli bir çalışma ortamının hazırlayıcısı olmalıdır. Bu amaçla yönetici, eşit kaynak dağılımı sağlayabilir; yenilik sağlayıcı ortamları oluşturmada ve eğitim sisteminde öğrenci merkezli bir strateji geliştirmede çaba gösterebilir. Öğretmenler eğitimin iyileştirilmesinde yöneticiyi kendilerine destek

olarak görürler. Okul yöneticisi, eğitim ve öğretimi liderlik ve yönetsel destekle etkileyebilmektedir. Yardım, destek, okuldaki olumlu ilişkiler, öğretmenlere başkanlık yapma gibi davranışlar, öğretmenler üzerinde hakimiyet kurmaktan daha önemlidir. Çünkü yöneticinin öğretmenler üzerinde otorite ve egemenlik kurmaya çalışması, öğrenci başarısını olumsuz yönde etkilemektedir. Buna karşılık öğretmenler yöneticiden destek görürlerse eğitimin kalitesini artıracak faaliyetlerde bulunurlar ve riske girmekten kaçınmazlar. Bunlara ek olarak okul yöneticisinin, zor durumların üstesinden gelebilecek kararlı ve cesaretli bir liderlik anlayışına sahip olması, hızlı hareket etmesi, bekle gör politikasından uzak durması öğrenci başarısını artıran önemli özelliklerdendir (Özdemir, 2002, s.41-43). Tüm bu sayılanların gerçekleştirilmesinde okul yöneticisinin yönetim şeklinin önemli bir rolü vardır. Yönetim biçimi ve yönetici davranışının başarıyı geliştirmede küçümsenmeyecek bir yeri vardır. Yönetim biçimi öğretmenin işe bağlanmasında ve iş başarısını arttırmasında, aynı şekilde öğrencinin ve velinin okul kültürüne katılmasında çok etkin bir faktördür. Yönetim öğretmenin çalışmalarına ne ölçüde destek olur, sorunları ne kadar hızlı çözerse, öğretmenin başarısı da o ölçüde artacaktır. Yönetim tarzı amaçların belirlenmesinde engel teşkil ediyorsa, sorunlar meydana gelecektir.

Okul yöneticisi-öğretmen ilişkisinin önemi, okul denilen örgütünün formel yanının ağır basması ve bu yüzden öğretmenin birçok yönetim sürecine, formel olmasa da katılmasındandır ve bu durum sürekli olarak yönetici ile öğretmen işbirliğini zorunlu kılar. Öğretmenler ile okul yöneticileri arasındaki ilişkiler okulun havasını ve personelin moralini birinci derecede etkiler. Öğretmenler yöneticileri meslekte mutlu veya mutsuz kılan etkenler olarak görür ve ilişkilerini ona göre ayarlarlar. Bu ilişkiler yapıcı ve yaratıcı yönde olduğu zaman, okulun havası ahenkleşir, personelin morali yükselir.

Öğretmenler ile veya öğretmenlerin diğer öğeler ile olan ilişkilerinde denge merkezi görevini görebilmesi için, okul yöneticilerinin davranış bilimleri ve insan ilişkileri alanlarında iyi yetişmiş olmaları gerekmektedir (Bursalıoğlu, 1976, s.46).

Eğitim dışı kurumların çoğunda yöneticiler ve astlar arasında eğitim, entelektüel kapasite ve kültür gibi unsurlar açısından yöneticiler lehine belirgin farklılıklar varken, okullarda görev yapan yöneticiler ve öğretim kadrosu arasında aynı oranda bir farklılık bulunmaz. Nitekim okullarda görev yapan yöneticilerin ve öğretmenlerin almış oldukları eğitim ve sahip oldukları sosyo-kültürel özelliklerin birbirlerinden çok farklı veya yöneticilerin daha üstün olduğunu söylemek zordur. Okulları sahip olduğu bu özelliği iki şekilde değerlendirmek mümkündür. Birincisi, yöneticisinden çok farklı olmayan öğretmen kendisini daha özerk hissedebilir. Bu özerkliğin de öğretmen ile yöneticiler arasında çatışmalara yol açması beklenebilir. İkincisi, yöneticilerin ve astların eğitim ve sosyo-kültürel açılardan birbirlerine bu denli yakın olduğu okulda ilişkiler ve işleyişler daha nitelikli olabilir (Erdoğan, 2004, s.85).

Okullardaki yönetici-öğretmen ilişkilerinin oluşmasında en önemli etkenlerden birisi de güvendir. Güven ilişkileri, karşılıklı bağımlılık üzerine kurulu olup, bir kişinin çıkarı başkasının güveni olmadan elde edilemez. Okuldaki birçok sosyal ilişkide karşılıklı bağımlılıktan dolayı güvene ihtiyaç vardır. Okulda oluşturulan güven ya da güvensizlik ortamı özellikle öğretmenler ve müdürler arasındaki ilişkinin niteliğini belirleyen en önemli unsurlardan biridir (Özer, Demirtaş, Üstüner & Cömert, s.2006, 107). Öğretmenler müdürlere bağlıdır; ancak müdürler de öğretmenlere bağlıdır. Öğretmenler, okul müdürüne yüksek oranda güvendiğinde, okul müdürünün öğretmenlerle olan ilişkilerinde yardımsever, güvenilir, yetkin, dürüst ve şeffaf olduğuna inanırlar. Böylece, öğretmen kadrosuna güven, öğretmenlerin yöneticilerin

güveni üzerine dayalı olarak inşa edilir. Söz konusu güven yöneticilerin de yardımsever, güvenilir, yetenekli, dürüst ve şeffaf olma durumuna bağlıdır (Hoy & Miskel, 2010, s.180). Öğretmenler, öğrenciler ve veliler okul müdürleri ile pek çok konuda sırlarını paylaşırlar. Okul müdürü kendisi ile paylaşılan sırlar konusunda çevresine güven vermeli, olumlu bir güven ortamı oluşturmalıdır.

Okulda oluşabilecek her türlü soruna anında müdahale etmesi gereken yetkili okul müdürüdür. Okullar yapıları gereği her an bir krizle karşı karşıyadır ve önleyici tedbirler alınmazsa, okulun öğretmenlerin ve yöneticilerin itibarı sarsılabilir ve okul iklimi zarar görebilir. Okul yöneticileri bir kriz durumuna her an hazırlıklı olmalı, en kötü senaryoları hesaplamalı ve kriz planı oluşturmalıdır. Dönmez (2006, s.47), okul yöneticilerinin stres altında bile olumsuz davranışlarını öğrencilere ve diğer işgörelere yansıtmamayı öğrenmeleri gerektiğini vurgulamıştır.

Okullardaki informel grupların en başında öğretmenler gelmektedir. Öğretim lideri olarak okul yöneticisinin en temel rolü, okuldaki öğretimin ekililiğini arttırmaktır. Öğretim etkililiğinin artırılması için her öğretmenin görüşü alınarak bir vizyon belirlenmelidir. Okul yönetimi öğretmenleri motive etmeli, öğretmenlerin algılarına göre beklentilerini belirleyerek (Balcı, 1990, s.276) olanaklar sağlamalı, öğretmenlerin verimliliğini arttırmak için gerekli tedbirleri almalıdır (Cemaloğlu, 2002).

Okul yöneticileri; öğretmen, öğrenci, veli, okul personeli, çevre liderleri, yerel yöneticiler, baskı grupları, merkez örgütü ve politikacılar gibi farklı sosyo-ekonomik yapıda olan, farklı eğitim ve kültür düzeyinde bulunan, farklı amaçları ve beklentileri olan öğelerle olumlu ilişkiler kurmak, onların çok farklı beklentilerini ortak paydalarda buluşturmak ve demokratik bir yönetim eylemi gerçekleştirmek durumundadırlar. Aksüt (2008, s.383), bir okul yöneticisinin okuldaki ve çevredeki gruplardan korkması veya

bunlardan bir kısmını yanına, diğerlerini karşısına almasının doğru olmayacağını belirtmektedir. Yönetici insan doğasında bulunan gruplaşma eğilimini önleme yerine, bu grupları okul amaçlarının gerçekleşmesine yarayacak biçimde eyleme geçirmelidir.

Okul müdürlerinden öğretimsel lider olmaları beklenildiği kadar, öğretmenlerin liderlik görev ve rollerini gerçekleştirebilmelerinde ve öğretmen liderliğinin geliştirilmesinde anahtar bir rol oynamaları da beklenmektedir. Okul müdürleri öğretmenlerin liderlik becerilerini onaylamalı, kendilerini geliştirmeleri yönünde teşvik etmeli ve öğretmenlere pozitif dönütler vermelidir. Okul toplantıları yapıcı dönütler verilerek sürdürülmeli, en belirgin tartışmalı sorunları, sorunun nasıl çözülebileceğini tartışan başka toplantılar izlemelidir. Öğretmen liderler, toplantılarla özendirici dönütler alırlarken, aynı zamanda birbirlerine de dönüt vermeye teşvik edilmiş olacaklardır. Yapıcı dönütlerin verildiği toplantılar, öğretmenlerin geliştirilmesi amaçlarına katkılar sağlayan etkinlikler olarak da değerlendirilmelidir (Can, 2006, s. 355-356).

Okul müdürleri; sahip oldukları okulu insan ve madde kaynakları ile bir bütün olarak görmeli ve değerlendirmelidir. Bunun için okul müdürleri, öğretmenlerin bireysel gereksinmelerini iyi incelemeli, özlük haklarına önem vermeli, okulda iyi bir iletişim ağı kurmalı, öğretmenlere kararlara katılma fırsatı tanınmalıdır. Böylece öğretmenlerin okul amaçlarını gerçekleştirme doğrultusunda birlik ve beraberlik içinde çalışmalarını sağlanabilecektir.

Çalışanlar, örgüte katkılarının yöneticiler tarafından ne derece takdir edildiğine, kendilerinin iyiliğine yöneticiler tarafından ne derece dikkat edildiğine ilişkin olarak genel görüşler geliştirirler (Eisenberger, Stinglhamber, Vandenberghe, Sucharski & Rhoades, 2002, s.565). Özdemir (2010, s.106), öğretmenlerin, okul tarafından kendilerine yönelik gerçekleştirilen olumlu eylemlere olumlu biçimlerde karşılık

vermeye eğilimli olduklarını belirtmiştir. Müdürlerinin özeni ve desteği konusunda olumlu görüş geliştiren öğretmenler, müdürlerine davranışlarının karşılığını verme yükümlülüğü duyarlar. Bu durumda, öğretmenler müdürlerini ne ölçüde destekleyici görüyorlarsa, iyileştirmeye ilişkin önerilerde bulunma, toplantılara gönüllü olarak katılma ve meslektaşlarına yardımcı olma gibi davranışlarda bulunma ihtimalleri de o derece yükselir. Aksi yönetici davranışları, çalışanları olumsuz karşılık vermeye yöneltecektir.

Özgan ve Arslan (2008, s.204-205), öğretmenlerin, yöneticilerin konuşma tarzlarının genellikle emrivaki, sert ve kaba olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler bir işi yaparken yöneticilerinin olumsuz sözlü iletişim biçimlerinden dolayı motivasyonlarının kırılmasına karşın, o işin görevleri olduğunu ve yapmaya mecbur olduklarını düşündükleri için yaptıklarını da vurgulamışlardır. Olumsuz sözlü iletişim biçimleri öğretmenlerde isteksizlik yaratmakta ve işlerin sadece gerekli olduğu düşünülerek önemine inanmadan yapılmasına neden olmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerine önem verilmemesi ve kararlara katılmalarının engellenmesi öğretmenlerde değersiz görülme, araç olarak kullanılma hissi yaratmaktadır. Öğretmenler, iletişim noktasında yöneticilerle problem yaşadıklarını ve yöneticilerin iletişim becerilerini geliştirmeleri için eğitim almalarının gerekli olduğunu düşünmektedirler.

Celep (1993, s.310) yöneticilerin, eğitim ve öğretim etkinlikleri, özlük hakları ve iş başarısı konusunda öğretmenlere yeterli bilgi vermedikleri ve kişisel sorunların iletilmesine olanak sağlamadıklarını belirtmiştir. Öğretmenler, özellikle eğitim-öğretim etkinlikleri konusundaki görüşlerini ve kişisel sorunlarını, çalışma arkadaşlarının sorunlarını yöneticiye iletmemektedirler. Yöneticilerin iletişim sürecinde yetkisini hissettiren bir davranış gösterdiklerinde, öğretmenlerle iyi arkadaşlık ilişkisi kurmada

başarılı olamadıkları ve öğretmenlerce düzenlenen sosyal etkinliklere katılmadıkları belirlenmiştir. Özellikle yöneticinin deneyim ve bilgisine güvenmeyen, yöneticisinden gurur duymayan, yöneticisini benimsemeyen öğretmenlerle yönetici arasında, yalnızca yukarıdan aşağıya doğru tek yönlü bir iletişim söz konusudur.

Emirlerini yazılı olarak bildiren, emrin yerine getirilme gerekçesini açıklamayan, okulun uygulanan ve gelecekteki eğitim-öğretim etkinlikleri ile iş başarısı konusunda bilgi vermeyen, görevinde yeterince başarı gösteremeyen öğretmene yol gösterici bilgi vermeyen, resmi iletişime önem veren, öğretmenlerle iyi arkadaşlık ilişkisi kuramayan yöneticilere karşı, öğretmenler kişisel veya görevle ilgili sorunlarını rahatlıkla iletmez, eğitim ve öğretim etkinlikleri konusundaki görüşlerini bildirmekten çekinebilirler.

Okullardaki yönetici ve öğretmenler arasındaki ilişkinin niteliği, öğretmen ve yöneticilerin birbirleri hakkındaki karşılıklı algı ve duygularını etkiler. Öğretmenlerin sundukları hizmetin beklenen seviyede olabilmesi, okulda kendilerini mutlu ve huzurlu hissetmeleri, desteklendiklerini bilmeleri ile sağlanabilir. Bütün bunları sağlayacak kişi ise okul yöneticisidir. Diğer taraftan öğretmenlerin de yöneticileri anlayabilmeleri için, yöneticilerin görev sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olmaları ve empati kurabilmeleri gerekir.

1.5.3. Okul Müdürü ve Veli

Toplumsal yapıyı oluşturan örgütlerin hemen hemen tamamı örgütsel amaçlarını gerçekleştirebilmek için çevreleri ile sürekli etkileşim içerisinde bulunurlar. Örgütlerin girdilerini çevrelerinden almaları ve çıktılarını çevrelerine vermeleri bu etkileşimi gerekli kılar.

Başaran (2006, s.34), bizi etkileyen olayların, varlıkların ve düşüncelerin tamamının çevreyi oluşturduğunu belirtmektedir. Kalıtımla gelen genetik miras, çevre elverişli olduğu sürece güçlenir ve gelişir. Elverişsiz bir çevrede yüksek kalıtsal güçlerin çok azı yeterliğe dönüşebilir. Aynı yumurta ikizleri bile farklı çevrelerde farklı yeterliklere ulaşırlar.

Çevre, örgüte bir taraftan hammadde sağlarken, diğer taraftan örgütün sunduğu ürünü alır. Bu ilişki okul örgütleri için de geçerlidir (Erdoğan, 2004, s.67). Okul örgütleri hammaddeleri olan öğrencileri buldukları çevreden alırlar ve daha sonra ürünleri mezun öğrenciler olarak çevreye verirler.

Okullar çevresine en yakın olması gereken sistemlerdir. Bu nedenle okul yöneticileri okulun çevresi ile olan ilişkilerinde gereken özen ve duyarlılığı göstermeli, planlı çalışmalar yapmalıdır. Aksi durumda okulda sorunlar çıkması olasıdır.

Okul, sosyal yönü ağırlıklı bir kurumdur. Toplumda var olan tüm değerleri, inançları ve ideolojileri okul içinde bulmak olasıdır. Okullar buldukları çevreleri her yönleriyle etkilemek ve geliştirmek durumundadırlar. Açıkalın (1998, s.83), Türkiye’de okulların çevrelerini değerler yönünden etkileyecek kadar güçlü olma niteliklerini giderek yitirdikleri üzerinde durmaktadır. Okulun, çevrenin, yöneticinin değerleri karmaşık bir görünüm sergilemektedir. Değerlerin savunucularının çatışmaları, okulun çevresinde ve içerisinde kıyasıya sürmektedir. Okul yöneticilerinin, meslek eğitimlerinin ve güvencelerinin yetersizliği nedeni ile kafalarında birden çok değer çatışma halindedir.

Okul müdürlerinin okullarını iyi yönetebilmeleri için çevreleriyle sıkı ilişkiler içerisinde olmaları gereklidir. Okulun çevresindeki en önemli öğelerden biri öğrenci velileridir. Okul geliştirme çalışmalarında okulların çevreleriyle etkileşim ve iletişimleri

arttırıldığında, okul başarısının da yükseldiği görülmektedir. Bu nedenle okulların ve dolayısıyla okul müdürlerinin temel amaçlarından biri, okul-toplum ilişkilerinin oluşturulması ve çevreyle sağlıklı ilişkiler kurulması olmalıdır (İnandı, 2008, s.352).

Okulların çevrelerinde etkileşim içinde oldukları kurumların başında aile gelir. Aile, insan yaşantısında doğumla birlikte başlayan ve yaşamın sonuna kadar etkinliğini devam ettiren sosyal bir kurumdur. Aile, bireyin ve toplumun oluşmasında en temel öğedir. Aile, bireyin yaşamında çok önemli bir yer tutan beslenme, bakım, sevgi ihtiyacı, duygusal gelişim, psikolojik gelişimim, eğitim, kültürel değerleri kazanma, sağlıklı zekâ gelişimini sürdürme gibi temel ihtiyaçlarını karşıladığı birincil yer ve çevredir.

Okul örgütlerinin amaçlarını gerçekleştirebilmeleri, ancak okul ile ailenin amaçlarının ortak olması ve bu iki kurumun amaçlarını gerçekleştirme yönünde ortak eylemlerde bulunmasıyla mümkün olabilir. Aile ile okul, öğrencinin geliştirilmesinde en çok işbirliği yapan ve yapması gereken, en önemli etkiye sahip iki kurumdur (Ünal, Yıldırım & Çelik, 2010, s.261). Okul ile aile arasında etkili bir iletişim, iki kurum arasındaki algı farklılıklarını ortadan kaldırarak ortak bir paydada bir araya gelmeleri ile sağlanabilir. Okul yöneticileri okul ile aile arasındaki oluşabilecek algı farklılıklarını en aza indirecek, okul-aile iletişiminin niteliğini arttıracak, ailenin okula katılımını sağlayacak planlamaları yapmalı ve eyleme geçirmelidir.

Okulun belirlenen amaçlarına ulaşabilmesi için, öğrencinin içinde yaşadığı ailenin de okulda verilen formel eğitim sürecine katılması ve destek vermesi gerekmektedir. Ailelerin okul etkinliklerine katılmalarına ilişkin araştırmalar, öğrencilerin başarılarının artmasındaki temel anahtarlardan birinin okul-aile işbirliği olduğunu göstermiştir. Çocukların okul ve öğretmenlere ilişkin olumlu tutumlar

geliştirmesinde ailenin katılımı temel bir araçtır. Okul ile ailenin işbirliği, eğitimsel değerlere dayalı olarak, aileleri, öğretmenleri, yöneticileri ve öğrencileri bir araya getirerek eğitim gereksinmelerinin uygun biçimde karşılanması için, bu grupların birbirlerinden neler bekleyebilecekleri ve birbirlerine nasıl yardım edebilecekleri konusunda görüş birliği sağlar (Aydın, 2005, s.162).

Okullarda ailelerle iletişim kurma çabaları genellikle yasa ve yönetmeliklerde yazıldığı haliyle kalmış, uygulamaya konulması çoğu zaman mümkün olmamıştır. Bu durum da eğitim ile ilgili gündemi meşgul eden en önemli sorunlardan biri olarak önemini korumaktadır. Buldukları çevredeki tüm sosyal yapılardan bireyleri bünyesinde barındıran ve böylece tüm toplumu kapsayan bir konumda olmalarına karşın okullarla velilerin iletişimi istenilen düzeye pek çıkarılamamıştır. Açıklan (1998, s.142-143), halkın, velinin okula ilişkin bilgisizliği, okulun ve eğitim yöneticilerinin çevreye, müşteriye olan ilgisizliklerinin sunucu olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Aile ya da veli ile işbirliği yapmak için mutlaka velinin okula gelmesi isteği de giderek yitirilmektedir. Hep velinin okula gelmesi beklenirken, okulun veliye gitmesi üzerinde pek durulmamaktadır.

Eğitim yönetimine özellik veren etkenlerin başında eğitim girişimine katılan bireyler ve gruplar arasındaki yalın ilişkiler gelir. Okulun ürünü, bireyler için yapılmış bazı şeyler değil, bireylerin kendileridir. Bu bakımdan, okul yöneticisi kendisi ile görüşmeyi sıkıntı sayan ana-baba ile de işbirliği kurmak zorundadır. Böylece, dolaylı olarak sorumlu bulunduğu halkla da ilişkisini arttırmış olacaktır. Ana-babanın okul yöneticisinden beklediği davranışların başında, iyi ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi gelmektedir. Bunu, öğrencilerle ilgilenmek, ana-babayı tanımak ve onlara yardımcı olmak davranışları izlemektedir (Bursalıoğlu, 1976, s.54). Velileri, sadece okula kaynak

sağlama konusunda kendilerinden yararlanılabilecek kişiler olarak görmeyip, onların okul yönetiminde yer almalarının sağlanması, tarafları birbirine yaklaştırmakta, birbirleri hakkında olumlu tutumlar geliştirmelerini sağlamaktadır (Şişman ve Taşdemir, 2008, s.288).

Okul yönetimi ile veli iletişimin temel amacı, velinin çocuğunun yetişmesinde rol alması ve görevlerini okulla paylaşmasıdır. Bu amacın gerçekleşmesi için velinin okula sık sık ve kaygısız gelmesi gereklidir (Açıkalin, 1998, s.40). Demokratik toplumlardaki okul yönetiminde önemli bir rol oynayan veliler, yönetici ve öğretmenle olan ilişkileri bakımından incelenmelidir. Çoğu kez anne-baba ile öğretmen arasında kalan yönetici, öğretmen ve velilerin etkileşimlerinin neden ve sonuçlarını yakından izlemelidir (Bursalıoğlu, 1976, s.52).

Eğitim örgütlerinin işlevlerini hedeflenen yönde gerçekleştirebilmeleri için, hizmet sundukları taraflarla etkileşim çabaları içinde bulunmaları zorunludur. Bu nedenle okul yöneticileri açısından, öğrenci aileleriyle demokratik esaslara uygun ilişkilerin kurulup sürdürülmesi, zorunlu olarak gerçekleştirilmesi gereken yönetsel bir etkinlikler bütünüdür. Aileden başlatılması gereken ve eğitimin etkililiğini artıran bu etkinlikler, aynı zamanda önemli bir örgütsel iletişim sürecidir. Öğrenci özellikleri ve ilköğretimden beklenen işlevlerin niteliği, ilköğretim düzeyinde, ailelerle işbirliğini zorunlu kılmaktadır (Özbaş & Badavan, 2009, s.71).

Aile ile okul iletişiminin ve etkileşiminin bu denli önemli olmasına karşın, planlama ve uygulamalarda etkileşimin yeterli düzeye ulaşması sağlanamamıştır. Okul ile aile ilişkileri istenilen düzeye erişememiş ve okullar veli katılımı sağlama konusunda yeterli düzeyde başarılı olamamışlardır.

Özgan ve Aydın (2010, s.809), yönetici ve öğretmenlerin okul-aile işbirliğine ilişkin olumsuz düşüncelere sahip ve velilerin ilgisizliğinden şikayetçi olduklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticileri ve öğretmenler, eğitimde okul-aile işbirliğinin önemi vurgulamakta, ancak velilerin para isteneceği korkusu ile okula gelmediklerini ifade etmektedirler. Bu iletişimsizliğin en önemli nedenleri ise okullarda rehber öğretmen eksikliği, maddi sorunlar, velilerin çocuk eğitimi konusunda yeterince bilinçli olmamasıdır. Araştırmacılar bazı velilerin, okul yetkililerinin kendileri ile görüşmelerinde ve fikir alışverişinde samimi olmadıkları düşüncesine sahip olduklarını, belirtmişlerdir. Velilerin, eğitim sürecine ilişkin konularda görüş ve önerilerine önem verilmeyeceğine inanmaları, öğretmen ve okul müdürlerinin kendilerine mesafeli davranmaları, eğitim sürecine katkı sağlamaları konusunda kendilerini yeterli görmemeleri, okula veli katılımını sağlamada başarısızlığın nedenleri arasında olduğunu belirtmişlerdir.

Koçak (1991, s.131), okul yöneticilerinin okul-aile iletişimde etkili olduğunu ileri sürdükleri engelleri; “okul ve öğrenci ile ilgili bilgilerin velilere geç gitmesi”, “sınıflardaki öğrenci sayısının çokluğu”, “velilerin işlerinin çokluğu”, “velilerin çocukları ile ilgili olumsuz şeyler duymaktan hoşlanmamaları”, “okulla ilgili bilgileri velilere öğrencilerin iletmesi”, “yönetici ve öğretmenlerle velilerin birbirlerini tanımamaları”, “okuldaki öğretmenlerle yöneticilere kıyasla daha rahat iletişim kurulması”, “velilerin eğitim ve okul ile ilgili konularda çok az bilgiye sahip olmaları” ve “yönetici ve öğretmenlerin velilerle para söz konusu olduğunda görüşmek istemeleri” şeklinde sıralarken; velilerin okul-aile iletişiminin engellerini, “sınıftaki öğrenci sayısının çokluğu”, “velilerin işlerinin çok olması”, “yönetici ve öğretmenlerle

velilerin birbirlerini tanımamaları” ve “ velilerin okuldaki öğretmenlerle yöneticilere kıyasla daha rahat iletişim kurmaları” şeklinde ifade ettiklerini vurgulamıştır.

Veli öğrencinin yasal sorumluluğunu taşıyan kişidir ve genellikle onun ana-babasıdır. Günümüz toplumlarında ve eğitim sistemlerinde velinin, hem eğitim-öğretim, hem de yönetime katılması istenilen bir durumdur. Okullarda veli ile hem öğretmenler, hem de okul yöneticileri sürekli ilişki içerisinde ve bu durum, öğretmen ve yöneticilerde r veli algısı; velilerde ise öğretmen ve yönetici algısının oluşmasına neden olmaktadır. Bu algının oluşmasında öğrenci ile okul yönetici arasındaki ilişkinin niteliği son derece önemlidir. Çünkü kendi çocuğunun okul yönetici ile ilgili düşünceleri, velinin okul yöneticisi ile ilgili düşüncelerini de etkileyecektir.

Okul örgütlerinde yönetim işinden okul yöneticileri sorumludur. Okul yöneticilerinin yönetim faaliyetleri sırasında sürekli etkileşim halinde bulunduğu kişiler öğrenciler, öğretmenler, diğer yöneticiler ve velilerdir. Öğretmenler, öğrenciler, veliler toplumun diğer üyeleri okulun sosyal paydaşlarıdır ve bu paydaşların okul ile ilgili algılarının olumlu ya da olumsuz olması, okuldan beklentilerinin karşılanmasıyla paralellik gösterir (Karaköse, 2006, s.56). Okulun paydaşları; eğitimsel, öğretimsel, sosyo-ekonomik ve psikolojik gereksinimleri karşılandığı sürece okulla ilgili olumlu algı ve düşüncelere sahip olacaklardır. Bu nedenle okul yöneticilerinin paydaşların beklentilerini iyi analiz etmeleri ve bu gruplarla sürekli iletişim içinde olmaları gerekmektedir.

Öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve velilerin çevrelerindeki her şey gibi okul yöneticileri ile ilgili de zihinlerinde oluşturdukları algılar vardır. Esasen okul yöneticilerinin bulunduğu statü ve makamın onlara verdiği güçten çok daha önemlisi, üyesi oldukları insan gruplarının onlara verdikleri önem ve değerlerdir. Okul

yöneticilerin çeşitli durumlarda gösterdikleri farklı davranışlar, doğrudan ilişki içerisinde oldukları gruplar tarafından algılanır, izlenir ve anlamlandırılırlar. Zihinlerde oluşan algılama ve anlamlandırmalar bir şekilde ifade edildiklerinde karşıdaki insanlar tarafından fark edilebilirler. Zihinsel algıları ifade etmenin çok çeşitli yolları vardır ve bu farklı anlamlandırma ve ifade etme biçimlerinden bir tanesi “metaforlardır”.

1.6. METAFOR

İnsanların herhangi bir kavram hakkındaki düşüncelerini ifade etmelerinin çok çeşitli yolları vardır. Araştırmacılar katılımcıların bir olay, nesne ya da kavram ile ilgili düşüncelerini veya algılarını ortaya çıkarmak için değişik yöntemler kullanmaktadırlar. Farklı yöntem ve tekniklerin, verilerin elde edilmesinde, yorumlanmasında ve çeşitli sonuçlara ulaşılmasında kendilerine has etkileri olmaktadır. Okul müdürlerini konu edinen ve okul müdürlerini çok farklı açılardan analiz eden çalışmalar alanyazında üzerinde durulan konular arasındadır. Bu çalışmalar genellikle okul müdürü algıları, okul müdürlerinin rolleri, yeterlikleri, iletişim becerileri, tükenmişlik düzeyleri, etkililiği, liderlik özellikleri vb. konularda yoğunlaşmıştır. Okul müdürlerine yönelik algıları ve düşünceleri belirlemek için değişik yöntemler kullanılmakla beraber, kullanılan en etkili yöntemlerden birisinin de metafor analizi tekniği olduğu söylenebilir.

Türkçede mecaz, eğretileme, istiare, benzetme gibi anlamlara gelen metafor; bir kavramsal ifadeyi başka bir kavramsal ifade ile anlatmak olarak tanımlanmıştır. (Kövecses, 2002, s.4). Lakoff ve Johnson (2005, s.27), metaforun özünün bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmek olduğunu vurgulamışlardır. Semerci (2007, s.125)’ye göre metafor, algısal benzerlik olan bir objeden diğerine geçen anlam transferidir. Saban (2004, s.131) ise metaforun, olayların meydana gelişi ve işleyişi ile

ilgili fikirleri yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biri olduğunu belirtmiştir. Metaforlar; bir kavramı anlatmak için başka kavramlar kullanmak, anlatımı kuvvetlendirmek, dili zenginleştirmek ve düşünceleri dilsel eylemlere en etkili bir biçimde dönüştürmek için kullanılan yapılardır.

Levine (2005, s.175), metafor teriminin, Latince ve Grekçe *metafora* kökünden geldiğini belirtmiştir. Metafor kelimesi, *Meta*: öte, aşırı ve *pherein*: taşımak, yüklemek sözcüklerinden oluşmuş bir bileşik addır ve “bir yerden başka bir yere götürmek” anlamına gelir. Köken olarak metafor; metabolizmayla, metamorfozla, metastasla akraba bir kavramdır ve burada söz konusu olan değişiklik çok daha kalıcı, köklü ve önemlidir. Metafor kullanımı, anlamı yalnızca zenginleştirmemekte, aynı zamanda kökten bir değişikliğe uğratmaktadır (Teoman, 2003, s.56-57). Edebi, bilimsel inşalar olarak metaforlar bir çağın, bir kültürün, bir ortamın yansımalarıdır. Metaforlar, onları kullananların faaliyetlerini ve düşüncelerini ifade ederler (Draaisma, 2007, s.21). Eylemler ve düşüncelerin zihinsel birer imge olmaktan çıkıp kavramsallaşmaları sürecinin yapıtaşları metaforlardır ve metaforlar dilsel yapılardır.

Her şeyden önce kendini ifade etme ve iletişim aracı olarak dil, insan ırkını diğer canlılardan ayıran en temel yetilerdendir. Eker (2006, s.4) dili, insanların birbirleriyle anlaşmalarını sağlayan, işaret ettikleri nesne ve kavramlarla aralarında doğrudan bir bağ bulunmayan ses simgelerinden oluşan bir dizge olarak tanımlamıştır. Dil insanların karşılıklı iletişim kurmalarına, daha da önemlisi kendilerini anlamlı olarak ifade etmelerine, duygu ve düşüncelerini paylaşmalarına imkan veren bir araçtır.

Her dilde dilin etkililiğini arttırmak, anlatımı güçlendirmek için çok çeşitli söz sanatları kullanılır ve benzetmede tüm dillerde kullanılan söz sanatlarından biridir. Her

ne kadar benzetme ile aynı anlamda kullanılsa da metaforlar, benzetmelerden daha derin anlamlar taşımaktadırlar.

Metafor genellikle eylemi süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret sayılır ve bu anlamda dil ve dilin kullanımı ile ilgili gibi görünürler (Yıldırım & Şimşek, s.2005, 207), ama önemi bundan çok daha fazladır. Quine (2003, s.75)'e göre metaforlar bir dilin büyüüp gelişmesini hem de onu elde edişi yönetirler. Metafor, bir söz sanatı olarak benzetme türlerinin içerisine dahil edilebilir; ancak benzetmeden farklı olarak onu üretenin ve dinleyenin zihinsel kavrayış zenginliğine daha geniş bir alan bırakır. Salman (2003, s.52) benzetmelerden farklı olarak metaforlarda neyin neye benzetildiğini, ne ölçüde ve hangi nedenle benzetildiğini dinleyen ya da okuyanın kendisinin keşfetmek zorunda olduğunu vurgulamıştır. Bu zorlu keşif dinleyen ya da okuyana büyük bir zevk verir, düş gücünü devreye sokar, zenginleştirir.

Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavramayı sağlayan bir düşünme biçimi ve bir görme biçimi anlamına gelir. Metafor; düşünme biçimine, dil ve bilim üzerinde olduğu kadar, kendimizi ifade etme üzerinde de biçimlendirici bir etki yapar (Morgan, 1998, s.14).

Lakoff ve Johnson (2005, s.25), metaforların genellikle yalnızca dilin karakteristiği, düşünce veya eylem sorunundan çok, kelimeler sorunu ve dili süslemeye yarayan bir söz sanatı olarak görüldüğünü belirtmişler ve bu görüşe karşı çıkmışlardır. Metafor, gündelik hayatta sadece dil değil, düşünce ve eylemde de yaygındır. İnsanın düşünce sistemi, kavram sistemi, düşünülen ve eylemde bulunan terimler doğaları gereği metaforiktirler. Bu nedenle metaforlar, sadece dili süslemek için kullanılan yapılar ve basit benzetmeler olarak algılanmamalıdır; çünkü metaforlar sadece konuşmanın araçları değildirler, önemli bir düşünce mekanizması oluşturmaktadırlar

(Martinez, Sauleda & Huber, 2001, s.965). Dilin temel yapıtaşlarından olan metaforla, gündelik hayatta sürekli kullanılır, hatta konuşma sırasında metafor kullanmadan üç cümle kurulamaz (Oxford, Tomlinson, Barcelos, Harrington, Lavine, Saleh & Longhini, 1998); ancak içerdikleri dilsel zenginliğin ve gücün farkına varılmaz. Her ne kadar metaforlar günlük konuşma dilinde sürekli kullanılsalar da, Yob (2003) metaforların, yüksek derecede soyut, karmaşık ya da kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşulabilecek güçlü zihinsel araçlar olduklarını vurgulamıştır. Schull (1990, s.102), bir resim eğer 1000 kelimeye bedelse, bir metafor 1000 resme bedeldir diyerek metaforların ne kadar önemli olduklarını belirtmiştir. Çünkü bir resim zihinde sabit ve durağan bir imge oluştururken, metaforlar herhangi bir şey hakkında düşünmek için daha karmaşık zihinsel çerçeveler oluştururlar.

Metaforlar gündelik yaşantıda, dilsel bir araç olarak herhangi bir konu hakkındaki görüşlerin açıklanmasında, bir kavram ya da nesneyi tanımlarken, çevreyle ilgili her türlü algıyı oluştururken sözel ya da zihinsel olarak kullanılırlar.

Metaforlar yeni anlamlar oluşturmak ve varsayımları açıklamak için son derece yararlıdırlar. Metaforlar aynı zamanda nitel araştırma geleneği içerisine dahil edilebilecek, nitel veriler için oldukça zengin kaynaklardır. (Fennel, 1996). Metaforik inşalar kavramların çok spesifik yönlerine odaklanırlar. Metaforlar aynı zamanda bireylerin deneyimsel olaylarına odaklanırlar, deneyimleri kavramlarla tutarlı bir ilişki içerisine sokarlar. Metafor Aristo'dan günümüze uzun zamandır dil ve düşüncelerde oynamak ve yeni bilgiler oluşturmak için kullanılmıştır. Metaforlar aynı zamanda kavramlara yönelik yeni anlamlar oluşturmak için de oldukça kullanışlıdırlar (Fennel, 1996, s.2).

İlgili alanyazın incelendiğinde metafor konusuna yönelik yapılan çalışmalar genel olarak üç kategori altında toplanabilir:

1. Metaforların yapısına ve oluşumuna yönelik çalışmalar (Picken (2007), Knowless & Moon (2006), Lakoff & Johnson (2005), Black (2004), Baake (2003), Kövecses (2002), Morgan (1998).
2. Metaforların herhangi bir konunun öğretimde kullanılmasına yönelik çalışmalar (Botha (2009), Özçınar & Tuncay (2009), Arslan & Bayrakçı (2006), Guerrero & Villamil (2002), Oxford ve diğerleri (1998).
3. Metaforların çeşitli zihinsel algıları ortaya çıkarmak için kullanılmasına yönelik çalışmalar (Aydın & Ünalı (2010), Döş (2010), Shaw, Barry & Mahlios (2010), Alger (2009), Aytunga (2009), Botha (2009), Erginer & Erginer (2009), Karasolak (2009), Saban (2009, 2008, 2004), Aydoğdu (2008), Cerit (2008a, 2006), Dönmez (2008), Girmen (2007), Öztürk (2007), Semerci (2007), Çelikten (2006), Ocak & Güzdüz (2006), Saban, Koçbeker & Saban (2006), Balcı (1999), Fennel, (1996), Inbar (1996).

Her türlü nesnenin algılanmasında ve zihinde oluşturulan imgelerin ifade edilmesinde metaforların sürekli kullanılması, metaforların yeni anlamlar oluşturmak ve algılarımızı açıklamak için kullanılan (Fennel, 1996, s.1) dilsel ve zihinsel yapılar olduklarının işaretidir. Cerit (2008a, s.6), iyi bilinen bir durumun anlamını, bilinmeyen bir duruma taşıdıkları için metaforların yeni bir olguyu anlama ve açıklamada önemli rolleri olduğunu belirtmiştir.

Metaforlar bireylerin dış dünyalarını algılamalarının sözel dışı vurumlarıdır. Bu nedenle metaforlar herhangi bir kişinin, herhangi bir kavramla ilgili algısını açığa

çıkarmak için kullanılabilir en etkili yapılardır. Örgütsel ortamlarda yöneticilerin eylemleri, düşünceleri ve ilişkileri sonucu, yöneticilerle sürekli iletişim içerisinde olan örgüt üyelerinin onları nasıl algıladıklarının ortaya çıkarılmasında metaforlar kullanılabilir.

1.7. PROBLEM DURUMU

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıltıları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.7.1. Problem

Eğitimin temel basamağı kabul edilen ilköğretim okulu müdürlerinin, öğrenci, öğretmen ve veliler tarafından nasıl algılandıklarının ve tanımlandıklarının belirlenmesi oldukça önemlidir. Çünkü eğitim sisteminde ilköğretim okulları hem temel basamaktır, hem de yapısı itibariyle sayısal olarak en fazla kişiye hizmet üreten kurumların başında gelmektedir. İlköğretim okulu müdürlerinin; öğrenciler, öğretmenler, veliler ve kendileri tarafından nasıl algılanıp tanımlandıklarının belirlenebilmesi için metaforlardan yararlanılarak; okulların nasıl yönetildiği, okulda var olan iklim, okuldaki insan ilişkileri ve iletişim ile ilgili çıkarsamalarda bulunulması bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.7.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı; öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürlerine ilişkin algılarını metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda öğrenci, öğretmen veli ve yöneticilerinden, okul müdürü kavramına yönelik algılarını ortaya çıkarmak için, okul müdürü kavramına ilişkin metaforlar üretmeleri, ayrıca öğrencilerden okul müdürü ile ilgili düşüncelerini yansıtan bir resim çizmeleri istenmiştir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- 1- Öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürü kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar nelerdir?
- 2- Öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürü kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar sahip oldukları ortak özellikler bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilirler?
- 3- Öğrencilerin okul müdürü kavramına ilişkin düşüncelerini yansıtan çizimler; sahip oldukları ortak özelliklere göre hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilirler?
- 4- Öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürü kavramına ilişkin kullandıkları metaforlar katılımcı türüne göre (öğrenci, öğretmen, veli, yönetici) benzerlik/farklılık göstermekte midir?

1.7.3. Önem

Her örgüt gibi okul örgütü de belirli ortak amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelmiş bireylerden oluşur. Okul örgütünün en temel bileşenleri öğrenciler, öğretmenler, veliler ve yöneticilerdir. Bu bileşenleri ortak amaçlar doğrultusunda planlamak, koordine etmek ve okulu amaçlarına taşımak ise yönetim işidir.

Okullarda yönetim işinden sorumlu kişiler okul müdürleridir. Okul müdürleri eğitim sisteminin en temel öğelerindendir. Okul müdürü, okuldaki öğretmen ve öğrencinin sürekli etkileşim içerisinde olduğu yöneticisi, aynı zamanda da öğretimsel lideridir. Okul müdürü aynı zamanda okul ile çevresi arasındaki bağı kurmak ve devamını sağlamakla yükümlüdür. Bu bakımdan okula en yakın çevre olan öğrenci velileri ile sürekli etkileşimde bulunmak ve iyi ilişkiler kurmak okul müdürünün en temel görevlerindendir.

Okul müdürlerinin her türlü yönetim faaliyetleri sırasında sürekli etkileşim halinde bulunduğu kişiler öğrenciler, öğretmenler ve velilerdir. Bu etkileşim; öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin çevrelerindeki her Şey gibi okul yöneticileri ile ilgili de zihinlerinde algılar oluŐturacaktır. Bu algıların niteliği bireylerle okul müdürlerinin ilişkilerinin yönünü ve niteliğini belirleyecek, daha da önemlisi eğitim-ğretim faaliyetlerinin kalitesini doğrudan etkileyecektir. Diğer taraftan, okul müdürleri açısından da çevrelerindeki insanlar tarafından nasıl algılandıklarını bilmek son derece önemlidir. Okul müdürünün kendisi ile ilgili düşünceleri bilmesi, olumlu algılanan davranışlarının devamını sağlaması ve olumsuz davranışların terk edilmesi sonucunu doğurabilmesi bakımından önemlidir. Bu tespit ona hem bir değerlendirme, hem de kendini dönüŐtürme fırsatı verecektir.

İnsanların herhangi bir kavram hakkında zihinlerinde oluşturdukları algıları, ifade etmelerinin çeşitli yolları vardır. Algıların farklı yollarla ortaya koyabilirler ve açıklayabilirler. Bu yollardan birisi de metaforlardır. En temel anlamıyla metafor; bir kavramın, olayın, olgunun başka bir kavram, olay ve olguya benzetilerek açıklanmasıdır (Oxford & diğerleri, 1998). Lakoff ve Johnson (2005, 27)'a göre metaforun özü, bir Şeyi başka bir Şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir. Metaforlar algıların en etkili dilsel dıŐa vurumlarıdır.

Bu araştırma, niteliği itibari ile çok farklı kültürlerden, anlayıŐlardan, düŐüncelerden, ideolojilerden ve çeşitli yaş gruplarından meydana gelen okul ortamında, okul müdürlerinin sürekli ilişki içerisinde buldukları; öğrenciler, öğretmenler, veliler ve okul yöneticilerinin okul müdürünü nasıl algılandıklarını, okul yöneticisi kavramına ne tür anlamlar yüklediklerini ve okul yöneticisini açıklarken hangi metaforları kullandıklarını açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Okul müdürü ile

ilgili üretilen metaforlar aynı zamanda nasıl bir okul müdürü istendiği ile ilgili ipuçları verecek ve bu ipuçları gelecekte okul müdürü yetiştirilmesinde yarar sağlayabilecektir. Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin; okul müdürlerini nasıl algılandıklarını, okul müdürü kavramına hangi anlamları yüklediklerini, bu anlamları ifade etmek için hangi metaforları kullandıklarını ortaya çıkarmayı amaçlaması araştırmayı önemli kılmaktadır.

1.7.4. Sınırlılıklar

1- Bu araştırma 2009-2010 öğretim yılında Tokat il merkezindeki 6 ilköğretim okulu; 2. kademe öğrencileri, öğretmenleri, velileri ve yöneticileri ile Tokat merkeze bağlı köylerde bulunan 8 ilköğretim okulu; 2. kademe öğrencileri, öğretmenleri, velileri ve yöneticileri ile sınırlıdır.

2- Elde edilen veriler kullanılan veri toplama aracı ile sınırlıdır.

1.7.5. Sayıtlar

Araştırmanın katılımcıları olan öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin zihinlerinde okul müdürü kavramına ilişkin belirli anlamlar oluşturdukları ve katılımcıların görüşlerinin okul müdürü kavramına ilişkin oluşturdukları anlamları yansıtır nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.7.6. Tanımlar

Bu araştırmadaki tanımlar, araştırmaya özgü olmak üzere aşağıdaki anlamlarda kullanılmışlardır.

İlköğretim Okulu: Zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim-öğretim gördükleri ve öğretim süresi sekiz yıl olan resmi ilköğretim okulu.

Yönetici: İlköğretim okullarında görev yapan müdür ve müdür yardımcıları.

Öğretmen: İlköğretim okullarında görev yapan sınıf ve branş öğretmenleri.

Öğrenci: İlköğretim okullarında öğrenim gören 2. kademe öğrencileri.

Veli: İlköğretim okullarında öğrenim gören 2. kademe öğrencilerinin annesi/babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişi

Metafor: Katılımcıların “okul müdürü” kavramına yönelik algılarını ortaya çıkarmak için yaptıkları benzetmeler.

Çizim: Öğrencilerin okul müdürü ile ilgili düşüncelerini anlatmak için yaptıkları resim, şekil veya semboller.

Kategori: Benzer anlamları ifade ettiği düşünülen metaforların oluşturduğu grup.

I. Uygulama: Araştırmanın ilk aşamasını oluşturan, katılımcıların; “okul müdürü.....benzer; çünkü.....” cümlesini tamamlayarak metafor ürettikleri bölüm.

II. Uygulama: Araştırmanın ikinci aşamasını oluşturan, katılımcıların verilen örnek metafor listesinden istedikleri metaforu seçmeleri suretiyle metafor ürettikleri bölüm.

2.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, alanyazın taraması sonucunda ulaşılan araştırmalar, yurtdışı ve yurtiçi araştırmalar olmak üzere kronolojik sıra halinde sunulmuştur.

2.1.YURT DIŞI ARAŞTIRMALAR

Alanyazında yapılan yurtdışı araştırmalar incelendiğinde araştırmaların genellikle; öğretimde metaforların kullanımı; okul müdürü, öğretmen, okul, öğretme, öğrenme, öğrenci, örgüt kavramlarının metaforlarla analizi, okul müdürlerinin rolleri, öğretmen ve öğrencilerle ilişkisi, bu rol ve ilişkilerin metaforlarla ifadesi, okul müdürlüğü algısı, yöneticiliğin metaforlarla ifadesi, eğitimde metafor kullanımının önemi, örgüt kültürü konularında yoğunlaştığı görülmüştür.

Botha (2009), “Metaforlar Eğitim İçin Neden Önemli” isimli araştırmasında, metaforların eğitim-öğretimde nasıl kullanıldığını ve neden önemli olduğunu incelemiştir. Araştırma alanyazın taraması biçiminde oluşturulmuştur. Araştırmada metaforların eğitimsel işlevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- 1- Eğitim politikalarını temellendirilmesinde kullanılabilir (market, tüketici, araç-gereç, sermaye metaforları).
- 2- Öğretim sürecini kolaylaştırır (orkestraya uyma, rehber, antrenör, programlama metaforları).
- 3-Yeni şeylerin keşfinde sezgisel bir araç olabilir (yürüyen merdiven ve basamak metaforları).
- 4- Etkili öğretim için kullanılabilir (drama etkinliklerinde).
- 5-Öğretmenlerin öğretimsel aktiviteleri tanımlanabilir (çömlekçilik, sanatçılık, bahçıvanlık, koç, orkestra şefi, heykeltıraş vb. metaforları).
- 6-Öğrenciler ve öğrenim süreci tanımlanabilir (sünger, filtre, baca, süzgeç metaforları).

7-Müfredat-konular ilişkisini somutlaştırır (Organizma, sistem, mekanizma metaforları)

8-Etkili bir iletişim aracı olabilirler.

9- Okulun eğitimsel bir kurum olarak genel olarak yapısını anlamakta kullanılabilir (aile, fabrika metaforları).

Kasoutas ve Katerina (2009), “Yunan Öğretmenlerin İnançlarını Metaforlarla Keşfetmek” adlı araştırmalarında, Yunan öğretmenlerin rollerini temsil eden metaforları ve öğretim, sınıf iklimi ile bilgi hakkındaki inançlarını ortaya çıkararak öğretmen eğitimi programına katkıda bulunmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın verileri iki bölümden oluşan bir form kullanılarak elde edilmiştir. İlk olarak araştırmaya katılan 156 öğretmenden, alanyazın incelenerek oluşturulan bir metafor listesinden, “öğretim, öğretmen ve öğretmenin rolü” kavramlarını karşıladıklarını düşündükleri bir metaforu seçmeleri istenmiş, ikinci olarak katılımcılardan “öğretim ve öğretmen” kavramlarına ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için üç adet açık uçlu soru sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar kendilerine verilen metafor listesinden, sınıf ortamında öğrenciler ile olan ilişkilerini tanımlamak için, “anne-baba, arkadaş, kurtarıcı, eğlendirici, denge ve koruma” metaforlarını; öğretimsel rollerini tanımlamak için ise, “araştırmacı, yansıtıcı, hayalci, heykeltıraş, uzman, bahçıvan, devlet memuru, uşak, yönetmen” metaforlarını seçmişlerdir. Katılımcılar kendilerine yöneltilen açık uçlu soruları kullanarak ise en çok; “bahçıvan, rehber, uçurtma, koç, arı kovanı, dağcı, aşçı, anne-baba, akrobat, yönetmen” metaforlarını üretmişlerdir.

Tvnavcevic ve Vaupot (2009), “Okul Müdürü olmak İsteyenlerin Okul Müdürlüğünü Algılamaları: Bir Slovenya Durumu” adlı araştırmalarında, okul müdürlüğü için istekli kişilerin okul müdürlüğünü nasıl tanımladıklarını, algıladıklarını ve okul müdürlüğü için kullandıkları metaforları ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır.

Araştırmaya Slovenya’da “okul müdürleri okulu” sertifika programına katılan 38 kişi katılmıştır. Katılımcılara okul müdürlüğünü nasıl algıladıkları, okul müdürlüğünü nelerin etkilediği, okul müdürlüğü ile ilgili sorunların neler olduğu ile ilgili sorular sorulmuş ve okul müdürünü en iyi yansıtan metaforu üretip açıklamaları istenmiştir. Toplanan veriler nitel analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcılar okul müdürlerinin kişiliklerinin yöneticilikte önemli rol oynadığını vurgulamışlar ve metaforlarında gücün okul müdürlerinde olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen metaforlar “konumsal güç” ve “yoyo-siyasetçi” olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Katılımcılar, “konumsal güç” kategorisinde; “anne, baba, yaşlı kişi, korku, aile reisi, civcivleri olan ana tavuk, büyük diktatör, puflayan motor, patron, sihirbaz, Süpermen” metaforlarını üretmişlerdir. “Yoyo-siyasetçi” kategorisinde ise katılımcılar okul müdürleri için; “esnek, manevra, yumuşak başlı, yoyo, siyasetçi, rüzgara göre yön değiştiren” metaforlarını üretmişler ve müdürlerin “genişleyebilir”, “esneyebilir” kişiliklerinden bahsetmişlerdir. Katılımcılardan bir kısmı okul müdürlerini; “esnek, dinamik, tepki veren, fikirlerle dolu olan, gülümseyen” metaforları ile olumlu anlamda “yoyo”ya benzetirken; bir kısmı “yakalaması zor, daima yaklaşan fakat aynı zamanda daima uzaklaşan” gibi anlamlar yükleyerek okul müdürlerini “yoyo”ya benzetmiştir.

Linn, Sherman ve Gill (2007), “Eğitim Liderliğine Anlam Verme: Metafordaki Okul Müdürlüğü” adlı araştırmalarında, bir üniversitenin okul yöneticisi hazırlama programına katılan 41 okul müdürü adayının okul müdürlüğüne yükledikleri anlamları metaforlar yoluyla ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla katılımcıların, “Okul müdürlüğü..... benzemektedir; çünkü” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Katılımcılar tarafından üretilen metaforlar ortak özelliklerine göre, “koruma ve yetiştirme”, “yetenek, macera ve problem çözme”, “zorluk, risk ve tehdit”, “şans ve

tesadüf” olmak üzere dört farklı kategori altında toplanmıştır. Katılımcılar “koruma ve yetiştirme” kategorisinde, “bahçıvan, sebze bahçesi, bahçe, gül, anaç tavuk, doğum sancıları çeken bir kadın”; “yetenek, macera ve problem çözme” kategorisinde, “yapboz, bir dağa tırmanma, meşalelerle gösteri yapma”; “zorluk, risk ve tehdit” kategorisinde, “okyanusta küçük bir sal, bir boğanın sırtına binmek, korku filmi, sisli bir gecede fenere ulaşmaya çalışan bir gemi, ahtapot”; “şans ve tesadüf” kategorisinde ise “paskalya bayramında saklanan yumurtaları bulma, tekerlek, balık yutma, Teksas havası” metaforlarını üretmişlerdir.

Taber (2007), “Örgüt Teorisini Öğretmek İçin Metaforları Kullanmak” adlı araştırmasında, işletme yönetimi yüksek lisans öğrencilerine sistem düşüncesini öğretmek ve örgütsel teori kavramını açıklamak için metaforlardan yararlanmışır. kullanmışır. Katılımcılar öncelikle Gareth Morgan tarafından ortaya atılan örgüt metaforlarını (makine olarak örgütler, organizma olarak örgütler, beyin olarak örgütler, kültür olarak örgütler, politik sistem olarak örgütler, ruhların hapisanesi olarak örgütler, akış ve dönüşüm olarak örgütler ve tahakküm araçları olarak örgütler) grup halinde gözden geçirmiş ve tartışmışlar, daha sonra kendi kişisel örgüt metaforlarını üretip açıklamışlardır. Katılımcılar kişisel örgüt kavramlarını tanımlamak için en çok; “işlevsiz aile, karınca yuvası, ergen, aç ayı, ezilen aday, tünel, tekerlek” metaforlarını üretmişlerdir.

Johnson (2006), “Öğretmenlerin Seni Sevmesini Umut Et: İyi Öğretmen ve İyi Okul Müdürü İçin Öğrenci Algıları” adlı araştırmasında, öğretmen ve okul müdürleri ile ilgili öğrencilerin algılarını ortaya çıkarmayı, eğitimbilim ve öğretimsel metotlarla ilgili tanımlamalar yapmayı amaçlamıştır. Araştırmaya beş lise öğrencisi katılmış, araştırmanın verileri öğrencilerin farklı sınıflarda ve farklı öğretmenlerle olan eğitimsel

deneyimlerini anlatmaları, ilkokul, ortaokul ve lise dönemleri ile ilgili resimler çizmeleri ve bu dönemleri temsil eden sembolik ifadeler oluşturmaları yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanında görüşme ve gözlem yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerden öğretim kademelerini bir renk ve metafor ile tanımlamaları istendiğinde ilkokul için; “mor, sarı, gri” renklerini ve “maceraperest, kolay, eğlence, barınak” metaforlarını, ortaokul için; “kırmızı, altın, koyu mor, sarı ve açık mavi”, renklerini ve “eziyet, eğlence, yapısal, heyecanlı” metaforlarını, lise için ise; “beyaz, yeşil, mavi, koyu kırmızı” renklerini ve “sakin, özgürlük, zor, eğlence” metaforlarını tercih etmişlerdir.

Browne-Ferrigno (2003), “Okul Müdürü Olmak: Rol Kavramı, Sosyalleşme, Rol-Kimlik Dönüşümü ve Amaca Yönelik Katılım” adlı araştırmasında, okul müdürlüğü lisans programından mezun olan kişilerin deneyimlerini ve okul müdürlüğüne hazırlanmaları sürecinde yaşadıkları dönüşümleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın verileri bir yıl süren; yarı-yapılandırılmış görüşme, anket çalışmaları, gözlem ve odak grup çalışmaları yoluyla, 11 kadın ve 7 erkek, toplam 18 katılımcıdan elde edilmiştir. Araştırma sonucunda okul müdürü olma sürecini etkileyen etmenler, 1-Müdürlük rolü ile değişen kavramlar, 2- Müdürlük ile yeni sosyalleşme, 3- Rol-kimlik dönüşümü ve 4- Kariyer hedefleri için amaca yönelik katılım olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcılar okul müdürlüğü rolleri için; “vergi memuru, sert amir, eğitimci, kolaylaştırıcı, avukat, haberci, karar merci, koç, değerlendirici, lider, organizatör, rol model, vizyoner, yönetmen, arabulucu, problem çözücü, destekleyici, arkadaş, öğretim lideri, motive edici” metaforlarını üretmişlerdir.

Doyle (2003), “Kapsam: Parçalanmış Metaforları Birleştirmek” adlı araştırmasında, alanyazında eğitimsel liderlik ile ilgili kullanılan metaforları incelemiş, kullanılan metaforların aralarındaki çelişkilerin ve önceliklerin değişiminin, eğitimsel liderlik metaforlarında ciddi parçalanmalara yol açtığını belirlemiştir. Araştırmacı, ciddi parçalanmalara konu olduğunu düşündüğü eğitimsel liderlik rollerinin metaforlarla ifadesi için yedi tema oluşturmuştur. Bu temalarda eğitimsel lider için: “sosyal adalet için liderliği kolaylaştırır, demokrasiyi model alır, gücü değiştirir, okul çapında reformlar yapar, tekrar yapılandırır ve tekrar kültürler, eğitim-öğretim için yeni stratejiler geliştirir, destek ve kaynak sağlar” şeklinde roller belirlenmiştir.

Monroe (2003), “Yeni Milenyum Başlarında Okul Müdürlüğü Metaforlarının Bir Analizi” adlı araştırmasında, yeni yüzyılda okul müdürlüğü kavramını metaforik analiz yöntemiyle incelemeyi ve 1993-2000 yılları arasında okul müdürlüğünü hangi metaforların temsil ettiğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmaya 7 erkek ve 8 kadın okul müdürü (9 ilkokul-elementary school, 1 orta okul-secondary school ve 5 lise-high school) katılmış ve araştırmanın verileri görüşme yoluyla elde edilmiştir. Araştırmanın alanyazın taraması olan ikinci bölümü için ise, “Educational Administration Quarterly” ve “NASSP Bulletin” dergileri incelenmiştir. İncelenen dergilerdeki makalelerde araştırma kapsamına alınan yıllar içerisinde okul müdürlüğü için kullanılan metaforlar; “öğretimsel lider, iş arkadaşı, hayalperest, disiplin yanlısı ve değişim ajanı” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları olan okul müdürlerinin ürettikleri metaforlar ise: “şef, yetkili memur, program yöneticisi, öğretim lideri, öğrenci savunucusu, orkestra şefi, kolaylaştırıcı, program lideri, anne, rol modeli, yardımsever, bağ, veli antrenörü, bütçe memuru, politikacı, teknoloji uzmanı, insan kaynakları uzmanı”dır.

Bozlk (2002), “Öğrenen Olarak Fakülte Öğrencisi: Metafor Analizi İle Kavramak” adlı araştırmasında, 49 üniversite birinci sınıf öğrencisinden kendilerini öğrenci olarak nasıl algıladıklarını ifade eden metaforlar üretmelerini istemiştir. Araştırma bir akademik yılın başında, ortasında, sonunda ve bir sonraki akademik yıl olmak üzere dört farklı zamanda yapılmıştır. Katılımcılar araştırma sonucunda 45 adet metafor üretmişler ve bu metaforlar hayvan, insan, nesne ve eylem metaforları olmak üzere dört kategoride toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %37’si hayvan metaforu (*salyangoz, balık, eşek, sincap ördek, katır, inek, kuş...*), %29’u nesne metaforu (*sünger, renkli kalem, perde, bilgisayar programı, perde, süzgeç...*), %26’sı insan metaforu (*şeker yiyen çocuk, bebek, gözlemci, yeni yürümeye başlayan çocuk...*) ve %8’i eylem metaforu (*ağaca tırmanma, yemek yeme...*) üretmişlerdir. Araştırma sonucunda öğrencilerin büyük bir kısmının kendilerini pasif olarak bilginin alıcısı olarak algıladıkları, bilgiyi öğrendikleri andan itibaren akıllarında tutmakta zorlandıkları ve öğrenmiş olduklarının çoğunu yitirmiş olma kaygısı ile yükseköğrenime geldikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Murphy (2002), “Eğitimsel Liderliğin Tekrar Yapılanması: Yeni Desenler” adlı araştırmasında, eğitimsel liderlik alanının temellerinin derinlemesine bir incelemesini yaparak, eğitimsel liderlik için yapılan geleneksel tanımlamaların dışına çıkmayı ve değişen koşullara göre yeni genel kabul görebilecek tanımlar yapmayı amaçlamıştır. Araştırmaya göre, eğitimsel liderliği tanımlayan geleneksel metotlar okul liderliğinin yeniden yapılanmasında yeterince etkili olamamıştır. Araştırmacı eğitimsel liderliğin tanımını tekrar şekillendirmek için bir yapı ortaya atmış ve okul liderliğini, “manevi hizmetçi”, “eğitimci” ve “toplum kurucu” metaforlarını kullanarak yeniden tanımlamıştır.

Martinez, Sauleda ve Huber (2001), “Öğrenme ve Öğretme Hakkında Düşünce Kalıpları olarak Metaforlar” adlı araştırmalarında, 50 deneyimli öğretmen ve 38 öğretmen adayının öğrenme ve öğretmeye ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla belirlemeyi ve karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Metaforlar her katılımcı grubunun kendi aralarında oluşturdukları küçük işbirliği grupları yoluyla elde edilmiştir. Katılımcıların ürettikleri metaforlar; davranışçı/deneysel, yapılandırmacı/bilişsel ve sosyal süreç boyutlarında incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre deneyimli öğretmenlerin ürettikleri metaforların çoğu (%57) öğrenme ve öğretmeyi davranışçı yaklaşıma göre geleneksel bilgi aktarımıyla (*örneğin: öğrenme dünyadaki her şeyi kaydeden bir kamera gibidir, öğrenme hiç bitmeyen bir kalemle yazmak gibidir, öğretme bir atı evcilleştirmek gibidir, öğretme müzik aleti akort etmek gibidir...*) açıklamış, üretilen metaforların %38’lik kısmı yapılandırmacı yaklaşımla ilişkili olarak üretilmiş (*örneğin: öğrenme bir dedektif gibi her şeyin araştırılmasıdır, öğrenme duvar örmek gibidir, öğrenme dedektiflik gibidir...*), %5’lik kısım ise sosyo-bilişsel yaklaşımı yansıtan metaforlardan (*örneğin: öğretim turist rehberi gibi turistlerle birlikte hareket etmektedir, öğrenme karıncaların işbirliği gibidir...*) oluşmuştur. Öğretmen adaylarının ürettikleri metaforların ise %22’si davranışçı/deneysel gruba, %56’sı bilişsel/yapılandırmacı gruba ve %22’si de sosyal süreç boyutlarına ait olduğu bulunmuştur. Sonuçlar incelendiğinde deneyimli adayların daha çok davranışçı/deneysel metaforlar, öğretmen adaylarının ise daha çok yapılandırmacı/bilişsel ve sosyal süreç metaforları ürettikleri görülmüştür.

Mahlios ve Maxson (1998), “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğretmen Adaylarının Düşünce Yapıları olarak Metaforlar” adlı araştırmalarında, öğretmen adaylarının; yaşam, çocukluk ve okul deneyimleri ile ilgili algılarını metaforlar aracılığı ile ortaya

çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla katılımcılara altı bölümden oluşan bir ölçme aracı uygulanmış, demografik bilgileri ile geçmiş okul deneyimlerini, kendilerini, ideal okul çevrelerini, hayat, çocukluk ve öğretmen hakkındaki düşüncelerini ve ideal okul, öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticisi algılarını tanımlayan metaforlar üretmeleri ya da verilen bir metafor listesinden uygun olan metaforu seçmeleri istenmiştir.

Araştırma sonucuna göre katılımcılar kendi okullarını ve ideal okulu tanımlamak için; “aile, takım, bahçe, kalabalık, hapisane ve fabrika” metaforlarını kullanmışlardır. Katılımcılar hayat için en çok; “dalgalı bir okyanus, bir ağacın büyümesi, bir dağa tırmanma”, çocukluk için en çok; “çiçeğin açması, ilkbahar”, metaforlarını üretmişlerdir. İdeal öğrenciyi tanımlayan sıfatlar arasından en çok tercih edilenler: “gayretli, coşkulu, saygılı, mutlu, dürüst, yaratıcı, zeki”, ideal öğretmeni tanımlamak için tercih edilenler: “yardımsever, anlayışlı, yaratıcı, coşkulu, adil, sabırlı, anlayışlı”, velileri tanımlamak için tercih edilenler: “şefkatli, sevecen, ilgili, destekleyici, endişeli, ilgili, yardımcı” sıfatları olurken, okul yöneticilerini tanımlamak için tercih edilenler: “açık fikirli, adil, yardımsever, bilgili, düzenli, akıllı, destekleyici” sıfatları olmuştur.

Clarken (1997), “Eğitimciler İçin Beş Metafor” adlı araştırmasında, metaforların; anlamayı geliştirmedeki gücünü, öğretmenlerin rol, sorumluluk ve ilişkilerine etkisi ile eğitimdeki rolünü keşfetmeyi amaçlamıştır. Bu amaçla, araştırmada alanyazında öğretmenler için sıklıkla kullanılan; “ebeveyn, bahçıvan, peygamber, inci istiridyesi ve hekim” metaforlarını açıklamış, metaforlar ve görsel simgeler kullanarak öğretmenlerin rollerini, sorumluluklarını, eğitimin doğasını, öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkileri daha iyi anlayabileceklerini belirtmiştir.

Fennel (1996), “Okul Müdürlerinin Liderlik ve Güç İçin Kullandıkları Metaforların Bir Araştırması” adlı araştırmasında, dört kadın okul müdürünün okul

müdürlüğünü açıklayan, liderlik ve güç ile ilgili düşüncelerini yansıtan metaforları tanımlamayı amaçlamıştır. Araştırmanın verileri görüşme ve gözlem yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonunda elde edilen metaforlar, “”liderlik ve gücün ilişkisel görünümü”, “çalışanlara karşı ahlaki sorumluluk” ve “yetiştirme duygusu” temalarında toplanmıştır. Katılımcılar tarafından okul müdürlüğü için; “öğretimsel lider, güç, volkan, çoban, yargıç, hakim, orkestra şefi, anne kuş, büyükanne, su, hizmetçi ve nehir” metaforları üretilmiştir.

Inbar (1996), “Özgür Eğitimsel Hapishane: Metaforlar ve İmajlar” adlı araştırmasında, 15 farklı okulda değişik sınıflarda öğrenim gören 409 öğrenci ve 254 öğretmenin; öğretmen, öğrenci, okul müdürü ve okul kavramları ilgili düşüncelerini yansıtan metaforları, “öğrenci/öğretmen/okul müdürü/okul.....gibidir” cümlesini tamamlayarak ortaya çıkarmayı istemiştir. Araştırmanın sonucunda 7042 adet metafor elde edilmiş ve elde edilen metaforlar ortak özelliklerine göre temalara ayrılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenci için “boş kap, çömlekçinin elindeki çamur, bitki ve hayvan örtüsü, tutsak öğrenci, programlı bağımsız, küçük ve yalnız, hoş ve kibar” temaları, öğretmen için “süper kilit, beyinden kalbe öğretim mesleği, lideri izleme, teknolojiyi öğretme, meslek öğretme, savaşmak ve çalışmak için doğmuş” temaları, okul müdürü için “otoriter güç, liderlik, kibar yönetici, yönetim, eğitim işçisi, sosyal ayna” temaları ve okul için “kuşatılmış dünya, evden uzaktaki ev, çalışma ve yarışma dünyası, karmaşa, büyüme ve gelişme dünyası, eğlence dünyası, eğitim makinesi, birleştirme ve onarma dünyası, olanak deposu, eğitim öğretim merkezi, serbestlik ve yaratıcılık dünyası” temaları oluşturulmuştur. Katılımcılar okul müdürü kavramı için en çok; “kafa, patron, kral, süper vali, süper komutan, polis, gardiyan, kontrol kulesi, aslan kükremesi, yargıç, ateş, savaşçı, ahtapot, sandalye, mahkum, kalp, batan geminin

kaptanı, tiyatro yönetmeni, diken, anne, baba, büyük baba ve mıknatıs” metaforlarını üretmişlerdir. Katılımcıların oluşturdukları metaforlarda cinsiyete göre önemli bir farklılık bulunmamış, ancak sınıflara göre farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Pantina (1991), “Lise Müdürlüğü ve Metafor” adlı araştırmasında, dört okul müdürünün rolleri, görevleri, ilişkileri ve düşüncelerini göz önüne alarak; metaforik bakış açılarını, kullandıkları baskın metaforları, profesyonel bilgi, düşünce ve etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Katılımcıların okul müdürlüğü, eğitimsel yönetim ve liderlik ile ilgili ürettikleri metaforlar, yazılı dokümanlar, konuşma, gözlem ve röportajlar yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonunda katılımcıların ürettikleri metaforlar; “manevi, ailesel, sosyal, iyileştirici ve inşa edici” olmak üzere beş kategoride toplanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcılar lise müdürlüğü için; “ sosyal katalizör, yargıç, ahlak öğretmeni, gönüllü asker, hücre çekirdeği, otorite, hayalperest, insan bilimci, yaşam tarzı, anne, baba, hekim, ajan, mistik tören, yapısal ilişki” başlıklarında metaforlar üretmişlerdir.

Marshall (1990), “Öğretmen Adaylarının Düşüncelerini Teşvik Etmede Bir Öğretim Aracı Olarak Metaforlar” adlı araştırmasında, bir eğitim seminerine katılan aday öğretmenlerin öğretimsel rollerine ilişkin ürettikleri metaforları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla katılımcılardan öğretimsel rollerini listelemeleri ve bu rolleri metaforları kullanarak ifade etmeleri istenmiştir. Katılımcılar rollerini ve rollerini tanımlayabilecek metaforları kendi aralarında küçük gruplar oluşturarak tartışmışlardır. Araştırma sonucunda elde edilen metaforlar, “öğretimsel rol metaforları”, “sorunsal metaforlar” ve “alternatif metaforlar” olarak üç grupta incelenmiştir. Katılımcılar öğretimsel rolleri için; “eğitimci, disiplin edici, bekçi, polis, komedyen, diktatör, yastık, ahtapot, dekatlon yarışçısı”, sorunsal rolleri için; “ trafik polisi ve atmaca” ve alternatif

rolleri için ise; “öğrenme ortamının koruyucusu, orman bekçisi, ara bulucu, konuşmacı” metaforlarını üretmiştir.

Bredeson (1985), “Okul Müdürlüğünün Metaforik Görünümünün Bir Analizi” adlı araştırmasında, okul müdürlerinin yönetim faaliyetleri için kullanılan metaforları alanyazından belirlemeyi ve beş okul yöneticisinin ifadelerinde, inanışlarında, değerlerinde ve günlük işlerinde mevcut olan imajlarını tanımlayarak alanyazından belirlediği metafor temalarına dahil etmeyi amaçlamıştır. Araştırmacı görüşme ve gözlem yoluyla üç ortaokul ve iki ilkokul olmak üzere beş okul müdüründen okul müdürlüğü ile ilgili topladığı bilgileri “sürdürme, hayatta kalma, vizyon” olmak üzere üç metafor teması altında gruplamış ve metaforların okullar, okul yönetimleri ve okul müdürleri hazırlama programları için önemli anlamları olduğunu belirtmiştir.

2.2.YURT İÇİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde eğitimde metafor kullanımı ile ilgili bazı araştırmalara yer verilmiştir. Yurt dışında eğitimde metafor kullanımı ile ilgili araştırmalar oldukça eski bir geçmişe sahip iken, Türkiye’de bu tür araştırmaların daha yeni olduğu söylenebilir. Yurtiçinde yapılan araştırmalar incelendiğinde; çalışmaların; öğrenci, öğretmen, veli, örgüt, yönetici, müfettiş ya da herhangi bir kavramın hangi metaforlarla ifade edildiğine yoğunlaştığı görülmüştür. Ayrıca metaforların eğitim-öğretimde kullanımı ile ilgili araştırmalar da yapılmıştır.

Erginer (2011), “Üniversite Öğrencileri Tarafından Eğitim Sistemine Yüklene Anlamlara İlişkin Metaforik Bir Analiz: Bir Vaka İncelemesi” adlı araştırmasında, üniversite öğrencilerinin eğitim sistemine yüklene anlamlara ilişkin olumlu ve olumsuz bakış açılarını, öğrencilerin kendi ifadelerinden hareketle ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada, iki üniversite öğrencisi üzerinde çalışılmış ve vaka

incelemesi yöntemi kullanılarak araştırma nitel olarak desenlenmiştir. Açık uçlu bir görüşme formu ve bir gözlem formu kullanılarak, öğrencilerin eğitim sistemini nasıl algıladıkları ve anlamlandırdıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler kullanılarak, öğrencilerin düşünceleri, kavram haritalandırma yöntemiyle resmedilmek istenmiştir. Son aşamada öğrencilerden metafor kurdukları yapıları üç boyutlu görsel bir materyalle anlatmaları istenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanarak hem olumlu, hem de olumsuz metaforlara yer verdikleri, hayal dünyalarının dünyayı farklı şekillerde algılayabilecek kadar geniş olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Aydın ve Ünalı (2010), “Coğrafya Öğretmen Adaylarının Coğrafya Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi” adlı araştırmalarında coğrafya öğretmenliği adaylarının coğrafya kavramına ilişkin algılarını metaforlar yardımıyla analiz etmişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2009–2010 öğretim yılı bahar döneminde, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören 120 coğrafya öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, coğrafya öğretmen adaylarının “*Coğrafya..... gibidir; çünkü.....*” ifadesini tamamlamasıyla elde edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, coğrafya öğretmen adayları coğrafya kavramına ilişkin toplam 42 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından irdelenerek 7 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Katılımcılar coğrafya kavramına ilişkin en fazla; “hayat”, “yaşam”, “insan”, “vatan”, “su”, “nefes” ve “doğa” metaforlarını üretmişlerdir.

Çoklar, Vural ve Yüksel (2010), “Bilgisayar Mühendisliği ile Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Son Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayar Kavramına İlişkin Geliştirdikleri Mecazlar” adlı araştırmalarında, bilgisayar mühendisliği ile bilgisayar ve

öğretim teknolojileri eğitimi öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin bilgisayar kavramına yönelik algılarını metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırmaya 67 son sınıf öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların ürettikleri metaforlar beş kavramsal kategoride toplanmıştır. Katılımcılar tarafından bilgisayar kavramına yönelik en çok; “insan, insan beyni, kitap arkadaş ve çocuk” metaforları üretilmiştir.

Döş (2010), tarafında yapılan “Aday Öğretmenlerin Müfettişlik Kavramına Yönelik Metafor Algıları” adlı araştırmada, mesleğe yeni başlamış öğretmenlerin müfettiş kavramına yükledikleri anlamlar, metaforlar yardımıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2008 Kasım ayında Hakkari il merkezine atanan ve temel eğitim kursuna katılan 82 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada katılımcılardan, “Müfettiş gibidir; çünkü” cümlesinin tamamlanması istenmiş ve elde edilen veriler nitel veri analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre mesleğe yeni başlayan öğretmenler, müfettişler için genellikle olumlu metaforlar üretmişlerdir. Öğretmenler tarafından müfettiş kavramına yönelik en çok; “rehber öğretmen, “rehber”, “pusula”, detektör” ve “kabus” metaforları üretilmiştir.

Köksal (2010), “İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin, Ebeveynlerinin ve Öğretmenlerinin “Okuma-Yazma” Kavramına Yükledikleri Anlamlar: Metaforik Bir Analiz” adlı araştırmasında, ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin, onların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin gündelik hayatlarında kullandıkları metaforlar yardımıyla “okuma-yazma” kavramını nasıl algıladıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada görüşme formlarıyla elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin,

ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin “okuma yazma” kavramına karşı olumlu algılara sahip olduklarını, katılımcıların, “okuma yazma” kavramına ve okuma yazma bilenlere karşı olumlu metaforlar geliştirdiklerini, okuma yazma bilmeyen insanlara karşı ise olumsuz metaforlar geliştirdiklerini göstermiştir.

Özcan (2010)’nın “İlköğretim Öğrencilerinin İngilizce Öğrenmeye Yükledikleri Anlamlar: Metaforik Bir Analiz” adlı araştırmasında ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin İngilizce öğrenmeye ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma, Yozgat il merkezinde bulunan 6 ilköğretim okulunun 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 432 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmada nitel yöntem ve tarama modeli; çalışma grubunun oluşturulması için tipik durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve verilerin analizinde betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda, öğrenciler yoğunluklu olarak İngilizce öğrenmenin “zevкли bir süreç, bilişsel beceri kazanma, faydalı bir süreç, zor bir süreç ve ihtiyaç” olduğunu belirten metaforlar üretmişlerdir.

Yazıcı (2010), “Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Mezunu Öğretmen Adaylarının “Edebiyat” Üzerine Metaforları” adlı araştırmasında, öğretmen adaylarının edebiyat ile ilgili düşüncelerini yansıtan metaforları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmaya 77 öğretmen adayı katılmış ve katılımcılardan, “edebiyat benzer; çünkü” cümlesini tamamlayarak metafor üretmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda katılımcılar edebiyat ile ilgili düşüncelerini yansıtan 60 farklı metafor üretmişlerdir. Katılımcılar en çok; “hayat, deniz, insan, ağaç, su, güneş, okyanus, liman, ırmak, dünya” metaforlarını üretmişlerdir.

Çetin ve Evcim (2009), “Örgütsel Kültürün Algılanmasında Metaforların Rolü” adlı araştırmalarında, metaforların güçlü bir örgüt kültürünün oluşturulmasında ve çalışanlarca algılanmasında ne tür rolleri olduğunu belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmada örgüt kültürü hem metafor soruları, hem de likert tipi ölçek sorularıyla ölçülmüş ve her iki ölçümün karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak için iki bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Birinci bölümde kurum kültürünü oluşturan boyutlara ilişkin metaforların bulunduğu sorular, ikinci bölümde örgüt kültürü araştırmalarında sıkça kullanılan; katılımcının tutumlarını, kurumdaki değer ve kuralları ortaya koymaya yönelik likert ölçeği ile hazırlanmış sorular kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen metaforlar çatışma, yaratıcılık, güçlendirme, örgütsel rekabet, örgütsel bağlılık, güven, otorite, iletişim olmak üzere sekiz grupta toplanmıştır. Toplam 93 çalışanla yapılan görüşmeler sonucu; çatışma, yaratıcılık, güçlendirme ve toplam puanlarda anlamlı bir fark bulunmadığı, otorite , örgütsel rekabet, örgütsel güven boyutlarında, ölçtükleri düzeyler bakımından anlamlı fark olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, örgütsel ortamın, modern örgüt kültürüne, klasik örgütsel yapıdan daha yakın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erginer ve Erginer (2009), “Türkiye’deki Üniversite Öğrencilerinin Türk Eğitim Sistemine Yönelik Kullandıkları Metaforlar” adlı araştırmalarında, üniversite öğrencilerinin Türk eğitim sistemine ne tür anlamlar yüklediklerini ve bu algılarını hangi metaforlarla ifade ettiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırmanın katılımcılarını Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 164 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların 141’i metafor üretmiştir ve bunlardan 120’si geçerli metafordur. Üretilen metaforlar 12 kavramsal kategoride toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen metaforların %74,2’si

olumsuz, %25,8'i olumlu nitelikte olduğu bulunmuştur. Öğrenciler Türk eğitim sistemine yönelik en çok; “ağaç, ekin tarlası, fidan, bambu ağacı, saksıdaki çiçek tohumu, gemi, uçurtma, yaprak, oyun hamuru, lokomotif” metaforlarını üretilmişlerdir.

Erginer (2009) tarafından yapılan “Türkiye’deki Üniversite Öğrencilerinin Avrupa Eğitim Sistemlerine Yönelik Kullandıkları Metaforlar” adlı araştırmada; üniversite öğrencilerinin Avrupa eğitim sistemine ne tür anlamlar yüklediklerini ve bu algılarını hangi metaforlarla ifade ettiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcılarını Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 102 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda katılımcıların 101’i metafor üretmiştir ve bunlardan 87’si geçerli metafordur. Üretilen metaforlar olumlu ve olumsuz olmak üzere iki temel kategoriye ayrılmıştır. Üretilen metaforların %11.5 oranında olumsuz, %88.5 oranında olumlu olduğu bulunmuştur. Olumsuz metaforlar içerisinde ağırlıklı olan kategori “aldatan bir görüntü” kategorisi olurken, olumlu metaforlar içinde ağırlıklı kategoriye ise “sağlam bir temele dayalı olarak planlı, programlı, tutarlı olma” kategorisi oluşturmuştur. Katılımcılar tarafından Avrupa eğitim sistemlerine yönelik en çok; “robot, toprağa sağlam kökler atmış meyve veren bir ağaç, insan fizyolojisi” metaforları üretilmiştir.

Oğuz (2009), “Öğretmen Adaylarına Göre Ortaöğretim Öğretmenlerini Temsil Eden Metaforlar” adlı araştırmasında, ortaöğretim alan öğretmenliği adaylarının, ortaöğretim öğretmenlerine ilişkin geliştirdikleri algılarını ve gelecekte kendilerini nasıl bir öğretmen olarak gördüklerini metaforlar aracılığı ile ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırmaya Dumlupınar Üniversitesi’nde 2005-2006 öğretim yılında öğrenim gören 166 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın verileri 26 maddelik likert tipi, kapalı ve açık uçlu sorular kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların

ortaöğretim öğretmenlerini temsil ettiğini düşündükleri ilk beş metafor; “lider, rehber, araştırmacı, pusula ve teknik direktör”dür. Öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında kendilerini temsil edeceklerini düşündükleri ilk beş metafor ise; “rehber, araştırmacı, güneş, deniz feneri ve pusula”dır.

Karasolak (2009), “Mimari Özellikleri Farklı İlköğretim Okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Okullarının Bina ve Bahçeleri Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi” adlı araştırmasında, mimari özellikleri farklı üç okulun öğrenci ve öğretmenlerinin okullarının bina ve bahçeler hakkındaki görüşlerini metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Verilerin toplanmasında anket ve görüşme yöntemleri kullanılmış, anket uygulamasına 439 öğrenci ile 96 öğretmen katılırken, görüşmelere 15 öğretmen ile 30 öğrenci katılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, okulun bina ve bahçesinin yeterli olarak kabul edildiği okullarda öğrenci ve öğretmenler daha çok olumlu temalar altında metafor üretmiş ve olumlu anlamda görüş bildirmişler, bina ve bahçenin yeterli olarak kabul edilmediği okullarda ise öğrenci ve öğretmenler daha çok olumsuz temalar altında metafor üretmiş ve olumsuz görüş bildirmişlerdir. Araştırmanın katılan katılımcılar okul binası için en çok; “ev”, “yuva”, “cennet”, “saray”, “tarihi eser”, “bilgi yuvası”, “harabe”, “çöplük”, “hapishane”; okul bahçesi için ise en çok; “orman”, “oyun alanı”, park”, “futbol sahası”, çöplük”, “boş alan”, “hapishane bahçesi” ve “çorak arazi” metaforlarını üretmişlerdir.

Saban (2009) tarafında yapılan “Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler” adlı çalışmada ise öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları algılar metaforlar aracılığı ile analiz edilmiştir. Araştırmanın verilerine, “Öğrenci gibidir; çünkü.....” cümlesinin

tamamlanmasıyla ulaşılmış ve toplanan veriler nicel ve nitel teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar öğrenci kavramı ile ilgili 156 geçerli metafor üretmişler ve bu metaforlar 11 farklı kavramsal kategoride toplanmıştır. Kavramsal kategoriler öğretmen adaylarının program türü, cinsiyeti ve sınıf düzeyi bakımından önemli derecede farklılık göstermiştir. Katılımcılar öğrenci kavramına ilişkin en çok; “fidan”, “çiçek”, “hamur”, “beyaz sayfa”, “tohum”, “toprak”, “maden cevheri”, “odun parçası”, “kaset/cd” ve “bilgisayar” metaforlarını kullanmışlardır.

Töremen ve Döş (2009), “İlköğretim Öğretmenlerinin Müfettişlik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları” adlı araştırmalarında, ilköğretim okulu öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin algılarını, metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırmaya, Gaziantep il merkezindeki yirmi ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenler katılmıştır. Öğretmenlere, müfettiş ile ilgili algıları yansıttığı düşünülen gerekçeleri ile birlikte 31 metafor ve bir açık uçlu soru sorulmuştur. Açık uçlu soru “Müfettiş... benzer; çünkü...” şeklinde verilmiştir. Katılımcılar toplam 123 metafor üretmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; genellikle olumsuz olarak nitelenen benzetmelerden oluşan metaforların üretildiği görülmüştür. Üretilen metaforların 76 tanesi olumsuz, 20 hem olumlu hem olumsuz, 8 tanesi ise müfettişlere gerek olmadığı şeklinde üretilen metaforlardır. Sadece 12 tane olumlu düzeyde anlam yüklenen metafor üretilmiştir. Bazı metaforlar için ise gerekçe belirtilmemiş ya da bu metaforlar aynı anlamda kullanılmışlardır.

Tuncay ve Özçınar (2009), “Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Metaforları” adlı araştırmalarında, uzaktan eğitim öğrencilerinin, uzaktan eğitim hakkında kullandıkları metaforları ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla 12 uzaktan eğitim öğrencisine uzaktan eğitimle ilgili bazı kavramlar vermişler ve bu kavramlarla ilgili öğrencilerin

kullandıkları metaforları ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Öğrenciler sanal öğrenci için “bilgisayar kahramanı”, on-line eğitim için “internet”, teknoloji için “su”, aynı anda olmayan eğitim için “özgürlük”, geleneksel eğitim için “sınıf”, internet için “hayat”, sanal sınıf için “bilgisayar” ve uzaktan eğitim için “okyanus” metaforlarını üretmişlerdir.

Aydoğdu (2008), “İlköğretim okullarındaki Öğrenci ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları ile İdeal Okul Algılarının Metaforlar (Mecazlar) Yoluyla Analizi” adlı araştırmasında, öğrenciler ve öğretmenlerden, “okul, öğretmen, öğrenci, okul yöneticisi, ideal okul, ideal öğretmen, ideal öğrenci ve ideal okul yöneticisi” kavramlarına ilişkin metaforlar üretmelerini istemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcılar, okulların temel işlevlerinin bilgi vermek, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve onları şekillendirmek; öğretmenlerin temel rollerinin bilgi aktarmak, korumak ve güven vermek, yeni nesli yetiştirmek ve şekillendirmek; öğrencilerin temel rollerinin büyümek, yetişmek, bilgi almak, otoriteye uymak, düzenli ve disiplinli bir şekilde çalışmak, öğretmenin istediği şekle girmek olduğunu belirtirken; öğretmen ve öğrencilerin büyük bir kısmı okul yöneticilerini kaba, zararlı ve aşırı otoriter kişiler olarak algılamışlardır.

Araştırmada öğrenciler okul yöneticileri için en çok, “komutan, hapishane müdürü, disiplin delisi, cumhurbaşkanı, melek, ana-baba, bahçıvan, çiçek, aslan ve gardiyan” metaforu, ideal okul yöneticileri için ise en çok, “ana-baba, arkadaş, melek, pamuk, başbakan, komutan, şeker, bilgisayar, güzel bir çiçek ve bahçıvan” metaforlarını üretmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler ise okul yöneticileri için en çok, “patron, grup lideri, kraliçe arı, ana-baba, ayna, gemi kaptanı” metaforlarını, ideal okul

yöneticisi için ise en çok, “ana-baba, terazi, kraliçe arı, değerli bir taş ve cep telefonu” metaforlarını üretmişlerdir.

Cerit (2008b)'in “Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı ile İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri” adlı araştırmasında, öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramına ilişkin görüşleri metaforlar yardımıyla analiz edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2004-2005 öğretim yılında ilköğretim okullarında okuyan 600 öğrenci, 203 öğretmen ve 51 yönetici oluşturmuştur. Araştırma verileri anket yoluyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, müdürler ile ilgili metaforlar öğrenciler tarafından en fazla orta düzeyde kabul görürken, öğretmen ve yöneticiler tarafından müdürler araştırmacı, kontrol eden kişi, danışman, eğitim uzmanı, yönetmen, koç, orkestra şefi ve lider olarak algılanmışlardır. Katılımcılar tarafından müdürlerin anne/baba, bakıcı, otoriter kişi, kral, patron, bahçıvan ve hakim olarak orta ve daha alt düzeylerde görüldüğü tespit edilmiştir. Katılımcıların görüşleri arasında cinsiyet, eğitim durumu ve kıdeme göre farklılık bulunmazken, göreve göre anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Yine Cerit (2008a) tarafından yapılan “Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri” adlı çalışmada, öğretmen kavramına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin sahip oldukları algıları, metaforlar kullanılarak analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 2004-2005 öğretim yılında Bolu ili merkez ilçe sınırları içerisinde bulunan 19 ilköğretim okulunda beşinci sınıfta okuyan 600 öğrenci, 203 öğretmen ve 51 yönetici oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen likert tipi bir ölçme aracıyla katılımcılardan, 18 adet metafora ilişkin düşüncelere katılma derecelerini belirtmeleri

istenmiştir. Öğretmen kavramına ilişkin metaforların tercih edilme düzeyleri frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre görüşleri arasındaki farklılık t-testi, öğretmen ve yöneticilerin kıdemleri ve eğitim durumlarına göre görüşleri arasında farklılık ise tek yönlü varyans analizi ile test edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenin bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, anne/baba, arkadaş, rehber ve çevresini aydınlatan kişi olduğu metaforları kabul edilirken, öğretmenin bahçıvan, otoriter kişi, bakıcı, gardiyan, yıkıcı ve zarar verici kişi olduğu metaforları ise tercih edilmemiştir. Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri arasında cinsiyete göre farklılık bulunmamıştır. Öğretmen ve yöneticilerin eğitim durumlarına ve mesleki kıdemlerine göre farklılık ortaya çıkmamıştır. Öğrenciler ile öğretmen ve yöneticilerin konuyla ilgili görüşleri arasında ise anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Dönmez (2008), “Türk Eğitim Sisteminde Kullanılan Yönetici Metaforları (Kayseri İli Örneği) adlı araştırmasında, okul yöneticiliği için kullanılan metaforları ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Bu amaçla araştırmaya katılan okul müdürleri, müdür vekilleri, müdür başyardımcıları ve müdür yardımcılarında okul yöneticiliğini canlı ya da cansız bir varlığa benzetmeleri istenmiştir. Araştırmada okul yöneticilerin kullandıkları metaforlar ortak özelliklerine göre; “Yönlendirici ve Lider”, “Çalışkanlık ve Birleştiricilik”, “Yönlendirilen ve Çok Sorumluluk Taşıyan” adı altında gruplandırılmış ve bu şekilde analiz edilmiştir. Katılımcılar bu araştırmada okul yöneticiliği için; uçağın otomatik pilotu, robot, davul, MEB yönetmelik el kitabı, psikolog, sosyolog, işçi, kukla, Marko Paşa, Yalova Kaymakamı, eşek, davulcu, çiftlik kahyası, anne-baba, ana kuş, şemsiye, ağaç, tohum, trafik polisi, yolcuları önceden

belirlenmiş bir otobüs şoförü, lokomotif arı, göçmen kuşların lideri, orkestra şefi, tiyatro sanatçısı, tiyatro yönetmeni, GS'lı Hagi, mum, ahtapot, okulun her şeyi, futbol takım kaptanı, teknik direktör, halka, bilgisayar, pusula, bir ağacın kökü, bahçıvan, gemi kaptanı metaforlarını üretmişlerdir. Katılımcıların verdiği yanıtlar, katılımcıların okuldaki statüsüne, meslekteki, okuldaki ve yöneticilikteki kıdemlerine ve çalıştıkları okul türü bağımsız değişkenleri açısından değerlendirmeye alınmıştır.

Güven (2008), "Tecrübe, Öğretim ve Sosyal Çevre: 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinde Metafor Kullanımı" adlı araştırmasında; ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin sosyal bilimler dersine yönelik tutumlarını tanımlayan metaforları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla 564 ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencisinden, "Sosyal Bilgiler benzer; çünkü bu derste" cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar 458 metafor üretmişler ve bu metaforlar; "eğlence, bilgi, etkililik, yaşam, güncelleme, değerlendirme, rehber, zaman, teknik, iletişim, çeşitlilik, sosyalleşme, tekrar, önem, tutum, katılma, motivasyon ve gereklilik" olmak üzere toplam 18 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler de, "tecrübe, eğitim ve sosyal çevre" genel kategorileri altında incelenmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen metaforların 101'i tecrübe, 315'i eğitim ve 40'ı sosyal çevre kategorisi altında üretilmiştir.

Saban (2008)'in "Okula İlişkin Metaforlar" adlı araştırması, ilköğretim birinci kademe öğrenci (n=1204), öğretmen (n=85) ve öğretmen adaylarının (n=420), okul kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarma amacına yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan "Okul gibidir; çünkü" cümlesinin tamamlanması istenmiş ve toplanan veriler hem nicel hem de nitel veri analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar okul kavramı ile

ilgili toplam 74 metafor üretmişler ve bu metaforlar ortak özellikleri bakımından incelenerek 10 farklı kavramsal kategoride toplanmıştır. 10 farklı kategori, katılımcı türüne göre ve öğrencilerin sınıf düzeylerine göre önemli farklılıklar göstermiştir. Araştırmada okul kavramına ilişkin en çok, “ev”, “bilgi merkezi”, “yuva”, “aile”, “kitap”, “çiçek” ve “güneş” metaforları kullanılmıştır.

Aydın (2007)’in “İlköğretim Öğrencileri Açısından Yönetici İmajı” adlı araştırmasında öğrencilerin yöneticilerle ilgili oluşturdukları imajlara yer verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerde, yöneticilerin en fazla öğrenci hizmetleri ve okul işletmesi ile ilgili görevleri yerine getirdiklerine ilişkin imajlar oluşmuştur. Öğrencilerin yönetici kavramını duyduklarında korku imajı ön plana çıkmaktadır. Öğrenciler yöneticiyi gördüklerinde en çok kıyafetlerini düzeltmeye yönelik hareketler sergilediklerini belirtmişlerdir.

Semerci (2007)’nin “Program Geliştirme Kavramına İlişkin Metaforlarla Yeni İlköğretim Programlarına Farklı Bir Bakış” adlı araştırmasında, katılımcıların program geliştirme kavramına ilişkin tercih ettikleri metaforların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları bir ilköğretim okulunda görev yapan 106 branş öğretmeninden oluşmaktadır. Elde edilen veriler tarama ve nitel analiz teknikleri ile analiz edilmiştir. Katılımcılar program geliştirme kavramına yönelik en çok; “ağaç”, “milli takım”, “internet”, “rüya”, “kişiliği oluşmamış çocuk” ve “pusula” metaforlarını kullanmışlardır.

Arslan ve Bayrakçı (2006), “Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim Öğretim Açısından İncelenmesi” adlı araştırmalarında, metaforların genel olarak bir fenomenin veya bir kavramın daha tanıdık ve bilinen terimlerle nitelendirilmesi olarak tanımlandıklarını belirtmişler, metaforların ve onların eğitimsel amaçlı

kullanımlarını kuramsal olarak incelemişlerdir. Bu amaca yönelik olarak ilk önce metaforlar ile ilgili temel kavramlar açıklanmış ve bu kavramlar somut örneklerle gözler önüne serilmiştir. Daha sonra ise metaforların eğitim-öğretim alanında kullanımına yönelik açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca öğrenme ortamı içerisinde metaforların öğretim amaçlı olarak kullanımlarında dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiş ve çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Cerit (2006), “Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Okul Kavramıyla İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri” adlı araştırmasında, okul kavramına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin algılarını metaforlar yoluyla analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcıların 2004-2005 öğretim yılında Bolu ili merkez ilçesinde bulunan ilköğretim okullarında öğrenim gören 600 beşinci sınıf öğrencisi, görev yapan 203 sınıf öğretmeni ve 51 yönetici oluşturmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen likert tipi bir ölçekle toplanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, t-test, tek yönlü varyans ve Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, okulun bilgi ve aydınlanma yeri, büyüme ve olgunlaşma yeri, değişme ve ilerleme yeri, aile ve takım olduğunu vurgulayan metaforlar katılımcılar tarafından kabul edilirken, okulun karmaşa ortamı, hapisane, fabrika, iş yeri ve alışveriş merkezi olduğunu vurgulayan metaforlar ise tercih edilmemiştir. Katılımcıların görüşleri arasında cinsiyete, göreve ve kıdeme göre farklılıklar bulunurken, eğitim durumuna göre herhangi bir fark tespit edilmemiştir.

Çelik (2006), “Özel ve Resmi İlköğretim Okullarında Çalışan Eğitim Yöneticilerinin Algılanan Liderlik Özelliklerinin İncelenmesi” adlı araştırmasında, ilköğretim okullarında çalışan okul yöneticilerinin yöneticilik ve liderlik özelliklerinin etkililik düzeyinin öğretmenler tarafından nasıl algılandığını belirlemeyi amaçlamıştır.

Araştırmaya, 13 resmi ve 8 özel olmak üzere toplam 21 ilköğretim okulu öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler, özel ilköğretim okulu yöneticilerini; okulun fiziksel konumu, ekonomik koşulları ve yetkileri nedeniyle yöneticilik ve liderlik davranışlarında resmi ilköğretim okullarının yöneticilerine göre daha etkili bulduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar, özel okul yöneticilerinin; liderlik rolünü sergilemede, verimliliğin, öğretmen ve öğrenci başarısının artırılmasında, sorun çözme ve karar vermede, resmi ilköğretim okulu yöneticilerine oranla daha etkili olduklarını belirtmişlerdir.

Çelikten (2006), “Kültür ve Öğretmen Metaforları” adlı araştırmasında, ulusal ve uluslar arası alanyazını taramış, alanyazında kullanılan kültür ve öğretmen metaforlarını belirlemiş ve eğitim sistemlerinde kullanılan kültür ve öğretmen metaforlarını tespit etmeye çalışmıştır. Kültür metaforlarını; “değişim düzenleyicisi”, “pusula”, “sosyal yapışkan”, “kutsal inek” ve “yönetici kontrollü ayinler” olarak kategorize etmiş; eğitim sistemlerinde kullanılan öğretmen metaforlarını ise, “anne-baba”, “bahçıvan”, “inci istiridyesi” ve “doktor” metaforları olarak belirlemiştir. Araştırmada yukarıda sayılan metaforların eğitim sistemlerine yansımaları araştırılmıştır. Son olarak öneriler kısmında; kültür ve öğretmen metaforlarına bakılarak okulun bulunduğu ve hizmet verdiği çevrenin daha iyi anlaşılabilceği, örgüt kültürü ile metafor arasındaki ilişkinin önemi ve yöneticilerin metaforun güçlü yönleri olduğu kadar zayıf yönlerinin de olduğuna dikkat etmeleri, bunun için çaba harcamaları ve yeteneklerini bu yönde geliştirmeleri gerektiği üzerinde durulmuştur.

Ocak ve Güzdüz (2006) tarafından yapılan “Eğitim Fakültesini Kazanan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Giriş Dersini Almadan Önce ve Aldıktan Sonra Öğretmenlik Mesleği Hakkındaki Metaforlarının Karşılaştırılması” adlı

araştırmada, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önceki ve aldıktan sonraki öğretmen algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını 181 sınıf öğretmeni, 102 sosyal bilgiler öğretmeni ve 79 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda toplanan veriler nitel analiz yöntemleriyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre “Öğretmenlik Mesleğine Giriş” dersini almadan önce en çok üretilen metafor “*ebeveyn*” iken, dersi aldıktan sonra en çok üretilen metafor “*bahçıvan*” ve “*güneş*” olmuştur. Öğretmen adayları “Öğretmenlik Mesleğine Giriş” dersini almadan önce öğretmen tipi olarak “*fedakar öğretmen*”i benimserlerken, daha sonra öğretmen tipi olarak “*bilgi kaynağı*”nı benimsemişlerdir.

Saban, Koçbeker ve Saban (2006) “Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi” adlı araştırmalarında, öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla analiz etmişlerdir. Araştırmanın katılımcılarını Selçuk Üniversitesi’nde öğrenim gören (sınıf öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği) 485 erkek, 737 kız olmak üzere toplam 1222 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerine, “Öğretmen gibidir; çünkü.....” cümlesinin tamamlanmasıyla ulaşılmış ve toplanan veriler nicel ve nitel teknikler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcılar 111 adet geçerli metafor üretmişler ve bu metaforlar 10 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Sınıf öğretmeni aday öğretmenlerinin “bireysel gelişimi destekleyici” ve “karakter gelişimcisi” rollerini, İngilizce öğretmeni aday öğretmenlerinin “yol gösterici ve yönlendirici” rollerini ve bilgisayar öğretmeni aday öğretmenlerinin “bilgi sağlayıcı” ve “iş birlikçi ve demokratik lider” rollerini birbirlerine kıyasla daha çok tercih ettikleri

görülmüştür. Erkek aday öğretmenler “şekillendirici ve biçimlendirici”, “yol gösterici ve yönlendirici”, “iş birlikçi ve demokratik lider” rollerini, kadın aday öğretmenler ise öğretmenlerin “bilgi sağlayıcı”, “bireysel gelişimi destekleyici” ve “karakter gelişimcisi” rollerini daha çok benimsemişlerdir.

Saban (2004)’ın yaptığı araştırmada giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar araştırılmıştır. Araştırmada veriler 74 normal ve 77 ikinci öğretim olmak üzere toplam 151 giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adayına, “Öğretmen gibidir; çünkü” veya “öğretmenbenzer; çünkü.....” cümlesinin tamamlanmasıyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının üçte ikine yakın kısmı (%64) öğretmeni “bilginin kaynağı ve aktarıcısı”, “öğrencileri şekillendirici ve biçimlendirici” ve “öğrencileri tedavi edici” olarak algılamaktadırlar. Geriye kalan üçte birlik kısım ise (%36) öğretmenlerin “öğretirken eğlendirmesi”, “öğrencilerin bireysel gelişimlerini desteklemesi” ve “ öğrencilere öğrenme sürecinde rehber olması” gerektiğini savunmuştur.

Küçükali (2001), “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Yöneticilik Becerilerine İlişkin Müdür ve Öğretmen Algı ve Beklentileri” adlı araştırmasında; ilköğretim okulu müdürlerinin yöneticilik becerilerine ilişkin kendileri ve öğretmenlerin algı ve beklentilerinin neler olduğunu ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmaya Erzurum il merkezinde görev yapan 50 ilköğretim okulu müdürü ile 150 öğretmen katılmış ve araştırmanın verileri likert tipi bir ölçekle elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenler; okul müdürlerinin, göstermesini bekledikleri davranışlar arasında, “iş ortamında bulunan diğer kişilerle ilişkilerinde yeterince saygılı davranma” becerisini en yüksek, “çok riskli ve belirsiz bir durumla, gelişme sağlanacak biçimde küçük parçalara

ayırarak uğraşma” becerisini en düşük düzeyde göstermeleri gerektiğini savunmuşlardır. Okul müdürleri ise; “ekip içinde kolayca çalışabilme, bilgiyi paylaşma ve destekleme” becerisini en yüksek; “kimsenin yol göstermesine gerek kalmadan yeni şeyler başarabilme” becerisini ise en düşük düzeyde beklenti olarak ifade etmişlerdir.

Balcı (1999), “Okul İle İlgili Metaforlar: Seçilmiş Dört okulda Öğrencilerin, Öğretmenlerin ve Velilerin Okul Algısı (Ankara)” adlı araştırmasında, öğrenci, öğretmen ve velilerin kendi okullarını nasıl ifade ettiklerini günlük hayatta kullandıkları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla katılımcılardan öğrenci, öğretmen, okul müdürü ve veli kavramlarına ilişkin metaforlar üretmeleri istenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını, Ankara’nın farklı semtlerinden seçilmiş üç devlet ve bir özel okuldan; 517 4.-8. sınıf öğrencisi, 47 öğretmen ve 101 veli oluşturmuştur. Görüşme ve anket yoluyla elde edilen veriler nitel analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen metaforlar kavramsal olarak belli başlı kategoriler altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden okullardaki öğrenci ve veliler ile ilköğretim birinci kademedeki öğrencilerin diğer gruplara göre okul, öğretmen ve okul yöneticisine karşı daha olumlu algılara sahip oldukları bulunmuştur. Okul yöneticileri genellikle olumsuz imajlarla tanımlanmış ve okul yöneticileri için “anne-baba”, “eski moda”, “kibar kişi”, “otoriter”, “disiplin delisi”, “kaba”, “zarar verici”, “duyarsız”, “kukla” ve “öğretmen” gibi metaforlar üretilmiştir.

Ünal ve Korkmaz (1998), “Yönetici Davranışlarının Öğretmenler Üzerindeki Etkileri” adlı araştırmalarında, okul yöneticilerinin gösterdikleri davranışların öğretmenleri nasıl etkilediğini ve ne tür tutum ve davranışların daha etkili olduğunu

belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya İstanbul'da bulunan Kız Meslek ve Endüstri Meslek Liselerinden tesadüfi örnekleme ile seçilen 287 öğretmen ve yönetici katılmıştır. Araştırmanın verileri likert tipi bir ölçme aracı ile toplanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin okul yöneticisinin olumlu olarak nitelenen; hoşgörülü, dürüst, işbirliği yapan, güven veren, saygı ve sevgi gösteren, iletişime açık, destekleyici, geliştirici, samimi, tarafsız tutumlarından oldukça fazla etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yöneticilerin olumsuz olarak nitelenen; taraflı, sorumluluk almak istemeyen, yetkilerini gerektiği gibi kullanmayan, insan ilişkileri yeterince gelişmemiş, bencil, okulun başarısını kendi başarısı olarak gösteren, sürekli eleştiren, kendini haklı bulan vb. davranışları öğretmenleri daha az etkilediği ve bu etkilenmenin daha kısa süreli olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar branş ve göreve göre farklılık göstermemiştir. Ancak kadın öğretmenlerin yöneticilerin olumsuz davranışlarından daha çok etkilendiği belirlenmiştir. Öğretmenlerin, yöneticilerin olumsuz davranışlarından etkilenmeleri okullara göre de farklılık göstermiştir. Cinsiyete bağlı olarak kız meslek liselerinde çalışan öğretmenlerin, olumsuz davranış gösteren yöneticilerden daha fazla etkilendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın katılımcıları, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve etik ilkelere yer verilmiştir.

3.1. ARASTIRMANIN MODELİ

İlköğretim ikinci kademe öğrencileri ve velileri ile ilköğretim öğretmenleri ve yöneticilerinin okul müdürü kavramına yönelik kullandıkları metaforları ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma nitel olarak desenlenmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı, algı ve olayların doğal seyri içerisinde gerçekçi ve bir bütün olarak ortaya konmasını amaçlayan bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 39).

Araştırmanın verileri metaforlar aracılığıyla toplanmıştır. Nitel araştırmalarda mecazlar bir durumu betimlemek ve bir süreci hızlandırmak, iyileştirmek için kullanılırlar. Metaforlar betimleme amacıyla kullanıldığında bir durum, olay veya olgu olduğu haliyle betimlenir, resmedilir (Morgan, 1986; akt, Yıldırım ve Şimşek, 2005, 212). Araştırma verilerin düzenlenmesinde ve analizinde ise nitel araştırma desenlerinden içerik analizi teknikleri kullanılmıştır.

Çalışmada ilköğretim öğrencileri, öğretmenleri, yöneticileri ve velilerin okul yöneticisi kavramına ilişkin oluşturdukları metaforlar belirlenmeye çalışılmıştır. Belirlenen metaforlar olması gereken yönetici nitelikleri açısından değerlendirilmiştir.

3.2. ARASTIRMANIN KATILIMCILARI

Araştırmanın katılımcılarını, 2009-2010 öğretim yılında Tokat il merkezinde bulunan 6 ilköğretim okulu 2. kademe öğrencileri, velileri ve bu okullardaki öğretmenler; Tokat ili merkeze bağlı köylerde bulunan 8 ilköğretim okulunun 2.

kademe öğrencileri, velileri ve bu okullardaki öğretmenler ile Tokat il merkezi ve merkeze bağlı köy ve kasabalarda görev yapan ilköğretim okulu yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değil, tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım & Şimşek, 2005, s.87). Araştırmada maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak il merkezindeki okulların sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilgili bilgi alınmış, köy okulları da araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin sayılarına ait bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.1. I. Uygulamanın Katılımcılarını Oluşturan Öğrenci, Öğretmen, Veli ve Yönetici Sayıları

Katılımcı Türü	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Öğrenci	970	51.73
Öğretmen	402	21.44
Veli	377	20.11
Yönetici	126	6.72
Toplam	1875	100

Tablo 3.1 incelendiğinde katılımcıların %51.73'ünün öğrenci, %21.44'ünün öğretmen, %20.11'inin veli ve %6.72'sinin okul yöneticisi olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2. II. Uygulamanın Katılımcılarını Oluşturan Öğrenci, Öğretmen, Veli ve Yönetici Sayıları

Katılımcı Türü	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Öğrenci	1015	49.95
Öğretmen	466	22.93
Veli	413	20.32
Yönetici	138	6.80
Toplam	2032	100

Tablo 3.2 incelendiğinde katılımcıların %49.95'inin öğrenci, %22.93'ünün öğretmen, %20.32'sinin veli ve %6.80'ninin ise okul yöneticisi olduğu görülmektedir.

Tablolar incelendiğinde, her iki uygulamada da en fazla katılımın öğrenci grubundan en az katılımın da yönetici grubundan olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan her öğrencinin velisine veri toplama aracı gönderilmesine karşın, formların geri dönüş oranı yaklaşık %50 seviyesinde olmuştur.

3.2. ARAŞTIRMANIN KATILIMCILARININ DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

Araştırmanın I. ve II. uygulamalarına katılan öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticiler ile ilgili demografik bilgilere bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 3.3'te öğrencilere ait demografik bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.3. Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler

Öğrenci	Belirtilme Sıklığı		Yüzde		
	(f)	(%)	(f)	(%)	
	I. Uygulama		II. Uygulama		
Cinsiyet	Kız	503	51.86	529	52.12
	Erkek	467	48.14	486	47.88

Tablo 3.3. Öğrencilere İlişkin Kişisel Bilgiler (devam)

Öğrenci		Belirtilme Sıklığı (f)	Yüzde (%)	Belirtilme Sıklığı (f)	Yüzde (%)
		I. Uygulama		II. Uygulama	
Sınıf Düzeyi	6	314	32.37	338	33.30
	7	349	35.98	351	34.58
	8	307	31.65	326	32.12
Yerleşim Yeri	Merkez	502	51.75	526	51.82
	Köy	468	48.25	489	48.18

Tablo 3.3 incelendiğinde, her iki uygulamada araştırmaya katılan kız öğrenci sayısının, erkek öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde, I. ve II. uygulamaya katılan öğrenci sayılarının sınıf düzeylerine göre birbirlerine çok yakın oldukları anlaşılmaktadır. Her iki uygulamada da öğrencilerin yarısından fazlasının il merkezinde ikamet ettikleri görülmektedir.

Tablo 3.4'te öğretmenlere ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.4. Öğretmenlere İlişkin Kişisel Bilgiler

Öğretmen		Belirtilme Sıklığı (f)	Yüzde (%)	Belirtilme Sıklığı (f)	Yüzde (%)
		I. Uygulama		II. Uygulama	
Cinsiyet	Kadın	209	51.99	245	52.58
	Erkek	193	48.01	221	47.42
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	103	25.62	134	28.76
	6-10 yıl	122	30.35	132	28.33
	11-15 yıl	74	18.41	84	18.03
	16-20 yıl	43	10.70	52	11.15
	21-25 yıl	28	6.96	36	7.72
	26 yıl ve üstü	32	7.96	28	6.01
Okuldaki Çalışma Süresi	2 yıl ve altı	151	37.56	175	37.55

Tablo 3.4. Öğretmenlere İlişkin Kişisel Bilgiler (devam)

Öğretmen		Belirtilme Sıklığı (f)	Yüzde (%)	Belirtilme Sıklığı (f)	Yüzde (%)
		I. Uygulama		II. Uygulama	
Okuldaki Çalışma Süresi	3-5 yıl	145	36.07	163	34.98
	6-10 yıl	71	17.66	86	18.45
	11 yıl ve üstü	35	8.70	42	9.02
Yerleşim Yeri	Merkez	229	56.97	254	54.51
	Köy	173	43.03	212	45.49
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	45	11.19	52	11.16
	Lisans	343	85.32	396	84.98
	Yüksek Lisans	14	3.49	18	3.86
	Doktora	-	-	-	-
	Diğer	-	-	-	-
Branş	Bilişim	8	1.99	12	2.58
	Teknolojileri				
	Beden Eğitimi	13	3.23	18	3.86
	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	19	4.73	16	3.43
	Fen ve Teknoloji	27	6.72	30	6.44
	Görsel Sanatlar	5	1.24	5	1.07
	İngilizce	26	6.47	35	7.51
	Matematik	31	7.71	33	7.02
	Müzik	7	1.74	6	1.29
	Okul Öncesi	18	4.48	21	4.51
	Rehberlik	2	0.50	5	1.07
	Sınıf	167	41.5	192	41.20
	Sosyal Bilgiler	21	5.22	26	5.58
	Teknoloji ve Tasarım	20	4.98	25	5.37
	Türkçe	38	9.45	42	9.01
Disiplin Cezası	Evet	32	7.96	43	9.23
	Hayır	370	92.04	423	90.77

Tablo 3.4 incelendiğinde, her iki uygulamada araştırmaya katılan kadın öğretmen sayısının, erkek öğretmen sayısından fazla olduğu görülmektedir. Tabloya göre araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisans mezunudur ve sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Öğretmenler arasında doktora mezunu öğretmen bulunmaması ve yüksek lisans yapan öğretmen sayısının oldukça düşük olması nedeniyle, öğretmenler arasında lisansüstü eğitimin çok yaygın olmadığı söylenebilir. Her iki uygulamaya da öğretmenlerin % 90'ından fazlası disiplin cezası almamıştır. I. uygulamaya katılan öğretmenlerin mesleki kıdemleri çoğunlukla 6-10 yıl arasında iken, II. uygulamaya katılan öğretmenler daha çok 1-5 yıl arası mesleki kıdeme sahiptirler. Her iki uygulamada da 25 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmen sayısının azınlıkta olması, araştırmaya katılan öğretmenlerin genç olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.5'te velilere ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.5. Velilere İlişkin Kişisel Bilgiler

Veli		Belirtilme Sıklığı	Yüzde	Belirtilme Sıklığı	Yüzde
		(f)	(%)	(f)	(%)
		I. Uygulama		II. Uygulama	
Cinsiyet	Erkek	253	67.11	265	65.16
	Kadın	124	32.89	148	35.84
Öğrenim Durumu	Okuryazar	9	2.39	5	1.21
	Değil				
	Okuryazar	5	1.33	8	1.94
	İlkokul	181	48.01	198	47.92
	Ortaokul	44	11.67	53	12.81
	İlköğretim	29	7.69	32	7.75
	Lise	63	16.71	68	16.51
	Yüksek Okul	24	6.36	21	5.08

Tablo 3.5. Velilere İlişkin Kişisel Bilgiler (devam)

Veli	Belirtilme Sıklığı		Yüzde		
	(f)	(%)	(f)	(%)	
	I. Uygulama		II. Uygulama		
	Üniversite	18	4.77	22	5.33
	Yüksek Lisans	4	1.07	6	1.45
Yerleşim Yeri	Merkez	209	55.44	218	52.78
	Köy	168	44.56	195	47.22
Aylık Gelir	500 TL'den az	198	52.52	212	51.33
	501-1000 TL	91	24.14	96	23.24
	1001-1500 TL	42	11.14	55	13.32
	1501-2000 TL	24	6.36	32	7.75
	2000 TL'den çok	22	5.84	18	4.36

Tablo 3.5'e göre araştırmaya katılan veliler büyük çoğunlukla; ilkökul mezunu, aylık geliri 500 TL'den daha az olan erkeklerden oluşmaktadır. Tabloya göre, her iki uygulamada da velilerin yaklaşık yarısının temel eğitimlerini tamamladıktan sonra herhangi bir üst öğretim kurumuna devam etmedikleri söylenebilir. Tablo 3.5 incelendiğinde I. ve II. uygulamaya katılan velilerin oranları birbirlerine yakın olmakla birlikte çoğunluğun merkezde bulunduğu görülmektedir.

Tablo 3.6'da yöneticilere ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır.

Tablo 3.6. Yöneticilere İlişkin Kişisel Bilgiler

Yönetici	Belirtilme Sıklığı		Yüzde		
	(f)	(%)	(f)	(%)	
	I. Uygulama		II. Uygulama		
Cinsiyet	Erkek	126	100.00	138	100.00
	Kadın	-	-	-	-

Tablo 3.6. Yöneticilere İlişkin Kişisel Bilgiler (devam)

Yönetici		Belirtilme	Yüzde	Belirtilme	Yüzde
		Sıklığı (f)	(%)	Sıklığı (f)	(%)
		I. Uygulama		II. Uygulama	
Mesleki Kıdem	1-5 yıl	3	2.38	7	5.07
	6-10 yıl	13	10.32	17	12.32
	11-15 yıl	26	20.63	26	18.84
	16-20 yıl	26	20.63	28	20.29
	21-25 yıl	18	14.29	18	13.04
	26 yıl ve üstü	40	31.75	42	30.43
Unvan	Müdür	51	40.48	58	42.03
	Müdür	70	55.56	79	57.25
	Yardımcısı				
	Müdür Vekili	5	3.96	1	0.73
Yöneticilik Kıdemi	1-5 yıl	24	19.05	27	19.57
	6-10 yıl	30	23.81	28	20.28
	11-15 yıl	36	28.57	39	28.26
	16-20 yıl	16	12.70	20	14.49
	21-25 yıl	8	6.35	12	8.70
	26 yıl ve üstü	12	9.52	12	8.70
Okuldaki Çalışma Süresi	2 yıl ve altı	48	38.10	54	39.13
	3-5 yıl	31	24.60	32	23.19
	6-10 yıl	34	26.98	34	24.64
	11 yıl ve üstü	13	10.32	18	13.04
Yerleşim Yeri	Merkez	74	58.73	80	57.97
	Köy	52	41.27	58	42.03
Öğrenim Durumu	Ön Lisans	24	19.05	24	17.39
	Lisans	102	80.95	114	82.61
	Yüksek Lisans	-	-	-	-
	Doktora	-	-	-	-
	Diğer	-	-	-	-

Tablo 3.6 incelendiğinde, her iki uygulamada da araştırmaya katılan yöneticilerin tamamının erkek yöneticilerden oluştuğu görülmektedir. Okul yöneticilerinin büyük çoğunluğu; lisans mezunu, 26 yıl ve üzeri mesleki ve 11-15 yıllık yöneticilik kıdemine sahip müdür yardımcılarında oluşmaktadır. Yöneticiler arasında yüksek lisans ve doktora mezunu yönetici bulunmaması nedeniyle, yöneticiler arasında lisansüstü eğitimin yaygın olmadığı söylenebilir. Her iki uygulamada da yöneticilerin yarısından fazlası merkezde görev yapan yöneticilerden oluşmaktadır. Yöneticilerin çoğunluğunun buldukları okuldaki çalışma süreleri 2 yıl ve daha az olduğu için, yöneticilerin görevlerine yeni başladıkları söylenebilir.

3.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu bölümde araştırma verilerinin toplanması için kullanılan veri toplama aracının hazırlanması ve uygulanması ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.3.1. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Araştırmanın veri toplama aracını hazırlarken ilgili alanyazın taranarak, kişilerin herhangi bir konu ya da kavram hakkında sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için metaforların kullanıldığı araştırmalar incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, metafor araştırmalarında veri toplamak için kullanılan yöntemlerin genellikle üç yöntem üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür.

- Yarı yapılandırılmış sorular sorarak (okul..... benzer; çünkü)
(Aydın & Ünaldı, 2010; Döş, 2010; Yazıcı, 2010; Saban, 2009; Linn, Siberman & Gill, 2007; Inbar, 1996).
- Araştırılan konuya ilişkin metafor listesi verip, katılımcıların tercih ettikleri metaforları seçmeleri istenerek (Çetin ve Evcim, 2009; Oğuz,

2009; Kasoutas & Katherine, 2009; Cerit, 2008a; Semerci, 2007; Küçükali, 2001, Mahlios & Maxson, 1998).

- Gözlem ve görüşme yoluyla (Girmen, 2007; Johnson, 2006; Brownw-Ferrigno, 2003; Monroe, 203; Pantina, 1991).
- Alanyazın taraması yaparak (Botha, 2009; Taber, 2007; Çelikten, 2006; Doyle, 2003; Monroe, 2003; Murphy, 2002; Clarken, 1997).

Bu araştırmaların incelenmesi sonucunda katılımcıların okul müdürü kavramına yönelik metaforlarını ortaya çıkarmak için, “Okul müdürübenzer; çünkü.....” gibi yarı yapılandırılmış bir sorunun sorulmasına karar verilmiş ve veri toplama aracı hazırlanarak uzman görüşüne sunulmuştur.

Uzmanlardan gelen değerlendirmelerden bazıları açık uçlu bir soru yerine, örnek bir metafor listesi verilip, bu listeden katılımcıların kendileri için uygun olan bir metaforu seçmelerinin daha iyi olacağı yönünde olmuştur. Alanyazın taraması sonucunda da katılımcılara örnek bir metafor listesinin verilip, metaforun seçtirildiği araştırmalara ulaşılmıştır (Çetin & Evcim, 2009; Oğuz, 2009; Kasoutas & Katherine, 2009; Cerit, 2008a; Semerci, 2007; Küçükali, 2001, Mahlios ve Maxson, 1998). Yapılan araştırmalar incelendiğinde, açık uçlu soruların kullanılmadığı durumlarda genellikle likert tipi bir ölçeğin kullanıldığı, hem açık uçlu sorulardan hem de katılımcıların verilen listeden metafor seçtikleri bir çalışmanın ise yapılmadığı görülmüştür. Bu değerlendirmeler sonucunda alanyazına bir katkı getirmesi amacıyla, verilerin toplanması için yapılacak uygulamanın iki aşamada yapılmasına karar verilmiş ve veri toplama araçlarına son şekli verilmiştir (Ek-1 ve Ek- 2). I. Uygulamada katılımcılardan “Okul müdürübenzer; çünkü.....” cümlesini tamamlayarak okul müdürü ile ilgili düşüncelerini yansıtan metaforlar üretmeleri istenmiştir. II. uygulamada ise

katılımcılara örnek bir metafor listesi verilmiş ve uygun olan metaforu bu listeden seçerek yine, “Okul müdürü.....benzer; çünkü.....” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. II. uygulama için katılımcılara sunulan örnek metafor listesi I. uygulama sonucunda en çok üretilen metaforlar ve ilgili alanyazın incelenerek elde edilen metaforlar kullanılarak oluşturulmuştur. II. Uygulama için 60 metafor belirlenmiştir. İkinci uygulamada kullanılan metafor listesinde yer alan 51 metaforun 45’i, birinci uygulama sonucunda elde edilen metaforla oluşturulan her bir kavramsal kategorinin en çok tekrar eden metaforlarından, birinci uygulama sonucunda elde edilen ancak çok üretilmeyen “şeytan, diken, taş, paragöz, dede ve diktatör” metaforları da ilgili alanyazınla desteklenerek listeye alınmıştır. Geriye kalan 9 metafor ise alanyazın taraması sonucu elde edilen metaforlardan oluşmaktadır.

Metafor listesinde yer alan, “otoriter güç, rol modeli, öğrenci savunucusu, eğitim işçisi, kolaylaştırıcı, öğretim lideri, hapisane müdürü, program yöneticisi, toplumun aynası” metaforları, alanyazın taraması sonucu elde edilerek listeye eklenen metaforlardır. Katılımcılara ürettikleri metafor sayısı ile ilgili herhangi bir sınırlama getirilmemiş, bazı katılımcılar birden çok metafor üretmişlerdir.

Katılımcılardan yarı yapılandırılmış cümle tamamlarken açıklama yapmalarının istenmesinin nedeni kullanılan metaforun tek başına betimleme yapmak için çoğunlukla yeterli olmaması, üretilen metaforların ne amaçla üretildiğinin bilinmesinin ve yapılan benzetmeler için geçerli bir sebep üretmelerinin istenmesidir.

I. uygulamada ayrıca öğrencilerden okul müdürü ile ilgili düşüncelerini yansıtan bir resim çizmeleri ve çizdikleri resmi açıklamaları istenmiştir. Yapılan resimlerin açıklamasının yapılmasıyla öğrencilerin düşüncelerinin daha iyi anlaşılması ve yapılan açıklamalardan metaforlar elde edilmesi amaçlanmıştır.

3.3.2. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Veri toplama aracı 2009-2010 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde uygulanmıştır. Veri toplama aracının Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izin (Ek-3) doğrultusunda katılımcı türüne uygulanması aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

Öğrenciler: Veri toplama aracı, araştırmacı tarafından her okulun 6., 7. ve 8. sınıflarından birer sınıfa uygulanmıştır. Uygulamaya katılım gönüllü olmuş, katılmak istemeyen öğrenciler araştırmanın dışında tutulmuştur. Uygulama bir ders saati ile sınırlı tutulmuş ve her öğrenci veri toplama aracını kendi el yazısı ile doldurmuştur.

Öğretmenler: Veri toplama aracı, araştırmacı tarafından her okulun 1. ve 2. kademe öğretmenlerine dağıtılarak kendi el yazıları ile doldurmaları istenmiştir. Uygulamaya katılım gönüllü olmuş, katılmak istemeyen öğretmenler araştırmanın dışında tutulmuştur.

Veliler: Velilere yönelik olarak hazırlanan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından uygulamaya katılan 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerine dağıtılmış, öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış ve uygulama aracı ertesi gün toplanmıştır. Ayrıca okuryazar olmayan velilerin görüşlerini velisi oldukları öğrencileri yazarak formlara geçirmişlerdir.

Yöneticiler: Yöneticilere yönelik olarak hazırlanan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından okul yöneticilerine uygulanmış ve kendi el yazıları ile doldurmaları istenmiştir. Uygulamaya katılım gönüllü olmuş, katılmak istemeyen yöneticiler araştırmanın dışında tutulmuştur.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırmada, toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, araştırma sonucunda elde edilen verileri açıklayabilecek

kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için yapılan işlem ise, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım & Şimşek, 2005, 227). Analiz sürecinde betimsel analiz teknikleri de kullanılmıştır. Betimsel analizde amaç araştırma sonucunda elde edilen bilgileri düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, öncelikle sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri incelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Betimsel analizde ayrıca, bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım & Şimşek, 2005, 224).

Araştırmanın katılımcılarının ürettikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci aşağıda açıklandığı şekilde yedi aşamada gerçekleştirilmiştir (Çapan, 2010; Özcan, 2010; Aydoğdu, 2008; Saban, 2008): (1) adlandırma aşaması, (2), eleme aşaması, (3) tekrar derleme aşaması, (4) tema geliştirme aşaması, (5) geçerlik ve güvenilirliğin sağlanma aşaması, (6) elde edilen metaforların frekanslarının hesaplanması ve yorumlanması aşaması, (7) öğrenci çizimlerinin incelenmesi aşaması olmak üzere yedi aşamada gerçekleştirilmiştir.

Adlandırma Aşaması: Bu aşamada, katılımcılar tarafından okul müdürü kavramı ile ilgili oluşturulan bütün ifadeler alfabetik sıraya göre listelenmiş ve ifadenin kaç kişi tarafından üretildiği tespit edilmiştir. Bu aşamada bazı katılımcıların birden fazla metafor ürettikleri tespit edilirken, bazı katılımcılarında hiç metafor üretmedikleri ve veri toplama araçlarını boş bıraktıkları gözlenmiştir.

Eleme Aşaması: İlk aşamada katılımcılar tarafından ortaya konan ve alfabetik olarak sıralanan ifadelerin tamamı derinlemesine incelenmiştir. Buradaki amaç katılımcıların

okul müdürü ile ilgili bir metaforu belirgin olarak üretip üretmediğinin belirlenmesidir. Bu inceleme sonucunda herhangi bir metafor ifadesi taşımayanlar ve boş bırakılan formlar (I. uygulama, n=201; II. uygulama, n=39) elenmiştir. Ayrıca bazı katılımcıların metafor üretmek yerine kendi düşüncelerini paylaştıkları, bazı katılımcıların ürettikleri metaforlar için bir gerekçe sunmadıkları, bazı katılımcıların ise ürettikleri metaforlarla sundukları gerekçelerin uyuşmadığı görülmüş ve bu nedenlere bağlı olarak I. uygulama sonucunda 221, II. uygulama sonucunda 39 adet form elenerek araştırma dışında bırakılmıştır. Elenen formlar arasındaki farkın yüksek olmasının sebebi, II. uygulamada katılımcılara metafor listesinin hazır olarak verilmesi ve seçme istenmesi olabilir.

Tekrar Derleme Aşaması: Bu aşamada oluşturulan kriterlere uymayan kağıtların ayıklanmasından sonra elde edilen geçerli metaforlar tekrar alfabetik sıraya göre dizilmiş ve belirtilme sıklıkları hesaplanmıştır. Ayrıca katılımcı ifadelerinden her metafor için gerekçeleriyle birlikte o metaforu en iyi temsil ettiği düşünülen örnek metafor listeleri oluşturulmuştur.

Kategori Geliştirme Aşaması: Bu aşamada katılımcıların okul müdürü kavramı açıklamak için ürettikleri metaforlar ortak özellikleri açısından incelenmiştir. Bu aşamada katılımcılar tarafından bazı metaforların aynı anda birkaç kategoriye dahil edilebilecek şekilde açıklandıkları gözlenmiştir. Bu durumda olan metaforlara birkaç kategoride birden yer verilmiştir.

Örneğin bir öğrenci okul müdürü için “beyin” metaforunu kullanmış ve gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü beyin olmadan insan yaşayamaz. Okul müdürü olmadan da okul yaşayamaz, ayakta duramaz (Öğrenci-K-358).*

Yukarıdaki ifadede yer alan “beyin” metaforu “vazgeçilmez olma” kategorisine yerleştirilmiştir. Başka bir öğrenci de yine “beyin” metaforu için;

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü okulu yönetir, beyin ise vücudu yönetir (Öğrenci-M-143).*

açıklamasını yapmıştır. Bu ifadede yer alan “beyin” metaforu ise “yönetim odağı olma” kategorisine yerleştirilmiştir.

İnceleme sonucunda I. ve II. uygulamanın katılımcıları tarafından üretilen metaforlar ve I. uygulamada öğrencilerin yapmış oldukları çizimler ortak özelliklerine göre şu kategoriler altında toplanmıştır:

I. uygulama sonucunda elde edilen metaforlar ortak özelliklerine göre şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Koruyucu ve Güven Vericilik
- Yönlendiricilik/Yol Göstericilik
- Yönetim Odağı Olma
- Olumsuzluk Unsuru Olma
- Değerli Bir Varlık Olma
- Güç Unsuru Olma
- Çok Çalışan Bir Varlık Olma
- Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma
- Sert ve Baskıcı Olma
- Aydınlatıcılık
- Sorun Çözücü Olma
- Değişken Bir Varlık Olma

- Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma
- Adalet Sağlayıcılık
- Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma
- Öğretim Unsuru Olma
- Vazgeçilmez Olma
- Yetiştiren/Şekil Veren Olma
- Zor ve Yorucu Bir İş Yapma
- Bilginin Depolayıcısı Olma
- Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma
- Sevgi Unsuru Olma
- Örnek Olma
- Motive Edici Olma
- Diğer

II. uygulama sonucunda elde edilen metaforlar ortak özelliklerine göre şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Yönlendiricilik/Yol Göstericilik
- Yönetim Odağı Olma
- Koruyucu ve Güven Vericilik
- Olumsuzluk Unsuru Olma
- Sert ve Baskıcı Olma
- Güç Unsuru Olma
- Değerli Bir Varlık Olma
- Çok Çalışan Bir Varlık Olma
- Sorun Çözücü Olma

- Öğretim Unsuru Olma
- Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma
- Adalet Sağlayıcılık
- Değişken Bir Varlık Olma
- Aydınlatıcılık
- Yetiştiren/Şekil Veren Olma
- Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma
- Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma
- Zor ve Yorucu Bir İş Yapma
- Vazgeçilmez Olma
- Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma
- Bilginin Depolayıcısı Olma

I. uygulama sonucunda elde edilen çizimler ortak özelliklerine göre şu kategoriler altında toplanmıştır:

- Olumsuzluk Unsuru Olma
- Sevgi Unsuru Olma
- Sorun Çözücü Olma
- Aşırı Kuralcı Olma
- Değerli Bir Varlık Olma
- Uyarıcı Olma
- Yönetim Odağı Olma
- Çok Çalışan Bir Varlık Olma
- Değişken Bir Varlık Olma
- Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma

- Koruyucu ve Güven Vericilik
- Paragöz Olma
- Yönlendiricilik/Yol Göstericilik
- Öğretim Unsuru Olma
- Adalet Sağlayıcılık
- Güç Unsuru Olma
- Örnek Olma
- Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma
- Ödüllendirici Olma
- Bilginin Depolayıcısı Olma
- Adaletsiz Olma
- Yetiştiren/Şekil Veren Olma
- Aydınlatıcılık
- Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma

Geçerlik ve Güvenirliğin Sağlanması Aşaması: Yıldırım ve Şimşek (2005, 257), nitel araştırmalarda toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklamasının geçerliğin önemli ölçütleri arasında olduğunu belirtmişlerdir. Betimsel analiz tekniğinin kullanıldığı nitel araştırmalarda katılımcıların görüşlerine doğrudan yer vermek ve bunlardan yola çıkarak sonuçları açıklamak geçerlik için önemli bir etkidir (Ratcliff, 1995, 20). Bu nedenle bu araştırmanın geçerliğinin sağlanması için veri analizi süreci ayrıntılı olarak açıklanmış, verilerin analizinde ve yorumlanmasında katılımcıların kendi ifadelerine doğrudan yer verilmiş ve üretilen metaforların tamamına bulgular kısmında yer verilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca geçerlik için bir diğer önemli etken ise ilgili araştırmalar arası

tutarlılıktır (Ratcliff, 1995, 20). Bu nedenle alanyazın incelenmiş ve yapılan benzer araştırmalarla benzer bulguların elde edildiği görüşmüştür.

Ayrıca nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmanın araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız olarak gözlemesi ve elde etmesi anlamına gelmektedir (Kirk & Miller, 1986; akt, Yıldırım & Şimşek, 2005, 255). Bu nedenle araştırma süresince katılımcılara metafor üretmeleri aşamasında yönlendirici herhangi bir örnek verilmemiş, telkinde bulunulmamış ve katılımcıların sadece kendi düşüncelerini yansıtmalarına dikkat edilmiştir.

Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak içinse, verilerin analizi sonucunda elde edilen metaforların elenme aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur

Belirtme Sıklığı – Yüzdelerin Hesaplanması ve Bulguların Yorumlanması: Bu aşamada her bir kavramsal kategoriye ve bu kategorilere ait metaforları üreten öğrenci, öğretmen, veli ve yönetici sayıları ile yüzdeleri hesaplanmış, tablolar oluşturulmuş, katılımcıların ürettikleri metaforları içeren cümlelerden ve öğrencilerin çizdikleri resimlerden alıntılar yapılmış, elde edilen sonuçlar kullanılarak değerlendirmeler ve yorumlar yapılmıştır. Katılımcıların ürettikleri metafor sayılarının yüzdeleri hesaplanırken, her bir katılımcı türünün kendi içerisinde yüzdesi hesaplanmıştır. Katılımcıların ifadelerinden ve çizimlerinden yapılan alıntılarda alıntının ve çizimin hangi katılımcı tarafından üretildiğine ilişkin kişisel bilgiler söz konusu alıntının hemen sonunda parantez içinde kodlanmış olarak verilmiştir. Bu kodların anlamları şu şekildedir: (1) Alıntının kime ait olduğunun belirlenmesi için öğrenci, öğretmen, veli ve yönetici sözcükleri kullanılmıştır. (2) Katılımcıların buldukları yerleşim yerini belirtmek için buldukları yerleşim yerinin ilk harfi büyük olarak verilmiştir (K: Köy,

M: Merkez). (3) Katılımcıların formlarının araştırmacı tarafından verilen numaraları kullanılmıştır. Örneğin;

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü okulu yönetir, beyin ise vücudu yönetir (Öğrenci-M-143).*

cümlesindeki öğrenci, ifadeyi bir öğrencinin ürettiğini, M harfi bu öğrencinin il merkezinde öğrenim gördüğünü ve 143 sayısı da 143 numaralı formu dolduran öğrenci olduğunu göstermektedir.

Öğrenci Çizimlerinin İncelenmesi: Bu aşamada öğrencilerin okul müdürü ile ilgili düşüncelerini yansıtan resimleri analiz edilmiş ve yapılan çizimlere, ilgili oldukları düşünölen kavramsal kategorilerin altında yer verilerek okul müdürü algısının daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Bu aşamada öncelikle yapılan çizimler incelenmiş ve herhangi bir düşünceyi ifade etmediği düşünölen ve boş bırakılan kâğıtlar elenmiştir. Bu eleme sonucunda kalan çizimler tekrar incelenmiş, yapılan çizimlerden ve öğrencilerin çizimler üzerinde yaptıkları yazılı açıklamalardan yararlanılarak çizimler ortak özelliklerine göre bazı kategorilere ayrılmıştır. Son olarak bu kategorileri temsil ettiği düşünölen çizimlerin yüzde ve frekansları hesaplanmıştır.

3.5. ETİK İLKELER

Bu araştırmada aşağıdaki etik ilkelere bağlı kalınmıştır:

1. Geçerlik çalışmasına katılan uzmanların ve katılımcıların isimlerine yer verilmemiştir.
2. Okullarda yapılan öğrenci uygulamaları, o an dersi olan öğretmenin izni alınarak gerçekleştirilmiş, derslerin kesintiye uğramamasına dikkat edilmiştir.
3. Araştırmacı, veri toplama sürecinde katılımcıları yönlendirmemeye çalışmıştır.
4. Veriler araştırmacı tarafından saklanmıştır.

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ve yorumlarına yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları, birinci ve ikinci uygulama sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar şeklinde sunulmuştur.

4.1. BİRİNCİ UYGULAMA SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde ilköğretim okulu öğrencilerinin, öğretmenlerinin, velilerinin ve okul yöneticilerinin; okul müdürü kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar ve öğrencilerin yaptıkları çizimler farklı kavramsal kategoriler halinde incelenmiş, her kategoriye dahil olan metaforlar tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca katılımcıların ürettikleri metaforlar ile ilgili cümlelerinden alıntılar yapılmış ve öğrencilerin çizimlerinden örneklere yer verilmiştir.

4.1.1 Katılımcıların Okul Müdürü Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforlar ve Metaforların Oluşturdukları Kavramsal Kategoriler

Araştırma verileri incelendiğinde katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin çok sayıda metafor ürettikleri görülmüştür. Katılımcılar “okul müdürü” kavramına ilişkin toplam 361 adet metafor üretmiştir ve metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 5’tir. İlköğretim öğrencileri toplamda 220 adet, öğretmenler 134 adet, veliler 110 adet ve yöneticiler ise 53 adet metafor üretmiştir. Üretilen toplam 361 metaforun 71 tanesi 5 (ortalamaya yakın) veya 5’ten fazla (ortalamanın üzerinde) katılımcı tarafından, geriye kalan 290 metafor ise 5’ten az (ortalamadan az) sayıda katılımcı tarafından üretilmiştir. Bütün katılımcılar tarafından ortak olarak en fazla sayıda üretilen metaforlar ise şunlardır: **baba** (5.56 %), **aslan** (4.90 %), **aile reisi** (3.23

%), **karınca** (2.99 %), **anne-baba** (2.51 %), **çiçek** (2.15 %), **lider** (2.09 %), **ağaç** (1.73 %), **gemi kaptanı** (1.31 %), **güneş** (1.14 %).

Katılımcıların “okul müdürü” kavramı için ürettikleri metaforlar 25 kavramsal kategoride sınıflandırılmış ve sunulmuştur. Tablo 4.1. katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve bu kategorilere ait belirtilme sıklıklarını (f) ve yüzdelerini (%) göstermektedir. Daha sonra her kategoriye oluşturan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri katılımcılardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.1 Katılımcıların “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforların Oluşturduğu Kavramsal Kategoriler

KATILIMCILAR											
Metafor Kategorisi	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
Koruyuculuk ve Güven Vericilik	89	10.51	69	17.78	75	23.73	18	14.63	251	14.99	
Yönlendiricilik/Yol Göstericilik	35	4.13	113	29.12	22	6.96	54	43.90	224	13.38	
Yönetim Odağı Olma	98	11.57	53	13.66	57	18.04	6	4.88	214	12.78	
Olumsuzluk Unsuru Olma	145	17.12	17	4.38	23	7.28	1	0.81	186	11.11	
Değerli Bir Varlık Olma	124	14.64	1	0.26	18	5.70	1	0.81	144	8.60	
Güç Unsuru Olma	90	10.62	15	3.86	12	3.80	-	-	117	6.99	
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	47	5.55	15	3.87	29	9.18	9	7.32	100	5.97	
Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma	54	6.37	1	0.26	23	7.28	-	-	78	4.66	
Sert ve Baskıcı Olma	49	5.78	4	1.03	2	0.63	-	-	55	3.29	

Tablo 4.1 Katılımcıların “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Ürettikleri Metaforların Oluşturduğu Kavramsal Kategoriler (devam)

Metafor Kategorisi	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	f	%	f	%	f
Aydınlaticılık	14	1.65	9	2.32	21	6.64	5	4.06	49	2.93
Sorun Çözücü Olma	7	0.83	14	3.61	4	1.26	6	4.88	31	1.85
Değişken Bir Varlık Olma	10	1.18	15	3.87	4	1.26	-	-	29	1.73
Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma	22	2.60	1	0.26	2	0.63	2	1.62	27	1.61
Adalet Sağlayıcılık	12	1.42	11	2.83	-	-	-	-	23	1.37
Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma	1	0.19	16	4.12	-	-	5	4.06	22	1.31
Öğretim unsuru Olma	15	1.77	-	-	5	1.58	1	0.81	21	1.25
Vazgeçilmez Olma	7	0.83	8	2.06	4	1.26	1	0.81	20	1.19
Yetiştiren/Şekil Veren Olma	12	1.42	4	1.03	4	1.26	-	-	20	1.19
Zor ve Yorucu Bir İş Yapma	-	-	1	0.26	3	0.95	11	8.94	15	0.90
Bilginin Depolayıcısı Olma	7	0.83	-	-	5	1.58	-	-	12	0.72
Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma	-	-	5	1.29	1	0.32	1	0.81	7	0.42
Sevgi unsuru Olma	4	0.47	1	0.26	-	-	-	-	5	0.30
Örnek Olma	-	-	3	0.77	-	-	-	-	3	0.18
Motive Edici Olma	-	-	2	0.51	-	-	-	-	2	0.12
Diğer	5	0.59	10	2.58	2	0.63	2	1.63	19	1.13
Toplam	847	50.60	388	23.18	316	18.88	123	7.35	1674	100

Tablo 4.1 incelendiğinde en fazla metafor ile temsil edilen kategorinin “koruyuculuk ve güven vericilik” (% 17.68), en az metaforla temsil edilen kategorinin

ise “motive edici olma” (% 0.12) kategorisi olduğu görülmektedir. “Koruyuculuk ve güven vericilik”, “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma”, “olumsuzluk unsuru olma”, ve “çok çalışan bir varlık olma”, “değerli bir varlık olma”, “aydınlatıcılık”, “sorun çözücü olma”, “mekanikleşmiş bir varlık olma” ve “vazgeçilmez olma” kategorilerini oluşturan metaforların tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretildikleri, diğer kategorilerin en az iki katılımcı grubu tarafından üretildikleri, “örnek olma” ve “motive edici olma” kategorilerini oluşturan metaforların ise sadece öğretmenler tarafından üretildikleri görülmüştür. Tablo 4.1 incelendiğinde, öğrencilerin “olumsuzluk unsuru olma”, öğretmenlerin “yönlendiricilik/yol göstericilik”, velilerin “koruyuculuk ve güven vericilik” ve yöneticilerin “yönlendiricilik/yol göstericilik” kategorilerinde en fazla sayıda metaforlar ürettikleri görülmektedir.

4.1.1.1. Koruyucu ve Güven Verici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.2 “koruyuculuk ve güven vericilik” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 32 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 251 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 14.99’u tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 8.86’sını oluşturmaktadır.

Tablo 4.2. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Baba	28	3.30	15	3.86	16	5.06	4	3.25	63	3.76
Aile reisi	2	0.24	28	7.22	15	4.75	9	7.32	54	3.23

Tablo 4.2. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Anne-baba	27	3.19	3	0.77	10	3.16	2	1.63	42	2.51
Ağaç	10	1.18	7	1.80	11	3.48	1	0.81	29	1.73
Çoban	4	0.47	4	1.03	7	2.21	1	0.81	16	0.96
Aile Büyüğü	-	-	-	-	5	1.58	-	-	5	0.30
Anne	2	0.24	2	0.52	1	0.32	-	-	5	0.30
Aile	3	0.35	-	-	1	0.32	-	-	4	0.24
Direk	2	0.24	-	-	2	0.63	-	-	4	0.24
Evin temeli	2	0.24	1	0.26	-	-	-	-	3	0.18
Ev	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Evin Çatısı	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Korucu	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Koruma	1	0.12	-	-	1	0.32	-	-	2	0.12
Bina	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Binanın Kirişi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Bulut	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Can Simidi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Çay Termosu	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Çerçeve	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Çoban Köpeği	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Dalgakıran	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Dede	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Erkek Kardeş	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Gökyüzü	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Güvenlik Görevlisi	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
İnşaat Temeli	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
İskelet	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
İskelet Sistemi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Sandık	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Şemsiye	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06

Tablo 4.2. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Vazo	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	89	10.51	69	17.78	75	26.58	18	14.63	251	14.99
Toplam Metafor	16	7.27	15	11.19	16	14.54	6	11.32	32	8.86

Tablo 4.2 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “baba”, “aile reisi”, “anne-baba”, “ağaç”, “çoban”, “aile büyüğü” ve “anne” metaforları olduğu görülmektedir. Öğrenciler bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar olurken, en az sayıda metaforu yöneticiler üretmiştir. Kategoriyi oluşturan “baba, aile reisi, anne-baba, ağaç ve çoban” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “baba”, öğretmenler “aile reisi”, veliler “baba” ve yöneticiler “aile reisi” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **dalgakırana** benzer; çünkü gelen şiddetli dalgalara önce kendisi göğüs gerer. Uhdesindeki insanları koruyarak problemleri daha az yansıtır (Yönetici-M-4).

“Okul müdürü **çerçeveye** benzer; çünkü çerçevenin resimleri koruması gibi müdürde bizleri korur (Öğrenci-K-233).

“Okul müdürü **babaya** benzer; çünkü bizi korur ve bize sahip çıkar, başımıza bir iş gelse yanımızda bulunur (Öğrenci-M-42).

*Okul müdürü **anne-babaya** benzer; çünkü biz okuldayken bizi anne baba gibi koruyan odur (Öğrenci-M-140).*

*“Okul müdürü **şemsiyeye** benzer; çünkü şemsiyenin yağmurdan bizi koruduğu gibi o da öğrencilerini her türlü kötülüklerden korur (Veli-M-109).*

*“Okul müdürü **babaya** benzer; çünkü okuldaki öğrencilere, öğretmenlere ve diğer çalışanlara bir baba gibi yaklaşmalı ve onları korumalıdır (Yönetici-K-38).*

*“Okul müdürü **aile reisine** benzer; çünkü koruyucudur (Öğretmen-M-161).*

*“Okul müdürü **anneye** benzer; çünkü personelini ve öğrencilerini bir anne gibi korur (Öğretmen-K-86).*

*“Okul müdürü **aile reisine** benzer; çünkü öğrencileri, öğretmenleri ve okulun diğer personelini korur, gözetir. Onları bir arada ve mutlu tutarak sağlıklı bir eğitim-öğretim ortamı oluşturmaya çalışır (Yönetici-K-1).*

*“Okul müdürü **anne-babaya** benzer; çünkü okulun tüm çalışanlarına anne-baba gibi davranır onları koruyup kollar (Öğretmen-M-52).*

*“Okul müdürü **korucuya** benzer; çünkü bizim sorunlarımızla ilgilenir, bize bilgi verir ve bizi korur (Öğrenci-K-56).*

*“Okul müdürü **ağaca** benzer; çünkü ağacın toprağı erozyondan koruduğu gibi müdür de öğrencileri her türlü kötülüklerden korumaya çalışır (Öğrenci-M-414).*

*“Okul müdürü **evin temeline** benzer; çünkü temel nasıl evi ayakta tutuyorsa müdür de okulu ayakta tutar. Okulu sorunlar karşısında koruru, ayakta tutar, yıkılmasını engellemeye çalışır. Başarılı olduğu ölçüde de okul ayakta kalmaya devam eder (Öğretmen-M-142).*

*“Okul müdürü **can simidine** benzer; çünkü ihtiyacın olunca ona sarılırsın (Öğretmen-M-171).*

“Okul müdürü çobana benzer; çünkü çalışanları koruyup destekler (Yönetici-M-60).

Kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcılardan öğrencilerin okul müdürlerini, kendilerini okul içi ve dışında her türlü zararlı duruma karşı koruyan, güven veren kişiler olarak algıladıkları, öğretmenlerin okul müdürlerini kendilerine güven veren ve koruyan kişiler olarak algıladıkları, velilerin okul müdürlerini çocuklarını koruyup gözeten bireyler olarak algıladıkları ve yöneticilerin de okul müdürlerini yönetimleri altındaki öğrenci ve personeli koruyan ve onların kendilerini güvende hissettikleri bir okul ortamı sağlamaya çalışan kişiler olarak algıladıkları görülmektedir. Araştırmanın bulguları Aydoğdu (2008) ve Dönmez (2008)’in araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Aydoğdu (2008)’nin araştırmasında, “koruyucu ve güven verici olarak okul müdürü” kategorisinde en fazla üretilen metaforlardan birisi “anne-baba” metaforudur. Aynı şekilde Dönmez (2008)’de araştırmasında “koruma ve geliştirme” kategorisi altında en çok “anne-baba” metaforuna ulaşılmıştır.

“Koruyuculuk ve güven vericilik” kategorisini oluşturan metaforları üreten katılımcı sayısını ve üretilen metaforları göz önüne aldığımızda, katılımcıların okul müdürü kavramına ilişkin olumlu düşüncelere sahip oldukları söylenebilir. Bu kategoride üretilen metaforlar daha çok okul müdürlerinin koruyan ve güven veren yönlerine dikkat çekmektedir. Katılımcıların kendilerini güvende ve korumada hissettikleri bir ortamın daha kaliteli ve sağlıklı bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilmesine yardımcı olacağı söylenebilir.

4.1.1.2. Yönlendirici/Yol Gösterici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.3 “yönlendiricilik/yol göstericilik” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 34 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 224 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 13.38’i tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 9.42’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.3. “Yönlendiricilik/Yol Göstericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Lokomotif	-	-	26	6.70	2	0.63	18	14.60	46	2.75
Orkestra Şefi	-	-	26	6.70	1	0.32	13	10.60	40	2.39
Lider	7	0.83	14	3.61	6	1.90	8	6.50	35	2.09
Gemi kaptanı	6	0.71	10	2.58	3	0.95	3	2.44	22	1.31
Teknik Direktör	-	-	12	3.09	3	0.95	4	3.25	19	1.14
Şoför	5	0.59	2	0.52	1	0.32	2	1.63	10	0.60
Takım Kaptanı	-	-	8	2.06	-	-	1	0.81	9	0.54
Pilot	1	0.12	2	0.52	1	0.32	1	0.81	5	0.30
Araba	4	0.47	-	-	-	-	-	-	4	0.24
Direksiyon	1	0.12	1	0.26	1	0.32	-	-	3	0.18
Kaptan	-	-	3	0.77	-	-	-	-	3	0.18
Televizyon kumandası	2	0.24	-	-	1	0.32	-	-	3	0.18
Danışman	1	0.12	1	0.26	-	-	-	-	2	0.12
Deniz Feneri	-	-	1	0.26	1	0.32	-	-	2	0.12
Yol gösterici	1	0.12	-	-	1	0.32	-	-	2	0.12
Başkent	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Cetvel	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
El Feneri	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Füze	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
İmam	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06

Tablo 4.3. “Yönlendiricilik/Yol Göstericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kaptan Pilot	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Kaptan Şoför	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Makinist	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Oyun Kurucu	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Önder	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Peygamber	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Pusula	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Satranç	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Tabela	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Tırtıl	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Trafik Polisi	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Yansıtıcı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Yönlendirici	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Yürüyen Merdiven	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Toplam Katılımcı	35	4.13	113	29.12	22	6.96	54	43.90	224	13.38
Toplam Metafor	16	7.27	19	14.18	12	10.91	12	22.64	34	9.42

Tablo 4.3 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “lokomotif”, “orkestra şefi”, “lider”, “gemi kaptanı”, “teknik direktör”, “şoför” “takım kaptanı” ve “pilot” metaforları olduğu görülmektedir. Kategoriyi oluşturan “lider”, “gemi kaptanı”, “şoför” ve “pilot” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Katılımcılardan bu kategoriyi en çok sayıda temsil eden metaforu öğretmenler, en az sayıda temsil eden metaforu da veliler üretmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “lider”, öğretmenler “lokomotif” ve “orkestra şefi”, veliler “lider” ve yöneticiler “lokomotif” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi

oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **lokomotife** benzer; çünkü yaptığı önderlik ve misyonu ile personele yol açar, personeli gelişme ve ilerlemede arkasında sürükler. Belirlenen yetkileri dahilinde bağlı bulunduğu sistemi yönlendirip taşır (Öğretmen-M-84).*

*“Okul müdürü **cetvele** benzer; çünkü her zaman bize doğru yolu gösterir (Öğrenci-K-6).*

*“Okul müdürü **gemi kaptanına** benzer; çünkü okulumuzun geleceği onun elindedir. Gemi kaptanı gemideki işçileri nasıl yönlendirirse o da bizleri yönlendirir (Öğrenci-K-236).*

*“Okul müdürü **peygambere** benzer; çünkü peygamberler insanları doğru yola yönlendirmeye çalışırlar. Okul müdürü de öğrencileri doğru yöne yönlendirmeye çalışır (Öğrenci-K-93).*

*“Okul müdürü **orquestra şefine** benzer; çünkü orkestranın güzel bir eser çıkarabilmesi için şefin organizeyi iyi yapması gerekir. Okulun da başarılı olabilmesi için okul müdürünün tüm çalışmaları organizeli bir şekilde yürütmesi gerekir (Öğretmen-M-29).*

*“Okul müdürü **direksiyona** benzer; çünkü direksiyon arabaya yön verir, okul müdürü de okula yön verir (Öğrenci-M-79).*

*“Okul müdürü **gemi kaptanına** benzer; çünkü hedefe varmak için personeli yönlendirip, geminin hedefine varmasına sebep olacak kişi odur hedefe varmak için personeli yönlendirip, geminin hedefine varmasına sebep olacak kişi odur (Yönetici-M-47).*

“Okul müdürü **lidere** benzer; çünkü toplumu yönlendirme gücüne sahiptir. Elleriindeki gücü doğru ve etkin kullanırlarsa eğitim asıl hedefine ulaşır (Öğretmen-K-33).

“Okul müdürü **teknik direktöre** benzer; çünkü bir futbol takımında oyunu oynayan futbolculardır. Ancak nasıl oynamaları konusunda onları yönlendiren ve motive eden teknik direktördür (Öğretmen-M-163).

“Okul müdürü **deniz fenerine** benzer; çünkü doğru yolu bulmalarında öğrenci ve öğretmenlere yardımcı olur (Öğretmen-K-163).

“Okul müdürü **pusulaya** benzer; çünkü öğretmenlere ve öğrencilere yön verir (Yönetici-K-46).

“Okul müdürü **lidere** benzer; çünkü okuldaki öğretmenleri ve öğrencileri kontrol eder, onları yönlendirir (Öğrenci-K-88).

“Okul müdürü **tabelaya** benzer; çünkü müdürü dinlersek doğru yolu buluruz (Öğrenci-K-57).

“Okul müdürü **tırtıla** benzer; çünkü tırtılın başı nereye giderse ayakları da oraya gider. Tırtılı bir okul müdürü olarak düşünürsek ayaklarını da okulun personeli olarak düşünebiliriz. İyi bir yönetici personelinin kaliteli bir eğitime yönlendirebilendir (Öğretmen-K-109).

Kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini; öğrenci, öğretmen ve okulun diğer personelinin yönlendiren ve yol gösteren ve bu sayede de okulun hedeflerine ulaşmasını sağlayan kişiler gibi algıladıkları görülmektedir. Okul müdürlerinin olumlu liderlik davranışları göstermelerinin öğrenci, öğretmen ve velilerin okula ve eğitime karşı

olumlu tutum geliştirmelerine, okul m¼d¼r¼n¼ bir lider olarak kabul etmelerine neden olacağı s¼ylenebilir.

Araştırmanın bulguları yapılan diğer araştırmalarla benzerlikler g¼stermektedir. D¼nmez (2008) araştırmasında, “y¼nlendirici ve lider” kategorisinde okul m¼d¼r¼leri i¼in, “trafik polisi, lokomotif, takım kaptanı, teknik direkt¼r, pusula, orkestra Şefi” metaforlarına; Aydoğdu (2008)’da araştırmasında, “y¼nlendirici olarak okul y¼neticisi” kategorisinde, “gemi kaptanı, pusula, Ő¼f¼r, teknik direkt¼r” metaforlarına ulaşmıştır. Benzer Şekilde, Browne-Ferrigno (2003) araştırmasında okul ¼neticileri i¼in “lider”, Monroe (2003) “orkestra Şefi”, Fennel (1996) “orkestra Şefi” metaforlarına ulaşmıştır. Bu durumda okul m¼d¼r¼lerinin y¼nlendirici ve lider olarak algılanmalarının evrensel bir nitelik taşıdığı s¼ylenebilir.

4.1.1.3. Y¼netim Odağı Olarak Okul M¼d¼r¼

Tablo 4.4 “y¼netim odağı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları ¼reten katılımcı sayılarını g¼stermektedir. Bu kategoride 26 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 214 katılımcı tarafından ¼retilmiřtir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 12.78’i tarafından ¼retilmiřtir ve ¼retilen t¼m metaforların % 7.20’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.4. “Y¼netim Odağı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları ¼reten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	¼ğrenci		¼ğretmen		Veli		Y¼netici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Baba	10	1.18	12	3.09	8	2.53	1	0.81	31	1.85
Aslan	20	2.36	3	0.77	6	1.90	1	0.81	30	1.79
Başbakan	10	1.18	5	1.29	7	2.21	-	-	22	1.31
Beyin	-	-	10	2.58	9	2.85	3	2.44	22	1.31

Tablo 4.4. “Yönetim Odağı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hücre Çekirdeği	7	0.83	7	1.80	1	0.32	-	-	15	0.90
Komutan	7	0.83	2	0.51	5	1.58	-	-	14	0.84
Bakan	12	1.42	1	0.26	-	-	-	-	13	0.78
Kral	9	1.06	-	-	3	0.95	-	-	12	0.72
Cumhurbaşkanı	5	0.59	2	0.52	4	1.26	-	-	11	0.66
Kalp	3	0.35	5	1.29	-	-	-	-	8	0.48
Vali	4	0.47	1	0.26	2		-	-	7	0.42
Başkan	-	-	-	-	6	1.90	-	-	6	0.36
Padişah	5	0.59	-	-	-	-	-	-	5	0.30
Belediye Başkanı	1	0.12	2	0.52	-	-	-	-	3	0.18
Köy muhtarı	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Sınıf Başkanı	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Yönetmen	-	-	-	-	1	0.32	1	0.81	2	0.12
Ana-komuta Merkezi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Devlet Başkanı	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
En Sondaki Basamak	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Fabrikanın Genel Müdürü	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
İçişleri Bakanı	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Milletvekili	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Muhtar	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Okul Başkanı	1	0.12	-	-			-	-	1	0.06
R. Tayyip Erdoğan	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	98	11.57	53	13.66	57	18.04	6	4.88	214	12.78
Toplam Metafor	15	6.82	14	10.45	16	14.54	4	7.55	26	7.20

Tablo 4.4 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “baba”, “aslan”, “başbakan”, “beyin”, “hücre çekirdeği”, “komutan” “bakan”, “kral” , “cumhurbaşkanı”, “kalp”, “vali”, “başkan”, ve “padişah” metaforları olduğu görülmektedir. Kategoriyi oluşturan “baba” ve “aslan” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Bu kategoriyi temsil eden metaforlar en çok öğrenciler tarafından en az ise yöneticiler tarafından üretilmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “aslan”, öğretmenler “baba”, veliler “beyin” ve yöneticiler “beyin” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **başbakana** benzer; çünkü başbakan bir ülkenin başı ve yöneticisidir, okul müdürü de okulun başı ve yöneticisidir (Öğretmen-M-108).*

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü idare ve yönetim merkezidir (Öğretmen-M-149).*

*“Okul müdürü **krala** benzer; çünkü nasıl kral sarayı yönetiyor ise müdür de okul yönetir (Öğrenci-K-166).*

*“Okul müdürü **çobana** benzer; çünkü çobanların koyunları yönettiği gibi bizi yönetir ve idare eder (Öğrenci-M-202).*

*“Okul müdürü **babaya** benzer; çünkü okul bir ailedir, bu ailenin de bir babası vardır. Bu babada müdürdür, müdür okul yönetir (Öğrenci-K-234).*

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü okulu yönetir, beyin ise vücudu yönetir (Öğrenci-M-143).*

*“Okul müdürü **cumhurbaşkanına** benzer; çünkü cumhurbaşkanı nasıl ülkeyi yönetiyor ise okul müdürü de okulu yönetir (Öğrenci-K-259).*

*“Okul müdürü **başbakana** benzer; çünkü bizleri yönetir (Öğrenci-K-105).*

*“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü aslan ormanları yönetir, ormanda hep onun sözü geçer, okulda da hep müdürün sözü geçer (Öğrenci-M-228).*

*“Okul müdürü **hücre çekirdeğine** benzer; çünkü çekirdek hücrede gerçekleşen olayları yönetir ve kontrol eder, okul müdürü de okuldaki olayları yönetir ve kontrol eder (Öğretmen-K-80).*

*“Okul müdürü **hücre çekirdeğine** benzer; çünkü hücre çekirdeği hücreyi yönetir okul müdürü de okulu yönetir (Öğrenci-M-69).*

*“Okul müdürü **en sondaki basamağa** benzer; çünkü müdürde okulda en yüksektedir ve okulu o yönetir (Veli-M-12).*

*“Okul müdürü **ana komuta merkezine** benzer; çünkü okul müdürü bir okulun misyonunu belirlemede, personelin etkin çalışmasında, okuldaki eğitim-öğretim etkinliklerinin amacına ulaşmasında ekip başı rolündedir (Öğretmen-M-18).*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, görevleri ve konuları nedeniyle çeşitli durumlarda yönetim işleriyle ilgilenen, görevi yönetmek olan kişilerle ya da canlı ve cansız nesnelere özdeşleştirdikleri görülmektedir. Katılımcılar tarafından okul müdürleri ile benzetmelerinde kullandıkları metaforlar arasında, yaptıkları işlerin niteliği yönünden doğrudan bir ilişki kurarak benzetme yapılmıştır. Bu kategoriyi meydana getiren metaforlardan yola çıkarak katılımcıların, okul müdürünün yaptığı işler ve davranışları nedeniyle okul örgütünün başı ve yöneticisi olduğunun farkında oldukları söylenebilir.

4.1.1.4. Olumsuzluk Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.5 “olumsuzluk unsuru olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 80 adet metafor yer

almıştır ve bu metaforlar toplam 186 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategori en fazla sayıda metaforla temsil edilen kategori durumundadır. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 11.11’i tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 22.16’sını oluşturmaktadır.

Tablo 4.5. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Sinir küpü	46	5.43	-	-	-	-	-	-	46	2.75
Canavar	13	1.53	-	-	1	0.32	-	-	14	0.84
Padişah	-	-	4	1.08	3	0.95	-	-	7	0.42
Diktatör	1	0.12	4	1.08	-	-	-	-	5	0.30
Para Makinesi	2	0.24	-	-	3	0.95	-	-	5	0.30
İğne	3	0.35	1	0.26	-	-	-	-	4	0.24
Napolyon	1	0.12	-	-	3	0.95	-	-	4	0.24
Sopa	4	0.47	-	-	-	-	-	-	4	0.24
Şeytan	4	0.47	-	-	-	-	-	-	4	0.24
Boğa	2	0.24	-	-	1	0.32	-	-	3	0.18
Paragöz	2	0.24	-	-	1	0.32	-	-	3	0.18
Adanalı	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Ağustos böceği	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Ayı	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Banka	-	-	-	-	2	0.63	-	-	2	0.12
Bankacı	-	-	1	0.26	1	0.32	-	-	2	0.12
Berber	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Bozuk plak	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Fesat	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Kaktüs	2	0.24	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Karateci	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Keçi	2	0.24	-	-	1	0.32	-	-	2	0.12
Odun	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12

Tablo 4.5. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Patlayan barut	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Tembel	1	0.12	-	-	1	0.32	-	-	2	0.12
Terminatör	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Açgözlü	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Ateşli top	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Aylak	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Azrail	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Balta	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Beyin yıkama aracı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Bomba	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Cadı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Camız	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Cellat	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Cin	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Çiğ köfte	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Dabbe	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Despot	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Deve	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Dilenci	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Dilsiz şeytan	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Diken	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Dolandırıcı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Domates	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Duvar	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Elektrikli Süpürge	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Elektroskop	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Eşek	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Fırsatçı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06

Tablo 4.5. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Golf sopası	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Gözetleme Kulesi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Gözetleyici	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Hıyar	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Hayvan	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
İkiyüzlü	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
İnatçı keçi	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
İspiyoncu	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
İt	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kaya	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kırmızıbiber	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kızarmış Biber	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Kızgın maymun	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Korsan	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Köpek	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Modern Dilenci	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Muhasebeci	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Pasif İnsan	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Patates	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Polat Alemdar	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Psikopat	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Saldırgan köpek	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Sinir hücresi	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Spor düşmanı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Taş	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Taş adam	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Tavuk	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Yağdanlık	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Zurna	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06

Tablo 4.5. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Toplam Katılımcı	145	17.12	17	4.38	23	7.28	1	0.81	186	11.11
Toplam Metafor	65	29.54	10	7.46	16	14.54	1	1.89	80	22.16

Tablo 4.5 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “sinir küpü”, “canavar”, “padişah”, “diktatör” ve “para makinesi” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforların çok büyük bir kısmı öğrenciler tarafından üretilmişken okul yöneticileri sadece bir metafor üretmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “sinir küpü”, öğretmenler “padişah” ve “diktatör”, veliler “padişah”, “para makinesi”, “Napolyon” ve yöneticiler “gözetleyici” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **dilsiz şeytana** benzer; çünkü müdürümüz hiç konuşmaz, selamımızı bile almadığı olur, çok kızgındır, yüzüne bakan çocuklar bir daha bakmak istemez, yüzü hiç gülmez (Öğrenci-M-448).*

*“Okul müdürü **iğneye** benzer; çünkü dokununca batar (Öğrenci-K-290).*

*“Okul müdürü **Napolyon’a** benzer; çünkü hep para düşünür. Para para para ... (Öğrenci-M-274).*

*“Okul müdürü **şeytana** benzer; çünkü bizi döver, sopayla vurur. Her şeye karışır, herkese bağırır, sanki Azrail (Öğrenci-K-337).*

“Okul müdürü **kayaya** benzer; çünkü elleri kaya gibi serttir (Öğrenci-M-193).

“Okul müdürü **golf sopasına** benzer; çünkü öğrencilere sert ve isabetli vuruşlar yapar (Öğrenci-M-470).

“Okul müdürü **elektroskopa** benzer; çünkü öğrenciler onun negatif tarafına yaklaşırsa onları iter, pozitif tarafına yaklaşırsa kendine doğru çeker, öğrenciyi topraklamaya çalışır. Her ikisi de nötr olur, etkileşim olmaz. Bize daima elektronlarını vermeye çalışır ve kendisini bizden soğutur (Öğrenci-M-227).

“Okul müdürü **yağdanlığa** benzer; çünkü okul müdür olmak için liyakat aranmaz, okul müdürleri yağcılık yapmak zorundadırlar. Yönetici olmak için yazılı sınavları kazansanız bile yağcılık mülakatlarda aranan tek özelliktir (Öğretmen-K-30).

“Okul müdürü **diktatöre** benzer; çünkü astığı astık kestiği kestiktir (Öğretmen-M-147).

“Okul müdürü **sinir küpüne** benzer; çünkü çok sinirlidir. Her şeye bağırır ve kızar. Bu da onun sevilmesini engeller (Öğrenci-M-349).

“Okul müdürü **canavara** benzer; çünkü bazen hiç anlamadan kızar ve döver (Öğrenci-M-431).

“Okul müdürü **boğaya** benzer; çünkü sinirlenince çok korkuyoruz, korkudan titriyoruz. Ben okul müdüründen korktuğum için onu boğaya benzetiyorum (Öğrenci-K-285).

“Okul müdürü **bozuk plağa** benzer; çünkü hep aynı şeyler tekrar tekrar söyleyip durur (Öğrenci-M-213).

“Okul müdürü **padişaha** benzer; çünkü emri altındakileri sürekli ezer, zulmeder (Öğretmen-M-106).

*“Okul müdürü **ağustos böceğine** benzer; çünkü çok tembel, onun yerine her işi müdür yardımcıları yapıyor (Öğrenci-M-35).*

*“Okul müdürü **elektrik süpürgesine** benzer; çünkü sürekli para sömürür (Veli-M-5).*

*“Okul müdürü **gözetleyiciye** benzer; çünkü okul müdürü sürekli okuldaki bireyleri gözetler ve bir açıklarını bulmaya çalışır (Yönetici-M-55).*

*“Okul müdürü **para makinesine** benzer; çünkü hep para ister (Veli-M-7)*

*“Okul müdürü **gözetleme kulesine** benzer; çünkü her şeyden her olaydan anında haberi olur (Öğretmen-M-119).*

*“Okul müdürü **kaktüse** benzer; çünkü sözleri kaktüsün dikenleri gibi iğneleyici ve inciticidir (Öğretmen-M-75).*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini çeşitli davranışlarıyla ve uygulamalarıyla olumsuz olarak nitelendikleri görülmektedir. Öğrenciler okul müdürlerini kaba, kendilerine karşı kötü davranan, zarar verici, sürekli para isteyen kişiler olarak nitelemişler, öğretmenler okul müdürlerini kendilerine kaba davranan, söz ve davranışlarıyla incitici olan, sürekli para işleriyle ilgilenen, kendilerini sürekli gözetleyen kişiler olarak nitelemişler veliler ise okul müdürlerini daha çok sürekli para toplayan ve çocuklara sert davranan kişiler olarak nitelendirmişlerdir.

Araştırmanın bulguları; Lum (1997), Balcı (1999), Aydın (2007) ve Aydoğdu (2008)'nin araştırmalarındaki bulgularını desteklemektedir. Lum (1997), öğrencilerin okul müdürünü otorite sembolü, ceza verici ve korkutucu olarak algıladıklarını belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler okul müdürü için, “polis, filmlerdeki kötü adam ve nazi subayı” gibi metaforları kullanmaktadırlar. Balcı(1999)'nın yapmış

olduğu çalışmada da okul yöneticisinin kaba, zarar verici ve duyarsız olarak algılandığı bulunmuştur. Aydın(2007) araştırmasında, öğrencilerin yönetici kavramını duyduklarında kafalarında korku imajı oluşturduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Aydoğdu (2008) araştırmasında “olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisinde öğrencilerin en çok; “sinir küpü, paragöz, canavar, sopa, taş, şeytan” metaforlarını ürettiklerini bulmuştur.

Öğrenci öğretmen ve velilerin okul müdürlerini olumsuz olarak algılamaları ve kaba, sert, kırıcı kişiler olarak nitelendirmelerinin nedeni okul müdürleri ile okulun diğer paydaşları arasındaki iletişim eksikliğinden kaynaklanıyor olabilir. Karademir (2008), araştırmasında, ilköğretim okullarında öğrencilerle müdürler arasında sağlıklı bir iletişimin bulunmadığı bulgusuna erişmiştir. Karademir (2008)'in görüştüğü öğrencilerin %50'ye yakını okul müdürlerinin nazik olmadığı yönünde görüş belirtmiştir.

4.1.1.5. Değerli Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.6 “değerli bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 15 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 144 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 8.60'ı tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 4.15'ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.6. “Değerli Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Melek	76	8.97	-	-	5	1.58	-	-	81	4.84
Çiçek	27	3.19	1	0.26	7	2.21	1	0.81	36	2.15
Gül	7	0.83	-	-	3	0.95	-	-	10	0.60
Kelebek	3	0.35	-	-	1	0.32	-	-	4	0.24
Hazine	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Peygamber	-	-	-	-	2	0.63	-	-	2	0.12
Atatürk	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Bülbül	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Güvercin	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kuzu	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Nur yüzlü insan	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Pamuk	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Pamuk şeker	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Papatya	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Verimli bir vatandaş	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	124	14.64	1	0.26	18	5.69	1	0.81	144	8.60
Toplam Metafor	14	6.36	1	0.75	5	4.54	1	1.89	15	4.15

Tablo 4.6 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “melek”, “çiçek” ve “gül” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasındaki “çiçek” metaforu tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Kategoriyi oluşturan metaforların çok büyük bir kısmı öğrenciler tarafından üretilmişken öğretmenler ve okul yöneticileri sadece bir metafor üretmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “melek”, öğretmenler “çiçek”, veliler “çiçek”, ve yöneticiler “çiçek” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **meleğe** benzer; çünkü çocuklarımıza çok iyi davranırlar (Veli-M-14).

“Okul müdürü **meleğe** benzer; çünkü bizim tüm sorunlarımız ile yakından ilgilidir. Problemlerimizi çözüme ulaştırmak için elinden gelen her şeyi yapar (Öğrenci-M-2).

“Okul müdürü **çiçeğe** benzer; çünkü çok zarif ve insana yakın durur (Veli-K-176).

“Okul müdürü **çiçeğe** benzer; çünkü karşısındakilere çiçek gibi bakar (Öğrenci-K-133).

“Okul müdürü **kelebeğe** benzer; çünkü öğrencileri kelebeğin çiçekleri sevdiği gibi sever (Veli-M-145).

“Okul müdürü **güle** benzer; çünkü gül gibi saf, masum, temiz kalplidir (Öğrenci-K-318).

“Okul müdürü **pamuğa** benzer; çünkü çok yumuşak ve iyi kalplidir (Öğrenci-K-306).

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini çeşitli davranışlarıyla ve uygulamalarıyla değerli varlıklara benzettikleri görülmektedir. Bu kategoride katılımcılar tarafından okul müdürlerinin sevecen, iyi kalpli, koruyucu, masum, zarif, problem çözücü gibi özellikleri nedeniyle değerli varlıklara benzetildikleri belirtilmiştir. Okul müdürlerinin okuldaki diğer kişilerle iyi ilişkiler kurması, onların dertlerini dinlemesi, sorunlarına çözüm araması, yardımcı olması hem etkili ve olumlu bir okul ortamı oluşmasına hem de öğrenci, öğretmen ve velilerin tarafından hoş ve değerli insanlar olarak algılanmalarına neden olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Aydoğdu (2008)

araştırmasında, “hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisinde, “çiçek ve kelebek” metaforlarına ulaşmıştır. Aydoğdu (2008)’nin yapmış olduğu çalışmada da okul yöneticilerinin okuldaki bireyler tarafından değerli bir insan olarak algılanması ve onlarda olumlu duygular uyandırdığı bulgusuna erişilmesi araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermektedir.

4.1.1.6. Güç Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.7 “güç unsuru olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 24 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 117 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 6.99’u tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 6.65’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.7. “Güç Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Aslan	51	6.02	1	0.26	-	-	-	-	52	3.11
Patron	5	0.59	3	0.77	3	0.95	-	-	11	0.66
Komutan	2	0.24	3	0.77	4	1.26	-	-	9	0.54
Kral	6	0.71	1	0.26	2	0.63	-	-	9	0.54
Polis	9	1.06	-	-	-	-	-	-	9	0.54
Kaplan	4	0.47	-	-	-	-	-	-	4	0.24
Ağa	2	0.24	-	-	1	0.32	-	-	3	0.18
Kurt	1	0.12	1	0.26	-	-	-	-	2	0.12
Otorite	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Pil	1	0.12	1	0.26	-	-	-	-	2	0.12
Anayasa	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Aslan Kral	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06

Tablo 4.7. “Güç Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bina	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Cesaret	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Çita	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Filmdeki Esas Oğlan	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Greyder	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Hakan	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Jet Motoru	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kamyon	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Kale	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Komiser	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Otoriter Güç	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Temel Reis	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	90	10.62	15	3.86	12	3.80	-	-	117	6.99
Toplam Metafor	17	7.73	11	8.21	6	5.45	-	-	24	6.65

Tablo 4.7 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “aslan”, “patron”, “komutan”, “kral” ve “polis” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler, en az sayıda da veliler tarafından üretilirken, okul yöneticileri bu kategoriye ait bir metafor üretmemiştir. Bu kategoride, öğrenciler “aslan”, öğretmenler “komutan”, veliler “patron ve komutan” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü her türlü zorluk karşısında güçlü olmalı ve savaşmalıdır (Öğretmen-M-117).

“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü okulunu öğrencilerini koruduğu için güçlü bir aslana benzetiyorum (Veli-K-128).

“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü güçlü birisidir (Öğrenci-M-128).

“Okul müdürü **kamyona** benzer; çünkü tüm okulun yükünü taşıyor (Öğretmen-K-28).

“Okul müdürü **patrona** benzer; çünkü şirketlerde en güçlü patron, okulda da en güçlü müdürdür (Öğrenci-M-93).”

“Okul müdürü **boğaya** benzer; çünkü çok güçlüdür, hiçbir şeyden korkmaz (Veli-K-155).

“Okul müdürü **kaleye** benzer; çünkü her zaman ve her durumda öğretmen ve öğrenciler başta olmak üzere bünyesindeki her öğeyi korur, hep ayakta, güçlü ve dik durmak zorundadır (Öğretmen-K-17).

“Okul müdürü **kaplana** benzer; çünkü kaplan kadar güçlüdür, bütün sorularla uğraşır (Öğrenci-K-71)

“Okul müdürü **polise** benzer; çünkü polisler güçlü olurlar. Okul müdürü de polis gibi güçlüdür. Öğretmenlere ve öğrencilere her dediğini yaptırır (Öğrenci-K-214)

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini konuları, yaptıkları işler, gösterdikleri tepkiler ve davranışları, sorunlar karşısındaki tutumları gibi nedenlerle güç unsuru olarak nitelendikleri görülmüştür.

Araştırmanın bulguları, Fennel (1996), Inbar (1996) ve Aydoğdu (2008)'nin araştırmalarında elde ettikleri ve okul müdürlerini güç unsuru olarak yansıtan bulgularla paralellik göstermektedir. Fennel (1996) araştırmasında, “güç” ve “volkan” metaforlarını “liderlik ve gücün ilişkisel görünümü” kategorisine yerleştirmiştir. Inbar (1996) araştırmasında bazı öğrencilerin okul müdürlerini güçlü ve yenilmez olarak algıladıkları ve bu algılarını da; “patron, kral, süper vali, süper komutan, aslan kükremesi ve savaşçı” metaforlarıyla ifade ettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Aydoğdu (2008) ise araştırmasında, “otorite unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisinde araştırma bulgularına paralel olarak, “komutan, kral, patron, aslan, polis” metaforlarına ulaşmıştır.

Başka araştırma sonuçlarıyla da desteklenen bulgular katılımcıların okul müdürünün gücünü çeşitli yollarla hissettiklerini göstermektedir. Bu nedenle okul müdürlerinin bu güçlerini, eğitim hizmetlerini niteliğinin artırılması için kullanabilecekleri ortam ve olanakların sağlanması gerektiği söylenebilir.

4.1.1.7. Çok Çalışan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.8 “çok çalışan bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 15 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 100 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 5.97’si tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 4.15’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.8. “Çok Çalışan Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Karınca	26	3.07	4	1.08	18	5.69	2	1.63	50	2.99
Arı	7	0.83	3	0.77	6	1.90	2	1.63	18	1.08
Motor	1	0.12	3	0.77	-	-	2	1.63	6	0.36
Makine	2	0.24	1	0.26	1	0.32	1	0.81	5	0.30
Saat	2	0.24	-	-	2	0.63	-	-	4	0.24
Kraliçe arı	1	0.12	1	0.26	-	-	1	0.81	3	0.18
Fabrika	2	0.24	-	-	1	0.32	-	-	3	0.18
Atom karınca	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
İşçi	-	-	-	-	1	0.32	1	0.81	2	0.12
Traktör	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Araba Motoru	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Bilgisayar İşlemcisi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
İnek	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
İşlemci	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Makine Motoru	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	47	5.55	15	3.86	29	9.18	9	7.32	100	5.97
Toplam Metafor	11	5.00	8	5.97	6	5.45	6	11.32	15	4.15

Tablo 4.8 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “karınca”, “arı”, “motor” ve “makine” metaforları olduğu görülmektedir. “karınca”, “arı” ve “makine” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen metaforlardır. Kategoriyi oluşturan en fazla sayıda metafor öğrenciler tarafından en az sayıda metafor ise okul yöneticileri tarafından üretilmiştir. Bu kategoride, öğrenci, öğretmen ve veliler “karınca”, yöneticiler ise “karınca, arı ve motor” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **karıncaya** benzer; çünkü imkansızlıklar içinde koşulları zorlar ve pes etmez (Öğretmen-M-208).*

*“Okul müdürü **karıncaya** benzer; çünkü çok çalışkandır (Öğretmen-M-135).*

*“Okul müdürü **karıncaya** benzer; çünkü yaz kış çalışır (Veli-M-95).*

*“Okul müdürü **karıncaya** benzer; çünkü hiç boş durmuyor. Durmadan en iyisini yapabilmek için çok çalışıyor, çabılıyor (Öğrenci-K-142).*

*“Okul müdürü **saate** benzer; çünkü saat gibi hep çalışır (Veli-K-52).*

*“Okul müdürü **arıya** benzer; çünkü çocuklarımız için çok çalışıp didinir, çocuklarımızı yetiştirir (Veli-K-161).*

*“Okul müdürü **makineye** benzer; çünkü çok çalışıyor (Veli-M-17).*

*“Okul müdürü **fabrikaya** benzer; çünkü çok çalışkandır (Öğrenci-M-490).*

*“Okul müdürü **arıya** benzer; çünkü çok çalışır (Öğrenci-K-168).*

*“Okul müdürü **arıya** benzer; çünkü müdür arı gibi okulun iyiliğini ister. Arılar bal yapmak için birçok çiçeğe uğrar. Müdür ise okulun durumunu geliştirmek için bir çok resmi yerde kafa yorar. Arı bal yapmak için müdür ise okul için çalışır durur (Öğrenci-K-151).*

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, katılımcıların okul müdürlerini her türlü durumda okulun, öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarını çözmek için sürekli olarak çalışan varlıklar olarak algıladıkları görülmüştür. Araştırmanın bulguları Dönmez (2008) ve Aydoğdu (2008)'nin araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Dönmez (2008)'in araştırmasında “çalışkanlık ve birleştiricilik” kategorisinde katılımcılar okul müdürleri için, “Arı, bilgisayar, araba motoru” metaforlarını, Aydoğdu (2008)'nin çalışmasında “yorulmaz işçiler olarak okul müdürü” kategorisinde , “karınca, arı ve inek” metaforlarını üretmişlerdir. Ancak

Aydoğdu (2008)'in araştırmasında öğretmenlerin bu kategoride metafor üretmemeleri araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermemiştir.

4.1.1.8. Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.9 “bilginin kaynağı ve aktarıcısı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 18 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 78 katılımcı tarafından üretilmiştir.. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 4.66’sı tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 4.99’unu oluşturmaktadır.

Tablo 4.9. “Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kitap	10	1.18	1	0.26	10	3.16	-	-	21	1.25
Bilgisayar	11	1.30	-	-	9	2.85	-	-	20	1.19
Beyin	6	0.71	-	-	-	-	-	-	6	0.36
Ağaç	5	0.59	-	-	-	-	-	-	5	0.30
Bilgi kutusu	3	0.35	-	-	1	0.32	-	-	4	0.24
Dolu kutu	3	0.35	-	-	2	0.63	-	-	4	0.24
İnternet	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Kalem	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Televizyon	1	0.12	-	-	1	0.32	-	-	2	0.12
Zeka	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Zeka küpü	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Aktarıcı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Bilgi	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kepçe	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06

Tablo 4.9. “Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kalem kutusu	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kütüphane	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Okul	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Sözlük	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	54	6.37	1	0.26	23	7.28	-	-	78	4.66
Toplam Metafor	18	8.18	1	0.75	5	4.54	-	-	18	4.99

Tablo 4.9 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “kitap”, “bilgisayar”, “beyin” ve “ağaç” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoride öğrenciler en fazla sayıda metaforu üretirken en az sayıda metaforu ise öğretmenler üretmiştir. Okul yöneticileri bu kategoriye uyan hiçbir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **kitaba** benzer; çünkü bilgi doludur (Veli-K-116).

“Okul müdürü **ağaca** benzer; çünkü ağaç nasıl meyve verirse okul müdürü de öğrencilere öyle bilgi verir (Öğrenci-K-243).

“Okul müdürü **kitaba** benzer; çünkü beni bilgilerle doludur (Öğrenci-K-250).

“Okul müdürü **dolu kutuya** benzer; çünkü kafasının içinde çok bilgiler vardır, müdür çok bilgili biridir (Öğrenci-K-263).

“Okul müdürü **bilgisayara** benzer; çünkü her şeyi biliyor (Öğrenci-K-95).

“Okul müdürü **bilgisayara** benzer; çünkü her şeyi bilir (Veli-K-41).

“Okul müdürü **bilgi kutusuna** benzer; çünkü öğrenciler açtıkça etrafa bilgi yayar (Veli-K-22).

“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü okul müdürü bilgi doludur. Beyin gibi bilgilidir, bilgilerinin bize aktarır (Öğrenci-K-385).

“Okul müdürü **bilgi kutusuna** benzer; çünkü bilgi kutusu nasıl çoğu şeyi biliyorsa okul müdürü de onun gibi çoğu şeyi bilir (Öğrenci-K-189).

“Okul müdürü **televizyona** benzer; çünkü her şeyi biliyor (Öğrenci-K-100).

“Okul müdürü **sözlüğe benzer** benzer; çünkü her şeyi bilir ve bizim bilmediğimiz kelimeleri bize aktarır, ize karşılıklarını söyler (Öğrenci-K-59).

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, bilgi birikimine sahip olan ve sahip oldukları bilgileri öğrencilerle paylaşan kişiler olarak algıladıkları görülmüştür. Aydoğdu (2008)’nin yapmış olduğu araştırmada da okul müdürlerinin büyük bir bilgi birikimine sahip kişiler olarak görüldüğü ve sahip olduğu bilgileri öğrenci ve öğretmenlerle paylaştığının vurgulanması araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermiştir. Aydoğdu (2008) araştırmasında, “bilgi kaynağı olarak okul yöneticisi” kategorisi altında en çok “bilgisayar, güneş ve kitap” metaforlarına ulaşmıştır.

4.1.1.9. Sert ve Baskıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.10 “sert ve baskıcı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 10 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 55 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 3.28’i tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 2.77’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.10. “Sert ve Baskıcı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gardiyan	12	1.42	3	0.77	-	-	-	-	15	0.90
Disiplin	14	1.65	-	-	-	-	-	-	14	0.84
Disiplin makinesi	14	1.65	-	-	-	-	-	-	14	0.84
Kuralcı	3	0.35	-	-	-	-	-	-	3	0.18
Polis	3	0.35	-	-	-	-	-	-	3	0.18
Disiplin Delisi	-	-	-	-	2	0.63	-	-	2	0.12
Baskıcı bir bakıcı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Disiplin kurulu başkanı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Dominant	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Gök Gürültüsü	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	49	5.78	4	1.03	2	0.63	-	-	55	3.28
Toplam Metafor	8	3.64	2	1.49	1	0.91	-	-	10	2.77

Tablo 4.10 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “gardiyan”, “disiplin” ve “disiplin makinesi” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoriyi oluşturan metaforları en fazla sayıda öğrenciler, en az sayıda ise veliler üretirken okul yöneticileri bu kategoriye uyan bir metafor üretmemiştir. Bu kategoride, öğrenciler “disiplin, disiplin makinesi”, öğretmenler “gardiyan” ve veliler “disiplin delisi” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **gardiya**na benzer; çünkü okul müdürü, öğretmen ve öğrencileri devamlı gözlem altında tutar, özgürlüklerini sürekli kısıtlamaya çalışır (Öğretmen-M-90).

“Okul müdürü **disiplin delisine** benzer; çünkü öğrencileri sürekli baskı altında tutar (Veli-K-129).

“Okul müdürü **makinesine** benzer; çünkü çok abartılı şekilde disiplinlidir (Öğrenci-M-163).

“Okul müdürü **baskıcı bir bakıcıya** benzer; çünkü bizi okul şartlarında çok zorluyor (Öğrenci-M-87).

“Okul müdürü **kuralcıya** benzer; çünkü her konuyu kurala bağlar, çok kuralcıdır. Her dediğinin yapılmasını zorunlu tutar. Her işe kural koyar (Öğrenci-M-102).

“Okul müdürü **gardiya**na benzer; çünkü okulu bize zindan eder (Öğrenci-M-225).

“Okul müdürü **gök gürültüsüne** benzer; çünkü baskısı gök gürültüsü gibi her zaman tepemizedir ve rahatsız edicidir (Öğretmen-K-79).

Bu kategoride okul müdürlerinin sert, aşırı disiplinli ve kuralcı, insanları sürekli gözetleyen yönlerine vurgu yapan metaforlar yer almıştır. Özellikle öğrenciler, okul müdürleri tarafından sürekli baskı, disiplin ve gözetim altında tutulmalarından şikayet etmektedirler. Okul müdürlerinin bu davranışlarının, diğer bireyler tarafından olumsuz olarak algılanmalarına neden olabileceği söylenebilir. Araştırmanın bu bulgusu pek çok araştırma ile paralellik göstermektedir (Aydoğdu (2008), Browne-Ferrigno (2003), Monroe (2003), Balcı (1999), Özar (1998), Inbar (1996), Pantina (1991)).

4.1.1.10. Aydınlatıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.11 “aydınlaticılık” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 8 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 49 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 2.93’ü tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 2.22’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.11. “Aydınlatıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Güneş	6	0.71	1	0.26	9	2.85	3	2.44	19	1.14
Lamba	2	0.24	1	0.26	7	2.21	-	-	10	0.60
Işık	1	0.12	3	0.77	3	0.95	1	0.81	8	0.48
Ampul	1	0.12	1	0.26	2	0.63	-	-	4	0.24
Mum	1	0.12	2	0.52	-	-	1	0.81	4	0.24
Yıldız	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Ay	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Sözlük	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	14	1.65	9	2.32	21	6.64	5	4.06	49	2.93
Toplam Metafor	7	3.18	6	4.48	4	3.64	3	5.66	8	2.22

Tablo 4.11 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “güneş”, “lamba” ve “ışık” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen tek metafor “güneş” metaforudur. Bu kategoride en fazla metafor üreten grup veliler olurken en az sayıda metaforu ise yöneticiler üretmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “güneş”, öğretmenler “ışık”, veliler “güneş” ve yöneticiler “güneş” metaforlarını en

fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **güneşe** benzer; çünkü çevresine her zaman ışık ve bilgi saçar (Veli-K-137).

“Okul müdürü **güneşe** benzer; çünkü öğrencileri bilgileriyle aydınlatır (Öğrenci-M-159).

“Okul müdürü **lambaya** benzer; çünkü etrafını aydınlatma gibi bir misyona ve ışığını olabildiğince uzaklara iletme gibi bir vizyona sahip olmalıdır (Öğretmen-K-156).

“Okul müdürü **lambaya** benzer; çünkü lamba ışık verdikçe etrafını aydınlatır, okul müdürü ise tıpkı lamba gibi etrafına ışık verir, bilgi verir, etrafını aydınlatır (Öğrenci-K-230).

“Okul müdürü **ampule** benzer; çünkü geleceği aydınlatır (Veli-K-66).

“Okul müdürü **sözlüğe** benzer; çünkü içinde bilinmeyen kelimelerin anlamlarının ve açıklamalarının bulunduğu bir sözlük gibi yararlanılır. Bazen bilip de emin olmak istediğimiz bilgilerde de bize ışık tutar. Her öğretmen elini uzattığında rahatlıkla ulaşır (öğretmen-M-174).

“Okul müdürü **muma** benzer; çünkü etrafını aydınlatır dibini aydınlatmaz. Çevresini aydınlatır, bulunduğu yerde hep kendinden faydalanılan, danışılan biri olmalıdır (Yönetici-K-6).

“Okul müdürü **muma** benzer; çünkü etrafındakileri aydınlatır (Öğrenci-M-499).

“Okul müdürü **ampule** benzer; çünkü bizim geleceğimizi aydınlatmak için elinden geleni yapar (Öğrenci-K-165).

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerinin, bilgileriyle öğretmen, öğrenci ve velileri

aydınlatan, gelecek yaşamlarını belirlemede öğrencilerin önlerine ışık tutan yönleri vurgulanmıştır. Okul müdürlerinin bu davranışlarının olumlu okul müdürü algısının oluşmasında ve yerleşmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

4.1.1.11. Sorun Çözücü Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.12 “sorun çözücü olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 11 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 31 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.85’i tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 3.05’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.12. “Sorun Çözücü Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Arkadaş	3	0.35	4	1.03	1	0.32	2	1.63	10	0.60
Doktor	-	-	8	2.06	-	-	-	-	8	0.48
Anahtar	-	-	-	-	3	0.95	-	-	3	0.18
Abi	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Dert Küpü	-	-	-	-	-	-	2	1.63	2	0.12
Alaattin’in Cini	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Aspirin	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Kaldıraç	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Süpermen	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Terzi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Tuğla	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	7	0.83	14	3.61	4	1.26	6	4.88	31	1.85
Toplam Metafor	4	1.82	4	2.98	2	1.82	4	7.55	11	3.05

Tablo 4.12 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “arkadaş” ve “doktor” metaforları olduğu görülmektedir. “arkadaş”

metaforu bütün katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Öğretmenler bu kategori için en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar olurken, en az sayıda metafor veliler tarafından üretilmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “arkadaş”, öğretmenler “doktor”, veliler “anahtar” ve yöneticiler “arkadaş” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriye oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **arkadaşa** benzer; çünkü sorunlarımızı rahatlıkla paylaşıyoruz, sorunlarımızı çözmeye çalışıyor (Öğrenci-M-475).*

*“Okul müdürü **abiye** benzer; çünkü dertlerimize ve sorunlarımıza sert tepki vermektense abi gibi davranıyor, onun için müdürümüzü abiye benzetiyorum. Diğer öğretmenlerden daha sıcak ve sabreden bir kişidir (Öğrenci-K-168).*

*“Okul müdürü **doktora** benzer; çünkü bir doktor gibi okuldaki sorunları çözmeye çalışır (Öğretmen-M-200).*

*“Okul müdürü **anahtar** benzer; çünkü okuldaki bütün sorunları çözer (Veli-K-59).*

*“Okul müdürü **Alaattin’in Cinine** benzer; çünkü dilediğin her istekte bulunabilirsin (Öğretmen-M-215).*

*“Okul müdürü **aspirine** benzer; çünkü her şeye çare olmak zorundadır (Yönetici-K-29).*

*“Okul müdürü **tuğlaya** benzer; çünkü okulun açıklarını kapatır (Öğrenci-M-155).*

*“Okul müdürü **Süpermen’e** benzer; çünkü bütün dertlerimizi, sorunlarımızı çözer (Öğrenci-K-269).*

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadelerin ortak özellikleri sorun çözücü değildir. Katılımcılar okul müdürlerini karşılaştıkları sorunların çözümünde kendilerine yardımcı olan, dertlerini paylaşan, okulun eğitim-öğretimsel sorunlarına çareler arayan kişiler olarak tanımlamışlardır. Linn, Sherman ve Gill (2007)'in araştırmalarının bulgularına göre, okul müdürlerinin ürettikleri metaforlar, genellikle okul yöneticiliğinin “liderlik” yönüne ve “sorun çözücü” olmasına vurgu yapmaları araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Öğrenci, öğretmen ve velilerin okulda her türlü problemlerinin çözülmesi için çaba harcadığını görmelerinin; okula karşı olan algılarının değişmesine, kendilerini güvende hissetmelerine, yönetime katılmalarına ve sorunlarını paylaşmalarına; aksi bir durumda olumsuz algılara yol açacağı söylenebilir.

4.1.1.12. Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.13 “değişken bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 13 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 29 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.73’ü tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 3.60’ını oluşturmaktadır.

Tablo 4.13. “Değişken Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bukalemun	6	0.71	6	1.55	-	-	-	-	12	0.72
Tiyatrocu	-	-	1	0.26	2	0.63	-	-	3	0.18
Karpuz	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Politikacı	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12

Tablo 4.13. “Değişken Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
x	2	0.24	-	-	-	-	-	-	2	0.12
Aktör	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Cambaz	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Dört Mevsim	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Renkler	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Soru işareti	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Siyasetçi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Sıfır	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Su	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	10	1.18	15	3.86	4	1.26	-	-	29	1.73
Toplam Metafor	4	1.82	8	5.97	3	2.73	-	-	13	3.60

Tablo 4.13 incelendiğinde, bu kategoride sadece “bukalemun” metaforunun ortalamasının üzerinde üretildiği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Öğretmenler en fazla sayıda, veliler ise en az sayıda metafor üretmişlerdir. Okul yöneticileri bu kategoride herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoride, öğrenciler ve öğretmenler “bukalemun”, veliler ise “tiyatrocü” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **bukalemuna** benzer; çünkü duruma göre tavır ve değer yargıları değişir (Öğretmen-K-71).*

*“Okul müdürü **bukalemuna** benzer; çünkü her ortama uyum sağlar (Öğrenci-M-16).*

“Okul müdürü **tiyatrocuya** benzer; çünkü her role uyum sağlayabilir (Öğretmen-K-94).

“Okul müdürü **bukalemuna** benzer; çünkü öğretmenin sendikasına göre tavır alır (Öğretmen-K-86).

“Okul müdürü **karpuz**a benzer; çünkü dışı yeşil içi kırmızıdır (Öğretmen-M-162).

“Okul müdürü **politikacıya** benzer; çünkü hesabına geldiği gibi konuşur ve davranır (Öğretmen-K-125).

“Okul müdürü **renklere** benzer; çünkü davranış ve neşeli görünümü ile etrafa kendini beğendirir, sinirlenince kırmızı bir görünüm alır (Öğrenci-M-471).

“Okul müdürü **x’e** benzer; çünkü x’in sabit bir değeri yoktur. Aynı bizim müdür, sürekli değişiyor (Öğrenci-M-184).

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, tutarsız davranışlar sergileyen, bir anda değişebilen, duruma ve olaylara göre davranışları değişebilen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir. Araştırmanın bulguları, Trnavcevic ve Vaupot (2009)’un araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Trnavcevic ve Vaupot (2009)’un araştırmasında okul müdürü adaylarının, okul müdürlüğü için “manevra, esnek, yumuşak başlı, rüzgara göre yön değiştiren, politikacı gibi kıvıran, yoyo” metaforlarını kullandıkları belirlenmiştir. Okul müdürü adaylarının, okul müdürlüğü için kullandıkları metaforlar, araştırmacılar tarafından “yoyo ve politikacılar” teması altında birleştirilmiştir.

4.1.1.13. Mekanikleşmiş Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.14 “mekanikleşmiş bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 5 adet

metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 27 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategori en fazla sayıda metaforla temsil edilen kategori durumundadır. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.61’i tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 1.38’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.14. “Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Papağan	15	1.77	-	-	1	0.32	-	-	16	0.96
Robot	5	0.59	1	0.26	1	0.32	1	0.81	8	0.48
Konuşma makinesi	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Makine	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Programlanmış Bir Makine	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Toplam Katılımcı	22	2.60	1	0.26	2	0.63	2	1.63	27	1.61
Toplam Metafor	4	1.82	1	0.75	2	1.82	1	1.89	5	1.38

Tablo 4.14 incelendiğinde, “papağan” ve “robot” metaforlarının bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforlar olduğu görülmektedir. “robot” metaforu tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler tarafından, en az sayıda ise öğretmen ve yöneticiler tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **robot**a benzer; çünkü yasa ve yönetmeliklerin dışına çıkamaz, ona yukarıdan ne söylenirse onu yapar, kendi inisiyatif almaz, her işi üstlerine danışır (Öğretmen-M-127).

“Okul müdürü **robot**a benzer; çünkü sadece kurullarla yaşar (Öğrenci-M-88).

*“Okul müdürü **papağana** benzer; çünkü her sabah ve her Cuma eline A4 kağıdı alıp papağan gibi öter (Öğrenci-M-221).*

*“Okul müdürü **programlanmış bir makineye** benzer; çünkü Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde yasalar ve yönetmelikler, idarecinin kendi özgür düşüncesini istediği şekilde eğitim-öğretim hizmetine katkıda bulunmasına izin vermez. Yönetmelikler ne derse onun dışına çıkamaz. Hiyerarşik düzen içerisinde yukarıdan gelen emirleri olduğu gibi uygular (Yönetici-M-48).*

Bu kategoride yer alan metaforlar okul müdürlerini, sürekli aynı işleri yapan, durmadan aynı şeyleri tekrarlayan ve aynı uyarıları yapan, devamlı konuşan kişiler olarak algılandıklarını göstermektedir. Aydoğdu (2008)'nin yaptığı çalışmada, okul müdürü hiç durmadan çalışan bir makine, hep aynı şeyleri tekrar eden bir robot gibi düşünülmüş olması ve mekanikleşmiş ve monotonlaşmış bir varlık gibi görülmesi araştırmanın bulgularınca desteklenmektedir. Aydoğdu (2008) çalışmasında, “mekanikleşmiş bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisinde, “makine, papağan, robot ve saat” metaforlarına ulaşmıştır.

4.1.1.14. Adalet Sağlayıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.15 “adalet sağlayıcılık” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 9 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 23 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategori en fazla sayıda metaforla temsil edilen kategori durumundadır. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.37'si tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 2.49'unu oluşturmaktadır.

Tablo 4.15. “Adalet Sağlayıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hakim	4	0.47	3	0.77	-	-	-	-	7	0.42
Terazi	1	0.12	5	1.29	-	-	-	-	6	0.36
Adalet	3	0.35	-	-	-	-	-	-	3	0.18
Hakem	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Avukat	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Hayat	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Savcı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Su	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Yargıç	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	12	1.42	11	2.83	-	-	-	-	23	1.37
Toplam Metafor	7	3.18	4	2.98	-	-	-	-	9	2.49

Tablo 4.15 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “hakim” ve “terazi” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Öğrenci ve öğretmenler birbirlerine çok yakın sayıda metafor üretmişlerken veli ve okul yöneticileri ise bu kategoriye uyan bir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **hakime** benzer; çünkü karşılaştığı sorunlarda bir hakim gibi adil olmalı ve hakim gibi davranmalıdır (Öğretmen-M-144).*

*“Okul müdürü **hakeme** benzer; çünkü olaylara yakın olmalı, kararları anlaşılır, tartışmasız ve net olmalıdır, bir maçı taraf tutmadan yönetmelidir (Öğretmen-M-241).*

“Okul müdürü **teraziye** benzer; çünkü adaletli olmak zorundadır, terazi şaşarsa okuldaki düzen de şaşar (Öğretmen-M-165).

“Okul müdürü **suya** benzer; çünkü içilecek su renksiz ve kokusuz olmalıdır yani idareci tarafsız olmalıdır (Öğretmen-K-92).

“Okul müdürü **yargıca** benzer; çünkü birçok şeyi birbirinden ayırt edebilir ve görür. Suçluyu da suçsuzdan ayırabilir (Öğrenci-K-54).

“Okul müdürü **hayata** benzer; çünkü hayat gibi adildir, doğru yaptığın zaman ödüllendirir, yanlış yaptığın zaman cezalandırır (Öğrenci-M-178).

“Okul müdürü **adalete** benzer; çünkü kimsenin hakkını kimseye geçirmez (Öğrenci-K-15).

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, olaylar karşısında kararlarında adil ve tarafsız olan, kişiler olarak algıladıkları görülmektedir.

4.1.1.15. Birleştirici/Bir Araya Getirici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.16 “birleştirici/bir araya getirici olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 14 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 22 katılımcı tarafından üretilmiştir.. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmamızın katılımcılarının % 1.31’i tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 3.88’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.16. “Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Organizatör	-	-	3	0.77	-	-	1	0.81	4	0.24
Ağacın Kökü	1	0.12	2	0.52	-	-	-	-	3	0.18
Aşçı	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Mimar	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Tutkal	-	-	1	0.26	-	-	1	0.81	2	0.12
Artı İşareti	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Ev Hanımı	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Koordinatör	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Kök	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Mıknatıs	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Müzik Aleti	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Piramidin Tepesi	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Sıva	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Tuğla	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Toplam Katılımcı	1	0.12	16	4.12	-	-	5	4.06	22	1.31
Toplam Metafor	1	0.45	11	8.21	-	-	5	9.43	14	3.88

Tablo 4.16 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde sayıda üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Ortalamaya en yakın sayıda üretilen metaforlar ise “organizatör” ve “ağacın kökü” metaforlarıdır”. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforların büyük bir kısmı öğretmenler tarafından üretilmişken öğrenciler sadece bir metafor üretmiştir. Veliler ise bu kategoriye uyan bir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **artı işaretine** benzer; çünkü toplayıcı ve birleştiricidir (Yönetici-K-21).

“Okul müdürü **ağacın köküne** benzer; çünkü kök ağacı toprağa bağlar ve düşmesini engeller. Okul müdürü de öğrencileri, öğretmenleri okula ve birbirlerine bağlar. Okulda birlik ve beraberlik oluşturur (Öğrenc.-M-345).

“Okul müdürü **tutkala** benzer; çünkü çok farklı kişilik ve sosyal yapıdaki öğretmen ve öğrencileri uyumlu bir şekilde bir arada tutmaya, dağılmasını önlemeye çalışır (Öğretmen-M-145).

“Okul müdürü **mıknatısa** benzer; çünkü etrafındaki herkesi kendisine çeker, okulda birlik ve beraberlik olur; ama mıknatısın kutbunu ters çevirirse etrafındaki herkesi kendinden uzaklaştırır. Bu nedenle okul müdürü her zaman iyi niyetli, yapıcı, birleştirici olmalıdır (Öğretmen-K-72).

“Okul müdürü **aşçıya** benzer; çünkü değişik tatları bir araya getirerek leziz yemekler ortaya çıkarır (Öğretmen-K-9).

“Okul müdürü **mimara** benzer; çünkü veli, öğretmen, öğrenci, idareci faktörlerini bir araya getirerek başarının şekillenmesinde ve kalıcı olmasında önemli rol oynar (Öğretmen-M-178).

“Okul müdürü **organizatöre** benzer; çünkü okuldaki tüm birimlerin birbiriyle koordineli çalışması, amaçlarına uygun hareket etmesini, takım ruhuyla çalışmasını sağlayan bir liderdir (Yönetici-M-70).

“Okul müdürü **sıvaya** benzer; çünkü öğretmenlerin ve öğrencilerin birlik ve beraberlikleri tamamen onun elindedir (Öğretmen-K-75).

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, okul müdürlerinin birleştirici ve bir araya getirci özelliklerine vurgu yapıldığı görülmüştür.

Katılımcıların okul müdürlerini, eğitimin tüm paydaşlarını bir araya getirerek daha iyi bir eğitim-öğretim ortamı oluşması için çalışan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.1.1.16. Öğretim Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.17 “öğretim unsuru olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 6 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 21 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.25’i tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 1.66’sını oluşturmaktadır.

Tablo 4.17. “Öğretim Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretmen	14	1.65	-	-	2	0.63	-	-	16	0.96
Başöğretmen	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Eğitici	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Eğitimci	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Öğreten	-	-	-	-	1	-	-	-	1	0.06
Öğretim Lideri	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Toplam Katılımcı	15	1.77	-	-	5	1.58	1	0.81	21	1.25
Toplam Metafor	2	0.91	-	-	4	3.64	1	1.89	6	1.66

Tablo incelendiğinde, bu kategoride sadece “öğretmen” metaforunun ortalama ve üzerinde üretildiği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler tarafından, en sayıda ise yöneticiler tarafından üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoriye uyan bir metafor üretmemişlerdir. Bu

kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **öğretmene** benzer; çünkü öğretmenler gibi müdür de çocuklarımıza eğitim verir (Veli-M-87).*

*“Okul müdürü **öğretmene** benzer; çünkü müdür olmadan önce öğretmendir. Üniversitede müdürlük değil öğretmenlik okur, sonra sınava girerek müdür olur (Öğrenci-M-423).*

*“Okul müdürü **öğretmene** benzer; çünkü bizi eğitir, okulumuzla ve bizimle ilgilenir (Öğrenci-K-67).*

*“Okul müdürü **öğretim liderine** benzer; çünkü eğitim öğretimdeki değişikliklerin takipçisi ve uygulayıcısıdır (Yönetici-M-68).*

Bu kategoriyi oluşturan metaforlar incelendiğinde, bu kategoriyi oluşturan metaforları temsil eden metaforları üreten katılımcıların okul müdürlerini; öğreten, eğitim veren kişiler olarak algıladıkları görülmüştür. Öğrenciler okul müdürlerinin kendilerini eğittiklerini ve derslere girdiklerini vurgularken, veliler de müdürlerin öğrencileri eğiten ve onlara çeşitli bilgiler öğreten kişiler olduklarını vurgulamaktadırlar. Katılımcıların ürettikleri metaforlardan yola çıkarak, okul müdürlerinin öğretmen kimliklerinden tam olarak sıyrılmadıkları, öğretmen olarak algılanmaya devam ettikleri söylenebilir.

4.1.1.17. Vazgeçilmez Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.18 “vazgeçilmez olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 8 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 20 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi

oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.19'u tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 2.22'sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.18. “Vazgeçilmez Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kalp	3	0.35	2	0.52	2	0.63	1	0.81	8	0.48
Beyin	2	0.24	4	1.08	-	-	-	-	6	0.36
Ağacın Kökü	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Araba Anahtarı	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Ateş	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Benzin	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Okulun Temeli	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.6
Su	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	7	0.83	8	2.06	4	1.26	1	0.81	20	1.19
Toplam Metafor	4	1.82	4	2.98	3	2.73	1	1.89	8	2.22

Tablo 4.18 incelendiğinde, “beyin” ve “kalp” metaforlarının bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforlar olduğu görülmektedir. “kalp” metaforu tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Öğretmenler bu kategoride en fazla sayıda metafor üretirlerken, en az sayıda metafor yöneticiler tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü kalbe benzer; çünkü aynı kalp gibi okulu hayatta tutar ve yaşatır (Öğretmen-M-28).

“Okul müdürü beyine benzer; çünkü beyin olmadan insan yaşayamaz. Okul müdürü olmadan da okul yaşayamaz, ayakta duramaz (Öğrenci-K-358).

“Okul müdürü **ağacın köküne** benzer; çünkü kökler olmadan ağaç bir hiçtir (Öğrenci-M-153).

“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü o sağlam olmazsa diğer organlarda sağlanamaz (Öğretmen-K-95).

“Okul müdürü **benzine** benzer; çünkü benzin araç için, müdür de okul için çok önemlidir. Nasıl benzin biter ya da kaliteli olmaz ise araç hareket etmezse müdür de olmaz ya da kaliteli olmaz ise okul harekete geçemez (Öğretmen-K-41).

“Okul müdürü **suya** benzer; çünkü herkese hayat verir (Veli-K-101).

“Okul müdürü **araba anahtarına** benzer; çünkü o çalışmazsa kimse çalışmaz (Öğretmen-K-16).

“Okul müdürü **okulun temeline** benzer; çünkü temel olmazsa okul yerinde duramaz yıkılı. Okulun müdürü de olmazsa öğrenciler düzensiz olur, yerinde durmazlar (Öğrenci-K-213).

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerinin, okul ve eğitim için vazgeçilmez bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle okul müdürlerinin, okul düzeyinde eğitim-öğretim hizmetlerinin en temel öğelerinden oldukları ve katılımcılar tarafından bu hizmetlerin gerçekleştirilmesi için vazgeçilmez olarak kabul edildikleri söylenebilir.

4.1.1.18. Yetiştiren/Şekil Veren Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.19 “yetiştiren/şekil veren olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 8 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 20 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.19’u tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 2.22’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.19. “Yetiştiren/Şekil Veren Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bahçıvan	5	0.59	1	0.26	2	0.63	-	-	8	0.48
Çiftçi	5	0.59	-	-	-	-	-	-	5	0.30
Toprak	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Heykeltıraş	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Marangoz	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Mimar	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Sarraf	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Tarla	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	12	1.42	4	1.03	4	1.26	-	-	20	1.19
Toplam Metafor	4	1.82	3	2.24	3	2.73	-	-	8	2.22

Tablo 4.19 incelendiğinde, “bahçıvan” ve “çiftçi” metaforlarının bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforlar olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler tarafından üretilmiş, okul yöneticileri bu kategoriye uyan metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **bahçıvana** benzer; çünkü çocuklarımızı eğitim vererek şekillendirir (Veli-M-27).

“Okul müdürü **bahçıvana** benzer; çünkü bahçıvan çiçekleri müdür de bizi yetiştirir (Öğrenci-M-199).

“Okul müdürü **toprağa** benzer; çünkü bünyesinde her tohumu yani öğrenciyi barındırmalı ve onları yetiştirmelidir (Öğretmen-K-98).

“Okul müdürü **marangoza** benzer; çünkü okulun işleyişini ve idari yapısını düzenleyerek sonunda uyumlu bir bütün oluşturur, okula şekil verir (Öğretmen-K-20).

“Okul müdürü **çiftçiye** benzer; çünkü çiftçi ektiği şeyleri büyütmek için çok çaba gösterir, müdür de öğrencileri yetiştirmek için çok çaba harcar (Öğrenci-K-161).

“Okul müdürü **sarrafa** benzer; çünkü onlara emanet ettiğimiz çocuklarımızı en güzel şekle sokmak için gayret sarf eder. Onları insanlığa, dünyaya, vatanına ve ailesine yararlı bir hale getirmek için çalışır (Veli-M-39).

“Okul müdürü **tarlaya** benzer; çünkü tarlaya diktiği her bir meyve ve sebze yetiştirdiği bir öğrencidir (Öğrenci-K-276).

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, öğrencilerin yetişmesi, büyümesi, hayata atılması için gerekli koşulları oluşturan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir. Araştırmanın bulguları Aydoğdu (2008)’nin araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Aydoğdu (2008) araştırmasında, katılımcıların okul yöneticisi kavramı için “bahçıvan ve çiftçi” metaforlarını ürettikleri bulgusuna ulaşmış ve bu metaforları “büyüten/yetiştiren olarak okul yöneticisi” kategorisine yerleştirmiştir. Ayrıca “bahçıvan” metaforunun birçok araştırmada öğrenci ve öğretmenler tarafından kullanıldığı belirlenmiştir (Aydoğdu (2008), Linn, Sherman ve Gill (2007), Çelikten, (2006), Saban (2004), Balcı (1999)).

4.1.1.19. Zor ve Yorucu Bir İş Yapan Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.20 “zor ve yorucu bir iş yapma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 6 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 15 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye

oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.90'ı tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 1.66'sını oluşturmaktadır.

Tablo 4.20. “Zor ve Yorucu Bir İş Yapma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hamal	-	-	-	-	-	-	6	4.88	6	0.36
Sabır Taşı	-	-	1	0.26	3	0.95	1	0.81	5	0.30
Amele	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Cevat Kelle	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Eğitimciden Başka Her Şey	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Tahsilat Memuru	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Toplam Katılımcı	-	-	1	0.26	3	0.95	11	8.94	15	0.90
Toplam Metafor	-	-	1	0.75	1	0.91	6	11.32	6	1.66

Tablo 4.20 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “hamal” ve “sabır taşı” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Yöneticiler bu kategoriye dahil olan metaforları en fazla sayıda üretirlerken, öğrenciler bu kategoride hiçbir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdür **hamala** benzer; çünkü eğitim-öğretim ile ilgili, olsun olmasın her işi yapar. Para toplamak, inşaat, temizlik, ailesel sorunlar, öğrenci problemleri, öğretmen sorunları, resmi yazışmalar, evrak işleri vb. tüm bunları yapmakla yükümlüdür ancak bunları yaparken asla inisiyatif kullanmaz hamal gibi ne derlerse onu yapar (Yönetici-M-22).

“Okul müdür **hamala** benzer; çünkü her türlü işle uğraşır. İnşaattan tutunda boyacılığa kadar her işi yapar ancak en ufak hatasında tekmeyi yer (Yönetici-M-19).

“Okul müdür **ameleye** benzer; çünkü hiç durmadan çalışır. Yaptığı işlerin birçoğu eğitim öğretim ile ilgili değil inşaat işleri ile ilgilidir (Yönetici-K-47).

“Okul müdürü **sabır taşına** benzer; çünkü bin türlü dertle, sorunla ilgilenir (Öğretmen-K-134).

“Okul müdürü **Cevat Kelle**'ye benzer; çünkü okulun resmi yazışmaları, tadilat, tamirat, ihtiyaçların temini, öğretmen, öğrenci, veli, müfettiş, şube müdürü vs, akla gelebilecek kişilerle ilişkisi olan ve herkese uygun bir dil bulmaya çalışan okulun yerine göre amelesi, hademesi ve toplayıcısıdır; ama bir türlü kimseye yaranamayan her olumsuz durumda sorumlu tutulan, yetkisi az sorumluluğu çok bir memuriyet türüdür (Öğretmen-K-36).

Bu kategoride okul müdürlüğünün zor ve yorucu bir iş olduğu ve kul müdürlerinin zor işler yapan kişiler oldukları vurgulanmıştır. Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, okul müdürlerinin eğitim-öğretim ile doğrudan ilgisi olmayan inşaat, boya, resmi yazışma ve evrak işleri ile sürekli ilgilendikleri, zamanlarının çoğunu bu işlere ayırdıkları ve yoruldukları için, eğitim öğretime yeterli zaman ayıramadıkları söylenebilir.

4.1.1.20. Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.21 “bilginin depolayıcısı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 8 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 12 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.72'si tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların % 2.22'sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.21. “Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Dolap	3	0.35	-	-	2	0.63	-	-	5	0.30
Buzdolabı	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Çanta	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Defter	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kalemlik	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Kumbara	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Su dolu kova	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Sünger	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	7	0.83	-	-	5	1.58	-	-	12	0.72
Toplam Metafor	5	2.27	-	-	4	3.64	-	-	8	2.22

Tablo 4.21 incelendiğinde, bu kategoride sadece “kukla” metaforunun ortalama ve üzerinde sayıda üretildiği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforlar öğrenci ve veliler tarafından birbirlerine yakın sayılarda üretilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticiler ise bu kategoriye uygun herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **dolaba** benzer; çünkü içinde bilgileri saklar (Veli-K-77).

“Okul müdürü **kumbaraya** benzer; çünkü kumbaralardaki paralar gibi bilgileri içinde saklar ve okuttuğu öğrencileri bilgilendirerek bir kumbara daha yapmak ister (Veli-K-79)

“Okul müdürü **buzdolabına** benzer; çünkü bütün bilgileri içinde saklar (Veli-K-90).

“Okul müdürü **dolaba** benzer; çünkü beyninde bilgi saklar (Öğrenci-K-270).

“Okul müdürü **çantaya** benzer; çünkü okuldaki bütün bilgiler çanta gibi okul müdüründe saklıdır (Öğrenci-K-89).

Okul müdürünü bilginin depolayıcısı olarak algılayan öğrenci ve velilerin okul müdürlerini, her konuda bilgi sahibi ve bilgilerini çevreleriyle paylaşan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.1.1.21. Otoriteye Uyan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.22 “otoriteye uyan bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 3 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 7 katılımcı tarafından üretilmiştir. Öğrenciler bu kategoride hiç metafor üretmemişler, en fazla sayıda metaforu ise öğretmenler üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.42’si tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların %0.83’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.22. “Otoriteye Uyan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kukla	-	-	4	1.08	1	0.32	-	-	5	0.30
Köle	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Oyun Hamuru	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	-	-	5	1.29	1	0.32	1	0.81	7	0.42
Toplam Metafor	-	-	2	1.49	1	0.91	1	1.89	3	0.83

Tablo 4.22 incelendiğinde, bu kategoride sadece “kukla” metaforu ortalama ve üzerinde sayıda üretilmiştir. Bu kategoriyi temsil eden diğer iki metafor ise “köle” ve “oyun hamuru” metaforlarıdır. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğretmenler tarafından üretilmiş, öğrenciler tarafından ise hiç metafor üretilmemiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **kuklaya** benzer; çünkü bazı velilerin eline düşer (özellikle maddi durumu iyi olan), onlar ne derse onu yapar (Öğretmen-M-116)*

*“Okul müdürü **kuklaya** benzer; çünkü ipleri başkasının elindedir (Öğretmen-K-87).*

*“Okul müdürü **oyun hamuruna** benzer; çünkü istenilen şekle girer (Öğretmen-K-15).*

*Okul müdürü **kuklaya** benzer; çünkü hiçbir işe kendisi karar veremez. Her işi üstlerine sormak zorundadır. Yasa ve yönetmeliklerin dışına çıkamaz. Doğru ve güzelde olsa üstler tarafından beğenilmeyen bir işi yapamaz (Öğretmen-K-13).*

*“Okul müdürü **köleye** benzer; çünkü üsttekilerin emirleri doğrultusunda sorgulamaksızın hiç durmadan çalışır (Yönetici-M-71).*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerinin üst makamlarının emirlerine uymak zorunda olan ve kendi başlarına kararlar veremeyen kişiler olarak algıladıkları görülmektedir. Bu olumsuz algıların okulda yönetime karşı olan güvenin azalmasına ve okul müdürlüğü makamının saygınlığına zarar verebileceği söylenebilir.

4.1.1.22. Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.23 “sevgi unsuru olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 5 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 5 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.30’u tarafından üretilmiştir üretilen tüm metaforların %1.38’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.23. “Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İlkbahar	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Keloğlan	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Sevgi	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Sevgi yumağı	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Sevecen	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	4	0.47	1	0.26	-	-	-	-	5	0.30
Toplam Metafor	4	1.82	1	0.75	-	-	-	-	5	1.38

Tablo 4.23 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen herhangi bir metaforun olmadığı görülmüştür. Bu kategoriye oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoriye dahil olan metaforlar e fazla sayıda öğrenciler üretmişler, öğretmenler ise sadece bir tane metafor üretmişlerdir. Veliler ve okul yöneticileri bu kategori için herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriye oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **keloğlan** karakterine benzer; çünkü onunda keloğlan gibi temiz kalpli, insanların kötülüğünü istemeyen içindeki neyse dilindeki de o olan biri olduğunu

düşünüyorum. Bu özellikleriyle birlikte yapmacılıktan uzak doğal bir insan olması da onu sevilen biri yapıyor (Öğretmen-M-213).

“Okul müdürü ilkbahara benzer; çünkü ilkbaharda da güller çiçekler açar, müdür de her zaman güler yüzlü bir insandır, bize hep sevgi ile yaklaşır (Öğrenci-K-341).

“Okul müdürü sevgi yumağına benzer; çünkü okul müdür çocuklarda sevgi dağıtan biridir. Çünkü çocuklar sevgiyi çok sever (Öğrenci-M-115).

Metaforları içeren ifadeler incelendiğinde bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların okul müdürünü cana yakın, sevgi dağıtan, güler yüzlü, sevecen davranışları olan kişiler olarak algıladıkları görülmektedir.

4.1.1.23. Örnek Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.24 “örnek olma ” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar katılımcılardan sadece 3 öğretmen tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.18’i tarafından üretilmiştir üretilen tüm metaforların %0.55’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.24. “Örnek Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Balığın Başı	-	-	2	0.52	-	-	-	-	2	0.12
Arabanın Ön Tekerleği	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	-	-	3	0.77	-	-	-	-	3	0.18
Toplam Metafor	-	-	2	1.49	-	-	-	-	2	0.55

Tablo 4.24 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen herhangi bir metaforun olmadığı görülmüştür. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoride sadece öğretmenler metafor üretmiş, diğer katılımcılar herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **balığın başına** benzer; çünkü kendisi kokarsa bütün balıkların kokmasına neden olur. Yani müdür yapacağı işleri yapmalı daha sonra öğretmen ve öğrencilerden yapacaklarını istemelidir” (Öğretmen-K-143).*

*“Okul müdürü **arabanın ön tekerleğine** benzer; çünkü bir laf vardır, ön tekerlek nereye giderse arka tekerlek de onu takip eder. Müdür nasıl hareket ederse okuldaki diğer bireylerde ona göre hareket eder (Öğretmen-M-87)*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadelerde, okul müdürünün okuldaki tüm bireylere örnek olması gerektiği vurgulanmaktadır. Okul müdürünün kendisinden beklenen örnek davranışlar sergilemesinin, okuldaki diğer tüm kişilerin okul müdürünü model almalarına ve benzer davranışlar sergilemelerine neden olabileceği söylenebilir.

4.1.1.24. Motive Edici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.25 “motive edici olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar sadece 2 öğretmen tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.12’si tarafından üretilmiştir üretilen tüm metaforların %0.55’ini oluşturmaktadır.

Tablo 4.25. “Motive Edici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Elektrik	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Pompa	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	-	-	2	0.51	-	-	-	-	2	0.12
Toplam Metafor	-	-	2	1.49	-	-	-	-	2	0.55

Tablo 4.25 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde üretilen herhangi bir metaforun olmadığı görülmüştür. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoride sadece öğretmenler metafor üretmiş, diğer katılımcılar herhangi bir metafor üretmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **pompaya** benzer; çünkü tüm personeli motive edip enerji pompalar” (Öğretmen-M-175).*

*“Okul müdürü **elektriğe** benzer; çünkü bir binadaki ya da elektrikle çalışan bir alette elektriğin her yere nüfuz etmesi gibi müdür de öğretmenlerin gönüllerine girer onları motive ederse ancak o zaman başarılı olabilir (Öğretmen-K-5).*

İfadeler incelendiğinde, öğretmenlerin okul müdürünü; kendilerini motive eden, güdüleyen, enerji veren kişiler olarak algıladıkları görülmüştür. Bu durumun öğretmenlerin motivasyonlarının ve başarılarının artmasına, eğitim-öğretim faaliyetlerinin daha etkili bir hale gelmesine yol açacağı söylenebilir.

4.1.1.25. Diğer Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.26. “diğer olarak okul müdürü” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategori, katılımcıların açıklamaları doğrultusunda herhangi bir kategoriye yerleştirilemeyen metaforlardan oluşmuştur. Bu kategoride 18 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 19 katılımcı tarafından üretilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.13’ü tarafından üretilmiştir ve üretilen tüm metaforların %4.99’unu oluşturmaktadır.

Tablo 4.26. “Diğer Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Görünmez Adam	1	0.12	-	-	1	0.32	-	-	2	0.12
Ay	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Bakkal	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Balon	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Bardak	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Cam	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Çocuk	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Elçi	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Göz	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kamera	-	-	-	-	1	0.32	-	-	1	0.06
Kapalı kutu	1	0.12	-	-	-	-	-	-	1	0.06
Kaplumbağa	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Koltuk	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Müteahhit	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Pi Sayısı	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Satranç Oyuncusu	-	-	-	-	-	-	1	0.81	1	0.06
Sınav Gözetmeni	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06

Tablo 4.26. “Diğer Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Üreten Katılımcı Sayıları (devam)

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tohum	-	-	1	0.26	-	-	-	-	1	0.06
Toplam Katılımcı	5	0.59	10	2.58	2	0.65	2	1.63	19	1.13
Toplam Metafor	5	2.27	10	7.46	3	2.73	2	3.77	18	4.99

Bu kategoriye oluşturan metaforları üreten katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **cama** benzer; çünkü cam bir insanı dosdoğru gösterir, okul müdürü de dosdoğru olduğu için cama benzer (Öğrenci-K-254).

“Okul müdürü **görünmez adama** benzer; çünkü bir görünüp bir yok oluyor (Öğrenci-M-45).

“Okul müdürü **kapalı kutuya** benzer; çünkü senden ne ister bilemezsin (Öğrenci-K-190).

4.2. ÖĞRENCİLERİN “OKUL MÜDÜRÜ” KAVRAMINA İLİŞKİN

YAPTIKLARI ÇİZİMLER

Bu bölümde, ilköğretim okulu kademe öğrencilerinin, okul müdürü kavramına ilişkin algıları, okul müdürü kavramına ilişkin yaptıkları çizimler yoluyla analiz edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin yaptıkları çizimler ortak özelliklerine göre bazı kavramsal kategoriler altında incelenmiş ve kategorilere ait sayısal bilgilere yer verilmiştir.

4.2.1. İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul Müdürü Kavramına İlişkin Yaptıkları Çizimler ve Çizimlerin Oluşturduğu Kategoriler

Araştırma verileri incelendiğinde öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin çok sayıda çizim yaptıkları görülmüştür. Araştırmaya katılan 970 öğrenciden 538 tanesi okul müdürü kavramını açıklayan geçerli bir çizim yapmıştır. Bazı öğrenciler hiç çizim yapmamışlar bazı öğrenciler ise herhangi bir düşünce ve anlam içeren bir çizim yapamamışlardır. Tablo 4.27. öğrencilerin “okul müdürü” kavramı ile ilgili düşüncelerini yansıtan çizimlerin oluşturduğu kavramsal kategorileri ve bu kategorilere ait belirtilme sıklıklarını (f) ve Yüzdelerini (%) göstermektedir. Daha sonra her kategoriye oluşturan çizimler tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri öğrencilerin çizimlerinden alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.27. Öğrencilerin “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Yaptıkları Çizimlerin Oluşturduğu Kategoriler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Olumsuzluk Unsuru Olma	147	27.30
Sevgi Unsuru Olma	67	12.50
Sorun Çözücü Olma	47	8.74
Aşırı Kuralcı Olma	38	7.06
Değerli Bir Varlık Olma	31	5.76
Uyarıcı Olma	27	5.02
Yönetim Odağı Olma	24	4.46
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	17	3.16
Değişken Bir Varlık Olma	17	3.16
Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma	13	2.42
Koruyucu ve Güven Vericilik	13	2.42
Paragöz Olma	12	2.23
Yönlendiricilik/Yol Göstericilik	11	2.04

Tablo 4.27. Öğrencilerin “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Yaptıkları Çizimlerin Oluşturduğu Kategoriler (devam)

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Öğretim Unsuru Olma	10	1.86
Adalet Sağlayıcılık	9	1.67
Güç Unsuru Olma	9	1.67
Örnek Olma	9	1.67
Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma	8	1.49
Ödüllendirici Olma	8	1.49
Bilginin Depolayıcısı Olma	6	1.12
Adaletsiz Olma	5	0.93
Yetiştiren/Şekil Veren Olma	5	0.93
Aydınlatıcılık	4	0.74
Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma	1	0,19
Toplam	538	100

Tablo 4.27 incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürü kavramını açıklamak için yaptıkları çizimlerin 24 kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Bu kategoriler arasında en fazla çizimin (% 27.30) “olumsuzluk unsuru olma”, en az çiziminde (% 0.19) “birleştirici/bir araya getirici olma” kategorilerine ait çizimler olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaptığı geçerli çizimler incelendiğinde okul müdürlerini daha çok olumsuz olarak resmettikleri görülmüştür.

4.2.1.1. Olumsuzluk Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.28 “olumsuzluk unsuru olma” kategorisine ait çizimlerin belirtme sıklığını ve belirtme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 147 (% 27.30) çizim yer almıştır. Bu kategori en fazla sayıda çizimle temsil edilen kategori durumundadır.

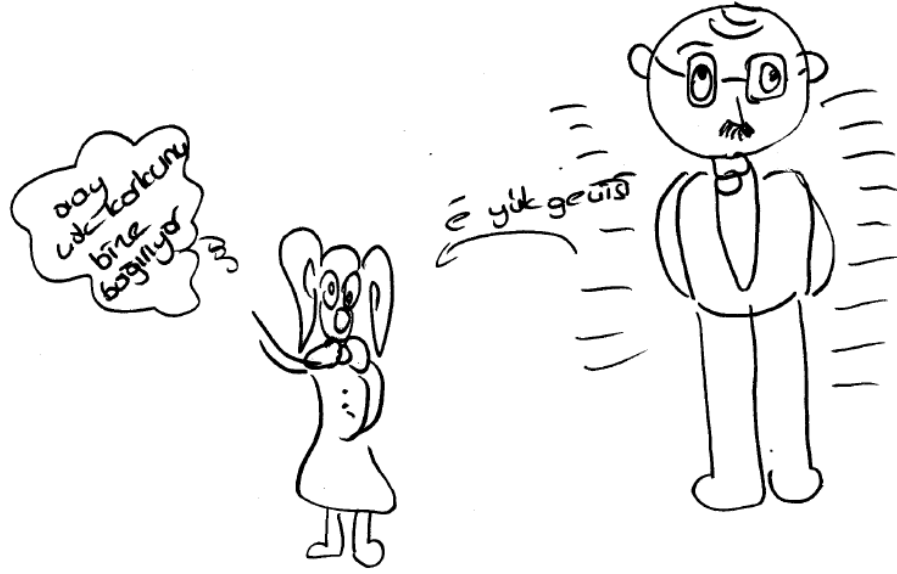
Tablo 4.28. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Olumsuzluk Unsuru Olma	147	27.30

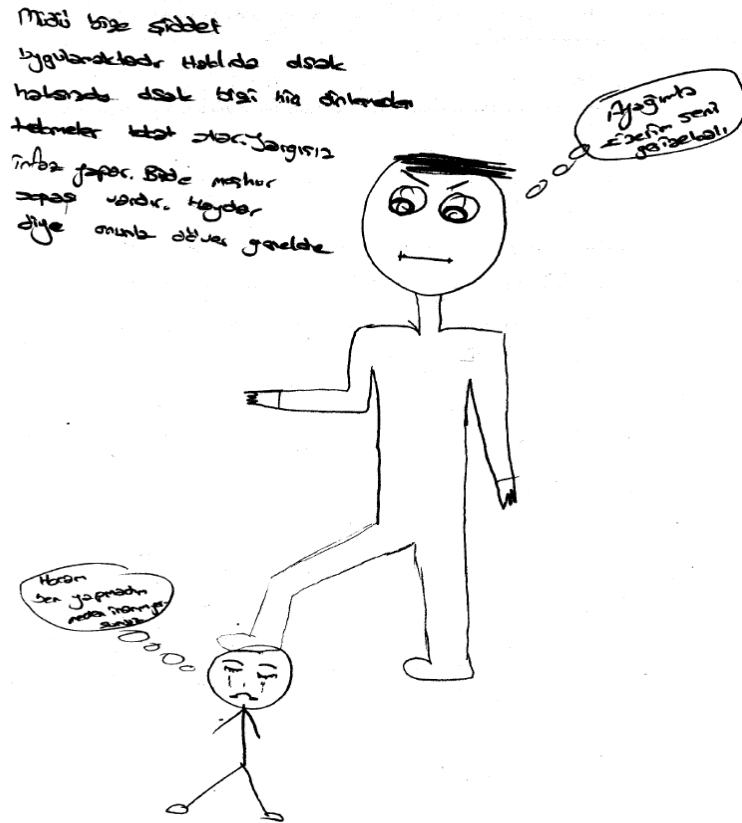
Aşağıda “olumsuzluk unsuru olma kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir.

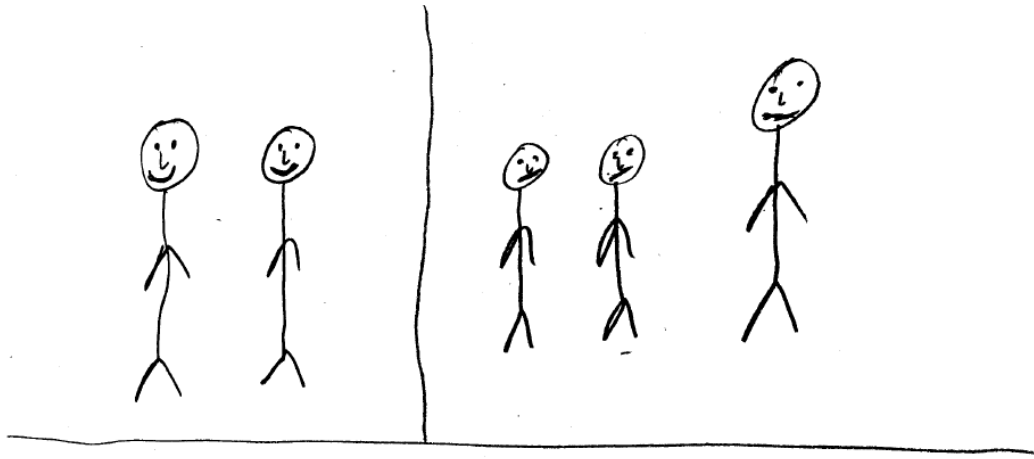
Şekil 4.1. Öğrenci-M-103’ün Çizimi

Şekil 4.2. Öğrenci-M-227'nin Çizimi

Şekil 4.3. Öğrenci-M-442'nin Çizimi

İlk resimde mutlu bir şekilde giden öğrenciler. 2. resimde müdürü görünce mutsuz bir hal alıyorlar.

Şekil 4.4. Öğrenci-M-338'in Çizimi

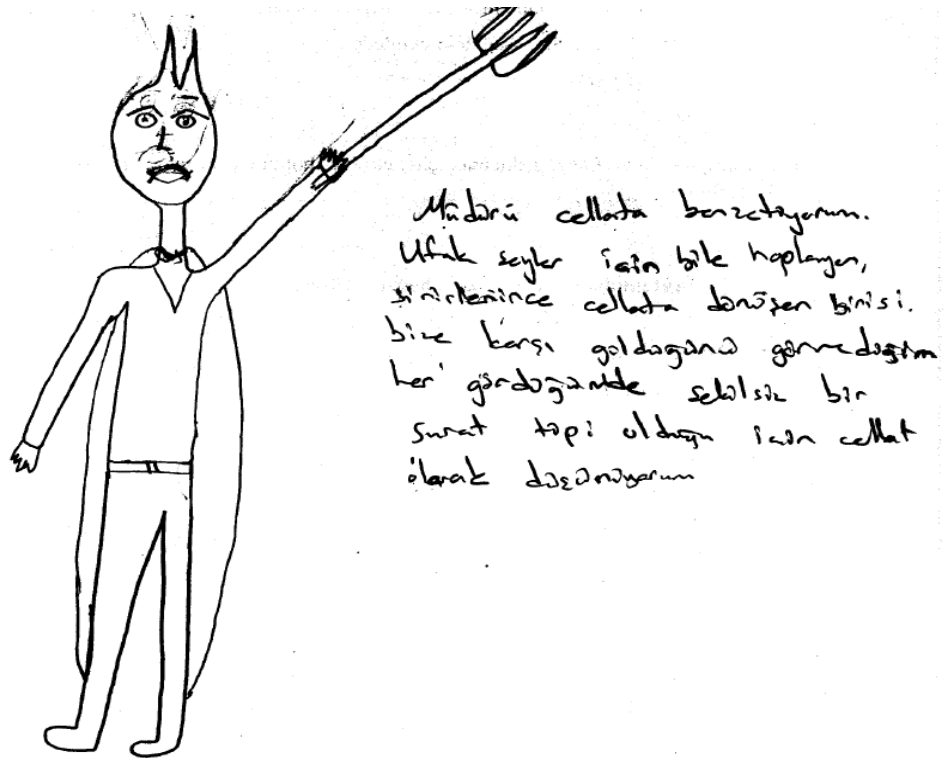

Müdürün çocuğu dövdüğü için çok sevinçli

Şekil 4.5. Öğrenci-M-290'nın Çizimi

Şekil 4.6. Öğrenci-M-196'nın Çizimi

Şekil 4.7. Öğrenci-M-103'ün Çizimi

Şeytan gibi kötü deluğu için bu resmi çizdim.

Şekil 4.8. Öğrenci-K-337'nin Çizimi

Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü kendilerine şiddet uygulayan, kaba, argo konuşan kişiler olarak çizdikleri görülmüştür. Birçok öğrencinin yaptığı çizimde, okul müdürünün elinde sopası, ağzında sigarası ve asık suratlı olması öğrencilerin bu olumsuz davranışları iyi gözlemlediklerini göstermektedir. Bu durumun da öğrencide korku, panik, öğrenememe, okul ve derslerden soğuma, güven eksikliği gibi sonuçlar doğurabileceği söylenebilir.

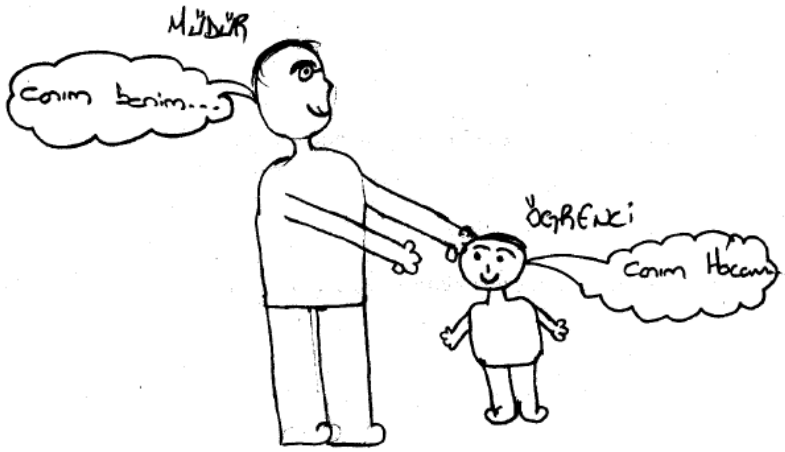
4.2.1.2. Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.29. "sevgi unsuru olma" kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 67 (%12.50) çizim yer almıştır.

Tablo 4.29. "Sevgi Unsuru Olma" Kategorisini Oluşturan Çizimler

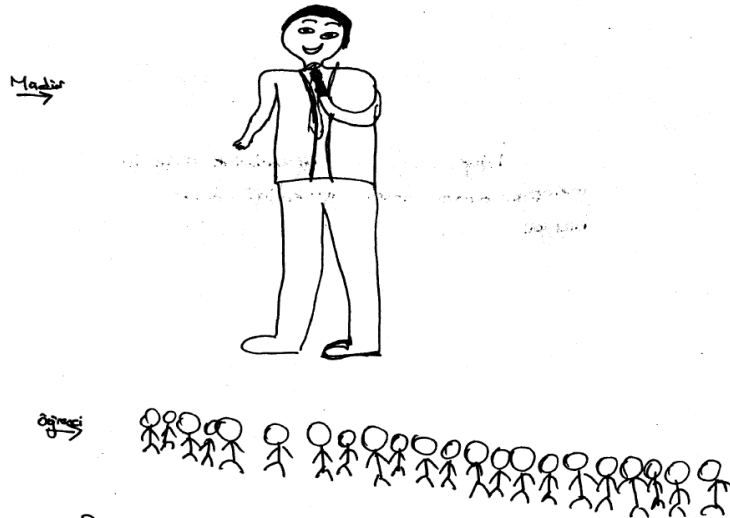
Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Sevgi Unsuru Olma	67	12.50

Aşağıda “sevgi unsuru olma” kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir.

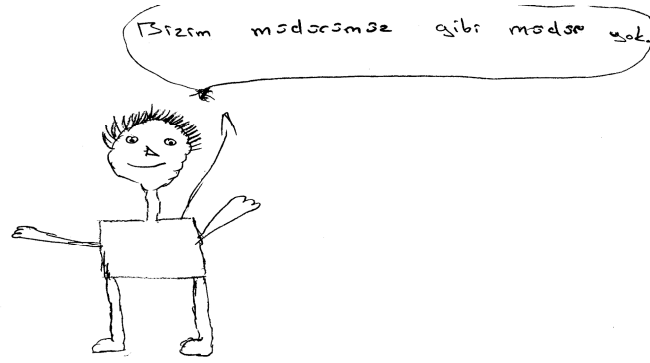
* Müdür öğrencilerini sever sevgi ve sevgi gösterir.

Şekil 4.9. Öğrenci-M-268'nin Çizimi

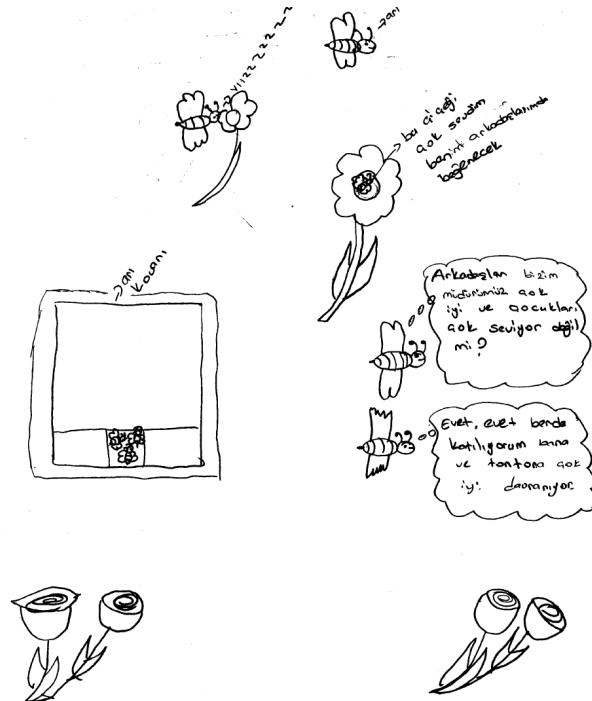
Bu resmi yaptım çünkü Müdürümüz her zaman resmi ve öğrencilerine sevgi ile yaklaşır ve hep güler bizi kırık, oğlu yerine korur hep.

Şekil 4.10. Öğrenci-M-410'un Çizimi

Modormoz çok iyi davranır kimseye kötülik yapmaz hem de bizleri sever biz de onu severiz. Biz ne derssek diyalim yani kötü birsey yapmak yine de bizi sever çünkü biz de onu severiz. Böyle esim çizdim ama modormoze benzemedi ama şunu söyleyim ki düşünseye böyle modor gelmez.

Şekil 4.11. Öğrenci-K-147'nin Çizimi

Şekil 4.12. Öğrenci-K-46'nın Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü kendilerine iyi davranan, sevecen, güler yüzlü, yardımsever kişiler olarak çizdikleri görülmüştür. Bu kategoriye dahil edilen bir çok çizimde okul müdürü ve öğrenciler gülümseyen bir yüz ifadesiyle resmedilmiştir. Okul müdürlerinin sevecen ve sıcak tavırlarının öğrencileri okula ve öğrenmeye karşı olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

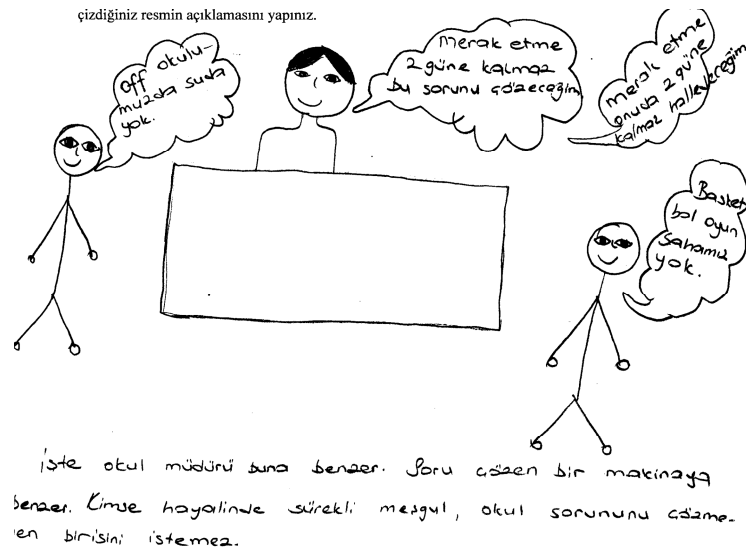
4.2.1.3. Sorun Çözücü Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.30 “sorun çözücü olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 47 (%8.74) çizim yer almıştır.

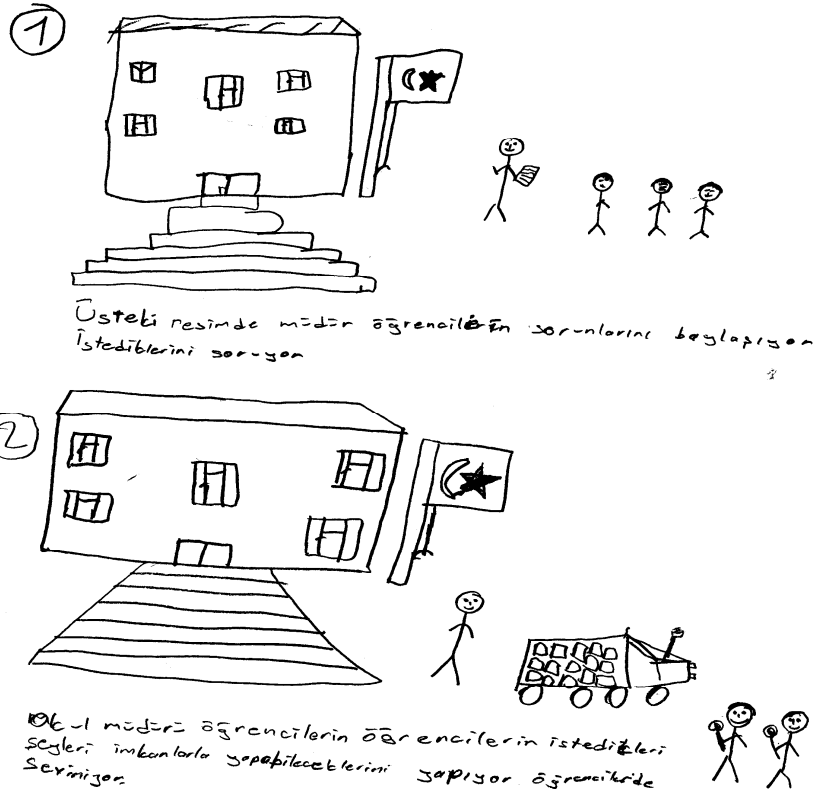
Tablo 4.30. “Sorun Çözücü Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Sorun Çözücü Olma	47	8.74

Aşağıda “sorun çözücü olma” kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarını yer verilmiştir.

Şekil 4.13. Öğrenci-K-55’in Çizimi

Şekil 4.14. Öğrenci-K-257'nin Çizimi

Şekil 4.15. Öğrenci-K-269'un Çizimi

Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü kendilerinin ve okulun sorunlarını çözen, dertlerini paylaşan, yardımsever kişiler olarak çizdikleri görülmüştür. Bu kategoriye dahil edilen bir çok çizimde okul müdürü ve öğrencilere yardım ederken ya da okulun bir sorununu çözerken resmedilmiştir. gülümseyen bir yüz ifadesiyle resmedilmiştir. Öğrencilerde oluşan bu algının, çevreye ve diğer bireylere karşı güven duygularının gelişmesine yardımcı olacağı söylenebilir.

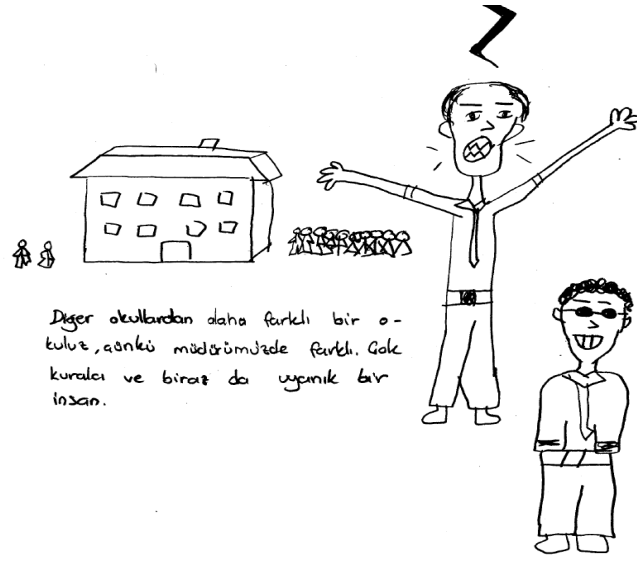
4.2.1.4. Aşırı Kuralcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.31. “aşırı kuralcı olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 38 (%7.06) çizim yer almıştır.

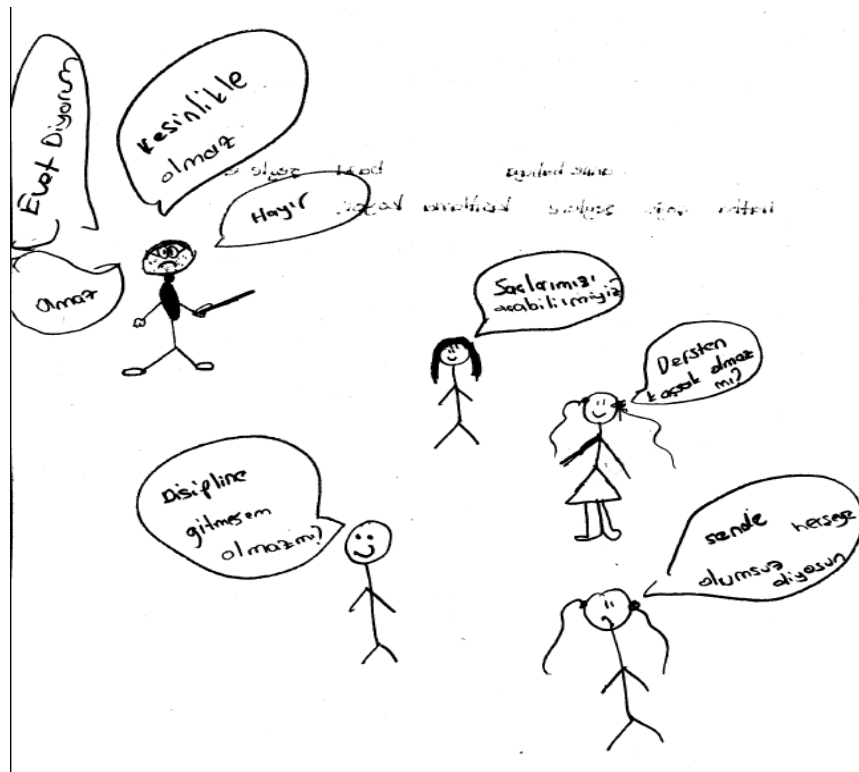
Tablo 4.31. “Aşırı Kuralcı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Aşırı Kuralcı Olma	38	7.06

Aşağıda “aşırı kuralcı olma” kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir.

Şekil 4.16. Öğrenci-M-358'in Çizimi

Şekil 4.17. Öğrenci-M-61'in Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini sürekli kurallar koyan, kurallara uymayanları cezalandıran, kurallarla yatıp kalkan kişiler olarak çizdikleri görülmüştür. Bu kategoriye dahil edilen bir çok çizimde okul müdürü kuralları sürekli hatırlatırken, kurallara uymayan öğrencileri cezalandırırken resmedilmiştir. Aşırı ve öğrencileri sıkı kurallar koymanın öğrencileri sıktığı ve okuldan soğuttuğu söylenebilir.

4.2.1.5. Değerli Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

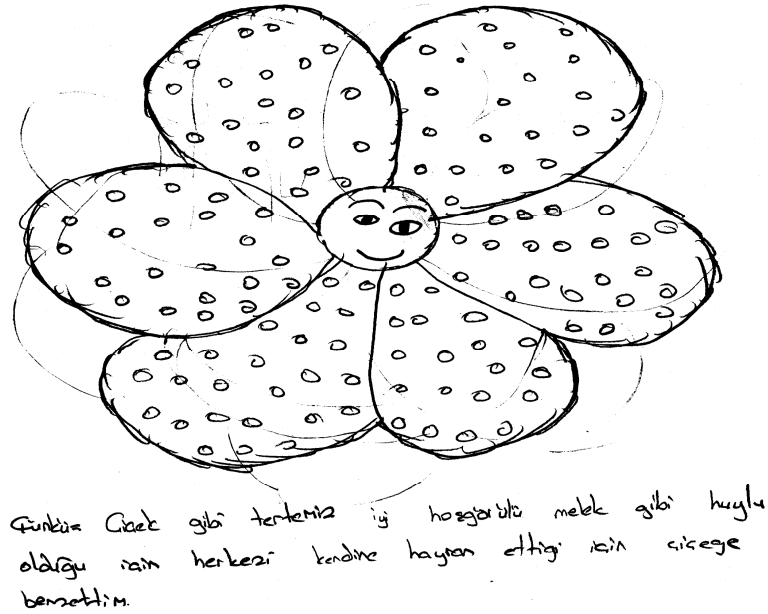
Tablo 4.32. “değerli bir varlık olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 31 (% 5.76) çizim yer almıştır.

Tablo 4.32. “Değerli Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Değerli Bir Varlık Olma	31	5.76

Şekil 4.18. Öğrenci-M-38'in Çizimi

Şekil 4.19. Öğrenci-K-328'in Çizimi

Resimler incelendiğinde, okul müdürlerinin öğrenciler üzerinde, okuldaki uygulamaları ve davranışlarıyla olumlu etkiler yarattıkları söylenebilir.

4.2.1.6. Uyarıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.33. "uyarıcı olma" kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 27 (%5.02) çizim yer almıştır.

Tablo 4.33. "Uyarıcı Olma" Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Uyarıcı Olma	27	5.02

Aşağıda "uyarıcı olma" kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir.

Şekil 4.20. Öğrenci-K-223'ün Çizimi

çizdiğiniz resmin açıklamasını yapınız.

Öğrencileri okulda uygunsuz davranışları uyarıyor. Ama öğrenciler müdürü yanlış anlar. Müdür okulda düzen olmasını ister.

Şekil 4.21. Öğrenci-M-261'in Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü devamlı olarak kendilerini uyarıcı kişiler olarak çizdikleri görülmektedir. Çizilen resimlerdeki okul müdürlerinin öğrencileri aşırı disiplin altında tutması, sürekli uyarması, kurallara uymayanların cezalandırılacağını sürekli tekrar etmesi, öğrencilerin okul müdürüne ilişkin algılarının olumsuz yönde gelişmesine neden olacağı söylenebilir.

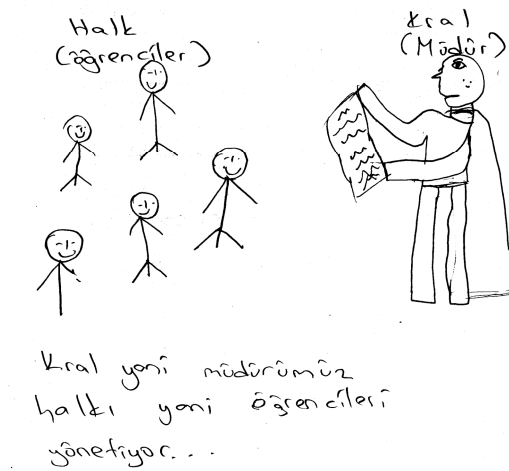
4.2.1.7. Yönetim Odağı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.34. “yönetim odağı olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 24 (%4.46) çizim yer almıştır.

Tablo 4.34. “Yönetim Odağı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Yönetim Odağı Olma	24	4.46

Aşağıda “yönetim odağı olma” kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarını yer verilmiştir.

Şekil 4.22. Öğrenci-K-247'nin Çizimi

Aslan hayvanları yönetir
Müdür okulı yönetir

Şekil 4.23. Öğrenci-K-87'nin Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini, görevleri ve konumları nedeniyle çeşitli durumlarda yönetim işleriyle ilgilenen, görevi yönetmek olan kişilerle ya da canlı ve cansız nesnelere özdeşleştirdikleri söylenebilir.

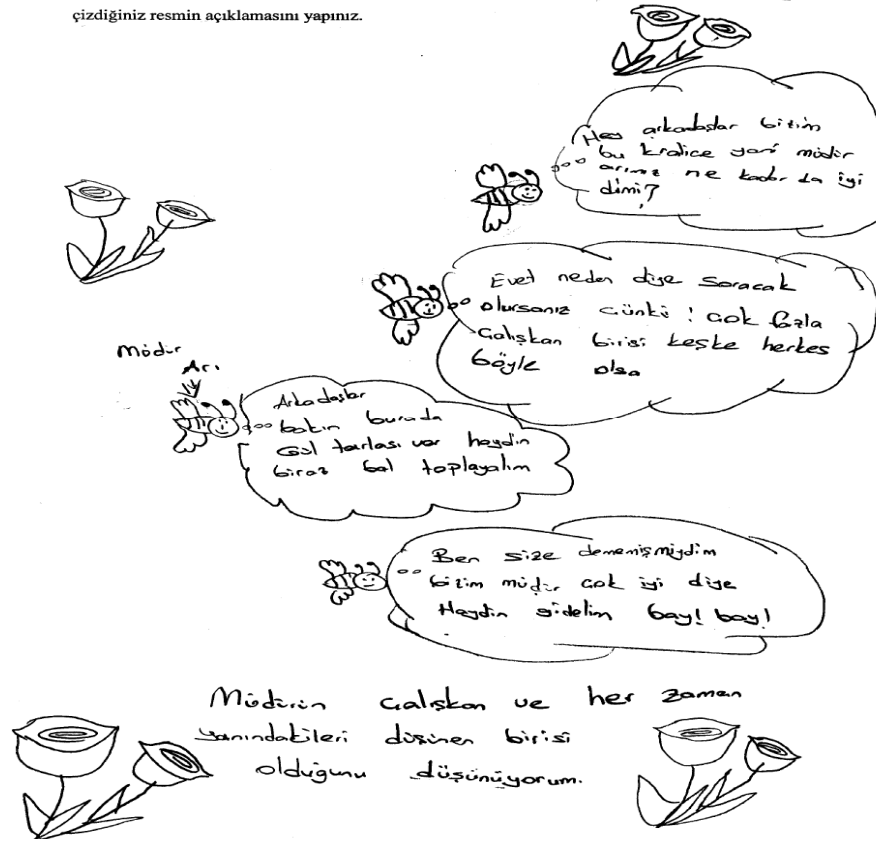
4.2.1.8. Çok Çalışan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.35. "çok çalışan bir varlık olma" kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 17 (%3.16) çizim yer almıştır.

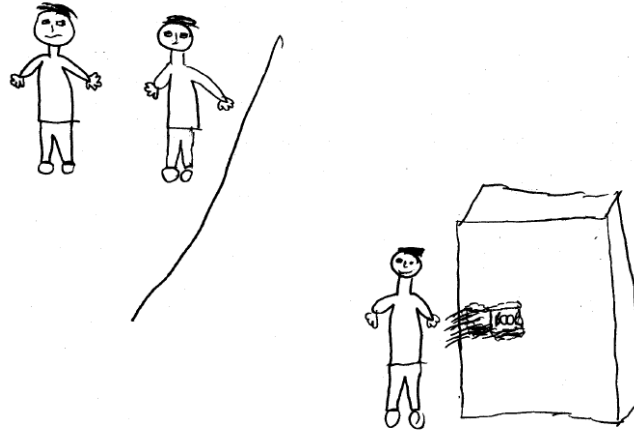
Tablo 4.35. "Çok Çalışan Bir Varlık Olma" Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	17	3.16

çizdiğiniz resmin açıklamasını yapınız.

Şekil 4.24. Öğrenci-K-134'ün Çizimi

Kağı kişi müdürlerin fazla çalıştığını düşünmezler. Ama onlar her zaman okulları için her şeyi yaparlar.

Şekil 4.25. Öğrenci-M-173'ün Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü okul ve öğrenciler için durmadan çalışan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir. Bu kategoriye dahil edilen çizimlerde okul müdürü daha çok çalışırken, karınca ya da arı şeklinde çizilmiştir.

4.2.1.9. Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.36. “değişken bir varlık olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 17 (%3.16) çizim yer almıştır.

Tablo 4.36. “Değişken Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

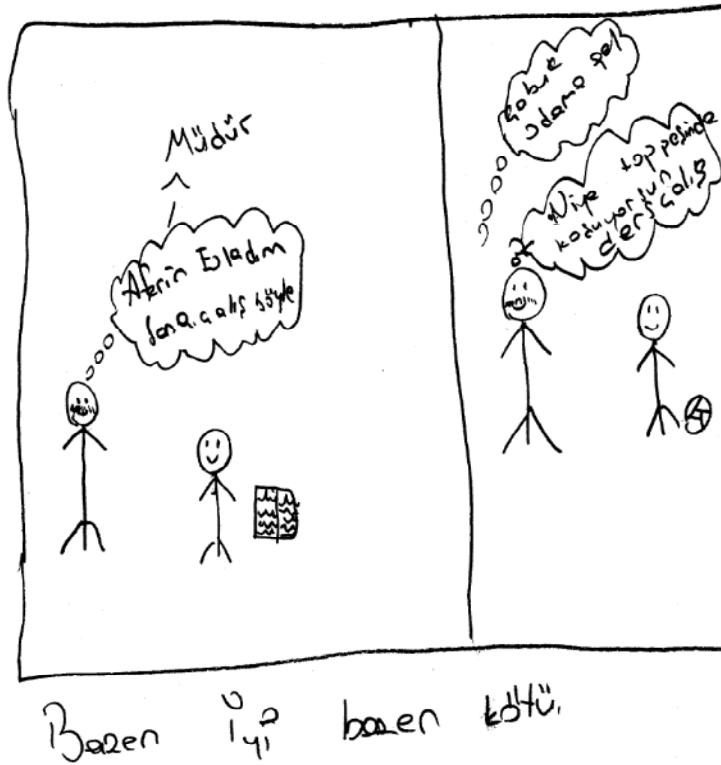
Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Değişken Bir Varlık Olma	17	3.16

Aşağıda “değişken bir varlık olma” kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir.

Açklarm: Ohul müdürün hem dikenli hem de gül gibi güzel olmas

Şekil 4.26. Öğrenci-K-322'nin Çizimi

Şekil 4.27. Öğrenci-M-402'nin Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini, tutarsız davranışlar sergileyen, bir anda değişebilen, duruma ve olaylara göre davranışları değişebilen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

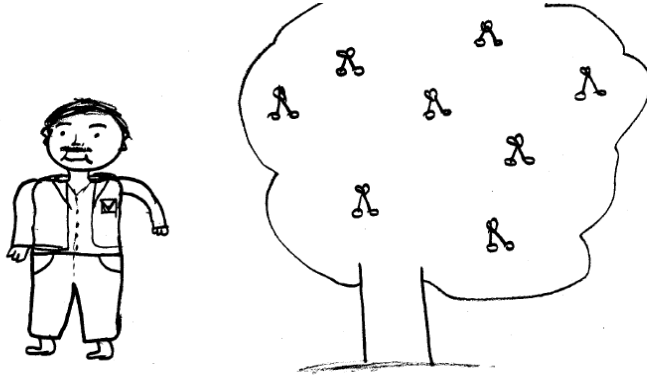
4.2.1.10. Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.37. “bilginin kaynağı ve aktarıcısı olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 13 (%2.42) çizim yer almıştır.

Tablo 4.37. “Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

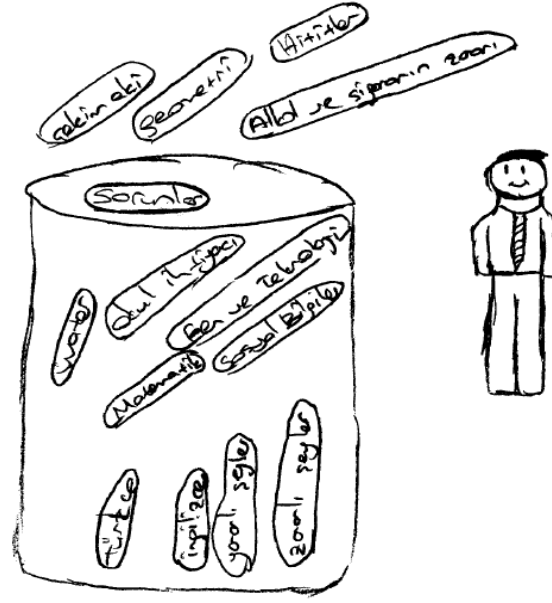
Çizim Kategorisi	Belirtme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma	13	2.42

Aşağıda “bilginin kaynağı ve aktarıcısı olma” kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir.

Ben burada okul müdürümüzü ve meyve veren bir ağacı çizdim. Benim burada anlatmak istediğim: Ağacın nasıl ki bize meyve veriyorsa müdür de bize bilgi verir.

Şekil 4.28. Öğrenci-M-363'nin Çizimi

Bilgi kutusu nasıl çoğu şeyi biliyorsa okul müdüründe onun gibi çoğu şeyi bilir.

Şekil 4.29. Öğrenci-K-198'in Çizimi

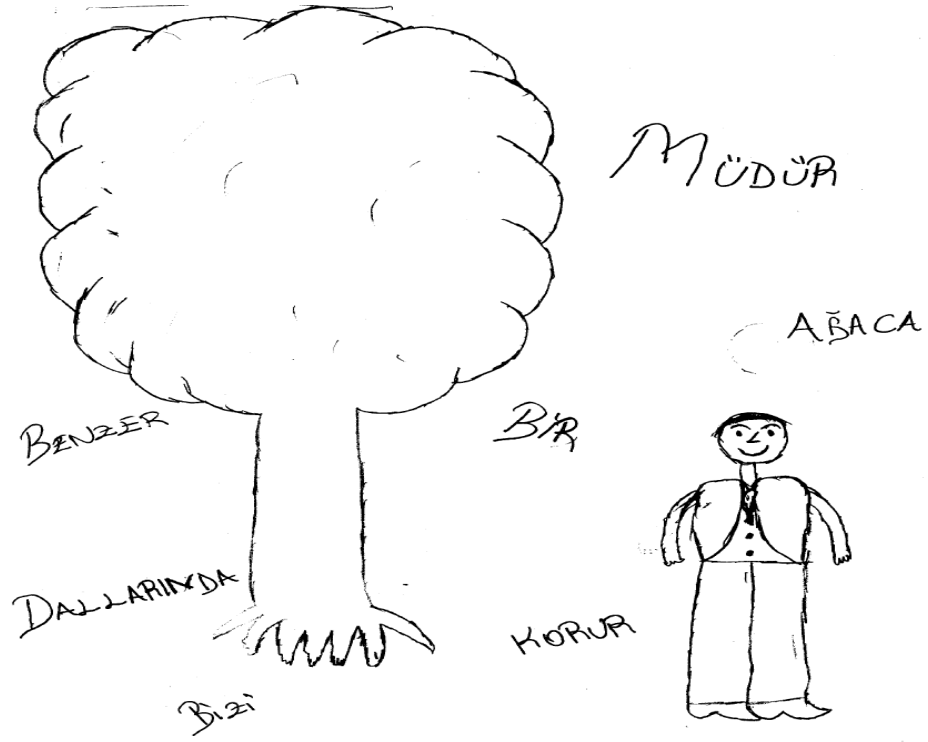
Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini bilgili, çoğu şeyi bilen ve bilgilerini sürekli depolayan, bilgilerini öğrencilere aktaran kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.2.1.11. Koruyucu ve Güven Verici Olarak Okul Müdürü

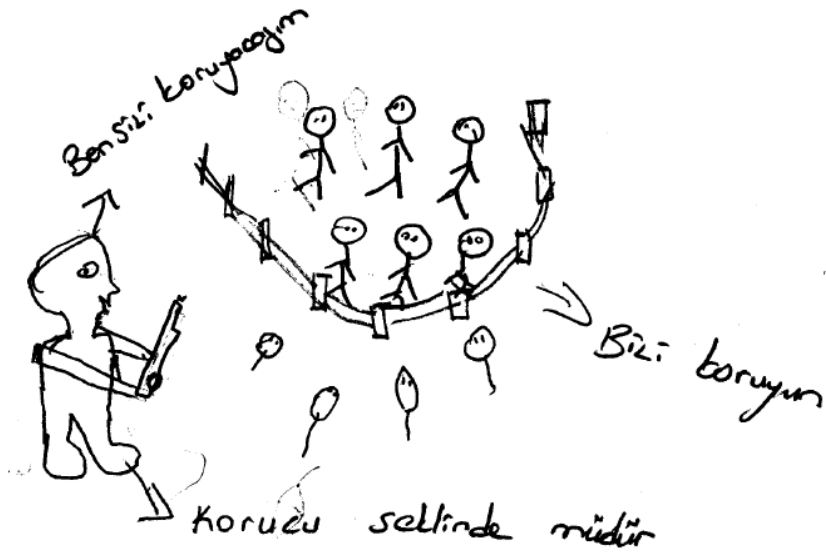
Tablo 4.38. "koruyuculuk ve güven vericilik" kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 13 (%2.42) çizim yer almıştır.

Tablo 4.38. "Koruyuculuk ve Güven Vericilik" Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Koruyuculuk ve Güven Vericilik	13	2.42

Şekil 4.30. Öğrenci-K-45'in Çizimi

Şekil 4.31. Öğrenci-K-56'nın Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürünü kendilerin her türlü kötülüğe ve zararlı alışkanlığa karşı koruyan kişiler olarak çizdikleri görülmektedir

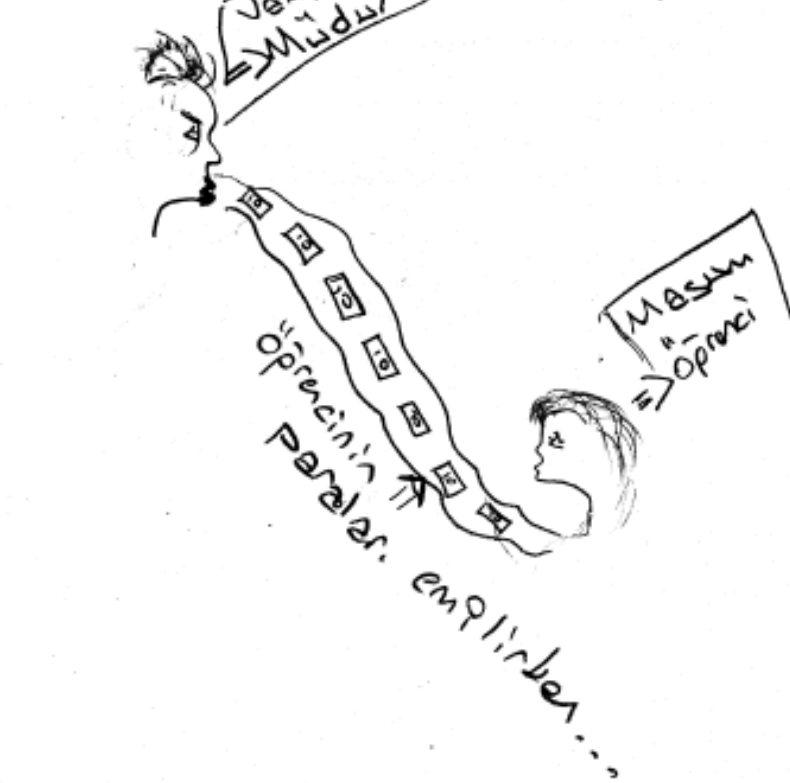
4.2.1.12. Paragöz Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.39. “paragöz olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 12 (%2.23) çizim yer almıştır.

Tablo 4.39. “Paragöz Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Paragöz Olma	12	2.23

Aşağıdaki sayfaya okul müdürü ile ilgili öğrencelerinizi yansıtan bir resim çiziniz ve çizdiğiniz resmin açıklamasını yapınız.

Şekil 4.32. Öğrenci-M-348'in Çizimi

Şekil 4.33. Öğrenci-M-274'ün Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, okul müdürlerinin sürekli para isteyen, öğrencilerin paralarını sömüren kişiler olarak resmedildikleri görülmüştür. Bu durumun öğrencilerin okul müdürlerine ve okula karşı olumsuz tutum geliştirmesine yol açtığı söylenebilir.

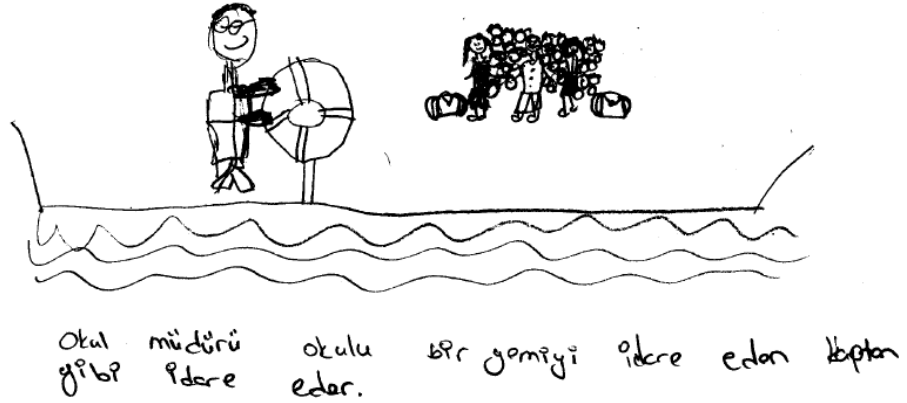
4.2.1.13. Yönlendirici/Yol Gösterici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.40. “yönlendiricilik/yol göstericilik” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 11 (%2.04) çizim yer almıştır.

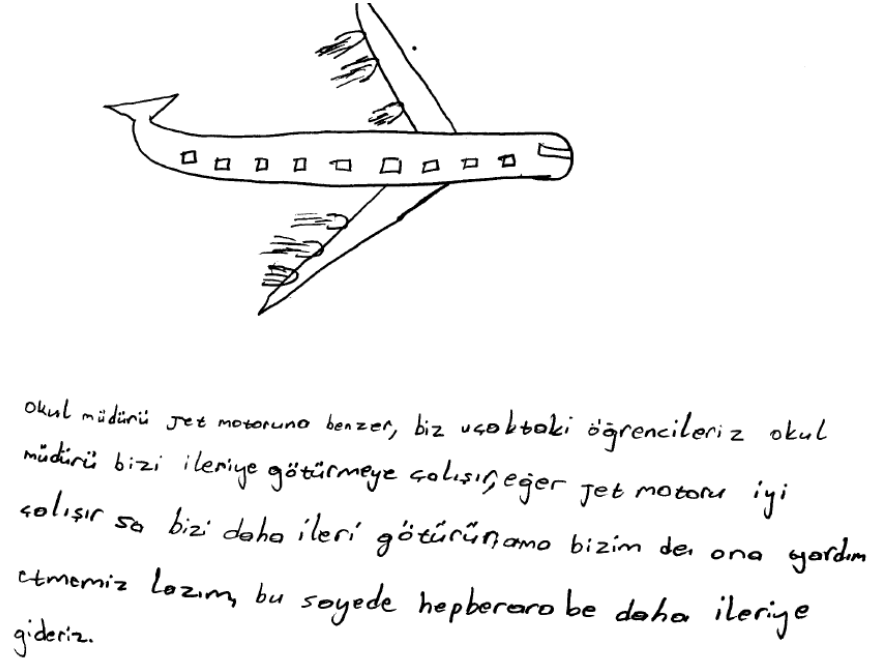
Tablo 4.40. “Yönlendiricilik/Yol Göstericilik” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Yönlendiricilik/Yol Göstericilik	11	2.04

Aşağıda “yönlendiricilik/yol göstericilik” kategorisini temsil eden öğrenci çizimlerinden bazılarına yer verilmiştir.

Şekil 4.34. Öğrenci-M-188’in Çizimi

Şekil 4.35. Öğrenci-K-206’nın Çizimi

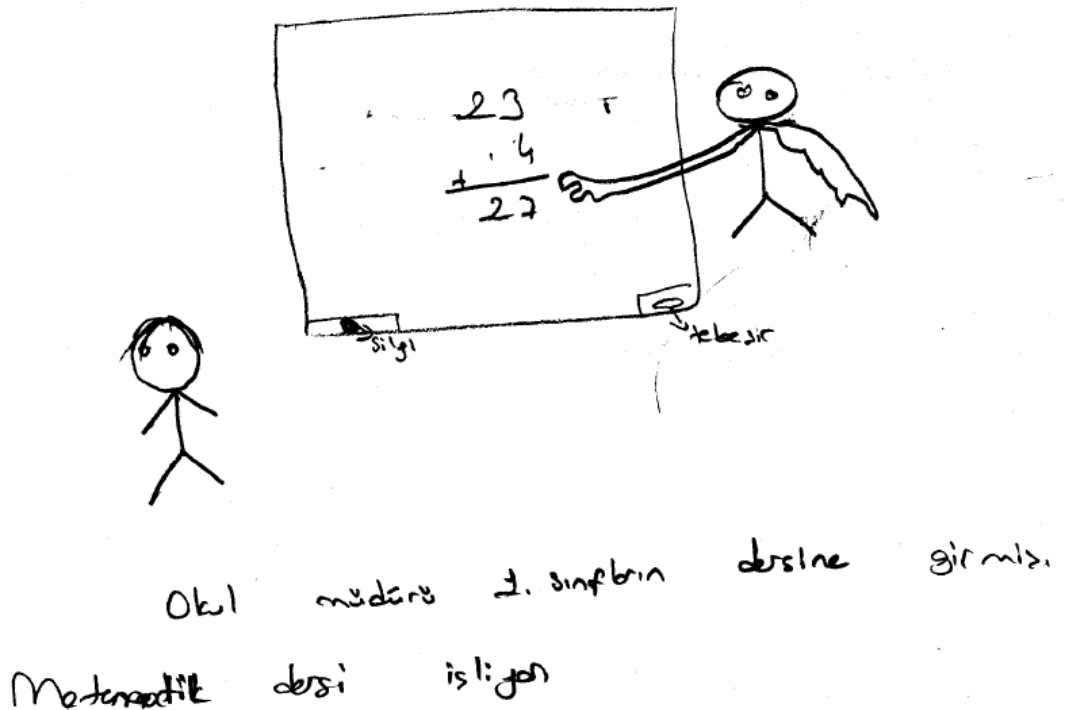
Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini; öğrencileri yönlendiren hedeflerine ulaşmasını sağlayan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.2.1.14. Öğretim Unsuru Olarak Okul Müdürü

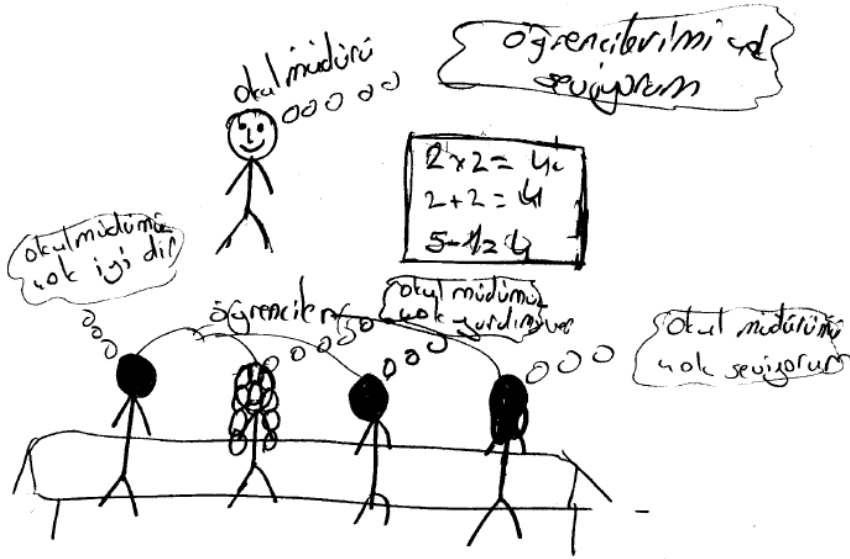
Tablo 4.41. “öğretim unsuru olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 10 (%1.86) çizim yer almıştır.

Tablo 4.41. “Öğretim Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Öğretim Unsuru Olma	10	1.86

Şekil 4.36. Öğrenci-M-423'ün Çizimi

Okul müdürü öğrencilere ders anlatıyor ve öğrenciler onu dikkatlice dinler. Ve öğrenciler okul müdürünü çok sever bende çok severim.

Şekil 4.37. Öğrenci-K-125'in Çizimi

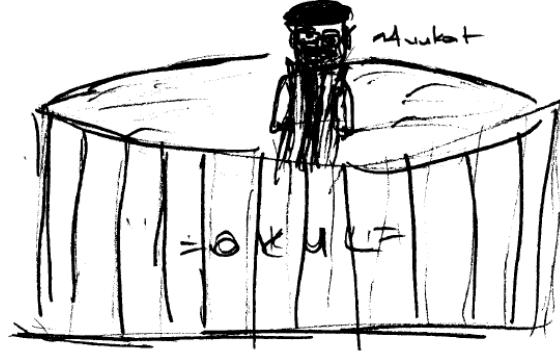
Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini öğretimin içinde, müdürlük görevlerinin yanı sıra eğitim-öğretime de devam eden birer öğretmen gibi algıladıkları söylenebilir.

4.2.1.15. Adalet Sağlayıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.42. "adalet sağlayıcılık" kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 9 (%1.67) çizim yer almıştır.

Tablo 4.42. "Adalet Sağlayıcılık" Kategorisini Oluşturan Çizimler

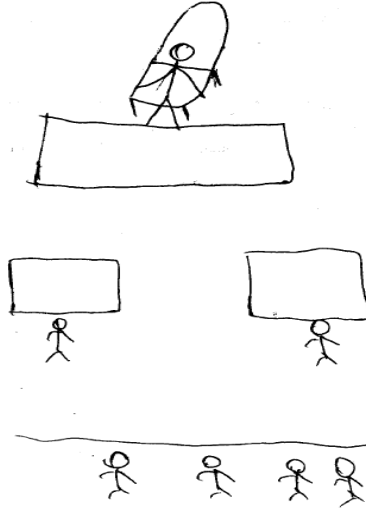
Çizim Kategorisi	Belirtme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Adalet Sağlayıcılık	9	1.67

Müdürü adalet bir insana benzettim. Çünkü müdür herkese adaletli davranıyor. Tıpkı bir adalet gibi.

Şekil 4.38. Öğrenci-M-293'ün Çizimi

ADALET NÖLÖN TEMELİNDEN

Müdür ben haline benzerim. Çünkü şüpheler, delillerle bakarak
bunun suçlu bunun suçsuz olduğunu bilir.

Şekil 4.39. Öğrenci-K-288'in Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, okul müdürlerinin öğrenciler tarafından adil, öğrencilerin haklarını savunan, haklı ve haksızı ayırt edip ödül-ceza mekanizmasını işleten kişiler olarak algılandıkları söylenebilir.

4.2.1.16. Güç Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.43. “güç unsuru olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 9 (%1.67) çizim yer almıştır.

Tablo 4.43. “Güç Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Güç Unsuru Olma	9	1.67

Şekil 4.40. Öğrenci-M-18'in Çizimi

Şekil 4.41. Öğrenci-M-30'un Çizimi

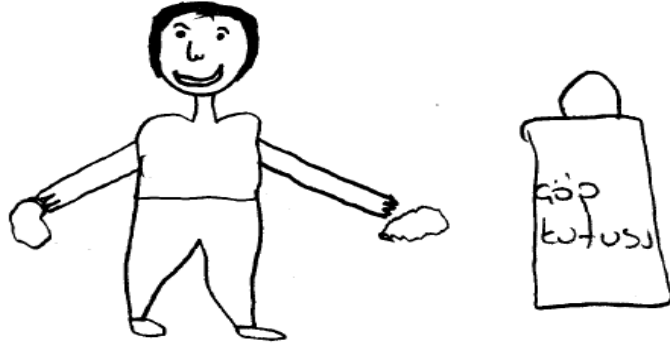
Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini güç unsuru olarak algıladıkları ve çizdikleri görülmüştür. Öğrenciler çizimlerinde okul müdürlerini aslan, kral ve padişah şeklinde resmetmişlerdir. Bu durumda bu çizimleri yapan öğrencilerin okul müdürlerini; okuldaki mutlak güç, her dediğini yaptıran, okuldaki diğer kişilere emirler veren kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.2.1.17. Örnek Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.44. “örnek olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 9 (%1.67) çizim yer almıştır.

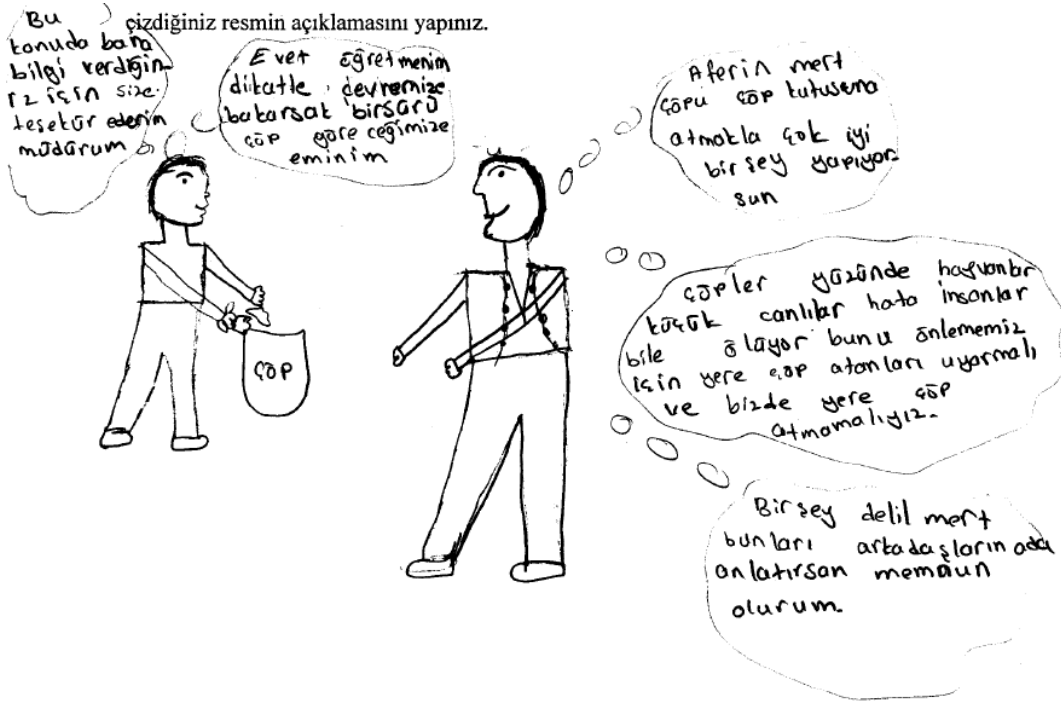
Tablo 4.44. “Örnek Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Örnek Olma	9	1.67

Okul müdürümüz titiz olduğu için yerdeki çöpleri alıyor ve çöp kutusuna atıyor auresini kirletmiyor.

Şekil 4.42. Öğrenci-M-121'in Çizimi

Şekil 4.43. Öğrenci-K-68'in Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini çevrelerine örnek olan, öğrenciler için örnek davranışlar sergileyen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

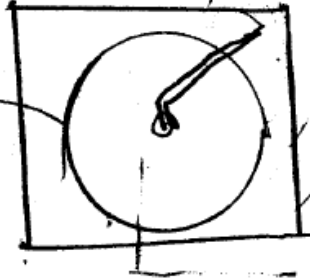
4.2.1.18. Mekanikleşmiş Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.45. “mekanikleşmiş bir varlık olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 8 (%1.49) çizim yer almıştır.

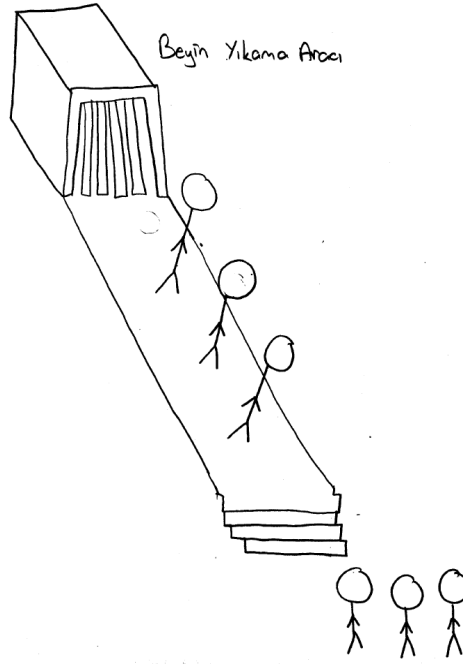
Tablo 4.45. “Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma	8	1.49

Ders, Ders
Ders, Ders

Şekil 4.44. Öğrenci-M-213'ün Çizimi

Şekil 4.45. Öğrenci-M-175'in Çizimi

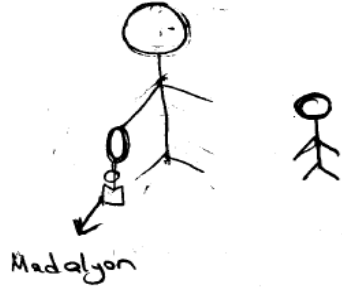
Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini sürekli aynı işleri yapan, sürekli konuşan, durmadan aynı şeyleri tekrarlayan ve aynı uyarıları yapan, devamlı konuşan kişiler olarak algılandıkları söylenebilir.

4.2.1.19. Sevgi Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.46. “sevgi unsuru olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 8 (%1.49) çizim yer almıştır.

Tablo 4.46. “Ödüllendirici Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Ödüllendirici Olma	8	1.49

Bizim okulun öğrencileri başarılı ve ahlaklıdır. Bu yüzden başarılı olan öğrenciler ödüllendirilmeden kalmaz.

Şekil 4.46. Öğrenci-M-286'nın Çizimi

Şekil 4.47. Öğrenci-M-34'ün Çizimi

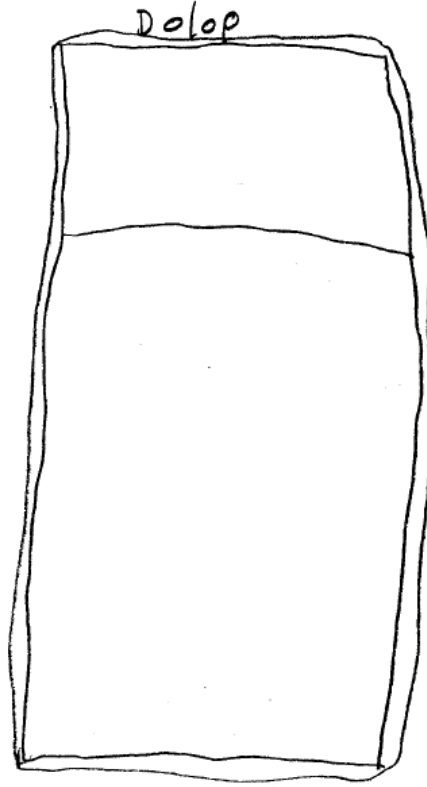
Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, okul müdürlerinin öğrenciler tarafından başarıyı ödüllendiren kişiler olarak algılandıkları söylenebilir.

4.2.1.20. Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.47. “bilginin depolayıcısı” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 6 (%1.12) çizim yer almıştır.

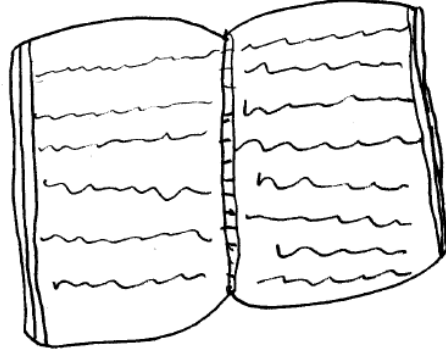
Tablo 4.47. “Bilginin Depolayıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Bilginin Depolayıcısı Olma	6	1.12

Okul müdürümüzün beyninde bilgi, vb. gibi şeyler
beyninde dedir onu ~~ben~~ benzetiyorum.

Şekil 4.48. Öğrenci-K-270'in Çizimi

Okul müdürü destane benzer çünkü eskiden deftere yaptıklarını unutmaz, aklında bilgi vardır.

Şekil 4.49. Öğrenci-K-195'in Çizimi

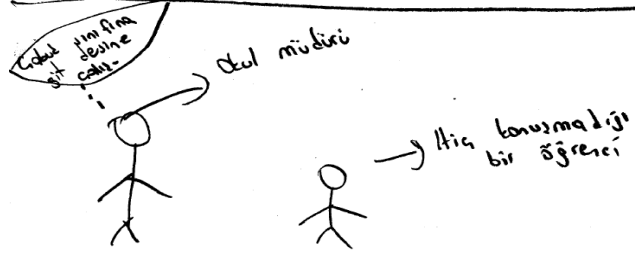
Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini bilgili, her şeyi bilen, her sorduklarına cevap verebilen ve bu bilgileri sürekli saklayabilen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.2.1.21. Adaletsiz Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.48. "adaletsiz" kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 5 (%0.93) çizim yer almıştır.

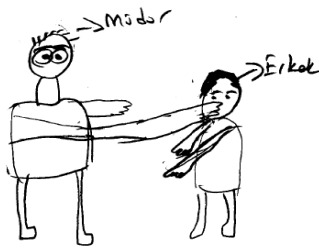
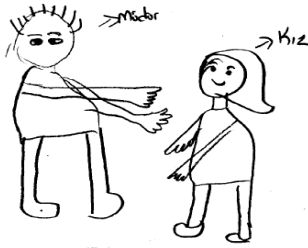
Tablo 4.48. "Adaletsiz Olma" Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Adaletsiz Olma	5	0.93

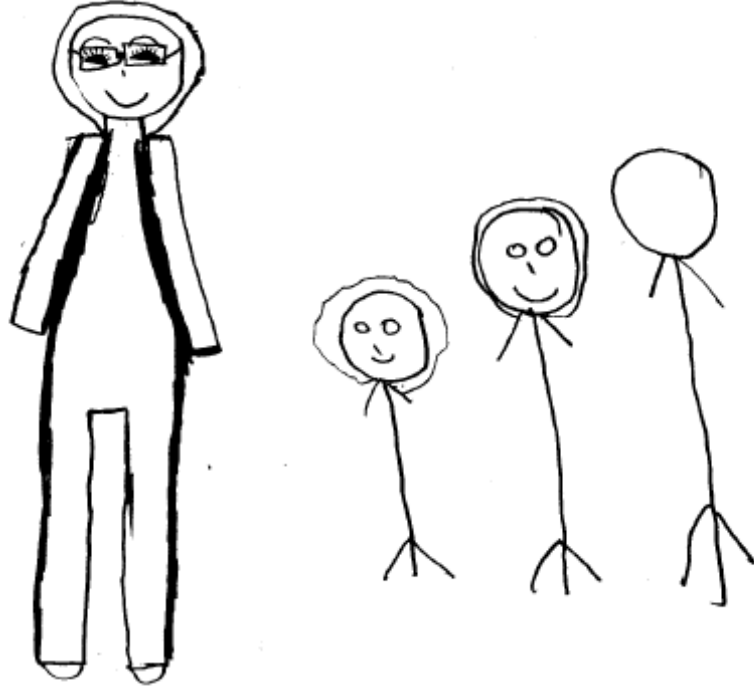
İki resimde görüldüğü gibi tanıdık öğrencilere il'si daha fazladır. Tanınmadığı öğrencilere beyinde farklı anlamlar yükleyebiliyor.

Şekil 4.50. Öğrenci-M-455'in Çizimi

Müdürün kız öğrencileri çok sever; erkekleri hiç sevmeyen. Kızlar bir şey yapınca bir şey demeyen. Erkekler bir şey yapınca kızlar-

Şekil 4.51. Öğrenci-K-37'nin Çizimi

Not=ayrımaliik yapar öğrencileri.

Şekil 4.52. Öğrenci-M-90'nın Çizimi

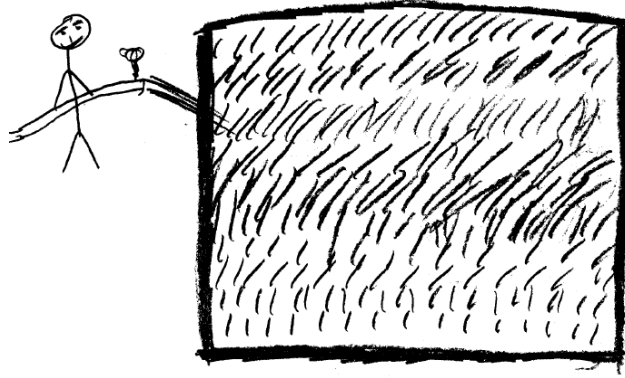
Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerini; taraflı, öğrencilere eşit davranmayan, adaletsiz kişiler olarak algıladıklarının söylenebilir.

4.2.1.22. Yetiştiren/Şekil Veren Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.49. “yetiştiren/şekil veren olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 5 (%0.93) çizim yer almıştır.

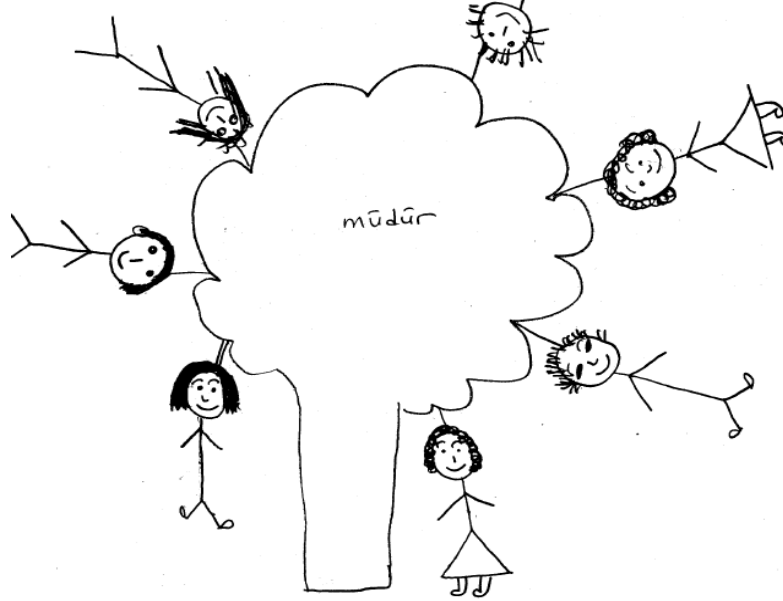
Tablo 4.49. “Yetiştiren/Şekil Veren Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Yetiştiren/Şekil Veren Olma	5	0.93

Müdür sıfırta benzemelidir. Güzel sıfırta ekinleri bütme işini saban gösterir müdürde öğrencileri güzel bir şekilde bütme işini çabalar.

Şekil 4.53. Öğrenci-K-211'in Çizimi

Not=Ağacın dallarındaki öğrencidir.

Şekil 4.54. Öğrenci-M-55'in Çizimi

Bu kategoriyi oluşturan çizimler incelendiğinde, çizimlerde okul müdürlerinin yetiştirici, şekil verici özelliklerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Öğrencilerin okul

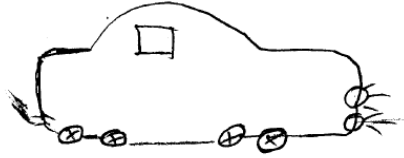
müdürlerini; kendilerini yetiştirmek, yarınlar hazırlamak, iyi ve güzel olana yönlendirmek için çalışan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.2.1.23. Aydınlatıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.50. “aydınlatıcılık” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 4 (%0.74) çizim yer almıştır.

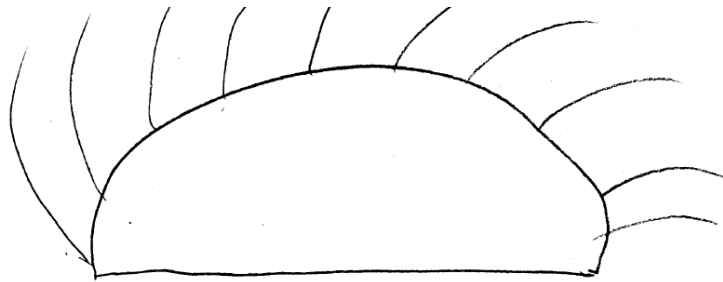
Tablo 4.50. “Aydınlatıcılık” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Aydınlatıcılık	4	0.74

Yukarıdaki arabanın önünü aydınlatması gibi Okul Müdürü de araba gibi bizim önümüzü aydınlatır.

Şekil 4.55. Öğrenci-K-242'nin Çizimi

Okul müdüre Güneş'e benzer çünkü bize birçok güzel bilgi verir. Öğretmenler ve onun sayesinde çok güzel şeyler öğreniriz.

Şekil 56. Öğrenci-K-323'ün Çizimi

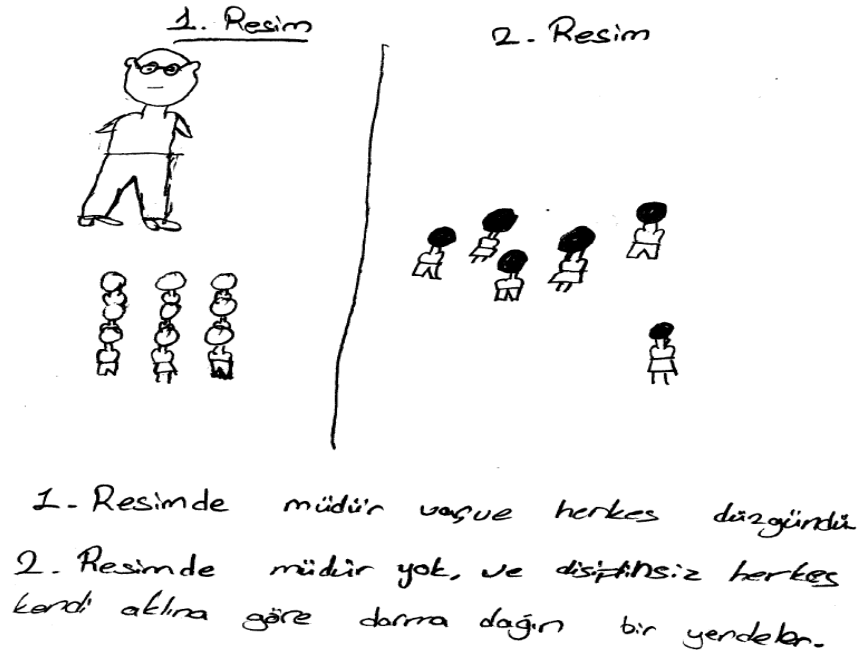
Bu kategoriye oluşturan çizimler incelendiğinde, öğrencilerin okul müdürlerinin, bilgileriyle öğrencileri aydınlatan, gelecek yaşamlarını belirlemede öğrencileri önlerine ışık tutan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir. Bu kategoriye temsil eden çizimlerde okul müdürleri, güneş, ışık, lamba şeklinde çizilmişlerdir.

4.2.1.24. Birleştirici/Bir Araya Getirici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.51. “birleştirici/bir araya getirici olma” kategorisine ait çizimlerin belirtilme sıklığını ve belirtilme yüzdesini göstermektedir. Bu kategoride 1 (%0.19) çizim yer almıştır. Bu kategori en az çizimle temsil edilen kategori durumundadır.

Tablo 4.51. “Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma” Kategorisini Oluşturan Çizimler

Çizim Kategorisi	Belirtilme sıklığı (f)	Yüzde (%)
Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma	1	0.19

Şekil 4.57. Öğrenci-K-48'in Çizimi

Bu kategoriye oluşturan çizim incelendiğinde, öğrencinin okul müdürünü öğrencileri bir arada tutan, birleştirici bir kişi olarak algıladığı söylenebilir.

4.3. İKİNCİ UYGULAMA SONUCUNDA ELDE EDİLEN BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde II. uygulama sonucunda öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin ve okul yöneticilerinin; okul müdürü kavramına ilişkin kendilerine verilen metafor listesinden seçtikleri ve açıkladıkları metaforlar farklı kavramsal kategoriler halinde incelenmiş, her kategoriye dahil olan metaforlar, metaforlara ait belirtilme sıklıkları (f) ve yüzdeler (%) tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca katılımcıların ürettikleri metaforlar ile ilgili cümlelerinden alıntılar yapılmış ve yorumlara yer verilmiştir.

4.3.1 Katılımcıların Okul Müdürü Kavramına İlişkin Seçtikleri Metaforlar ve Metaforların Oluşturdukları Kavramsal Kategoriler

Araştırma verileri incelendiğinde katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin verilen listeden çok sayıda metafor seçtikleri görülmüştür. Katılımcılar “okul müdürü” kavramına ilişkin kendilerine verilen 60 adet metaforun tamamını seçmişlerdir. II. uygulamada metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 33’tür. II. uygulama sonucunda kendilerine verilen metafor listesinden ilköğretim öğrencileri toplamda 57 adet, öğretmenler 48 adet, veliler 56 adet ve yöneticiler ise 33 adet metafor üretmişlerdir. seçilen toplam 60 metaforun 21 tanesi 33 (ortalamaya yakın) veya 33’ten fazla (ortalamanın üzerinde) katılımcı tarafından, geriye kalan 39 metafor ise 33’ten az (ortalamadan düşük) sayıda katılımcı tarafından seçilmiştir. Bütün katılımcılar tarafından ortak olarak en fazla sayıda seçilen metaforlar ise şunlardır: **öğretim lideri** (5.77 %), **orkestra şefi** (3.81 %), **baba** (3.76 %), **anne-baba** (3.66 %), **lider** (2.91 %),

gemi kaptanı (2.81 %), **komutan** (2.71%), **hücre çekirdeği** (2.61 %), **kral** (2.61 %), **beyin** (2.56 %).

Katılımcıların “okul müdürü” kavramı için seçtikleri metaforlar 21 kavramsal kategoride sınıflandırılmış ve sunulmuştur. Tablo 4.52. katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin kullandıkları metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategorileri ve bu kategorilere ait belirtilme sıklıklarını (f) ve yüzdeleri (%) göstermektedir. Daha sonra her kategoriye oluşturan metaforlar tablolar halinde sunulmuş ve kategorilerin özellikleri katılımcılardan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Tablo 4.52. Katılımcıların “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Seçtikleri Metaforların Oluşturduğu Kavramsal Kategoriler

Metafor Kategorisi	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yönlendiricilik/Yol Göstericilik	114	11.37	235	51.31	77	19.40	37	27.41	463	23.23
Yönetim Odağı Olma	159	15.85	58	12.66	42	10.58	17	12.59	276	13.85
Koruyuculuk ve Güven Vericilik	135	13.46	14	3.06	71	17.88	19	14.07	240	12.04
Olumsuzluk Unsuru Olma	156	15.55	9	1.97	43	10.83	-	-	208	10.44
Sert ve Baskıcı Olma	93	9.27	20	4.37	7	1.76	-	-	120	6.02
Güç Unsuru Olma	49	4.88	21	4.58	21	5.29	2	1.48	93	4.66
Değerli Bir Varlık Olma	65	6.48	3	0.66	20	5.04	-	-	88	4.42
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	40	3.99	7	1.53	27	6.80	5	3.70	79	3.96
Sorun Çözücü Olma	34	3.39	14	3.01	18	4.53	12	8.89	78	3.91

Tablo 4.52. Katılımcıların “Okul Müdürü” Kavramına İlişkin Seçtikleri Metaforların Oluşturduğu Kavramsal Kategoriler (devam)

Metafor Kategorisi	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretim Unsuru Olma	33	3.29	6	1.31	18	4.53	3	2.22	60	3.01
Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma	35	3.49	5	1.09	13	3.28	4	2.96	57	2.86
Adalet Sağlayıcılık	22	2.19	12	2.62	8	2.01	8	5.92	50	2.51
Değişken Bir Varlık Olma	23	2.29	15	3.28	5	1.26	3	2.22	46	2.31
Aydınlatıcılık	13	1.30	4	0.87	5	1.26	3	2.22	25	1.25
Yetiştiren/Şekil Veren Olma	6	0.60	6	1.31	8	2.02	3	2.22	23	1.15
Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma	13	1.30	1	0.22	4	1.01	-	-	18	0.90
Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma	-	-	10	2.18	5	1.26	3	2.22	18	0.90
Zor ve Yorucu Bir İş Yapma	-	-	6	1.31	-	-	10	7.41	16	0.80
Vazgeçilmez Olma	3	0.30	8	1.75	-	-	4	2.96	15	0.75
Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma	5	0.50	4	0.87	3	0.76	2	1.48	14	0.70
Bilginin Depolayıcısı Olma	4	0.40	-	-	2	0.50	-	-	6	0.30
Toplam	1003	50.33	458	22.98	397	19.92	135	6.77	1993	100

Tablo 4.52 incelendiğinde en fazla metafor ile temsil edilen kategorinin “yönlendiricilik/yol göstericilik”, (% 23.23), en az metaforla temsil edilen kategorinin ise “bilginin depolayıcısı olma” (% 0.130) kategorisi olduğu görülmektedir. “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma”, “koruyuculuk ve güven

vericilik”, “güç unsuru olma”, “değerli bir varlık olma”, “çok çalışan bir varlık olma”, “sorun çözücü olma”, öğretim unsuru olma”, “bilginin kaynağı ve aktarıcısı olma”, “adalet sağlayıcılık”, “değişken bir varlık olma”, “aydınlatıcılık”, “yetiştiren/şekil veren olma”, “birleştirici/bir araya getirici olma” kategorilerini oluşturan metaforların tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçildikleri, diğer kategorileri temsil eden metaforların en az iki katılımcı grubu tarafından seçildiği, “örnek olma” ve “motive edici olma” kategorilerini oluşturan metaforların ise sadece öğretmenler tarafından seçildiği görülmektedir. Tablo 4.52 incelendiğinde, öğrencilerin “yönetim odağı olma”, öğretmen, veli ve yöneticileri ise “yönlendiricilik/yol göstericilik” kategorilerinde en fazla sayıda metaforlar seçtikleri görülmektedir.

4.3.1.1. Yönlendirici/Yol Gösterici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.53. “yönlendirici/yol gösterici olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 11 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 463 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategori en fazla sayıda metaforla ve en fazla katılımcı tarafından seçilen metaforla temsil edilen kategori durumundadır. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar katılımcıların % 23.23’ü tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 18.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.53. “Yönlendirici/Yol Gösterici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretim Lideri	59	5.88	14	3.06	37	9.32	5	3.70	115	5.77
Orkestra Şefi	8	0.80	56	12.23	5	1.26	7	5.19	76	3.81
Lider	15	1.50	19	4.15	14	3.53	10	7.41	58	2.91
Gemi kaptanı	6	0.60	40	8.73	4	1.01	6	4.44	56	2.81
Teknik Direktör	8	0.80	30	6.55	5	1.26	2	1.48	45	2.26
Takım Kaptanı	2	0.20	39	8.52	1	0.25	1	0.74	43	2.16
Lokomotif	3	0.30	21	4.59	5	1.26	6	4.44	35	1.76
Şoför	7	0.70	10	2.18	1	0.25	-	-	18	0.90
Toplumun Aynası	3	0.30	1	0.22	3	0.76	-	-	7	0.35
Çoban	3	0.30	1	0.22	2	0.50	-	-	6	0.30
Rol Modeli	-	-	4	0.87	-	-	-	-	4	0.20
Toplam Katılımcı	114	11.37	235	51.31	77	19.40	37	27.40	463	23.23
Toplam Metafor	10	17.54	11	22.92	10	17.86	7	21.21	11	18.33

Tablo 4.53 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen metaforların “öğretim lideri”, “orkestra şefi”, “lider”, “gemi kaptanı”, “teknik direktör”, “takım kaptanı” ve “lokomotif” metaforları olduğu görülmektedir. Kategoriyi oluşturan “öğretim lideri”, “orkestra şefi”, “lider”, “gemi kaptanı”, “teknik direktör”, “takım kaptanı” ve “lokomotif” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Katılımcılardan bu kategoriyi en çok sayıda temsil eden metaforu öğretmenler, en az sayıda temsil eden metaforu da yöneticiler seçmiştir. Bu kategoride öğrencilerin “öğretim lideri”, öğretmenlerin “orkestra şefi”, velilerin “öğretim lideri” ve yöneticilerin “lider” metaforlarını en fazla sayıda tercih ettikleri görülmektedir. Tablo 4.53 incelendiğinde I. uygulamada hiç üretilmeyen; ancak alanyazından seçilerek II. uygulamanın metafor listesine konulan “öğretim lideri” metaforunun katılımcılar

tarafından en fazla sayıda seçilen metafor olduğu görülmüştür. “orkestra şefi”, “lider”, “gemi kaptanı”, “teknik direktör”, ve “lokomotif” metaforlarının ortalamanın üzerinde bir sayıda seçilmesi I. uygulama ile paralellik göstermiştir. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğretmenler olurken, I. uygulamada yöneticiler, II. uygulamada da veliler en az sayıda metafor üreten grup olmuştur. Bu kategoriye oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **çobana** benzer; çünkü okulu ne tarafa sürerse okul o tarafa gider, okulu oluşturan tüm insanları okul müdür bir taraflara yönlendirir (Öğretmen-K-45).”*

*“Okul müdürü **toplumun aynasına** benzer; çünkü kişi okul müdürüne bakınca gelecek nesli onun yüzünde görür. Gelecek nesli yönlendiren kişi de okul müdürüdür. Bir toplumun geleceği başta müdürler olmak üzere öğretmenlerin yol göstermesiyle şekillenir (Öğretmen-K-3).”*

*“Okul müdürü **lidere** benzer; çünkü öğretmenlerle öğrencilere liderlik eder, onlara yol gösterir. Öğrencilerin iyi okullara gitmeleri ve iyi meslekleri olması için bizi yönlendirir (Öğrenci-M-46).”*

*“Okul müdürü **takım kaptanına** benzer; çünkü takımı iyi yönlendirirse başarılı sonuçlar elde eder (Öğretmen-M-64).”*

*“Okul müdürü **öğretim liderine** benzer; çünkü okulların birincil hedefi öğretimi sağlamaktır. Okul müdürü de öğretimi sağlamak için çalışan bir grubun lideridir. Yani öğretim lideridir. Öğretimi sağlamak için öğrencilere ve öğretmenlere yol gösterir, onları yönlendirir, rehberlik yapar (Yönetici-K-6).”*

*“Okul müdürü **rol modele** benzer; çünkü birçok insan onun kişiliğini örnek alır. Bu nedenle okul müdürü kişileri kendi isteği doğrultusunda yönlendirebilir (Öğretmen-K-33).”*

*“Okul müdürü **teknik direktöre** benzer; çünkü okulu takım gibi düşündüğümüzde teknik direktör gerekli müdahaleleri yaparak takımını en iyi seviyeye getirir, yönlendirir, eksiklerini giderir (Öğretmen-K-142).”*

*“Okul müdürü **gemi kaptanına** benzer; çünkü sürekli bizi yönlendirme çabası içerisindedir (Öğrenci-M-320).”*

*“Okul müdürü **gemi kaptanına** benzer; çünkü çocuklara yön verir (Veli-M-65).”*

*“Okul müdürü **orkestra şefine** benzer; çünkü takım çalışmasında bireyleri iyi yönlendirir. Çıkacak tiz sesler çeşitli önlemlerle en aza indirger. Ekip ruhu kurara (Öğretmen-M-121).”*

*“Okul müdürü **lokomotife** benzer; çünkü eğitim öğretimin ve okulun başıdır. Okul müdürü hangi yöne doğru hareket ederse okul da tüm çalışanları ile birlikte peşinden o yöne doğru sürüklenir. Bir lokomotiften tek farkı ise yanlış yöne girdiğinde dönmesinin mümkün olmasıdır (Yönetici-K-13).”*

Kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, katılımcıların okul müdürlerinin yönlendirici, yol gösterici ve lider özelliklerini ön plana çıkardıkları görülmektedir. Bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini; öğrenci, öğretmen ve okulun diğer personelini yönlendiren ve yol gösteren ve bu sayede de okulun eğitimsel hedeflerine ulaşmasını sağlayan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.2. Yönetim Odağı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.54 “yönetim odağı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları üreten katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 9 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 276 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 13.84’ü tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 15.00’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.54. “Yönetim Odağı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hücre Çekirdeği	32	3.19	13	2.84	3	0.75	4	2.96	52	2.61
Beyin	24	2.39	14	3.06	8	2.02	5	3.70	51	2.56
Başbakan	25	2.49	7	1.53	5	1.26	-	-	37	1.86
Kral	21	2.09	8	1.75	4	1.01	1	0.74	34	1.70
Kalp	17	1.20	6	2.18	6	1.51	1	0.74	30	1.86
Komutan	18	1.79	4	1.01	5	1.26	2	1.48	29	1.45
Aile Reisi	16	1.59	5	1.09	3	0.75	1	0.74	25	1.25
Program Yöneticisi	2	0.30	1	0.22	7	1.76	3	2.22	13	0.65
Aslan	4	0.40	-	-	1	0.25	-	-	5	0.25
Toplam Katılımcı	159	15.85	58	12.66	42	10.58	17	12.59	276	13.84
Toplam Metafor	9	15.79	8	1.66	9	16.07	7	16.66	9	15.00

Tablo 4.54 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen metaforların “hücre çekirdeği”, “beyin”, “başbakan” ve “kral” metaforları olduğu görülmektedir. Kategoriyi oluşturan “başbakan” ve “aslan” metaforları dışındaki bütün metaforlar tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Bu kategoriyi temsil eden metaforlar en çok öğrenciler tarafından en az ise yöneticiler tarafından seçilmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “hücre çekirdeği”, öğretmen, veli ve yöneticiler ise “beyin”

metaforlarını en fazla sayıda tercih etmişlerdir. Tablo 4.54 incelendiğinde I. uygulamada hiç üretilmeyen; ancak alanyazından seçilerek II. uygulamanın metafor listesine konulan “program yöneticisi” metaforunun katılımcılar tarafından en az sayıda seçilen metafordan biri olduğu görülmüştür. “hücre çekirdeği”, “beyin”, “başbakan” ve “kral” metaforlarının ortalamanın üzerinde bir sayıda seçilmesi I. uygulama ile paralellik göstermiştir. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğrenciler, en az metafor üreten grup yöneticiler olmuştur. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü bir aslan kocaman bir ormanı yönetir, okul müdürü de okulu yönetir (Öğrenci-M-51).*

*“Okul müdürü **hücre çekirdeğine** benzer; çünkü hücre çekirdeği nasıl hücreleri yönetirse okul müdürü de okulu öyle yönetir (Öğrenci-M-513).”*

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü beyinin vücudu yönetmesi gibi okul müdürü de bağlı bulunduğu kurum elemanlarını en iyi şekilde yönetir (Öğretmen-M-69).”*

*“Okul müdürü **kalbe** benzer; çünkü nasıl vücudumuzda kalp bir tanedir ve vücudumuzu yönetir ise okul da müdür bir tanedir ve o da okulu yönetir (Öğrenci-M-174).”*

*“Okul müdürü **aile reisi** benzer; çünkü biz okulda bir aileyiz. Aileyi yöneten bir kişi olduğu için okulu da yöneten bir kişi vardır. O da müdürdür (Öğrenci-K-270).*

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü kral ülkesini yönetir, okul müdürü de okulu yönetir (Öğrenci-K-66).”*

“Okul müdürü **komutana** benzer; çünkü yaptığı iş hiyerarşik olarak komutana benzemektedir. Öğrenciler askerler, öğretmenler ise subaylardır. Onların en başında ise ordunun başındaki kişi olarak komutan yani okul müdürü vardır (Yönetici-M-41).”

“Okul müdürü **başbakan** benzer; çünkü başbakan milletin başında durur müdür de okulun başında durur, okulu yönetir (Öğrenci-K-102).

“Okul müdürü **program yöneticisine** benzer; çünkü müfredatın uygulanması için gayret gösterir. Öğretim programlarının uygulanmasından sorumlu kişidir. Bu görevi onu aynı zamanda program yöneticisi de yapmaktadır (Yönetici-M-17).”

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, görevleri ve konumları nedeniyle çeşitli durumlarda yönetim işleriyle ilgilenen, görevi yönetmek olan kişilerle ya da canlı ve cansız nesnelere özdeşleştirdikleri görülmektedir.

4.3.1.3. Koruyucu ve Güven Verici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.55 “koruyucu ve güven verici olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 10 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 240 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 12.04’ü tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 16.67’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.55. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Baba	37	3.69	6	1.31	26	6.55	6	4.44	75	3.76
Anne-baba	48	4.79	1	0.22	18	4.53	6	4.44	73	3.66

Tablo 4.55. “Koruyuculuk ve Güven Vericilik” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Arkadaş	7	0.70	2	0.44	8	2.01	3	2.22	20	1.01
Öğrenci Savunucusu	8	0.80	3	1.75	6	1.51	2	1.48	19	0.95
Çoban	6	0.60	2	0.44	3	0.75	-	-	11	0.55
Aile reisi	5	0.50	-	-	3	0.75	2	1.48	10	0.50
Aslan	8	0.80	-	-	2	0.50	-	-	10	0.50
Dede	6	0.60	-	-	3	0.75	-	-	9	0.45
Polis	6	0.60	-	-	2	0.50	-	-	8	0.40
Ağaç	5	0.50	-	-	-	-	-	-	5	0.25
Toplam Katılımcı	135	13.46	14	3.06	71	17.88	19	14.07	240	12.04
Toplam Metafor	10	17.54	5	10.42	9	16.07	5	15.15	10	16.67

Tablo 4.55 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen metaforların “baba”, ve “anne-baba” metaforları olduğu görülmektedir. Öğrenciler bu kategoride en fazla sayıda metafor seçen katılımcılar olurken, en az sayıda metaforu öğretmenler seçmiştir. Kategoriyi oluşturan “baba”, “anne-baba”, “arkadaş” ve “öğrenci savunucusu” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Bu kategoride, öğrencilerin “anne-baba”, öğretmen, veli ve yöneticilerin “baba” metaforlarını en fazla sayıda tercih ettikleri görülmektedir. “baba” ve “anne-baba”, metaforlarının ortalamanın üzerinde bir sayıda seçilmesi I. uygulamanın bulgularıyla da desteklenmektedir. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğrenciler olurken, I. uygulamada yöneticiler, II. uygulamada da öğretmenler en az sayıda metafor üreten grup olmuştur.

Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **anne-babaya** benzer; çünkü bizi anne-babamız gibi korur ve bizlere sahip çıkar (Öğrenci-K-401).”

“Okul müdürü **babaya** benzer; çünkü okulundaki tüm öğrenci, öğretmen ve diğer görevlileri bir baba şefkatiyle sever ve korur. Aksi takdirde sağlıklı bir eğitim öğretim ortamı sağlanamaz. Müdür okuldaki tüm kişileri bir baba gibi koruyup gözetmezse güvensizlik ortamı oluşur ve istenilen eğitim gerçekleştirilemez (Yönetici-K-47).”

“Okul müdürü **arkadaşa** benzer; çünkü en yakın arkadaşımız nasıl bizi koruyorsa okul müdürü de biz öğrencileri her türlü tehlikelere karşı korur (Öğrenci-M-299).”

“Okul müdürü **dedeye** benzer; çünkü hem bizi korur hem de okul kurallarını uygular (Öğrenci-M-56).

“Okul müdürü **ağaca** benzer; çünkü ağacın insanları güneşten koruduğu gibi bizi korur (Öğrenci-K-6).”

“Okul müdürü **anne-babaya** benzer; çünkü çocuğumuzu bizim gibi koruyup kollar, iyiliğini ister (Veli-M-141).

“Okul müdürü **polise** benzer; çünkü okul müdürü de polis gibi bizim güvenliğimizi sağlar (Öğrenci-M-239).”

“Okul müdürü **öğrenci savunucusuna** benzer; çünkü bizi her zaman korur, kollar (Öğrenci-K-92).”

“Koruyuculuk ve güven vericilik” kategorisini temsil eden metaforları içeren ifadeler incelendiğinde okul müdürlerinin katılımcılar tarafından, eğitim-öğretim ortamlarının güvenliğini sağlayan, okuldaki tüm bireyleri okul içi ve dışı tehlikelere karşı koruyan, güven verici kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.4. Olumsuzluk Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.56 “olumsuzluk unsuru olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 8 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 208 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 10.44’ü tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 13.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.56. “Olumsuzluk Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Paragöz	34	3.39	-	-	21	5.29	-	-	55	2.76
Sinir küpü	40	3.99	-	-	4	1.01	-	-	44	2.21
Diktatör	15	1.50	6	1.31	4	1.01	-	-	25	1.25
Taş	16	1.60	-	-	6	1.51	-	-	22	1.10
Hapishane Müdürü	18	1.80	-	-	3	0.75	-	-	21	1.05
Şeytan	17	1.70	-	-	2	0.50	-	-	19	0.95
Canavar	10	0.10	-	-	1	0.25	-	-	11	0.55
Diken	6	0.60	3	0.66	2	0.50	-	-	11	0.55
Toplam Katılımcı	156	15.55	9	1.97	43	10.80	-	-	208	10.44
Toplam Metafor	8	14.03	2	4.17	8	14.28	-	-	8	13.33

Tablo 4.56 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen metaforların “paragöz” ve “sinir küpü” metaforları olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforların çok büyük bir kısmı öğrenciler tarafından seçilmişken, en az metaforu öğretmenler seçmiş, okul yöneticileri ise bu kategoriye uyan bir metafor seçmemişlerdir. Bu kategoride, öğrenciler “sinir

küpü”, öğretmenler “diktatör”, veliler “paragöz” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. “sinir küpü” metaforunun ortalamasının üzerinde bir sayıda üretilmesi I. uygulama ile paralellik göstermiştir. I. uygulamada en fazla sayıda üretilen metafor “sinir küpü”, II. uygulamada ise “paragöz” olmuştur. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğrenciler olurken, I. uygulamada yöneticiler, II. uygulamada da öğretmenler en az sayıda metafor üreten grup olmuştur. II. uygulamada yöneticiler bu kategori için metafor seçmemişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **paragöze** benzer; çünkü her sabah okul giderleri için konuşur ve para ister. Devlet okulunda okuyoruz diye biliyorum ama usanmadan para ister (Öğrenci-M-238).”*

*“Okul müdürü **canavara** benzer; çünkü canavardan ne kadar korkuyorsak müdürden de o kadar korkarız (Öğrenci-K-46).”*

*“Okul müdürü **dikene** benzer; çünkü sürekli öğrencilere diken gibi batar (Öğrenci-K-466).”*

*“Okul müdürü **diktatöre** benzer; çünkü kendi kafa yapısı nasılsa onu okula uygular, öğretmenlerin görüşleri onun için önemli değildir (Öğretmen-M-160).”*

*“Okul müdürü **şeytana** benzer; çünkü dayak atar, sinsî ve disiplinlidir (Öğrenci-M-116).”*

*“Okul müdürü **sinir küpüne** benzer; çünkü her zaman sinirli ve her an patlamaya hazır bombadır (Öğrenci-M-384).”*

*“Okul müdürü **taşa** benzer; çünkü öğrencilerin gözünü korkutur (Veli-K-6).”*

“Okul müdürü *hapishane müdürüne* benzer; çünkü öğrencileri suçlu gibi görür ve kötü davranır (Öğrenci-M-196).”

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların, özellikle öğrenci ve velilerin, okul müdürlerini; çevrelerine korku salan, sert ve kaba kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.5. Sert ve Baskıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.57 “sert ve baskıcı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 4 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 120 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 6.02’si tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 6.67’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.57. “Sert ve Baskıcı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Disiplin Makinesi	71	7.08	-	-	1	0.25	-	-	72	3.61
Otoriter Güç	7	0.70	14	3.06	3	0.75	-	-	24	1.20
Gardiyan	12	1.20	4	0.87	1	0.25	-	-	17	0.85
Polis	3	0.30	2	0.44	2	0.50	-	-	7	0.35
Toplam Katılımcı	93	9.27	20	4.37	7	1.76	-	-	120	6.02
Toplam Metafor	4	7.02	3	6.25	4	7.14	-	-	4	6.67

Tablo 4.57 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen metaforun “disiplin makinesi” metaforu olduğu görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoriyi oluşturan metaforları en fazla sayıda öğrenciler, en az sayıda ise veliler

tercih ederken, okul yöneticilerinin bu kategoriye uyan bir metafor seçmedikleri görülmektedir. Bu kategoride, öğrenciler “disiplin makinesi”, öğretmenler ve veliler “otoriter güç” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. “disiplin makinesi” metaforunun ortalamasının üzerinde bir sayıda üretilmesi I. uygulamanın bulgularıyla da desteklenmektedir. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğrenciler olurken, veliler en az metafor üreten grup olmuştur. Yöneticiler her iki uygulamada da bu kategori için metafor üretmemişlerdir.

Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **disiplin makinesine** benzer; çünkü çok katı kuralları vardır, her şeyi yasaklar (Öğrenci-M-338).”*

*“Okul müdürü **disiplin makinesine** benzer; çünkü öğrencileri baskı altında tutmayı sever, her zaman disiplin olsun ister (Öğrenci-M-339).”*

*“Okul müdürü **gardiyanaya** benzer; çünkü disipline önem verir, her zaman tepemizedir, hep yanlışlarımızı arar (Öğrenci-M-110).”*

*“Okul müdürü **gardiyanaya** benzer; çünkü baskıcıdır (Öğretmen-M-32).”*

*“Okul müdürü **otoriter güce** benzer; çünkü baskıcıdır. Okuldaki herkesi baskı altında tutama çalışır (Öğretmen-M-217).”*

*“Okul müdürü **polise** benzer; çünkü çocuklarımızı daima baskı altına almaya çalışırlar (Veli-M-103).”*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, öğrenci, öğretmen ve velilerin okul müdürlerini sert, aşırı disiplinli, kuralcı, insanları sürekli gözetleyen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.6. Güç Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.58 “güç unsuru olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 5 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 93 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 4.66’sı tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 8.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.58. “Güç Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Patron	14	1.39	10	2.18	6	1.51	-	-	30	1.50
Komutan	14	1.39	4	0.87	5	1.26	2	1.48	25	1.25
Kral	10	1.00	5	1.09	3	0.75	-	-	18	0.90
Aslan	8	0.80	2	0.44	3	0.75	-	-	13	0.65
Polis	3	0.30	-	-	4	1.01	-	-	7	0.35
Toplam Katılımcı	49	4.88	21	4.58	21	5.29	2	1.48	93	4.66
Toplam Metafor	5	8.77	4	8.33	5	8.93	1	3.03	5	8.33

Tablo 4.58 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde sadece “patron” metaforunun seçildiği görülmektedir. “komutan” metaforu bu kategoriye oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen metafor dur. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler, en az sayıda da yöneticiler tarafından seçilmiştir. Bu kategoride, öğrenciler “patron” ve “komutan”, öğretmenler ve veliler “patron” ve yöneticiler “komutan” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. “patron” metaforunun ortalamanın üzerinde bir sayıda seçilmesi I. uygulama ile paralellik göstermektedir. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor

üreten katılımcılar öğrenciler olmuştur. Yöneticilerin I. uygulamada bu kategori için metafor üretmedikleri, II. uygulama da ise en az sayıda metafor seçtikleri belirlenmiştir.

Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü okul müdürü çok güçlü bir kişidir (Öğrenci-K-351).”*

*“Okul müdürü **patrona** benzer; çünkü öğretmenlere istediğini yaptırıyor, o ne derse o oluyor (Öğrenci-K-281).”*

*“Okul müdürü **patrona** benzer; çünkü son nokta müdürdür. Her şeyde ondan izin almak gerekir. Müdürün olmasını istemediği çoğunlukla olmaz (Öğretmen-K-174).”*

*“Okul müdürü **krala** benzer; çünkü öğretmenler karşısında daima güçlüdür. Gücünü her zaman hissettirir. Kendisine kanunlarla verilen bütün haklarını güce dönüştürür ve bir kral gibi okulda uygular (Öğretmen-M-81).”*

*“Okul müdürü **komutana** benzer; çünkü okullarda öğretmen-öğrenci-veli üçlüsünün düzenli ve dengeli çalışması için yeri ve zamanı geldiğinde emir vererek gücünü hissettirir (Öğretmen-M-90).”*

*“Okul müdürü **polise** benzer; çünkü okul müdürlerinin de polisler gibi çok yetkileri vardır. Okulda her istediklerini yaparlar, güçleri sonsuzdur (Veli-K-16).”*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini; konumları, yaptıkları işler, gösterdikleri tepkiler, davranışları ve sorunlar karşısındaki tutumları gibi nedenlerle güç unsuru olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.7. Değerli Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.59 “değerli bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 88 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 4.42’si tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 43.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.59. “Değerli Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Melek	55	5.49	3	0.66	14	3.53	-	-	72	3.61
Çiçek	10	1.00	-	-	6	1.51	-	-	16	0.80
Toplam Katılımcı	65	6.48	3	0.66	20	5.04	-	-	88	4.42
Toplam Metafor	2	3.51	1	2.08	2	3.57	-	-	2	3.33

Tablo 4.59 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde sadece “melek” metaforunun seçildiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoriye oluşturan metaforları en fazla sayıda öğrenciler, en az sayıda ise öğretmenler seçerken okul yöneticileri bu kategoriye uyan bir metafor seçmemişlerdir. Bu kategoride, öğrenci, öğretmen ve veliler “melek” metaforunu en fazla sayıda seçmişlerdir. “melek” metaforunun ortalamanın üzerinde bir sayıda seçilmesi I. uygulama ile paralellik göstermektedir. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğrenciler olmuştur. Öğretmen ve yöneticiler I. uygulamada bu kategori

için sadece bir tane metafor üretmişler, ayrıca yöneticiler II. uygulamada bu kategoriye uyan bir metafor seçmemişlerdir.

Bu kategoriye oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarında aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **meleğe** benzer; çünkü bize çok iyi davranıyor. Biz bir şey isteyince hemen bulmaya çalışıyor (Öğrenci-K-257).”*

*“Okul müdürü **çiçeğe** benzer; çünkü çocuklara çiçek gibi davranır (Veli-M-111).”*

*“Okul müdürü **çiçeğe** benzer; çünkü çiçek gibi temizdir (Öğrenci-K-389).”*

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde; öğrenci, öğretmen ve velilerin okul müdürlerinin davranışlarını çok iyi gözlemledikleri görülmektedir. Katılımcı ifadeleri incelendiğinde okul müdürlerinin katılımcılar tarafından, okuldaki uygulamaları ve insan ilişkilerindeki becerileri nedeniyle değerli varlıklarla özdeşleştirdikleri söylenebilir.

4.3.1.8. Çok Çalışan Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.60 “çok çalışan bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 79 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 3.96’sı tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 3.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.60. “Çok Çalışan Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Karınca	26	2.60	4	0.87	15	3.78	4	2.96	49	2.46
Arı	14	1.40	3	0.66	12	3.02	1	0.74	30	1.50
Toplam Katılımcı	40	3.99	7	1.53	27	6.80	5	3.70	79	3.96
Toplam Metafor	2	3.51	2	4.17	2	3.57	2	6.06	2	3.33

Tablo 4.60 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen metaforun “karınca” metaforu olduğu görülmektedir. Kategoriyi temsil eden “karınca” ve “arı” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen metaforlardır. Kategoriyi oluşturan en fazla sayıda metafor öğrenciler tarafından en az sayıda metafor ise okul yöneticileri tarafından seçilmiştir. Bu kategoride, “karınca” metaforu bütün katılımcılar tarafından en fazla sayıda seçilen metafor olmuştur. “karınca” metaforunun ortalamanın üzerinde bir sayıda seçilmesi I. uygulamanın bulguları ile desteklenmektedir. Her iki uygulamada da “karınca” ve “arı” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak tercih edilmiştir. Öğrencilerin her iki uygulamada da en fazla, yöneticilerinde en az sayıda metafor ürettikleri görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **arıya** benzer; çünkü devamlı hiç durmadan çalışır (Öğrenci-K-303).

“Okul müdürü **arıya** benzer; çünkü çocuklar için arı gibi çalışır (Veli-K-173).

“Okul müdürü **karıncaya** benzer; çünkü çok çalışır (Öğretmen-K-136).”

“Okul müdürü **karıncaya** benzer; çünkü hiç durmadan, sabah akşam demeden okulun her türlü işi için çalışır durur (Yönetici-M-17).”

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, katılımcıların okul müdürlerini her türlü durumda okulun, öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarını çözmek için sürekli olarak çalışan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.9. Sorun Çözücü Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.61 “sorun çözücü olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 78 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 3.91’i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 5.00’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.61. “Sorun Çözücü Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Doktor	22	2.19	2	0.44	9	2.27	4	2.96	37	1.86
Kolaylaştırıcı	6	0.60	12	2.62	5	1.26	8	5.93	31	1.55
Arkadaş	6	0.60	-	-	4	1.01	-	-	10	0.50
Toplam Katılımcı	34	3.39	14	3.06	18	4.53	12	8.89	78	3.91
Toplam Metafor	3	5.26	2	4.17	3	5.36	2	6.06	3	5.00

Tablo 4.61 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen metaforu “doktor” metaforu olduğu görülmektedir. “doktor” ve “kolaylaştırıcı” metaforu bütün katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Öğrenciler bu kategori için en fazla sayıda metafor seçen katılımcılar olurken, en az sayıda metafor yöneticiler tarafından seçilmiştir. Bu kategoride, öğrenciler ve veliler “doktor”, öğretmen ve yöneticiler “kolaylaştırıcı” metaforunu seçmişlerdir. “doktor” metaforunun ortalamasının üzerinde bir sayıda seçilmesi I. uygulama ile paralellik göstermektedir. I. uygulamada en fazla

sayıda metafor üreten grup öğretmenler, II. uygulamada ise öğrenciler olmuştur. En az sayıda metaforu ise I. uygulamada veliler, II. uygulamada da yöneticiler tercih etmiştir.

Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **doktora** benzer; çünkü okuldaki sorunları tedavi etmeye çalışır (Öğretmen-M-69).”*

*“Okul müdürü **kolaylaştırıcıya** benzer; çünkü her şeyi kolaylaştırıyor, sorunları hemen hallediyor (Veli-K-143).”*

*“Okul müdürü **arkadaşa** benzer; çünkü her türlü derdimizde, sıkıntımızda yanımızda olur, bize yardım eder. Sorunlarımızı çözmeye çalışır (Öğrenci-K-308).”*

*“Okul müdürü **doktora** benzer; çünkü öğrencilerin her türlü problemlerini bir doktorun hastaları iyileştirmesi gibi çözmeye çalışır (Öğrenci-M-443).”*

*“Okul müdürü **kolaylaştırıcıya** benzer; çünkü tüm öğretmenlerinin önünü açıp işlerini kolaylaştırır. İşleri zora sokmak yerine öğretmen ve personeline tabî ki öğrencilerine yardımcı olur, sorunlarını çözmeye çalışır (Yönetici-K-36).”*

Kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadelerin incelendiğinde, okul müdürlerinin katılımcılar tarafından sorunlarını dinleyen ve çözümler üreten, zor zamanlarında yanlarında olan kişiler olarak algılandıkları söylenebilir. Ayrıca okul müdürlerinin okulun eğitim-öğretimsel sorunlarıyla da doğrudan ilgilenen ve sorunların çözümleri için çabalayan kişiler olarak algılandıkları da görülmektedir.

4.3.1.10. Öğretim Unsuru Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.62 “öğretim unsuru olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 60 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi

oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 3.01'i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 3.33'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.62. “Öğretim Unsuru Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Eğitim İşçisi	25	2.49	4	0.87	13	3.27	3	2.22	45	2.26
Öğretim Lideri	8	0.80	2	0.44	5	1.26	-	-	15	0.75
Toplam Katılımcı	33	3.29	6	1.31	18	4.53	3	2.22	60	3.01
Toplam Metafor	2	3.51	2	4.17	2	3.57	1	3.03	2	3.33

Tablo 4.62 incelendiğinde, bu kategoride “eğitim işçisi” metaforunun ortalama ve üzerinde seçildiği görülmektedir. “eğitim işçisi” metaforu tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler tarafından, en sayıda ise yöneticiler tarafından seçilmiştir. Bu kategoride tüm katılımcıların en fazla seçtiği metafor “eğitim işçisidir”. Bu kategoride yer alan “eğitim işçisi” metaforu I. uygulamada hiç üretilmemiş, “öğretim lideri” metaforu ise bir yönetici tarafından üretilmiştir. Alanyazın incelendiğinde ilgili araştırmalarda, bu metaforların çok sıklıkla üretildikleri tespit edilmiş ve II. uygulamada metafor listesine dahil edilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü eğitim işçisine benzer; çünkü eğitim için vardır, bunun için çok çalışır (Öğretmen-M-94).”

“Okul müdürü eğitim işçisine benzer; çünkü okulda bizlere eğitim veriliyor. Okul müdürü de okulun başı olduğu için eğitim işiyle sürekli ilgileniyor (Öğrenci-M-93).”

“Okul müdürü **öğretim liderine** benzer; çünkü öğretici bilgiler verir (Veli-K-61).”

“Okul müdürü **öğretim liderine** benzer; çünkü bize her zaman bir şeyler öğretmeye çalışır (Öğrenci-K139).”

Bu kategoriyi oluşturan metaforlar incelendiğinde, bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların okul müdürlerini; öğreten, yöneticide olsa eğitim-öğretim faaliyetlerinin içerisinde olan, eğitim veren kişiler olarak algıladıkları görülmektedir

4.3.1.11. Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.63 “bilginin kaynağı ve aktarıcısı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 3 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 57 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 2.86’sı tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 5.00’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.63. “Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kitap	25	2.49	-	-	6	1.51	-	-	31	1.56
Beyin	5	0.50	4	0.87	3	0.75	4	2.96	16	0.80
Bilgisayar	5	0.50	1	0.22	4	1.01	-	-	10	0.50
Toplam Katılımcı	35	3.49	5	1.09	13	3.27	4	2.96	57	2.86
Toplam Metafor	3	5.26	2	4.17	3	5.36	1	3.03	3	5.00

Tablo 4.63 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen bir metafor olmadığı görülmektedir. “kitap” metaforu ortalamaya çok yakın sayıda

seçilmiştir. “beyin” metaforu bu kategoride tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoride en fazla sayıda metaforu öğrenciler seçerken en az sayıda metaforu ise yöneticiler seçmiştir. Bu kategoride, öğrenciler ve veliler “kitap”, öğretmen ve yöneticiler “beyin” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. Her iki uygulamada da katılımcıların en fazla tercih ettikleri metafor “kitap” olmuştur. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğrenciler olurken, I. uygulamada öğretmenler, II. uygulamada da yöneticiler en az sayıda metafor seçen grup olmuştur. Okul yöneticileri II. uygulamada bu kategori için bir metafor seçmemiştir.

Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **kitaba** benzer; çünkü kitap kadar bilgilidir ve kültürlüdür. Kitabın içerisinde bilgi vardır, müdürün kafasında da bilgi doludur (Öğrenci-K-371).”*

*“Okul müdürü **kitaba** benzer; çünkü sürekli öğrencilere bilgi verir (Veli-M-139).”*

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü beyin gibi içinde bir çok bilgi vardır ve bilgilerini biz öğrencilere verir (Öğrenci-K-193).”*

*“Okul müdürü **bilgisayara** benzer; çünkü okul müdürüne ne sorarsan bir bilgisayar gibi cevaplar. Çünkü okumuş bilmiş bir kişidir (Öğrenci-K-262).”*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, belirli bilgi birikimine sahip olan, sahip oldukları bilgileri öğrencilerle paylaşan ve bu paylaşımından mutluluk duyan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.12. Adalet Sağlayıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.64 “adalet sağlayıcılık” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 50 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 2.51’i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 3.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.64. “Adalet Sağlayıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hakim	17	1.70	4	0.87	4	1.01	4	2.96	29	1.46
Terazi	5	0.50	8	1.75	4	1.01	4	2.96	21	1.05
Toplam Katılımcı	22	2.19	12	2.62	8	2.01	8	5.92	50	2.51
Toplam Metafor	2	3.51	2	4.17	2	5.57	2	6.06	2	3.33

Tablo 4.64 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde seçilen bir metafor olmadığı görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan “hakim” ve “terazi” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen metaforlardır. Öğrenciler en fazla sayıda metafor seçerlerken, veli ve yöneticiler ise en az sayıda metafor seçmişlerdir. Bu kategoride, öğrenci, veli ve yöneticiler “hakim”, öğretmenler “terazi” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. Her iki uygulamada da katılımcıların en fazla tercih ettikleri metafor “kitap” olmuştur. Öğrenciler her iki uygulamada da en fazla metaforu üreten grup olurken, yöneticiler I. uygulama da metafor üretmemişler, II. uygulamada ise velilerle birlikte en az sayıda metafor seçen grup olmuşlardır. Bu

kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **hakime** benzer; çünkü yalan söylemez, adaletlidir, her zaman haklının yanında durur (Öğrenci-K-989).”*

*“Okul müdürü **hakime** benzer; çünkü okuldaki her türlü sorunda haklı ile haksız birbirinden ayırmak için çalışır. İşleri çok zordur. Her zaman hakimler gibi adaletli kararlar vermek zorundadırlar (Veli-M-88).*

*“Okul müdürü **teraziye** benzer; çünkü yüzlerce öğrencinin, onlarca öğretmenin olduğu bir ortamda sürekli sorunların çıkması doğaldır ve müdürden bu sorunları dengelemesi, bir terazi gibi adil olması beklenir. Okul müdürü de her türlü problemin çözümünde taraflara tarafsızca yaklaşır bir terazi hassaslığında kararlar vermeye çalışır (Yönetici-K-29).”*

*“Okul müdürü **teraziye** benzer; çünkü adildir, adaletlidir (Öğretmen-K-164).”*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, okulda gerçekleşen olaylar karşısında taraflar arasında adil ve kararlarında tarafsız kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.13. Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.65 “değişken bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 46 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 2.31’i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 3.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.65. “Değişken Bir Varlık Olarak Okul Müdürü” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bukalemun	15	1.50	13	2.84	4	1.01	1	0.74	33	1.66
Tiyatrocu	8	0.80	2	0.44	1	0.25	2	1.48	13	0.65
Toplam Katılımcı	23	2.29	15	3.28	5	1.26	3	2.22	46	2.31
Toplam Metafor	2	3.51	2	4.17	2	3.57	2	6.06	2	3.33

Tablo 4.65 incelendiğinde, bu kategoride sadece “bukalemun” metaforunun ortalamaya eşit sayıda seçildiği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan her iki metafor da metafor listesinden tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Öğrencilerin en fazla sayıda, yöneticilerin ise en az sayıda metafor seçtikleri görülmektedir. Bu kategoride, öğrenci, veli ve öğretmenler “bukalemun”, yöneticiler “tiyatrocü” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. Katılımcıların en fazla tercih ettikleri metaforun “bukalemun” olması ve en fazla metaforun öğrenciler tarafından seçilmesi II. uygulama ile paralellik göstermektedir. Yöneticiler bu kategori için I. uygulamada herhangi bir metafor üretmemişler, II. uygulamada da en az sayıda metafor üreten grup olmuşlardır. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **bukalemuna** benzer; çünkü nabza göre şerbet verir. Kişilere ve kariyere göre insanlara farklı davranan bir kişilik profiline sahiptir. Gücünün yettiğine aslan, yetmediğine yavru kedi gibidir (Öğretmen-K-25).”*

*“Okul müdürü **bukalemuna** benzer; renkleri ve kişilikleri belli değildir (Öğretmen-K-168).”*

“Okul müdürü **bukalemuna** benzer; çünkü bazen sinirlidir, bazen sevecendir, sürekli değişir (Öğrenci-M-423).

“Okul müdürü **tiyatrocuya** benzer; çünkü sürekli oynar. Öğrenciye oynar, öğretmene oynar, veliye oynar, amirlerine oynar. Daha doğrusu oynamak zorundadır. Bin türlü insanla muhatap olur ve herkesle iyi ilişkiler kurmak ve öğretimi devam ettirmek için tiyatrocu gibi oynamak, sürekli değişmek zorundadır (Yönetici-M-61).”

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, tutarsız davranışlar sergileyen, bir anda değişebilen, duruma ve olaylara göre davranışları değişebilen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.14. Aydınlatıcı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.66 “aydınlatıcılık” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 1 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 25 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.25’i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 1.67’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.66. “Aydınlatıcılık” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Güneş	13	1.30	4	0.87	5	1.26	3	2.22	25	1.25
Toplam Katılımcı	13	1.30	4	0.87	5	1.26	3	2.22	25	1.25
Toplam Metafor	1	1.75	1	2.08	1	1.78	1	3.03	1	1.67

Tablo 4.66 incelendiğinde, bu kategoriyi oluşturan tek metafor olan “güneş” metaforunun ortalamanın altında bir sayıda seçildiği görülmektedir. Ayrıca “güneş” metaforu tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Bu kategorideki metaforu en fazla seçen grup öğrenciler olurken en az sayıda metaforu ise yöneticiler seçmiştir. “güneş” metaforunun tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmesi I. uygulama ile paralellik göstermiştir. I. uygulamada bu kategoride en çok metafor üretenler veliler olurken, II. uygulamada öğrenciler en az sayıda metafor seçen grup olmuştur. Her iki uygulamada da en sayıda metafor yöneticiler tarafından tercih edilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü güneşe benzer; çünkü parlak fikirleri ile bizi aydınlık yola ulaştırır (Öğrenci-M-274).”

“Okul müdürü güneşe benzer; çünkü bilgi ve birikimini yönetimi altındaki öğrenci, öğretmen ve personele aktarmaya, onları tecrübelerinden faydalandırmaya çalışır. Bir bakıma güneş gibi aydınlatıcıdır (Yönetici-M-18).”

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini; bilgileriyle öğretmen, öğrenci ve velileri aydınlatan, gelecek yaşamlarını belirlemede öğrencileri önlerine ışık tutan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.15. Yetiştiren/Şekil Veren Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.67 “yetiştiren/şekil veren olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 3 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 23 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi

oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 1.15'i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 5.00'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.67. “Yetiştiren/Şekil Veren Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bahçıvan	6	0.60	4	0.87	8	2.02	3	2.22	21	1.05
Eğitim İşçisi	-	-	1	0.22	-	-	-	-	1	0.05
Öğretim Lideri	-	-	1	0.22	-	-	-	-	1	0.05
Toplam Katılımcı	6	0.60	6	1.31	8	2.02	3	2.22	23	1.15
Toplam Metafor	1	1.75	3	6.25	1	1.78	1	3.03	3	5.00

Tablo 4.67 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde sayıda seçilen bir metafor olmadığı görülmektedir. “bahçıvan” metaforu ortalamaya en yakın sayıda ve tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Bu kategorideki “eğitim işçisi” ve “öğretim lideri” metaforları sadece öğretmenler tarafından seçilmiştir. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda veliler tarafından, en az sayıda ise yöneticiler tarafından seçilmiştir. Bu kategoride yer alan “bahçıvan” metaforu tüm katılımcılar tarafından en fazla sayıda seçilen metafor olmuştur. “bahçıvan” metaforunun tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmesi I. uygulamanın bulgularıyla da desteklenmektedir. I. uygulamada bu kategoride en çok metafor üretenler öğrenciler olurken, II. uygulamada veliler olmuştur. Yöneticiler I. uygulamada bu kategori için herhangi bir metafor üretmemişler, II. uygulamada en az sayıda metafor seçen grup olmuşlardır. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

“Okul müdürü **bahçivana** benzer; çünkü bahçıvan çiçekleri yetiştirir, müdür de öğrencileri yetiştirir (Öğrenci-K-358).

“Okul müdürü **bahçivana** benzer; çünkü her bahçıvan ektiği tohumların çiçeklerinin açtığını görmek ister, müdür de öğrencilerini güzel yerlerde görmek ister (Veli-M-120).”

“Okul müdürü **eğitim işçisine** benzer; çünkü eğitim-öğretim ile ilgili işlerde çalışarak öğretmenlerle birlikte öğrencileri yetiştirir, onların daha iyi bir şekilde yetişmeleri için gerekli ortamı hazırlar (Öğretmen-K-151).”

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini, öğrencilerin yetişmesi, büyümesi, hayata atılması için gerekli koşulları oluşturan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.16. Mekanikleşmiş Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.68 “mekanikleşmiş bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 18 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.90’ı tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 3.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.68. “Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Papağan	7	0.70	-	-	4	1.01	-	-	11	0.55
Robot	6	0.60	1	0.22	-	-	-	-	7	0.35
Toplam Katılımcı	13	1.30	1	0.22	4	1.01	-	-	18	0.90
Toplam Metafor	2	3.51	1	2.08	1	1.78	-	-	2	3.33

Tablo 4.68 incelendiğinde, bu kategoriyi temsil eden “papağan” ve “robot” metaforlarının ortalamasının altında sayıda seçildikleri görülmektedir. Bu kategoride tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler tarafından, en az sayıda ise öğretmen ve yöneticiler tarafından seçilmiştir. Okul yöneticiler bu kategori için herhangi bir metafor seçmemiştir. Bu kategoride, öğrenciler ve veliler “papağan”, öğretmenler “robot”, metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. “papağan” metaforunun tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmesi I. uygulama ile paralellik göstermiştir. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğrenciler, en az sayıda metafor üreten katılımcılarda öğretmenler olmuştur. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **robot**a benzer; çünkü her zaman aynı işleri yapar (Öğrenci-M-387).”*

*“Okul müdürü **papağana** benzer; çünkü hep aynı şeyleri tekrarlar (Veli-M-21).”*

*“Okul müdürü **papağana** benzer; çünkü çok konuşur ve ezberlemiş gibi hep aynı şeyleri konuşur durur (Öğrenci-K-346).”*

Bu kategoride yer alan metaforları içeren katılımcı ifadeleri incelendiğinde; öğrenci, öğretmen ve velilerin okul müdürlerini okul müdürlerini; sürekli aynı işleri yapan, durmadan aynı şeyleri tekrarlayan ve aynı uyarıları yapan, devamlı konuşan kişiler olarak algılandıkları söylenebilir.

4.3.1.17. Otoriteye Boyun Eğen Bir Varlık Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.69 “otoriteye uyan bir varlık olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 1 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 18 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu

kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.90'ı tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların %1.67'sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.69. “Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kukla	-	-	10	2.18	5	1.26	3	2.22	18	0.90
Toplam Katılımcı	-	-	10	2.18	5	1.26	3	2.22	18	0.90
Toplam Metafor	-	-	1	2.08	1	1.78	1	3.03	1	1.67

Tablo 4.69 incelendiğinde, bu kategoride “hamal” metaforunun ortalama ve üzerinde sayıda seçilmediği görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi temsil eden tek metafor olan “kukla” metaforu en fazla sayıda öğretmenler, en az sayıda ise yöneticiler tarafından seçilmiştir. Öğrenciler bu kategori için “kukla” metaforunu seçmemişlerdir. “kukla” metaforu I. uygulamada öğretmen ve veliler tarafından üretilirken, II. uygulamada yöneticiler tarafından da tercih edilmiştir. “kukla” metaforu her iki uygulamada öğrenciler tarafından tercih edilmemiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **kuklaya** benzer; çünkü üst amirlerin, yasa ve yönetmeliklerin kuklası durumundadır. Kendisi karar veremez (Öğretmen-M-58).”*

*“Okul müdürü **kuklaya** benzer; çünkü İl Milli Eğitim ne derse onu yapar (Öğretmen-M-185).”*

“Okul müdürü **kuklaya** benzer; çünkü kendisi hiçbir şeye karar vermez. Hep başkalarının dediklerini yapar. Velilerin hiçbir sözünü önemsemez (Veli-M-146).

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcılar okul müdürlerinin; üst makamlarının emirlerine uymak zorunda olduklarını, okulda alınması gereken herhangi bir karar için kendi başlarına kararlar veremediklerini belirtmişlerdir.

4.3.1.18. Zor ve Yorucu Bir İş Yapan Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.70 “zor ve yorucu bir iş yapma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 1 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 16 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.80’i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 1.67’sini oluşturmaktadır.

Tablo 4.70. “Zor ve Yorucu Bir İş Yapma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Hamal	-	-	6	1.31	-	-	10	7.41	16	0.80
Toplam Katılımcı	-	-	6	1.31	-	-	10	7.41	16	0.80
Toplam Metafor	-	-	1	2.08	-	-	1	3.03	1	1.67

Tablo 4.70 incelendiğinde, bu kategorideki “hamal” metaforunun ortalama ve üzerinde sayıda seçilmediği görülmektedir. Kategoriyi temsil eden tek metafor olan “hamal” metaforu sadece öğretmen ve yöneticiler tarafından seçilmiş, öğrenciler ve veliler bu kategoriyi oluşturan “hamal” metaforunu seçmemişlerdir. “hamal metaforu yöneticiler tarafından daha fazla sayıda seçilmiştir. “hamal” metaforu I. uygulamada

sadece yöneticiler tarafından üretilirken, II. uygulamada yöneticiler ve öğretmenler tarafından seçilmiştir. “hamal” metaforu her iki uygulamada yöneticiler tarafından en fazla sayıda tercih edilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **hamala** benzer; çünkü özellikle ekonomik durumu iyi olmayan bölgelerde sistem onu imkânsızlıklarla baş başa bırakmıştır. Bu bölgelerde eğitim yükünü sırtlayan bir hamaldır (Öğretmen-K-41).”*

*“Okul müdürü **hamala** benzer; çünkü kendi işi olmayan bir sürü işle uğraşır. İnşaat, boya, temizlik vb. özellikle köylerdeki okul müdürleri tıpkı hamal gibi çalışırlar; ancak değerleri bilinmez (Yönetici-K-34).”*

Bu kategoride okul müdürlüğünün zor ve yorucu bir iş olduğu ve okul müdürlerinin zor işler yapan kişiler oldukları vurgulanmıştır. Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, özellikle köy okullarında okul müdürlerinin doğrudan eğitim-öğretim ile ilgili olmayan işlerle ilgilenmekten eğitim-öğretim hizmetlerine ilgi ve zamanı ayıramadıkları söylenebilir.

4.3.1.19. Vazgeçilmez Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.71 “vazgeçilmez olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 15 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.75’i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 3.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.71. “Vazgeçilmez Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Beyin	-	-	4	0.87	-	-	4	2.96	8	0.40
Kalp	3	0.30	4	0.87	-	-	-	-	7	0.35
Toplam Katılımcı	3	0.30	8	1.75	-	-	4	2.96	15	0.75
Toplam Metafor	1	1.75	2	4.17	-	-	1	3.03	2	3.33

Tablo 4.71 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde sayıda seçilen bir metafor olmadığı görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Bu kategoride, öğrenciler “kalp”, öğretmenler “beyin” ve “kalp”, yöneticiler “beyin” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. Kategoriyi oluşturan “beyin” metaforu öğretmen ve yöneticiler, “ kalp” metaforu da öğrenci ve öğretmenler tarafından ortak olarak seçilmiştir. “kalp” metaforu I. uygulamada en çok üretilen metafor olurken, II. uygulamada en çok seçilen metafor “beyin” olmuştur. Her iki uygulamada da bu kategoride en fazla sayıda metafor üreten katılımcılar öğretmenler olmuştur. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü beyin yaşamsal açıdan vazgeçilmez bir organdır. Okul müdürü de okulda eğitim-öğretim hizmetlerinin devam ettirilebilmesi için vazgeçilmezdir (Öğretmen-K-14).”*

*“Okul müdürü **kalbe** benzer; çünkü kalp olmadan hayat olmaz, müdür olmadan da okul olmaz (Öğrenci-K-75).”*

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini insan yaşamı için vazgeçilmez olan organlarla özdeşleştirerek, okul ve eğitimin varlığı ve devamı için vazgeçilmez kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.20. Birleştirici/Bir Araya Getirici Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.72 “birleştirici/bir araya getirici olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 2 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 14 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.70’i tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 3.33’ünü oluşturmaktadır.

Tablo 4.72. “Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Organizatör	3	0.30	2	0.44	2	0.50	-	-	7	0.35
Ağacın Kökü	2	0.20	2	0.44	1	0.25	2	1.48	7	0.35
Toplam Katılımcı	5	0.50	4	0.87	3	0.75	2	1.48	14	0.70
Toplam Metafor	2	3.51	2	4.17	2	3.57	1	3.03	2	3.33

Tablo 4.72 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde sayıda seçilen bir metaforun bulunmadığı görülmektedir. Kategoriye oluşturan “organizatör” ve “ağacın kökü” metaforları eşit sayıda seçilirken, “ağacın kökü” metaforu tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilmiştir. Kategoriye oluşturan metaforlar en fazla sayıda öğrenciler, en az sayıda da yöneticiler tarafından seçilmiştir. Bu kategoriye oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **organizatöre** benzer; çünkü okul müdürü eğitim ile ilgili her işi, öğrencileri, öğretmenleri, velileri bir araya getirir, her türlü etkinliği organize eder, okulla ilgisi olan bütün kişileri kaynaştırmaya çalışır (Veli-M-105).”*

*“Okul müdürü **ağacın köküne** benzer; çünkü kök gibi okulu ayakta tutmaya çalışır, öğrenci, öğretmen ve diğer personel arasında birlik ve bütünlük sağlar (Öğretmen-K-51).*

Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadelerde daha çok okul müdürlerinin birleştirici ve bir araya getirci özelliklerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Araştırmanın katılımcıları okul müdürlerini; eğitimin tüm paydaşlarını bir araya getiren, okuldaki tüm bireyler arasında birlik ve beraberlik sağlamaya çalışan, okulu ayakta tutarak daha iyi bir eğitim-öğretim ortamı oluşması için çalışan kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

4.3.1.21. Bilginin Depolayıcısı Olarak Okul Müdürü

Tablo 4.73 “bilginin depolayıcısı olma” kategorisini oluşturan metaforları ve bu metaforları seçen katılımcı sayılarını göstermektedir. Bu kategoride 3 adet metafor yer almıştır ve bu metaforlar toplam 6 katılımcı tarafından seçilmiştir. Bu kategori en az sayıda katılımcı tarafından temsil edilen kategori durumundadır. Bu kategoriye oluşturan metaforlar araştırmanın katılımcılarının % 0.30’u tarafından seçilmiştir ve seçilen tüm metaforların % 5.0’ını oluşturmaktadır.

Tablo 4.73. “Bilginin Depolayıcısı Olma” Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Bu Metaforları Seçen Katılımcı Sayıları

Metaforlar	KATILIMCILAR									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kitap	2	0.20	-	-	-	-	-	-	2	0.10
Beyin	1	0.10	-	-	2	0.50	-	-	3	0.15
Bilgisayar	1	0.10	-	-	-	-	-	-	1	0.05
Toplam Katılımcı	4	0.40	-	-	2	0.50	-	-	6	0.30
Toplam Metafor	3	5.26	-	-	1	1.78	-	-	3	5.00

Tablo 4.73 incelendiğinde, bu kategoride ortalama ve üzerinde sayıda seçilen bir metafor olmadığı görülmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforlar arasında tüm katılımcılar tarafından ortak olarak seçilen bir metafor bulunmamaktadır. Kategoriyi oluşturan “kitap” ve “bilgisayar” metaforları sadece öğrenciler tarafından, “beyin” metaforu ise “öğrenci” ve “veliler” tarafından seçilmiş, öğretmen ve yöneticiler tarafından ise bu kategoriye uyan bir metafor seçilmemiştir. Bu kategoride, öğrenciler “kitap”, veliler ise “beyin” metaforlarını en fazla sayıda seçmişlerdir. . I. uygulama sonucunda “bilginin depolayıcısı olma” kategorisinde üretilen metaforlar çok fazla üretilmediklerinden II. uygulamada katılımcılara verilen metafor listesine dahil edilmemişlerdir. Ancak bazı katılımcılar, listede yer alan bazı metaforlara “Bilginin depolayıcısı olma” anlamı yükleyerek benzetmeler yapmışlardır. Bu kategoriyi oluşturan metaforları seçen katılımcıların ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

*“Okul müdürü **kitabı** benzer; çünkü kitabın içerisindeki kelimeler gibi müdürün kafasında da bir sürü bilgi vardır. Müdür olduğu için çok bilgilidir (Öğrenci-M-48).”*

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü her türlü bilgiyi depolar (Veli-K-124).”*

*“Okul müdürü **bilgisayara** benzer; çünkü her yıl okulda yapılan her işi planlar, kafasında bütün bilgileri depolar ve işlerini ona göre yapar (Öğrenci-M-57).”*

Bu kategoriyi oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, bu metaforları tercih eden katılımcıların okul müdürlerini; pek çok konuda bilgi sahibi olan, var olan bilgilerini sürekli saklayan, gerektiğinde bu bilgilerini kullanan ve öğrencilere aktaran kişiler olarak algıladıkları söylenebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. SONUÇLAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

1. Katılımcıların I. uygulama sonucunda ortak olarak en fazla sayıda ürettikleri metaforların, “baba, aslan, aile reisi, karınca, anne-baba, çiçek, lider, ağaç, gemi kaptanı ve güneş” metaforları olduğu belirlenmiştir. Tüm katılımcılar tarafından en fazla sayıda üretilen metaforlar incelendiğinde hepsinin olumlu algılar içeren metaforlar olduğu görülmektedir.

2. I. uygulamaya katılan öğrenciler en çok, “melek, aslan, sinir küpü ve baba” metaforlarını üretmişlerdir.

3. I. uygulamaya katılan öğretmenler en çok, “aile reisi, baba, lokomotif ve orkestra şefi” metaforlarını üretmişlerdir. Öğretmenlerin okul müdürü için ürettikleri metaforların genelde olumlu olduğu görülmüştür.

4. I. uygulamaya katılan veliler en çok, “baba, karınca, aile reisi ve anne-baba” metaforlarını üretmişlerdir.

5. I. uygulamaya katılan okul yöneticileri en çok, “aile reisi, lokomotif, orkestra şefi ve lider” metaforlarını üretmişlerdir.

6. Katılımcıların II. uygulama sonucunda ortalamanın üzerinde sayıda ürettikleri metaforların, “öğretim lideri, orkestra şefi, baba, anne-baba, kral, lider, gemi kaptanı, komutan, hücre çekirdeği ve beyin” metaforları olduğu belirlenmiştir. Ortalamanın

üzerinde sayıda üretilen metaforlar incelendiğinde hepsinin olumlu algılar içeren metaforlar olduğu görülmektedir.

7. II. uygulamaya katılan öğrenciler kendilerine sunulan metafor listesinden en çok, “disiplin makinesi, öğretim lideri, melek ve anne-baba” metaforlarını seçmişlerdir.

8. II. uygulamaya katılan öğretmenler en çok, “orkestra şefi, gemi kaptanı, takım kaptanı ve teknik direktör” metaforlarını seçmişlerdir..

9. II. uygulamaya katılan veliler en çok, “öğretim lideri, baba, paragöz ve anne-baba” metaforlarını seçmişlerdir.

10. II. uygulamaya katılan okul yöneticileri kendilerine sunulan metafor listesinden en çok, “lider, hamal, kolaylaştırıcı ve orkestra şefi” metaforlarını seçmişlerdir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

1. I. uygulama sonucunda katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar 24 kavramsal kategoride toplanmıştır.

2. Katılımcıların I. uygulama sonucunda sırasıyla, “koruyucu ve güven vericilik”, “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma” ve “olumsuzluk unsuru olma” kategorilerinde en fazla sayıda metafor ürettikleri bulunmuştur.

3. Katılımcıların okul müdürlerine ilişkin genel algıları olumludur. Okul müdürleri çoğunlukla öğrenci ve öğretmenleri koruyan, okulda güven verici bir ortam oluşturmak için çalışan, öğrencileri yönlendiren ve yol gösteren kişiler nitelenmişlerdir.

4. Katılımcıların I. uygulama sonucunda sırasıyla, “motive edici olma”, “örnek olma”, “sevgi unsuru olma” ve “otoriteye uyan bir varlık olma” kategorilerinde en az sayıda metafor ürettikleri bulunmuştur.

5. II. uygulama sonucunda katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin seçtikleri metaforlar 21 kavramsal kategoride toplanmıştır.

6. Katılımcıların II. uygulama sonucunda sırasıyla, “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma” “koruyucu ve güven vericilik”, ve “olumsuzluk unsuru olma” kategorilerinde en fazla sayıda metafor seçtikleri bulunmuştur.

7. Katılımcıların II. uygulama sonucunda sırasıyla, “bilginin depolayıcısı olma”, “birleştirici/bir araya getirici olma”, “vazgeçilmez olma” ve “zor ve yorucu bir iş yapma” kategorilerinde en az sayıda metafor seçtikleri bulunmuştur.

8. Katılımcıların I. ve II. uygulama sonucunda en fazla metafor ürettikleri kategorilerin değişmediği bulunmuştur.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

1. Öğrencilerin okul müdürlerine ilişkin sahip oldukları düşüncelerini yansıtan çizimler ortak özelliklerine göre 21 kavramsal kategoride toplanmıştır.

2. Öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin yapmış oldukları çizimlerin sırasıyla en çok, “olumsuzluk unsuru olma”, “sevgi unsuru olma”, “sorun çözücü olma” ve “aşırı kuralcı olma” kategorilerine ait oldukları bulunmuştur.

3. Öğrencilerin yaptıkları çizimlerde okul müdürlerinin sıklıkla, şiddet uygulayan, kaba, baskıcı, sert kişiler olarak resmedildikleri görülmüştür.

4. Öğrencilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin yapmış oldukları çizimlerin sırasıyla en az, “birleştirici/bir araya getirici olma”, “aydınlatıcılık”, “yetiştiren/şekil veren olma” ve “adaletsiz olma” kategorilerine ait oldukları bulunmuştur.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

1. I. uygulama sonucunda öğrenciler en çok, “olumsuzluk unsuru olma”; öğretmenler ve yöneticiler, “yönlendiricilik/yol göstericilik” ve veliler, “koruyucu ve güven verici olma” kategorilerinde metafor üretmişlerdir.

2. I. uygulama sonucunda öğrenciler, “motive edici olma”, “örnek olma”, “otoriteye uyan bir varlık olma” ve “zor ve yorucu bir iş yapma” kategorilerinde hiç metafor üretmemiştir.

3. Öğretmenler ise I. uygulama sonucunda, “öğretim unsuru olma” ve “bilginin depolayıcısı olma” kategorilerinde metafor üretmemişlerdir.

4. I. uygulama sonucunda velilerin, “motive edici olma”, “örnek olma”, “sevgi unsuru olma”, “birleştirici/bir araya getirici olma” ve “adalet sağlayıcılık” kategorilerinde hiç metafor üretmedikleri görülmüştür.

5. Yöneticiler ise I. uygulama sonucunda, “güç unsuru olma”, “bilginin kaynağı ve aktarıcısı olma”, “sert ve baskıcı olma”, “değişken bir varlık olma”, “adalet sağlayıcılık”, “yetiştiren/şekil veren olma”, “bilginin depolayıcısı olma”, “motive edici olma”, “örnek olma”, “sevgi unsuru olma” kategorilerinde hiçbir metafor üretmemişlerdir.

6. II. uygulama sonucunda öğrenciler en çok, “yönetim odağı olma”; öğretmenler, veliler ve yöneticiler, “yönlendiricilik/yol göstericilik” kategorilerinde metafor seçmişlerdir.

7. II. uygulama sonucunda öğrenciler, “zor ve yorucu bir iş yapma” ve “otoriteye uyan bir varlık olma” kategorilerinde hiç metafor seçmemişlerdir.

8. Öğretmenler ise II. uygulama sonucunda, “bilginin depolayıcısı olma” kategorisinde metafor üretmemişlerdir.

9. II. uygulama sonucunda velilerin, “zor ve yorucu bir iş yapma” ve “vazgeçilmez olma” kategorilerinde hiç metafor üretmedikleri görülmüştür.

10. Yöneticiler ise II. uygulama sonucunda, “bilginin depolayıcısı olma”, “mekanikleşmiş bir varlık olma”, “değerli bir varlık olma”, “sert ve baskıcı olma”, “olumsuzluk unsuru olma” kategorilerinde hiçbir metafor üretmemişlerdir.

5.2. ÖNERİLER

1. Bu araştırma sonucunda “okul müdürü” kavramına yönelik pek çok görüş ortaya konmuştur. Okullar öğrenci ve personeliyle birlikte iletişim ve paylaşımların yaşandığı yerlerdir ve bu ilişkilerin en tepesindeki kişiler okul müdürleridir. Bu ve benzeri araştırma sonuçları uzmanlar tarafından incelenerek okul yöneticisi atama ve yetiştirme çalışmaları yeniden düzenlenebilir.

2. Okul müdürleri; çevrelerindeki öğrenci, öğretmen, veli ve diğer okul yöneticilerinin “okul müdürü” kavramına ilişkin çok farklı algılara sahip olduklarının ve bu algıların eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde önemli rolünün olduğunun farkında olmalıdırlar. Bu ve benzeri araştırma sonuçları okul müdürleri ile paylaşarak farkındalık düzeyleri arttırılabilir.

3. Araştırma sonucunda “okul müdürü” kavramına yönelik metaforik açıdan pek çok olumsuz algının olduğu görülmüştür. Bu durumun nedenleri incelenerek; olumsuz algının değiştirilmesi için okulun paydaşları yönetim sürecine dahil edilebilir, okul yönetimi ve çevreyi bir araya getiren etkinlikler düzenlenebilir.

4. Alanyazın incelendiğinde okul müdürü algısına ilişkin metaforlar yardımıyla yapılmış sınırlı sayıda araştırma olmadığı görülmektedir. Bu araştırmadaki açık uçlu soru yada metafor listesi kullanılarak benzer başka araştırmalar yapılabilir.

5. Araştırma sonucunda okul müdürlüğü ile ilgili pek çok olumlu ve olumsuz algı ortaya çıkarılmıştır. Bu algıların nedenleri ve sonuçlarını derinlemesine inceleyen başka araştırmalar yapılabilir.

6. Bu araştırmada öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin “okul müdürü” kavramına ilişkin algıları metaforlar aracılığı ile analiz edilmiştir. Benzer şekilde yapılacak başka araştırmalara müfettişler, okuldaki yardımcı personel, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve diğer ilgili gruplar da dahil edilebilir.

7. Benzer araştırmalar; okulöncesi, ilköğretim birinci kademe, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında “okul müdürü” kavramına ilişkin algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmak için yapılabilir.

8. Yapılacak araştırmalarda okul müdürü kavramına ilişkin algıları ortaya koyan metaforlar üzerinde; yaş, cinsiyet, okul, kıdem, sosyo-ekonomik durum vb. farklı değişkenlerin etkisi araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkalın, A. (1998). *Toplumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem A
- Açıkgöz, K. (1994). *Eğitimde etkili yönetici davranışları*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Ada, Ş., & Küçükali, R. (2009). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Akat, İ., Budak, G., & Budak, G. (2002). *İşletme yönetimi*. İzmir: Barış
- Arslan, H. (2008). *Okul işletmesinin yönetimi*. (Sarpkaya, R., Ed.). Ankara: Anı
- Aksüt, M. (2008). *Okul yönetiminde insan ilişkileri*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Aktan, C. C. (2005). *Değişim çağında yönetim*. İstanbul: Sistem
- Arslan, M. M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim- öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.
- Avcı, B. (2009). *Öğrencinin liderliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Aydın, B. (2007). İlköğretim öğrencileri açısından yönetici imajı. *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler*, 1, 583 - 588). Tokat: Detay
- Aydın, F. & Ünalı, Ü.E. (2010). Coğrafya öğretmen adaylarının coğrafya kavramına ilişkin algılarının metaforlar yardımıyla analizi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(2), 600-622.
- Aydın, İ. (2005). *Okul çevre ilişkileri*. (Özden, Y., Ed.) Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı. Ankara: Pegem A
- Aydın, M. (2007). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yoluyla analizi*.

- (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aytaç, T. (2000). *Okul merkezli yönetim*. Ankara: Nobel
- Baake, K. (2003). *Metaphor and knowledge: the challenges of writing science*. Albany: State University of New York Pres.
- Balcı, A. (1999). Metaphorical images of school: school perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (ın ankara). (Yayımlanmamış Doktora Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Balcı, A. (2000). İki binli yıllarda Türk milli eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 495-508.
- Balcı, A. (2001). *Etkili Okul ve Okul Geliştirme*. Ankara: Pegem A
- Balcı E. (1990). Eğitim yönetiminde güdülenmenin doğası ve insan gereksinimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 271-279.
- Barutçugil, İ. (2006). *Yöneticinin yönetimi*. İstanbul: Kariyer
- Başar, H. (1998). *Eğitim denetçisi: rolleri, yeterlikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi*. Ankara: Pegem.
- Başaran, İ.E. (2000) . *Yönetim*. Ankara: Feryal
- Başaran, İ.E. (2004). *Yönetimde insan ilişkileri*. İstanbul: Nobel.
- Başaran, İ.E. (2006). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks
- Binbaşıoğlu, C. (1978). *Eğitim yöneticiliği*. Ankara: Binbaşıoğlu
- Bredeson, P. V. (1985). An analysis of the metaphorical perspectives of school principals. *Educational Administration Quarterly*, 21(1), 29-50.

- Bursalioğlu, Z. (1976). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Black, C.J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. New York: Palgrave Macmillian
- Bolat, S. (1996). Eğitim rgtlerinde iletişim: h.. eğitim fakültesi uygulaması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 75-80.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African Journal of Education*, 29, 431-444.
- Bozlk, M. (2002). The college student as learner: Insight gained through metaphor analysis. *College Student Journal*, 36(1), 142–151.
- Browne-Ferrigno, T. (2003). Becoming a principal: role conception, initial socialization, role-identity transformation, purposeful engagement. *Educational Administration Quarterly*, 39(4), 468-503
- Can, H. (1994). *Organizasyon ve yönetim*. Ankara: Siyasal
- Can, N. (2006). ğretmen liderliğinin geliştirilmesinde müdürün rol ve stratejileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 349-361.
- Celep, C. (1992). İlkokullarda yönetici-ğretmen iletişimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 301-316.
- Cemaloğlu, N. (2002). Öğretmen performansının artırılmasında okul yöneticisinin rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 153-154. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/153-154/cemaloglu.htm>
- Cerit Y. (2006). Öğrenci, ğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(3), 692-699.

- Cerit Y. (2008a). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Cerit Y. (2008b). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Certo, S.C. (1986). *Principles of modern management*. Chicago: Wm. C. Brown
- Clarcken, R. H. (1997). Five metaphors for educators. *Paper Presented Annual Meeting of the American. Educational Research Association*, March 24-28, Chicago
- Cömert, M., & Üstüner M. (2008). Eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi anabilim dalı lisansüstü dersleri ve tezlerine ilişkin bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 497-515.
- Çelik, B. (2006). *Özel ve resmi ilköğretim okullarında çalışan eğitim yöneticilerinin algılanan liderlik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, V. (2000). *Eğitimsel liderlik*. Ankara: Pegem.
- Çelikten, M. (2004). Bir okul müdürünün günlüğü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 123-135.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283
- Çetin, M. & Evcim, U. (2009). Örgütsel kültürün algılanmasında metaforların rolü. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28, 185-221.
- Çınar, O. (2010). Okul müdürlerinin iletişim sürecindeki etkililiği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 265-276.
- Çınkır, Ş. (2004). Okulda etkili öğretmen-öğrenci ilişkisinin yönetimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 161. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/161/cinkir.htm>

- Çoklar, A.N., Vural, L. & Yüksel, İ. (2010). Bilgisayar mühendisliği ile bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi son sınıf öğrencilerinin bilgisayar kavramına ilişkin geliştirdikleri mecazlar. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 1-28.
- Daft, R.L. (2007). *Management*. South Western Cengage Learning.
- Demirtaş, H. (2008). *Okul örgütü ve yönetimi*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Doyle, L.H. (2003). Inclusion: the unifying thread for fragmented metaphors. *Journal of School Leadership*, 14(4), 352-377.
- Dökmen, Ü. (2002). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem
- Dönmez, B. (2006). Genel liselerdeki okul yöneticisi ve öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeylerine ilişkin algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(12), 41-60.
- Dönmez, Ö. (2008). Türk eğitim sisteminde kullanılan yönetici metaforları (kayseri ili örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Döş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin müfettişlik kavramına yönelik metafor algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(3), 607-629.
- Draaisma, D. (2007). *Bellek metaforları*. G, Koca (Çev.), İstanbul: Metis
- Drucker, P.F. (1994). *Etkin yöneticilik*. İstanbul: Eti
- Drucker, P.F. (1999). *Management: tasks, responsibilities, practices*. Woburn: Gulf Professional
- DuBrin, J.A. (2008). *Essentials of management*. Mason: Cengage Learning.
- Durukan, H. (2003). Yönetimde insan ilişkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(2), 277-

- Dündar, D. (2007). *Eğitim yöneticisi olan ortaöğretim kurumları okul müdürlerinin performans yönetimi yeterliliklerinin toplam kalite yönetimi açısından incelenmesi (Bakırköy ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Eisenberger, R., Stinglhamber, F., Vandenberghe, C., Sucharski, L.I., & Rhoades, L. (2002). Perceived supervisor support: Contributions to perceived organizational support and employee retention. *Journal of Applied Psychology*, 87, 565-573.
- Eker, S. (2006). *Çağdaş Türk dili*. Ankara: Grafiker
- Erdem, A.R. (2008). *Türk eğitim sisteminin yapısı*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Erdoğan, İ. (2004a). *Eğitimde değişim yönetimi*. Ankara: PegemA
- Erdoğan, İ. (2004b). *Okul yönetimi ve öğretim liderliği*. İstanbul: Sistem
- Eren, E. (2004). *Yönetim ve organizasyon*. İstanbul: Beta
- Eren, E. (2007). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta
- Erginer, A. (2009). The metaphors about the european education systems used by the university students in Turkey. II. International Congress of European Turks (ICET), Antwerp, Belgium.
- Erginer, E. (2011). A metaphorical analysis of the meanings attributed to the education system by university students: A Case Study. *Education*, 131(3), 653-663.
- Erginer, E. & Erginer, A. (2009). The metaphors about the Turkish education systems used by the university students in Turkey. II. International Congress of European Turks (ICET), Antwerp, Belgium.
- Ertürk, S. (1993). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan

- Fennel, H. A. (1996). An exploration of principals' metaphors for leaders and power. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICEExtSearch_SearchValue_0=ED399626&ERICEExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED399626
- Fidan, N. & Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. Ankara: Alkım.
- Genç, N. (2005). *Yönetim ve organizasyon*, Ankara: Seçkin
- Girmen, P. (2007). İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları, (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güçlüol, K. (1985). *Eğitim yönetiminde karar ve örnek olaylar*. Ankara: Kadioğlu
- Gümüşeli, A. İ. (1996). Okul müdürlerinin öğretim liderliğini sınırlayan etkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 6(2), 201-211
- Gürsel, M. (2003). *Okul yönetimi: kuramsal ve uygulamalı*. Konya: Eğitim
- Güven, B. (2008). Experience, instruction, and social environment: fourth and fifth grade students' use of metaphor. *Social Behavior and Personality*, 36(6), 743-752.
- Hoy, K.W. & Miskel, C.G. (2010). *Eğitim yönetimi: teori, araştırma ve uygulama*. S, Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel
- İlgar, L. (1996). *Eğitim yönetimi okul yönetimi sınıf yönetimi*. İstanbul: Beta
- İnandı, Y. (2008). *Okula toplumsal katılım*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Inbar, D. (1996). The free educational prison: metaphors and images. *Educational Research*, 38(1), 77-92.

- Johnson, L.C. (2006) Better Hope Your Teachers Likes You: Student Perceptions of Good Teachers and Good Principals. Doktora tezi, Faculty of the Graduate School, The University of North Carolina, Greensboro.
<http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=01-08-2016&FMT=7&DID=1196409731&RQT=309&attempt=1&cfc=1>
- Karaköse, T. (2006). *Eğitim örgütlerindeki iç ve dış paydaşların kurumsal itibara ilişkin algılamaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karasolak, K. (2009). Mimari özellikleri farklı ilköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin okullarının bina ve bahçeleri hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karademir, H. (2008). *İlköğretim okullarında okul müdürlerine ait iletişimin öğrenciler tarafından algı düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, M & Töremen, F. (2006). Denetçi gözüyle yönetici yeterlikleri: ilköğretim okulu yöneticileri üzerine bir araştırma. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 187-205.
- Karip, E. (2004). Özel okullar ve eğitim yönetimi. (Ed: İrfan Erdoğan). İstanbul: Birmat
- Karlı, M.D. (2004). *Yönetimsel etkililik*. Ankara: Pegem A
- Kasoutas, M. & Katerina, M. (2009). Exploring greek teachers' beliefs using metaphors. *Australian Journal of Teacher Education*, 34(2), 64-83.
- Katz, D. & Kahn, R. L. (1977). *Örgütlerin toplumsal psikolojisi*. Halil Can ve Yavuz Bayar (Çev.). Ankara: TODAİE

- Kaya, Y. K. (1999). *Eğitim yönetimi: kuram ve Türkiye’deki uygulama*. Ankara: Bilim
- Kayıkçı, K. (2008). *Personel hizmetlerinin yönetimi*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Koçak, Y. (1991). Okul-aile iletişiminin engelleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 129-133.
- Köksal, Ç. (2010). İlköğretim 1. Sınıf ğrencilerinin, Ebeveynlerinin ve ğretmenlerinin “Okuma-Yazma” Kavramına Yükledikleri Anlamlar: Metaforik Bir Analiz. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor a practical introduction*. New York: Oxford University
- Knowless, M. & Moon, R. (2006). *Introducing metaphor*. New York: Taylor & Francis Group
- Kçali, R. (2001). İlköğretim okulu müdürlerinin yöneticilik becerilerine ilişkin müdür ve ğretmen algı ve beklentileri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Küçükali, R. (2003). Bazı yöneticilik davranışları açısından öğretmenlerin yöneticileri algılama düzeyi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 197-214.
- Levine, P.M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kapa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.
- Linn, G.B., Sherman, R. & Gill, P.B. (2007). Making meaning of educational leadership: the principalship in metaphor. *NASSP Bulletin*, 91(2), 161-171.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev: Demir, G. Y.). İstanbul: Paradigma.

- Lorenza, C.C. (1998). *Management: theory and practise*. Quezon City: Rex
- Lum, B. J. (1997). Student mentality: intentionalist perspectives about the principal. *Journal of Educational Administration*, 35(3), 210-218.
- Mahlios, M. & Maxson, M. (1998). Mataphors as structures for elementary and secondary preservice teachers' thinking. *International Journey of Educational Research*, 29, 227-240.
- Martinez, M.A., Sauleda, N., & Huber, G.L. (2001). Metaphors As Blueprints Of Thinking About Teaching And Learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965-977.
- Marshall, H. H. (1990). Metaphor as an instructional tool in encouraging student teacher reflection. *Theory into Practice*, 24, 128-132.
- MEB. (2006). *Milli eğitim şuraları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Monroe, C. E. (2003). An analysis of principalship metaphors at the beginning of the new millennium. (Yayımlanmamış doktora tezi). Faculty of the Graduate School, The University of North Carolina, Greensboro.
<http://proquest.umi.com/pqdlink?index=0&did=765102301&SrchMode=1&sid=1&Fmt=2&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1294599796&clientId=46623>
- Montana, P. J. & Charnow, B.H. (2008). *Management*. New York: Barron's Educational Series.
- Morgan, G. (1998). Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor. G, Bulut (Çev). İstanbul: Mü-Ka
- Murphy, J. (2002). Reculturing the profession of educational leadership: new blueprints. *Educational Administration Quarterly*, 38(2), 176-191.

- Numanoğlu, G. (1999). Bilgi toplumu-eğitim-yeni kimlikler-II: bilgi toplumu ve eğitimde yeni kimlikler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32, (1-2), 341-350.
- Ocak, G., & Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 293-310.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 36-56.
- Özar, B. (1999). A case study on identifying the perceptions of teachers on the present organizational structure and processes of an educational institution through the use of metaphors. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbaş, M. & Badavan, Y. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin okul-aile ilişkileri konusunda yapmaları gereken ve yapmakta oldukları işler. *Eğitim ve Bilim*, 34(154), 69-81.
- Özcan, A. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin İngilizce Öğrenmeye Yükladıkları Anlamlar: Metaforik Bir Analiz. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özçınar, Z.& Tuncay, N. (2009). Distance Education Students' "Metaphors". *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 2883-2888.
- Özdemir, A. (2002). Sağlıklı okul ikliminin çeşitli görünüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(1), 39-46.

- Özdemir, A. (2010). İlköğretim okullarında algılanan yönetici desteğinin ve bireycilik-ortaklaşa davranışçılığın örgütsel vatandaşlık davranışı ile ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 93-112.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. & Erken, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 213-224
- Özdemir, S. (2000). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. Ankara: Pegem A.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde dönüşüm: eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A
- Özer, N., Demirtaş, H., Üstüner, M. & Cömert, M. (2006). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Örgütsel Güven Algıları, *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 103-124.
- Özgan, H. & Aydın, Z. (2010). Okul-aile işbirliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 802-811. <http://usos2010.firat.edu.tr/bildiriler/>
- Özgan, H. & Arslan, N. (2008). İlköğretim okul müdürlerinin sözlü iletişim biçiminin öğretmenlerin motivasyonuna etkisinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 190-216.
- Quine, W.V. (2003). Eğretilenme üzerine son düşünceler. *Kitap-lık*, 65, 75.
- Oxford, R., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R., Saleh, A., & Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: toward asystematic typology for the language teaching field, *System*, 26, 3-50.
- Pantina, P. A. (1991). Metaphor and the high school principalship. (Yayımlanmamış doktora tezi). Hofstra University, New York. <http://proquest.umi.com/pqdlink?index=7&did=746708391&SrchMode=1&sid=>

3&Fmt=2&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1294
601163&clientId=46623

- Picken, D.J. (2007). *Literature, metaphor, and the foreign language learner*. New York: Palgrave Macmillian
- Ratcliff, D. (1995). Validity and reliability in qualitative research. <http://qualitativeresearch.ratcliffs.net/Validity.pdf>
- Saban, A., Koçbeker, B. N. & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 14(55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Salman, Y. (2003). Dilin düş evreni: eğretileme. *Kitap-lık*, 65, 53-54.
- Sarpkaya, R. (2008). *Türk eğitim sisteminin amaçları ve temel ilkeleri*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Schull, T.J. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory into Practise*, 29(2), 102-108.
- Semerci, Ç. (2007). Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 139-154

- Shaw, D.M., Barry, A. & Mahlios, M. (2008). Preservice teachers' metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice* 14(1), 35–50
- Şişman, M. & Turan, S. (2005). *Eğitim ve okul yönetimi*. (Özden, Y., Ed.) *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı*. Ankara: Pegem A.
- Şişman, M. & Taşdemir, İ. (2008). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem A.
- Taber, T.D. (2007). Using metaphors to teach organization theory. *Journal of Management Education*, 31, 541-554.
- Taymaz, H. (1989). *Uygulamalı okul yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
- Teoman, A. (2003). Eğretileme: beşinci töz. *Kitap-lık*, 65, 55-58.
- Toprakçı, E. (2004). *Sınıf örgütünün yönetimi*. Ankara: Ütopya
- Tortop, N., İsbir, E. G. & Aykaç B. (2005). *Yönetim bilimi*. Ankara: Yargı
- Töremen, F. & Döş, İ. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(4), 1973-2012.
- Tvnavcevic, A. ve Vaupot, S.R. (2009). Exploring Aspiring principals' Perceptions of Principalsip: A Slovenian Case, *Educational Management Administration and Leadership*, 37(1), 85-105.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. (10. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu
- Ünal, A., Yıldırım, A. & Çelik, M. (2010). İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin velilere ilişkin algılarının analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 261-277.

- Ünal, A. (2008). *Eğitim programlarının yönetimi*. (Sarpkaya, R., Ed.) *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Anı
- Ünal, S. & Korkmaz, T. (1998). *Yönetici davranışlarının öğretmenler üzerindeki etkileri*. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, cilt 2, 2005-212, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Wehrich, H., Connice, M. & Koontz, H. (2007). *Management: a global and entrepreneurial perspective*. New Delhi: Tata McGraw Hill Education Private Limited.
- Witzel, M. (2004). *Management-the basics*. New York: Routledge: Tylor&Francis Group.
- Yavuz, M. (2006). *İlköğretim okul müdürlerinden beklenen roller ve karşılanma düzeyleri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yazıcı, N. (2009). Metaphors on “Literature” by teachers-to-be graduates of Turkish language and literature departments. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 5339-5343.
- Yob, I.M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127–138.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

EKLER

Ek-1: I. Uygulama Veri Toplama Araçları

Ek-2: II. Uygulama Veri Toplama Araçları

Ek-3: Uygulama İzin Belgesi

Ek-1: I. Uygulama Veri Toplama Araçları

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ TOPLAMA ARACI

Sevgili Öğrenci;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtızsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

I. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

Cinsiyetiniz () Erkek () Kız

Sınıfınız:.....

Okulunuzun bulunduğu yerleşim yeri () Köy () Merkez

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Sevgili Öğrenci;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizden aşağıdaki cümlede boş bırakılan yerleri kendi düşüncelerinize göre doldurmanızı istiyorum.

Not: Yaptığımız benzetmeyi açıklamak için “çünkü” bölümünden sonra istediğiniz kadar yazabilirsiniz.

Okul müdürü benzer; çünkü

III. BÖLÜM

Aşağıdaki sayfaya okul müdürü ile ilgili düşüncelerinizi yansıtan bir resim çizin ve çizdiğiniz resmin açıklamasını yapınız.

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ
TOPLAMA ARACI**

Değerli Meslektaşım;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

**I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER**

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

Cinsiyetiniz	() Erkek	() Kadın
Mesleki Kıdeminiz	() 1-5 yıl	() 6-10 yıl
	() 11-15 yıl	() 16-20 yıl
	() 21-25 yıl	() 26 yıl ve üstü

Bu okuldaki çalışma süreniz	() 2 yıl ve altı
	() 3-5 yıl
	() 6-10 yıl
	() 11 yıl ve üstü

Okulunuzun bulunduğu yerleşim yeri	() Köy	() Merkez
------------------------------------	---------	------------

Eğitim Durumunuz
Ön Lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora () Diğer ()

Branşınız(lütfen yazınız)

Hiç disiplin cezası aldınız mı? Evet () Hayır ()

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Değerli Meslektaşım;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizden aşağıdaki cümlede boş bırakılan yerleri kendi düşüncelerinize göre doldurmanızı istiyorum.

Not: Yaptığımız benzetmeyi açıklamak için “çünkü” bölümünden sonra istediğiniz kadar yazabilirsiniz.

Okul müdürü benzer; çünkü

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ
TOPLAMA ARACI**

Değerli Veli;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

**I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER**

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

- Cinsiyetiniz () Erkek () Kadın
- Eğitim durumunuz () Okuryazar değil () Okuryazar
- () İlkokul () Ortaokul
- () İlköğretim () Lise
- () Yüksek okul () Lisans
- () Yüksek Lisans
- Yaşadığımız yerleşim yeri () Köy () Merkez
- Aylık net geliriniz:
- () 500'den az () 501-1000 () 1001-1500 () 1501-2000 () 2000'den çok

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Değerli Veli;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizden aşağıdaki cümlede boş bırakılan yerleri kendi düşüncelerinize göre doldurmanızı istiyorum.

Not: Yaptığımız benzetmeyi açıklamak için “**çünkü**” bölümünden sonra istediğiniz kadar yazabilirsiniz.

Okul müdürü benzer; çünkü

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ
TOPLAMA ARACI**

Değerli Yönetici;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

**I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER**

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

- Cinsiyetiniz Erkek Kadın
- Mesleki Kıdeminiz 1-5 yıl 6-10 yıl
 11-15 yıl 16-20 yıl
 21-25 yıl 26 yıl ve üstü
- Unvanınız Müdür Müdür vekili Müdür Yardımcısı
- Yöneticilik Kıdeminiz 1-5 yıl 6-10 yıl
 11-15 yıl 16-20 yıl
 21-25 yıl 26 yıl ve üstü
- Bu okuldaki çalışma süreniz 2 yıl ve altı 3-5 yıl
 6-10 yıl 11 yıl ve üstü
- Okulunuzun bulunduğu yerleşim yeri Köy Merkez
- Eğitim Durumunuz
Önlisans Lisans Yüksek Lisans Doktora Diğer

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Değerli Yönetici;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizden aşağıdaki cümlede boş bırakılan yerleri kendi düşüncelerinize göre doldurmanızı istiyorum.

Not: Yaptığımız benzetmeyi açıklamak için “çünkü” bölümünden sonra istediğiniz kadar yazabilirsiniz.

Okul müdürü benzer; çünkü

Ek-2: II. Uygulama Veri Toplama Araçları

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ TOPLAMA ARACI

Sevgili Öğrenci;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

I. BÖLÜM

KİŞİSEL BİLGİLER

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

Cinsiyetiniz () Erkek () Kız

Sınıfınız:.....

Okulunuzun bulunduğu yerleşim yeri () Köy () Merkez

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Sevgili Öğrenci;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizlerin okul müdürünü aşağıdaki kavramlardan hangisi ile özdeşleştirdiğinizi öğrenmek istiyorum. Aşağıda verilen kavramlar arasından okul müdürü ile özdeşleştirdiğiniz bir tanesini seçerek, seçtiğiniz kavramı aşağıdaki boşluğa yazınız.

Okul müdürü benzer; çünkü.....

- Yukarıdaki cümleyi aşağıdaki kavramlardan bir tanesini seçerek doldurunuz.
-

Okul Müdürüne İlişkin Metaforlar

Papağan	Başbakan	Disiplin makinesi	Baba	Otoriter güç	Rol modeli
Canavar	Toplum aynası	Doktor	Kitap	Öğrenci savunucusu	Orkestra Şefi
Aile reisi	Bilgisayar	Eğitim işçisi	Kolaylaştırıcı	Diken	Şeytan
Polis	Kral	Lokomotif	Komutan	Bukalemun	Şoför
Hapishane müdürü	Ağaç	Gemi kaptanı	Kukla	Ağacın Kökü	Takım Kaptanı
Arı	Çiçek	Güneş	Tiyatrocu	Paragöz	Çoban
Arkadaş	Taş	Hakim	Gardiyan	Patron	Teknik direktör
Aslan	Dede	Hücre çekirdeği	Melek	Ana-baba	Terazi
Karınca	Öğretim lideri	Kalp	Organizatör	Program yöneticisi	Lider
Bahçıvan	Diktatör	Hamal	Sinir küpü	Robot	Beyin

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ
TOPLAMA ARACI**

Değerli Meslektaşım;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

**I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER**

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

- Cinsiyetiniz Erkek Kadın
- Mesleki Kıdeminiz 1-5 yıl 6-10 yıl
 11-15 yıl 16-20 yıl
 21-25 yıl 26 yıl ve üstü
- Bu okuldaki çalışma süreniz 2 yıl ve altı
 3-5 yıl
 6-10 yıl
 11 yıl ve üstü
- Okulunuzun bulunduğu yerleşim yeri Köy Merkez
- Eğitim Durumunuz
- Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora Diğer
- Branşınız(lütfen yazınız)
- Hiç disiplin cezası aldınız mı? Evet Hayır

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Değerli Meslektaşım;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizlerin okul müdürünü aşağıdaki kavramlardan hangisi ile özdeşleştirdiğinizi öğrenmek istiyorum. Aşağıda verilen kavramlar arasından okul müdürü ile özdeşleştirdiğiniz bir tanesini seçerek, seçtiğiniz kavramı aşağıdaki boşluğa yazınız.

Okul müdürü benzer; çünkü.....

- Yukarıdaki cümleyi aşağıdaki kavramlardan bir tanesini seçerek doldurunuz.
-

Okul Müdürüne İlişkin Metaforlar

Papağan	Başbakan	Disiplin makinesi	Baba	Otoriter güç	Rol modeli
Canavar	Toplum aynası	Doktor	Kitap	Öğrenci savunucusu	Orkestra Şefi
Aile reisi	Bilgisayar	Eğitim işçisi	Kolaylaştırıcı	Diken	Şeytan
Polis	Kral	Lokomotif	Komutan	Bukalemun	Şoför
Hapishane müdürü	Ağaç	Gemi kaptanı	Kukla	Ağacın Kökü	Takım Kaptanı
Arı	Çiçek	Güneş	Tiyatrocu	Paragöz	Çoban
Arkadaş	Taş	Hakim	Gardiyan	Patron	Teknik direktör
Aslan	Dede	Hücre çekirdeği	Melek	Ana-baba	Terazi
Karınca	Öğretim lideri	Kalp	Organizatör	Program yöneticisi	Lider
Bahçıvan	Diktatör	Hamal	Sinir küpü	Robot	Beyin

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ
TOPLAMA ARACI**

Değerli Veli;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

**I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER**

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

- Cinsiyetiniz Erkek Kadın
- Eğitim durumunuz Okuryazar değil Okuryazar
- İlkokul Ortaokul
- İlköğretim Lise
- Yüksek okul Lisans
- Yüksek Lisans
- Yaşadığınız yerleşim yeri Köy Merkez
- Aylık net geliriniz:
- 500'den az 501-1000 1001-1500 1501-2000 2000'den çok

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Değerli Veli;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizlerin okul müdürünü aşağıdaki kavramlardan hangisi ile özdeşleştirdiğinizi öğrenmek istiyorum. Aşağıda verilen kavramlar arasından okul müdürü ile özdeşleştirdiğiniz bir tanesini seçerek, seçtiğiniz kavramı aşağıdaki boşluğa yazınız.

Okul müdürü benzer; çünkü.....

- Yukarıdaki cümleyi aşağıdaki kavramlardan bir tanesini seçerek doldurunuz.
-

Okul Müdürüne İlişkin Metaforlar

Papağan	Başbakan	Disiplin makinesi	Baba	Otoriter güç	Rol modeli
Canavar	Toplum aynası	Doktor	Kitap	Öğrenci savunucusu	Orkestra Şefi
Aile reisi	Bilgisayar	Eğitim işçisi	Kolaylaştırıcı	Diken	Şeytan
Polis	Kral	Lokomotif	Komutan	Bukalemun	Şoför
Hapishane müdürü	Ağaç	Gemi kaptanı	Kukla	Ağacın Kökü	Takım Kaptanı
Arı	Çiçek	Güneş	Tiyatrocu	Paragöz	Çoban
Arkadaş	Taş	Hakim	Gardiyan	Patron	Teknik direktör
Aslan	Dede	Hücre çekirdeği	Melek	Ana-baba	Terazi
Karınca	Öğretim lideri	Kalp	Organizatör	Program yöneticisi	Lider
Bahçıvan	Diktatör	Hamal	Sinir küpü	Robot	Beyin

**İLKÖĞRETİM OKULLARINDA OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR VERİ
TOPLAMA ARACI**

Değerli Yönetici;

Elinizdeki form, “İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar” adlı yüksek lisans tezi için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise araştırma soruları yer almaktadır. Sizden istenen sorularda sizin için uygun olan seçenekleri işaretlemeniz ya da ilgili boşlukları doldurmanızdır. Soruların doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur, önemli olan sizin düşüncelerinizdir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi, düşüncelerinizi tam ve içtenlikle yansıtmaya bağlıdır. Lütfen size verilen form üzerine adınızı yazmayınız ve soruları yanıtsız bırakmamaya özen gösteriniz. Bu form ile elde edilen veriler, çalışmanın amacı dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle yanıtlamanızı rica eder, zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER

Mikail YALÇIN

Adres: Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı
Tel : (0356) 2284773 / (0505) 4982710

**I. BÖLÜM
KİŞİSEL BİLGİLER**

Açıklama: Bu bölümde bazı kişisel bilgilerinizin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan soruları inceleyiniz ve size uygun gelen seçeneğin yanındaki parantezin içine “X” koyarak cevaplayınız.

- Cinsiyetiniz Erkek Kadın
- Mesleki Kıdeminiz 1-5 yıl 6-10 yıl
 11-15 yıl 16-20 yıl
 21-25 yıl 26 yıl ve üstü
- Unvanınız Müdür Müdür vekili Müdür Yardımcısı
- Mesleki Kıdeminiz 1-5 yıl 6-10 yıl
 11-15 yıl 16-20 yıl
 21-25 yıl 26 yıl ve üstü
- Bu okuldaki çalışma süreniz 2 yıl ve altı 3-5 yıl
 6-10 yıl 11 yıl ve üstü
- Okulunuzun bulunduğu yerleşim yeri Köy Merkez
- Eğitim Durumunuz
Önlisans Lisans Yüksek Lisans Doktora Diğer

II. BÖLÜM

OKUL MÜDÜRÜNE İLİŞKİN METAFORİK ALGILAR

Değerli Veli;

İlköğretim okullarındaki okul müdürüne ilişkin metaforik algılar konulu bir çalışma yapıyorum. Bu amaçla sizlerin okul müdürünü aşağıdaki kavramlardan hangisi ile özdeşleştirdiğinizi öğrenmek istiyorum. Aşağıda verilen kavramlar arasından okul müdürü ile özdeşleştirdiğiniz bir tanesini seçerek, seçtiğiniz kavramı aşağıdaki boşluğa yazınız.

Okul müdürü benzer; çünkü.....

- Yukarıdaki cümleyi aşağıdaki kavramlardan bir tanesini seçerek doldurunuz.
-

Okul Müdürüne İlişkin Metaforlar

Papağan	Başbakan	Disiplin makinesi	Baba	Otoriter güç	Rol modeli
Canavar	Toplum aynası	Doktor	Kitap	Öğrenci savunucusu	Orkestra Şefi
Aile reisi	Bilgisayar	Eğitim işçisi	Kolaylaştırıcı	Diken	Şeytan
Polis	Kral	Lokomotif	Komutan	Bukalemun	Şoför
Hapishane müdürü	Ağaç	Gemi kaptanı	Kukla	Ağacın Kökü	Takım Kaptanı
Arı	Çiçek	Güneş	Tiyatrocu	Paragöz	Çoban
Arkadaş	Taş	Hakim	Gardiyan	Patron	Teknik direktör
Aslan	Dede	Hücre çekirdeği	Melek	Ana-baba	Terazi
Karınca	Öğretim lideri	Kalp	Organizatör	Program yöneticisi	Lider
Bahçıvan	Diktatör	Hamal	Sinir küpü	Robot	Beyin

Ek-3: Uygulama İzin Belgesi

TC.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.60.00.03.04.311/ 6088
Konu : Anket İzni Verilmesi

3.1-03-2010

VALİLİK MAKAMINA
TOKAT

GOP Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Mikail YALÇIN, ilimiz merkezindeki ilköğretim okullarındaki yönetici, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velilerine yönelik "İlköğretim Okul Müdürlerine İlişkin Metaforik Algılar" konusunda hazırlamış olduğu bilimsel amaçlı anket çalışmasını uygulamak istenmektedir.

GOP Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Mikail YALÇIN' ın "İlköğretim Okul Müdürlerine İlişkin Metaforik Algılar" konusunu ilimiz merkezindeki ilköğretim okullarındaki yönetici, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velilerine uygulama yapması müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet Ali DEMİR
İl Milli Eğitim Müdür V.

OLUR
31/03/2010

Hacı Mehmet KARA
Vali a.
Vali Yardımcısı

EGİTİME
%100
DESTEK

İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Hükümet Konağı Kat 3
60100 Tokat
Hizmetçi Eğitim Şubesi

Tel : (0356) 214 10 17-170
Faks : (0356) 214 11 86
İnternet: <http://tokat.meb.gov.tr>
E-mail : hizmetici60@meb.gov.tr

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Mikail Yalçın

Doğum Yeri: Turhal/TOKAT

Doğum Yılı: 1985

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise: Turhal Cumhuriyet Lisesi (1997-2001)

Lisans: Cumhuriyet Ünv. Eğitim Fak. İlköğretim Matematik Öğretmenliği (2002-2006)

Yabancı Dil: İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2006-2009: Atatürk İlköğretim Okulu, Tokat-Sulusaray

2009- ... : Akbelen İlköğretim Okulu, Tokat-Merkez